

[inhoud](#)

Zuivelconsulent Groningen J. J. Huisman 1900-1926

en

1e Deel Groninger Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken ook melkvoorziening

geplaatst als 1e versie 2013-10-01
nw versie MAP-GBvCZ-1.....2015-07-31

Inhoud

MAP GBvCZ dl-1 en Zuivelconsulent 1900-1924

Jaar	Bron	Onderwerp	Blz.
Snelkeuze		Xxxx / 1905 / 1910 / 1915 / 1920 / 1925 / BIJLAGEN	
1885			
1892-01-17	NvhN	Lezing J. J. van Weydom Claterbos over Zuivelbereiding	
1892-02-07	NvhN	Boterfabrieken.	
1892-07-22	NvhN	Concurrentie in de oprichting van boterfabrieken.	
1894-11-28	NvhN	Voor een landarbeider is een eigen koe te duur	
1895-01-01	NvhN	Verzoek Minister over aanpassing 'Hinderwet' ivm. overlast Zuivelfabrieken	
1895-01-30	NvhN	Lezing J. J. Van Weijdom Claterbos over zuivelbereiding	
1896-01-28	NvhN	Wildervank Landbouwver. Voorbereidingen start roomboterfabriek	
1896-02-04	NvhN	Wildervanksterdallen Lezing dir. Buiskool zuivelf. Meeden over zuivelbereiding	
1896-04-23	NvhN	Lezing Bokma de Boer over Meer samenwerking en verkoopvereniging	
1896-05-17	NvhN	Over de oorzaken van de slechte tijden voor de landbouw	
1896-06-11	NvhN	Knipsel: oprichting van Groninger zuivelbond – leden coöperatief en particulier	
1896-09-26	NvhN	Brieven uit de Groninger Veenkoloniën – directeur van een boterfabriek	
1896-11-03	NvhN	Opmerking over het voeren van kalveren de eerste maanden	
1897-09-16	NvhN	INGEZONDEN. J. F. van Moorsel dir. zuivelfabriek Leek.	
1897-09-26	NvhN	Brieven uit de Groninger Veenkoloniën. Directeur van een boterfabriek	
1897-11-27	NvhN	A. H. Buiskool peilt belangstelling naar Koelwagens Nieuweschans – Harlingen	
1897-11-28	NvhN	Open schrijven Bokma de Boer vereniging zuivelfabrieken in prov. Groningen.	
1899-07-07	NvhN	Reactie Bokma de Boer op Rapport GMvLenN over voordeel Coöp zuivelf.	
1899-08-01	NvhN	Verslag verg. <i>Bond van Directeuren van Coöp. Zuivelfabrieken</i>	
1899-10-03	NvhN	Ingezonden: Aanvulling voorzitter Bond van zuivelfabriekdirecteuren	
1899-10-08	NvhN	Ingezonden: Teleurgestelde directeur over aanpak nw. directeursbond	
1899-11-05	NvhN	Ingezonden: Bokma de Boer Zuivelbelangen.	
1900			
1900-02-16	NvhN	<u>Aanstelling zuivelconsulent J. Huisman</u>	
1900-02-25	NvhN	Verslag verg ver. v. Directeuren v coöp. Zuivelfabrieken	
1900-05-12	NvhN	<u>Oprichtingsvergadering Groninger Bond v. Zuivelfabrieken.</u>	
1900-05-18	NvhN	Oprichtingsvergadering Organisatie van Zuivelfabrieksarbeiders.	
▲			
1901			
1901-03-29	NvhN	Deel uit verslag verg. GMvLenN afd. „Nieuwolda en N.-Scheemda.”	
1901-09-04	NvhN	Verslag vergadering <i>Bond van Zuivelfabrieken in Groningen.</i>	
▲			
1902			
1902-01-24	NvhN	Nieuwolda: Vraagstuk van oprichting van kaas- of boterfabriek	

1902-02-23	NvhN	Nieuwolda: Lezing Huisman: Zuivel- en Kaasbereiding e.v. oprichting fabriek.	
1902-02-26	NvhN	Verslag vergadering <i>Bond van Zuivelfabrieken in Groningen</i> .	
1902-04-27	NvhN	Reden om de melk aan coöp, boterfabrieken naar het vetgehalte te betalen.	
1902-05-11	NvhN	Nieuwolda: Waarschuwing voor komst Fries TBC-besmet vee naar Groningen	
1902-05-28	NvhN	FNZ. Secretaris F.E. Posthuma over botercontrole in Nederland	
1902-12-10	NvhN	Verslag vergadering <i>Bond van Zuivelfabrieken in Groningen</i> .	
▲			
1903			
1903-01-07	NvhN	Verslag vergadering Groninger Zuivelbond – GBvCZ	
1903-01-21	NvhN	Huisman over melkcontrole tijdens vergadering Rundveestamboek	
1903-02-22	NvhN	Over Verslag 1902 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1903-02-27	NvhN	Verslag vergadering Bond van zuivelfabrieken Groningen	
1903-06-27	NvhN	Verslag vergadering Bond van zuivelfabrieken Groningen	
▲			
1904			
1904-01-10	NvhN	LOS VAST: Mislukte bemiddeling bij samenwerking koemelkers	
1904-02-03	NvhN	Nieuwolda: Aansluiten bij plan Termunten voor zuivelfabriek	
1904-02-17	NvhN	Opgericht Botercontrolestation Groningen – met ledenlijst	
1904-02-24	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1904-06-22	NvhN	Verslag vergadering Groninger Zuivelbond.	
1904-08-24	NvhN	Verslag 1e (?) vergaderde Botercontrolestation	
1904-10-22	NvhN	Lijst met zuivelfabrieken in Provincie Groningen in 1904	
1904-11-23	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1904-12-28	NvhN	Lezing Huisman over veeslagen	
▲			
1905			
1905-01-25	NvhN	Nieuwolda: met oa. Lezing Huisman over zuivelfabrieken	
1905-02-17	NvhN	Verslag van de Groninger Gezondheidscommissie.	
1905-03-15	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen – twee dl.	
1905-03-21	NvhN	Minister over hoofdtaak Zuivelconsulenten.	
1905-03-22	NvhN	Over Verslag 1904 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1905-04-09	NvhN	Inleiding Huisman over proef met: 'De Melkmachine'.	
▲			
1906			
1906-03-23	NvhN	Over Verslag 1905 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1906-04-25	NvhN	Verslag vergadering Botercontrole-station Groningen.	
1906-11-14	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
▲			
1907			
1907-03-06	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1907-05-02	NvhN	Over Verslag 1906 Zuivelconsulent Groningen	

1907-05-05	NvhN	Het water in de bodem van Groningen	
1907-07-07	NvhN	Wat is de Algemene Nederlandse Zuivelbond. (F. N. Z.)	
1907-07-11	NvhN	Verslag vergadering Algemene Ned. Zuivelbond FNZ.	
1907-12-13	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
▲			
1908			
1908-01-08	NvhN	INGEZONDEN nav. gebeurtenissen binnen bestuur.	
1908-03-11	NvhN	Verslag verg. Groninger Bond van Zuivelfabrieken.	
1908-03-22	NvhN	Over Verslag 1907 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1908-07-02	NvhN	Landbouwk. Congres: 'Zuivelcoöperatie had geen voordeel voor huurboeren'.	
1908-08-26	NvhN	Plannen GMvLenN voor melkerscursus voor 'koemelkers'	
1908-04-29	NvhN	Verg. GMvLenM afd. Noord: Lezing Zuivelconsulent Huisman 'Melkvorming'	
1908-10-25	NvhN	INGEZONDEN: Iets voor onze koemelkers.	
1908-12-09	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
▲			
1909			
1909-01-13	NvhN	Loppersum: GmvL, dl. vergadering over nut vetgehalte uitbetaling	
1909-03-10	NvhN	Over Verslag 1908 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1909-03-20	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1909-10-09	NvF	'Voorspelling koemelker over monopolie melkinrichtingen'	
▲			
1910	FNZ	Ledenlijst 1 jan 1910 uit FNZ jaarverslag	
1910-03-23	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1910-04-06	NvhN	Over Verslag 1909 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1910-12-16	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
▲			
1911			
1911-02-23	NvhN	Leens GmvL: Verslag oprichting geitenfokvereniging – lezing Huisman	
1911-03-28	NvhN	Verslag verg. <i>Bond van Zuivelfabrieken Groningen</i> – lezing 'pensioenregeling'	
1911-04-08	NvhN	Gegevens uit jaarverslag Zuivelconsulent Huisman.	
1911-04-08	NvhN	Gegevens uit jaarverslag Botercontrolestation Groningen.	
1911-08-07	NvhN	INGEZONDEN: Sollicitatieprocedure directeuren zuivelfabrieken	
1911-08-12	NvhN	Reactie op voorgaande: Directeur met FNZ diploma's	
1911-10-07	NvhN	Plannen om de zuivelconsulenten Rijkszuivelconsulent te maken	
1911-12-03	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen – botercontrole met Drenthe	
▲			
1912			
1912-04-01	NvhN	Bijeenkomst Zuivelconsulenten met standpunt	
1912-04-10	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1912-04-20	NvhN	Over Verslag 1911 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	

1912-10-10	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen – lezing over roomzuring	
1912-11-27	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1912-12-14	NvhN	Botercontrole en de Regering. – kan naar elders	
▲			
1913			
1913-03-12	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1913-03-20	NvhN	Gegevens uit jaarverslag 1912 Zuivelconsulent en Botercontrolestation	
1913-12-09	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
▲			
1914			
1914-04-07	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1914-05-19	NvhN	Over Verslag 1913 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1914-06-30	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1914-12-01	NvhN	Verslag alg. verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1914-12-29	NvhN	Verslag buiteng. verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
▲			
1915			
1915-02-03	NvhN	INGEZONDEN: 'melkoorlog' in de Stad Groninger	
1915-03-05	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1915-05-18	NvhN	Over Verslag 1914 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1915-06-06	NvhN		
1915-11-05	NvhN	Melkvoorziening in de Provincie Groningen – namen.....	
1915-11-12	NvhN	Centrale Commissie voor de melkvoorziening met <u>verplichte</u> melkprijzen	
1915-11-26	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1915-12-03	NvhN	Verslag verg. Melkvoorziening prov. Groningen – dl en dl-2	
1915-12-04	NvhN	Melkvoorziening in de stad Groningen 192 koemelkers 3 fabrieken	
1915-12-21	NvhN	Verslag verg. provinciale Geitenfokverenigingen Groningen – Huisman	
▲			
1916			
1916-02-21	NvhN	Melding melkvoorziening maatregelen door minister opgelegd	
1916-02-29	NvhN	Wehe de Hoorn: Koemelkers vragen steun aan gemeente	
1916-03-02	NvhN	Twee oproepen voor bijeenkomsten Koemelkers veehouders enz.	
1916-03-06	NvhN	Weerstand tegen plannen goedkope melk voor zieken	
1916-03-09	NvhN	Toelichting op weigering melkinrichtingen goedkopere melk-verkoop	
1916-03-11	NvhN	Viertal opmerkingen over melkdistributie enz.	
1916-03-15	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1916-03-29	NvhN	Verslag vergadering van alle Zuivelfabrieken in Groningen	
1916-04-22	NvhN	Van Minister: Melkvoorziening komende zomer	
1916-05-02	NvhN	Verslag zuivelconsulent Huisman en botercontrolestation	
1916-05-06	NvhN	N.V. Noordlaren omzetten naar Coöp. – Lezing voorz. Rooda	
1916-08-15	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	

1916-09-26	NvhN	Regeringsmaatregelen: Boter en melkvoorziening	
1916-12-13	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
▲			
1917			
1917-03-21	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1917-04-06	NvhN	Gegevens uit verslag 1916 Zuivelconsulentschap Huisman	
1917-05-02	NvhN	Verslag jaar-vergadering Botercontrolestation Groningen.	
1917-07-24	NvhN	Verslag Groninger Bond van Zuivelfabrieken – 1e dl.	
1917-07-25	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen 2e dl.	
▲			
1918			
1918-01-16	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1918-08-15	NvhN	Huisman over reden van karnverbod en ontheffing aanvraag	
1918-11-07	NvhN	Verplicht melk inleveren bij melkinrichtingen	
1918-12-12	NvhN	Verslag verg Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
▲			
1919			
1919-04-09	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1919-04-17	NvhN	Over Verslag 1918 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1919-12-08	NvhN	INGEZONDEN: Hebben de koemelkers een winstgevend bedrijf?	
▲			
1920			
1920-10-23	NvhN	'De prijs der melk'. Gesprek met zuivelconsulent Huisman	
1920-10-27	NvhN	INGEZONDEN: Zuivelconsulent J. J. Huisman: Melkprijs en kaasproductie	
1920-10-30	NvhN	INGEZONDEN: Huismoeder over uitleg zuivelconsulent over de melkprijs	
1920-11-03	NvhN	INGEZONDEN door 'huismoeder: Er moet iets gedaan worden.	
1920-11-09	NvhN	INGEZONDEN door 'huismoeder: Er moet iets gedaan worden.	
1920-12-08	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
▲			
1921		Nog geen verslagen gevonden NvhN ontbreekt in H. archief	
1921-06-06	Alg.H	Voorzitter Rooda onverwacht overleden	
1921-12-21	Alg.H	Verslag verg. Bond v zuivelfabrieken in Groningen.	
1922			
1922-05-03	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken in de Provincie Groningen	
1922-05-11	NvhN	Over Verslag 1913 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1922-07-19	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1922-11-22	NvhN	Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken in de Provincie Groningen	
▲			
1923			
1923-	NvhN	Grote problemen Groninger Melkinrichting „ <i>Stad en Lande</i> ” – Zie MAP S en L	

1923-05-02	NvhN	Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen	
1923-05-05	NvhN	Over Verslag 1912 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1923-05-16	NvhN	INGEZONDEN: Melkprijzen ten plattenlande.	
1923-11-10	NvhN	Lezing over De Melkprijs bij ver. v. Huisvrouwen	
1923-12-05	NvhN	Bond van Zuivelfabrieken in de Provincie Groningen.	
▲			
1924		Ook deel in vervolgmap – GBvCZ dl-2	
1924-05-01	NvhN	Over Verslag 1923 werkzaamheden Zuivelconsulent Groningen	
1924-05-03	NvhN	Uitreiking Boter- en kaasmakers diploma – afscheid van Zuivelcond J. Huisman	
1924-05-20	NvhN	Opheffing Zuivelconsulentschap – nu dl. v. Gron. Veeteeldcons Ir. I Sybesma	
1924-10-22	NvhN	INGEZONDEN – De Gron. Ver. van Melkhandelaren: 'De Melkprijs'	
1924-10-23	NvhN	INGEZONDEN – Gron. Bestuursbond (?): 'De melkprijs'	
1924-11-04	NvhN	Lezing J. J. Huisman bij Ver. v. Huisvrouwen over de melkkwestie.	
1924-12-17	NvhN	Verslag Ver. Bond van Zuivelfabrieken Groningen,	
▲			
1925>>			
1925-09-25	NvhN	INGEZONDEN: De Groningsche melkhandel en de straatprijzen	
1926			
1926-ZJB		Lijst uit eerste zuiveljaarboek	
1927			
1927-10-11	NvhN	Directeur K. Homan: „ <i>Het veehoudersbedrijf en de coöperatieve bedrijfsvorm</i> ”	
1929			
1929-01-28	NvhN	Officiële opening Zuivelbeurs van Drenthe en Overijssel.	
1938-11-30	DTel	KRACHTIGE PROPAGANDA VOOR ZUIVEL-COÖPERATIE.	
1959-05-21	NvhN	GbvCZ: Werkzaamheden om te komen tot één coöperatie worden voortgezet	
▲			
xxxx		BIJLAGEN	
bijlage-2		Het Landbouwhuis	
bijlage-3		Botercontrolestation	
bijlage-4		6 aug. 1934 (Oud)-Zuivelconsulent J. J. Huisman op 70 jr.-leeftijd overleden	

Opmerking:

In de tekst is i.v.m. met betere zoekmogelijkheid voor 'Federale Ned. (zuivel)bond' e.d. steeds de afkorting FNZ. (zonder puntjes) gebruikt.

Een merkwaardig rapport

Over de wenschelijkheid tot oprigting van zuivelfabrieken in de provincie Groningen in dat van de afdeeling Appingedam, van het Genootschap van Nijverheid in de prov. Groningen. ¹ Daarin lezen wij o. a. het volgende, dat ons merkwaardig genoeg voorkomt om het onder de ogen onzer lezers te brengen:

Dat de voorbeelden van zuivelfabrieken in Friesland en Groningen nog geen schitterende financiële resultaten hebben opgeleverd pleit o. i. nog volstrekt niet tegen de doelmatigheid der zuivelfabrieken in het algemeen. Naar onze bescheiden mening ligt het tot dusverre slecht renderen dier fabrieken eerstens in het teruggaan der zuivelprijzen en in de tweede plaats in kostbaarheid van aanleg en exploitatie.

Van de Winschoter fabriek is het bekend, dat zij de prijzen voor de liter melk te hoog heeft gesteld gehad, hetgeen eveneens het geval is met de fabrieken der *Nederlandsche Maatschappij van kaas- en roomboterfabrieken* te Sneek en te Bolsward. Daar worden leverantiecontracten gesloten voor een jaar, waarbij de melkprijzen vooruit worden vastgesteld. Zo bedroeg die prijs gedurende de zomer van 1884, bedriegen wij ons niet. voor 2 liter 11 cent en gedurende de daaropvolgende winter 9 ct. Bij de vaststelling dier prijzen wordt als basis van berekening aangenomen de zuivelprijzen van het gepasseerde jaar. Het is dus duidelijk dat, wanneer die prijzen aanmerkelijk lager uitvallen dan men verwachtte, ook de rentabiliteit der fabriek een geduchte schok moet krijgen.

Deze daling der zuivelprijzen is nog van groter invloed dan men oppervlakkig wel zou denken. Stellen wij ons een fabriek voor, die dagelijks 10.000 liter melk verwerkt op roomboter en halfvette Goudsche kaas, verder dat de 100 L. melk wordt ingekocht tegen gemiddeld f 4,75 en dat de boterprijs het ene jaar gemiddeld f 1,43½, het andere f 1,34½ bedraagt, terwijl wij de kaasprizen rekenen het eerste jaar op 40 ct., het tweede op 36 ct. per kilo, gegevens, die misschien vrij wel overeenstemmen met de toestanden van '83 en '84, dan kunnen wij daarop de volgende berekeningen baseren:²

De daling van de boterprijs van f 1,43½ tot f 1,34½ van de kaasprijs van f 0,40 tot f 0,36 en van de karnemelkprijs van 30 ct. op 25 ct., reduceerde dus de jaarlijkse winst van f 8030 tot een verlies van f 9125.

Was het laatste jaar echter de melkprijs gebracht op f 4,40, dan had men onder overigens gelijke omstandigheden nog weer een winst kunnen maken van f 3650.

In Friesland schijnt het nochtans moeilijk, om tegen verlaagde melkprijzen een voldoende hoeveelheid te verkrijgen, wat wel verwondering mag wekken als men opmerkt, dat de Fries uit een emmer (20 L.) melk gemiddeld 1 pond boter en 2 pond na-

100 liter melk van inkoopsw. f 4.75, 2 kilo boter à f 1.43½, te zamen onkosten per liter 0,6 cent f 0.60, 6 ko. kaas te zamen f 2.40 Uitgaven f 5.35	2 kilo boter à f 2.87 6 ko. kaas f 2.40 karnemelk = f 0.30 <hr/> inkomsten = f 5.57 uitgaven = " 5.35 <hr/> winst per 100 L = f 0.22 " per dag = " 22.— " per jaar = " 80,30 <hr/> Uitgaven weer f 5.35 2 ko. boter à f 1.34½ = f 2.69 6 ko. kaas à f 0.36 = " 2.16 karnemelk = " 0.25 <hr/> inkomsten = f 5.10 uitgaven = " 5.35 <hr/> verlies per 100 L. = f 0.25 " per dag = " 25.— " per jaar = " 91,25
--	--

¹ Hierna is de spelling zo veel mogelijk aangepast! (ZHN,)

² De slordig opgemaakte tabel, bevat twee grote fouten: winst is f 8030,-- en verlies f 9125.-- (ZHN.)

gelkaas verkrijgt, Rekent men de boter gemiddeld tegen f 1,24, de kaas tegen 20 cent en de uit 100 L melk verkregen karnemelk op 25 ct., dan zou 100 L. melk bruto nog slechts f 4.36 opbrengen.

In het bovenstaande geloven wij onze mening, dat voor streken waar iedere boer van 10 tot 30 melkkoeien houdt, kleine zuivelfabrieken, zoals wij die boven omschreven, ten zeerste zijn aan te bevelen, voldoende te hebben gemotiveerd. Voor grotere goederen (?) daarentegen zou zelfverwerking misschien de voorkeur verdienen, vooral wanneer het mocht blijken, dat de Laval-Separator door een paard is te drijven, zoals nu en dan reeds wordt beweerd.

Een geheel andere, voor ons niet minder belangrijke vraag is het of het voor onze zavelstreken niet meer winstgevend zou wezen wanneer meer melkvee werd gehouden en tevens onze zuivelbereiding ingericht naar de nieuwere methoden. Ons lacht die verandering van vele zijden inderdaad zeer toe. Gingen wij toch op onze mestgierige zavelgronden het Deense bedrijfssysteem toepassen, dan zouden wij dit kunnen doen door veel meer melkvee aan te houden, veel voedergewassen te verbouwen en deze in hokken op te voeren. Wij zouden het daardoor kunnen brengen tot een uitgebreide mestproductie, waarbij al het stro en bijna al het koren in de boerderij bleef en bijna alleen zuivelproducten behoefden te worden uitgevoerd, een methode die zonder twijfel onze gronden zeer zou ten goede komen.

Letten wij echter bij de beantwoording dezer vraag meteen op de zuivelprijzen en op vooruitzichten der zuivelboeren, dan ontzinkt ons de moed een positief antwoord te geven. Stellen wij de boter-, tarwe-, gerst- en haverprijzen gedurende 1880 op 100 en berekenen wij daarnaar de prijzen gedurende '81, '82, '83 en '84 dan krijgen wij de volgende tabel:

	1880	1881	1882	1883	1884
Boter	100	99	95	95	89 *
Tarwe	100	101	97	87	74
Gerst	100	100	98	90	84
Haver	100	100	94	94	92

* 1895=85 / '90=78 / '90=70 / '00=78 / '05=86 / '10=91 / '15=129³

Nemen we daarbij in aanmerking, dat de korenprijzen in 1884 ('85?) weer zijn gestegen, ook zonder de invloed van dreigende politieke verbindingen, en de zuivelprijzen nog aanmerkelijk gedaald, de natuurlijke daling van het jaargetijde daarbij in aanmerking genomen dan inderdaad durven wij niet meer onbepaald ten gunste van het Deense landbouwstelsel adviseren. Het schijnt toch meer en meer dat ook op het gebied der zuivelbereiding de concurrentie sterker dan ooit zal optreden, waarbij zelfs Amerika zijn gewicht in de schaal zal leggen, door vooral de kaasmarkten krachtadig te gaan drukken.

Overigens schijnt het ook weer dat de kunstboter het melkproduct in de toekomst althans niet meer zal gaan drukken dan reeds tegenwoordig het geval is. Zijn de jongste berichten juist dan zouden de kunstboterfabrieken het met deze lage boterprijzen ook wel degelijk zwaar te verantwoorden hebben, zodat er zelfs gevenden (?) worden wier exploitatie wordt gestaakt.

Met bovengenoemde onzekere, weinig bemoedigende vooruitzichten komt het ons voorzichtiger voor, door voor de aangehaalde eventuele bedrijfsverandering voorlopig althans op gunstiger tijden te wachten dan de tegenwoordige, waarin zelfs de met de best vooruitzichten opgerichte zaak nog slechte resultaten pleegt te geven

(De Boterhandel)

Lezing J. J. van Weydom Claterbos over Zuivelbereiding

VRIES J.L. Maandagavond hield de heer Van Weydom Claterbos uit Kampen, voor een vrij groot publiek, in de zaal van G. Homan aldaar eene rede over de Zuivelbereiding. Hij begon met de vraag: Waarom geeft de koe melk? Voor het kalf. Deze vraag, zegt spreker, staat in nauw verband met de boterbereiding, omdat voor goede boter goede melk noodig is, en over 't algemeen de melk van nieuwmelkte koeien te spoedig voor het karnen gebruikt wordt. Die melk is echter hiervoor niet dadelijk geschikt, evenmin als die van koeien, die binnen korten tijd moeten kalven. Blijkt het, dat de melk niet gekookt kan worden, dan is ze ook voor boterbereiding ongeschikt.

Nadat spreker ons verder bekend gemaakt had met de bestanddeelen die, zoowel als met de hoeveelheid waarin, en de wijze waarop ze in de melk voorkomen, wees hij 't publiek op enkele dingen, die bij de bereiding van boter gewoonlijk veel te weinig in acht genomen worden. Boven alles moet de melk zindelijk gehouden worden; die zindelijkheid moet echter niet in den kelder, maar bij het melken beginnen. 't Is daarom niet aan te raden, ze in houten kuipen te bewaren, want, vooral als deze wat oud worden, is het onmogelijk ze geheel schoon te houden. Ook is het zeer verkeerd de melk op plaats en te brengen, waar overblijfsel van 't middagmaal, pretraleum, teer enz. wordt neergezet melk daar eene sterke neiging bezit om lucht op te nemen.

Heet water bij het karnen te gebruiken, keurt spreker af. Hij houdt meer van afkoelen. Boven 32° C warmte krijgt men kaas, - geen boter. 't Is daarom, om een gelijkmatige temperatuur (16°-20°) te houden, zeer goed, dat men eens thermometer gebruikt. Door te lang karnen krijgt de boter 2 gebreken, 1e het gewicht gaat er af, 2e ze wordt doodgewerkt (wat vooral ook door het te grof karnen ontstaat). Langer dan $\frac{3}{4}$ uur behoeft men niet te karnen, maar dan moet de melk klaar gemaakt zijn voordat ze in de karn komt. Van verse melk kan men wel boter karnen, maar 't is beter dat ze 2 dagen blijft staan, men krijgt dan meer boter.

Met onverdeelde aandacht werd naar sprekers glasheldere rede geluisterd. Jammer dat het publiek, vooral wat de vrouwen betreft, niet groter was.

Boterfabrieken.

In de laatste tijd is de concurrentie op allerlei gebied scherper en scherper geworden, en geen wonder! De eisen van de maatschappij worden steeds groter; is het dus te verwonderen, dat een ieder zijne inkomsten op allerlei manier tracht te vergroten? Dit streven openbaart zich in den laatste tijd niet het minst bij de landbouwers, aangezien de zoeven genoemde factoren in dezen maatschappelijke stand vooral hun invloed doen gelden.

De landbouwers trachten niet alleen hun korenopbrengst grooter te maken, doch ze wenschen niet minder vurig de zuivel zoveel mogelijk productief te maken. En hebben ze hiervoor een goeden weg ingeslagen? Wat het koren betreft is het mijn doel niet, hierover uit te wijden, doch wel over het productief maken van de melk.

Volgens de bescheiden meening van den schrijver dezes is die weg een van de beste, dien ze konden kiezen. Ze willen n.l. hun boter niet zelf meer bereiden, doch deze werkzaamheden aan een fabriek overlaten, want het is in den laatste tijd maar al te duidelijk gebleken, dat de fabrieken niet alleen boter van beter qualiteit kunnen bereiden, ook de hoeveelheid boter wordt daardoor aanmerkelijk vergroot.

De oude methode gaf volgens dr. Staring van plm. 45 L melk 1 K.G., de nieuwe van plm. 29 L. 1 K.G. boter. Dit is een treffend verschil, zoo in 't ooglopend, dat ieder landbouwer wel besluiten moet er toe over te gaan zijne melk naar een fabriek te laten brengen. Een tweede niet minder groot voordeel wordt bovendien nog verkregen, doordat de werkzaamheden thuis niet meer behoeven te gebeuren en dien ten gevolge ook de reparatie van de gereedschappen, er voor nodig geheel vervalt. Een *belangrijke* vraag blijft ons nu nog over.

„Moeten de landbouwers hunne melk brengen naar de fabriek, opgericht door een ondernemend persoon, of moeten de boeren zelf de handen aan den ploeg slaan en zelf een fabriek oprichten? Mij dunkt voor de oplossing van deze vragen hoeft slechts een open oog en helder hoofd, meer kennis is daarvoor volstrekt geen vereischte. Wat wil de persoon, die aan 't hoofd staat van een speculatieve fabriek.”

Geld verdienen! Hij betaald de melk naar xxx een prijs uit, dat hij zelf een batig saldo over houdt om dit bedaard en kalm in zijn geldbuidel te laten glijden. De landbouwer heeft duidelijk voordelen om zijne melk aan zo'n fabriek te leveren, doch de *totale* voordeelen krijgt hij niet, slechts een *deel* wordt hem toegeteld. Dat dat dit overige deel niet gering is, blijkt duidelijk uit de verschillende speculatieve fabrieken die er bestaan. Ja het is zelfs eenmaal in ons land gebeurd, dat de h.h. landbouwers deze persoon die een speculatieve fabriek exploiteerde gedwongen hebben, haar te veranderen in een coöperatieve.

Hierdoor hadden ze het groote doel bereikt, nl. dat de geheele winst, die hen en geen ander toekomt, zelf in den zak te strijken. Nu van een tegenstander van een coöperatieve vereniging kan aanmerken, zooals mij eenmaal gebeurd is, dat er weleens schade van kon komen dan was de speculatieve fabriek toch veel beter. Ik beken niet te zeggen, dat mijn tegenstander zelf aandelen in zulk eene fabriek had, dit begrijpen al de lezers met mij. Bovendien is het argument zoo klein dat het nauwelijks de moeite waard is er op te antwoorden. Welk persoon waagt zijn geld aan eene zaak, of hij moet vooraf overtuig zijn er winst mee te kunnen maken. Zeker niemand.

Bovendien, wie de verschillende zuivelfabrieken gadeslaat, komt dadelijk tot de overtuiging dat ze alle, zonder uitzondering, als opgericht werden met voldoende melktoevoer, kunnen bestaan xx alleen, doch floreeren, zooals op bijna geen xx tak van nijverheid aangewezen kan worden. In 't kort wil ik nog herhalen wat ik boven geschreven heb. Vereenigt U, landbouwers!

Richt een coöperatieve zuivelvereniging op, sluit U er bij aan, aangezien ge op geen wijze uw voordeel beter kunt bewerkstelligen,

Gr. 1 Febr. 1892.

Uw, dienstw. dienaar N

Nieuwsblad vh Noorden 1892-07-22

Concurrentie in de oprichting van boterfabrieken.

In geen provincie — schrijft L. de J. in de “Veldpost” — werden in de laatste jaren zoveel boterfabrieken opgericht als in Friesland, het land van koeien en melk.

In den beginne werden deze fabrieken opgericht door naamlooze vennootschappen. Rijke personen brachten een kapitaal bij elkander, richtten de fabriek op, welke verder ook voor rekening der aandeelhouders werd geëxploiteerd onder leiding van een directeur, door hen benoemd. Het was van den kant der aandeelhouders niet anders dan kapitaal-belegging en de ondervinding leerde, dat het geld, in boterfabrieken gestoken, behoorlijke rente gaf.

Allens werd eene groote maatschappij gevormd, welke zich ten doel stelt, in Friesland boteren kaasfabrieken op te richten. Deze maatschappij, welke te Harlingen zetelt en den naam draagt van “*Maatschappij tot oprichting van boter en kaasfabrieken in Friesland,*” beschikt over een groot kapitaal en in vele plaatsen van Friesland werken gestichte fabrieken voor hare rekening.

Echter, toen bleek, dat de fabrieken voordeel opleverden, begrepen tal van melkleveranciers, dat het voordeliger was, zelf fabrieken te stichten, waarvan het dividend hun zelf ten goede zou komen. Zoo ontstonden de fabrieken, opgericht op coöperatieven grondslag, welke thans in zoo grooten getale in die provincie gevonden worden. Men ziet zelfs het verschijnsel, dat fabrieken, vroeger door naamlooze vennootschappen opgericht, in eigendom overgingen aan de melk-leveranciers, die voor gezamenlijke rekening deze nu zelf exploiteeren.

Dat de grote Maatschappij te Harlingen de oprichting door coöperatie met ietwat lede ogen aanziet, is niet te verwonderen (verwonderen). Echter, het dient erkend te worden, dat de veehouders van hun standpunt gelijk hebben, in vereniging kracht te zoeken, teneinde uit hunne producten te halen, wat daarvan te halen is en geen deel daarvan af te staan aan derden.

Er is nog iets, dat aan de handeling der boeren reden van bestaan geeft.

In een deel van Friesland koopt eene boterfabriek boerderijen, waarop een zetboer tegen 7 a 8 gulden 's weeks als hoofd geplaatst wordt.

Deze boerderij is dus geheel ten dienste van de fabriek. Kreeg dit stelsel meerdere uitbreiding, dan zou men niet meer een boerenstand hebben, welke op eigen beenen staat, maar niet anders dan zetboeren — knechten in dienst der fabrieken — waartegen de boerenstand moet waken, omdat dit zijne totale ondergang zou zijn. De bedoelde Maatschappij doet dit niet — maar maakt in elk geval de oprichting van fabrieken op coöperatieven grondslag moeilijker.

Een paar staaltjes vinden hier vermelding. In het vorige jaar besloten veehouders te Wommels voor gezamenlijke rekening een fabriek op te richten. Dit kwam der Maatschappij ter ore en dadelijk besloot ze, aldaar een fabriek te stichten. Men zag toen het vreemde schouwspel, dat in hetzelfde tijdstip twee fabrieken werden gebouwd, welke nog steeds elkaars scherpe concurrenten zijn. In Tzum zal wellicht hetzelfde plaats vinden. Daar opperden de veehouders ook het plan, een fabriek door coöperatie te stichten ; nauwelijks is dit bekend, of de Maat-

schappij gaat aan het zoeken naar een geschikt terrein voor een fabriek in dat dorp. Eén zaak blijkt hieruit duidelijk, nl.: “zuivelfabrieken zijn fabrieken, welke met goede winst werken” en dit is bij tal van ouderwetsche Friesche boeren nog altijd een uitspraak geweest, aan welker waarheid zij twijfelden.

Nieuwsblad van het Noorden 1894-11-28

Men schrijft ons uit 't OLDAMBT

Voor een *landarbeider* is een eigen koe te duur

Hoe de tijden veranderen. Vroeger was het bijna regel, dat onze arbeiders een koe - voor hen bijna het halve bestaan - op stal hielden, en thans behoren dergelijke gelukkigen tot de uitzonderingen. Die achteruitgang, voor een groot deel zeker toe te schrijven aan ongeveer dezelfde oorzaken, die in alle bedrijven de malaise bracht, is voor een deel ook ontstaan, door de duurte van het stro, een der eerste vereisten voor de kleinen man, om koeien te houden.

Vroeger had men een ganse wagen vol voor een bedankje, of hoogstens een paar kwartjes en thans is er voor een arbeidsmens, zelfs voor veel geld en goede woorden geen bijkomen aan, daar alles zo spoedig mogelijk, haast tot de laatsten halm toe, voor de fabrieken opgekocht en weggehaald wordt. Voor de arbeidersbevolking is dit een grote schadepost.

Een koe op stal was tevens oorzaak, dat ook gewoonlijk een paar vette varkens „op 't hok” lagen en er nog genoeg karnemelk voor de huishouding overbleef. Alle avonden was het „aard-appels en brij, met gezondheid erbij” en daar bracht moeder de vrouw het een heel eind ver mee. Want karnemelk is een nog veel te weinig op prijs gesteld deel of gerecht van een gezonde, goedkope en deugdelijke tafel.

Ongelukkig is thans - en dat lijkt wel heel vreemd - de karnemelk door velen zeer moeilijk te krijgen. De landbouwers immers zenden, meer en meer, hun melk naar de zuivelfabrieken en wat ze zelf nog karnen, dat zijn ze bitter nodig voor hun eigen varkens, kalveren en huishouding. T

och wordt de karnemelk „de zoepen” zoals men hier zegt, door onze arbeidersbevolking zeer gewaardeerd eigenlijk al te gek. Het gebeurt n.l. volstrekt niet zeldzaam, dat kinderen de school verzuimen, om, door verder dan een uur te lopen, een weg te bereiken waar op een bepaalden tijd van den dag een wagen met karnemelk van de zuivelfabriek passeert. Goed beschouwd is die karnemelk toch veel te duur.

Verzoek minister over aanpassing 'Hinderwet' uit 1875 ivm. stankoverlast Zuivelfabrieken

Ter kennis van de gemeentebesturen in deze provincie gebracht een schrijven van den minister van waterstaat, handel en nijverheid, afd. arbeid en fabriekswezen, van de volgende inhoud: „Mijn ambtgenoot van binnenlandsche zaken vestigt er mijne aandacht op, dat de inspecteurs van het geneeskundig staattoezicht, blijkens het verslag van hunne laatst gehouden bijeenkomst, het wenschelijk achten artikel 2 der wet van 2 Juni 1875, Stbl. no. 95, tot regeling van het toezicht bij het oprichten van inrichtingen, welke gevaar, schade of hinder kunnen veroorzaken, aan te vullen met: „zuivel- en cichoreifabrieken.”

Tot toelichting daarvan behelst het verslag het volgende: In het noorden van ons land, werd medegedeeld, bestaan reeds meer dan zestig zuivelfabrieken, waaronder er zijn die pl.m. 20000 liter melk daags verwerken en waarbij veel spoelwater verbruikt wordt, dat, bezwangerd met melkdelen en bedorven wei, openbare wateren of sloten verontreinigt en tot hevig luchtbederf met groten stank aanleiding geeft

Na bespreking der daartegen te nemen maatregelen en de machteloosheid om deze thans met enig gevolg te kunnen aanbevelen, werd ook nog gewezen op de cichoreifabrieken, die door haar walgelijke reuk en de grote hoeveelheid rook, de ventilatie in de nabijgelegen huizen, scholen, kerken of ziekenhuizen in hoge mate belemmeren.

Naar aanleiding van 's ministers schrijven nodigen gedep. staten de besturen uit hun te berichten of te dezer zake klachten ter hunner kennis zijn gekomen en of het naar hun mening gewenst is dat de boven aangehaalde wet in voren bedoelden zin word aangepast

Lezing J. J. Van Weijdom Claterbos over zuivelbereiding

HOOGEVEEN, 25 Jan. Woensdagavond hield de heer J. J. van Weijdom Claterbos, van Kampen alhier de aangekondigde lezing over fabrieksmatige zuivelbereiding. Een klein publiek woonde de lezing bij.

Na een korte inleiding over 't ontstaan van de zuivelfabrieken, toonde de spreker een warm voorstander te zijn van coöperatieve zuivelfabrieken, vooral omdat de landbouwers zelf de voordelen krijgen en onverschilligheid geweerd wordt. Gedwongen winkelnering houdt op. Er wordt eene grotere hoeveelheid boter bereid van dezelfde kwaliteit, die men beter kan verkopen.

Vooraf viel de schets in de smaak van de kleine Limburgsche fabriekjes, waarvan in de laatste 2 jaren reeds 68 opgericht weiden. Het valt nu reeds te constateren, dat de arbeiders en kleine boertjes vooruit gaan en de toekomst niet meer zoo donker inzien. De opbrengst van de zandkoetjes bedraagt plm. *F* 100.

De verschillende bezwaren van de tegenstanders werden alle weerlegd, o.a. wat betreft de voederwaarde der afgeroomde melk en der karnemelk, de vrees voor het blijven zitten met de boter, enz.

Met het oog op de alhier op te richten boterfabriek werden enige mededelingen gedaan, zoowel van praktische, als van financiële aard.

Dan gaf de heer C nog menige praktische wenk bij de boterbereiding: gebruik steeds maatemer en thermometer; zuur de melk licht aan, door een weinig zuivere karnemelk; doe er nooit water bij om de gewenste temperatuur te krijgen; zorg er vooral voor, dat niet de melk, maar de boerin baas is.

De heer Boelken, voorzitter van het Hoofdbestuur van het Genootschap ter bevordering van den landbouw in de provincie Drenthe, dankte de heer Claterbos voor de gehouden lezing en hoopte dat het uitgestrooide zaad in goede aarde mocht vallen.

Nieuwsblad van Noorden 1896-01-28

Vorbereidingen start roomboterfabriek

WILDERVANK, 25 Jan. De voorgenomen oprichting van een roomboterfabriek alhier is een schrede verder gekomen. In de gisterenavond gehouden vergadering der landbouwvereniging „Wildervank” werd door de indertijd daarvoor benoemde commissie, de heren R. W. Panman, H. Onnes en Hk. Schuringa, verslag uitgebracht over hun bezoeken aan zuivelfabrieken in de omliggende plaatsen, als **Gieten**, **Eext** en **Annen** en over de door hen ingewonnen informatie en gegevens. Daar het rapport alleszins gunstig was en de commissie zodanige fabriek van groot belang voor onze landbouwers achtte, werd tot de definitieve oprichting van een roomboterfabriek met handkracht besloten.

Door den gemeente-opzichter, den heer J. G. Siccama, onder wiens leiding reeds elders dergelijke fabrieken gebouwd waren en die daarom als deskundige aan de commissie was toegevoegd, werd een tekening en begroting ingediend, waarbij voor de oprichting ongeveer f 4000 nodig geoordeeld werd, n.l. voor het gebouw f 1975, voor een ijshut f 400, regenbak f 125, machinerieën f 858, verdere uitgaven, bedrijfskapitaal, enz., pl.m. f 650.

Door de aanwezigen werd al dadelijk voorlopig voor 49 aandelen a f 25 (dus in 't geheel f 1225) ingeschreven. Op voorstel van het bestuur werd der commissie verzocht als een voorlopig bestuur te willen fungeren en ook de verdere voorbereidende werkzaamheden op zich te nemen, waartoe zij zich bereid verklaarde. In de eerste plaats zal nu de commissie persoonlijk de belanghebbende landbouwers bezoeken om hen tot het nemen van aandelen te animeren, verder zich bezig te houden met het ontwerpen van de statuten en een huishoudelijk reglement, enz. Daar men de fabriek met April, uiterlijk met 1 Mei, in werking wenst te zien, zal met een en ander bekwame spoed gemaakt worden.

Nieuwsblad van Noorden 1896-02-04

Lezing dir. Buiskool zuivelfabriek Meeden over zuivelbereiding

WILDERVANKBTERDALLEN, 2 Febr Zaterdagavond hield de Landbouwvereniging, alhier, een buitengewone vergadering met dames, waarbij als spreker optrad de heer A. H. Buiskool, directeur der Meedener Stoomzuivelfabriek, met een lezing over zuivelbereiding. Na door de voorzitter bij de vergadering te zijn ingeleid, behandelde spr. eerst het ontwikkelingsproces der verbeterde boterbereiding, nodig geworden door de achteruitgang onzer zuivelpro-

ductie, die de concurrentie met de Deense niet langer kon doorstaan; hoe men zo van het oude Hollandsch-Friesche of Holsteinsche stelsel kwam op het Swartz'sche afkoelingsysteem, om eindelijk in het Centrifugestelsel een vrij grote trap van volmaaktheid te bereiken.

Vervolgens besprak hij de samenstelling, de eigenschappen en de gebreken der melk, om in het tweede gedeelte zijner rede te bespreken, eerstens welke middelen in staat zijn om de boerenboter te verbeteren; ten tweede, hoe een roomboterfabriek met handkracht op kleine schaal moet ingericht zijn.

Betreffende het eerste punt kwam spr. tot de volgende raadgevingen:

- 1) Maak gebruik van de thermometer.
- 2) Maak steeds gebruik van zindelijke werktuigen en onderhoud ze zo goed mogelijk.
- 3) Karn in de zomer op 15° C. en in de winter op 16° C.
- 4) Bereid de boter door gereedschappen.
- 5) Maak van uw kelder geen pakhuis, maar gebruik hem alleen voor de melk, en niet voor allerlei eetwaren, enz.

Wil men echter een doeltreffende verbetering, dan moet men overgaan tot de bereiding in een fabriek. Het beste is, dat deze coöperatief werkt, zodat alle leveranciers van melk tevens aandeelhouders zijn naar hunne leverantie en draagkracht. Voor kleine plaatsen, waar men over weinig melk te beschikken heeft, kan men volstaan met een handkrachtboterfabriek.

Spreker gaf verder een volledige inventaris met de kosten op, nl. de gereedschappen en machines, benodigd voor een fabriek van plm. 500 L. per dag, waarbij hij tot een berekening van f500 kwam, zodat de kosten niemand behoefden af te schrikken.

Wat betref de kosten van een gebouw, daarover kon men zich het best door een bekwaam architect laten inlichten.

Nadat de voorzitter namens de vergadering de heer Buiskool een woord van dank voor zijn belangwekkende lezing had gebracht, werd door verschillende aanwezigen, mede door de dames, van de gelegenheid tot het bekomen van nadere inlichtingen gebruik gemaakt, die door de spreker telkens bereidwillig gegeven werden. Door een paar der aanwezigen werd nog de wens uitgesproken, dat ook de Dalster landbouwers, naar aanleiding van deze lezing, door eendracht krachtig trachten zouden een coöperatieve handkrachtroomboterfabriek op te richten.

Lezing Bokma de Boer over meer samenwerking en verkoopvereniging

In het hotel-Willems werd gistermiddag een vrij druk bezochte vergadering gehouden van belanghebbenden in de nationale zuivel-industrie. bijeengeroepen door den heer M. Bokma de Boer, privaat zuivel-consulent alhier. De heer Bokma de Boer wees erop, dat niettegenstaande de invoering van vele nieuwigheden op het gebied van zuivelbereiding. de roem onzer zuivelproducten dalende is. De Deensche boter overtreft de onze in waarde op de wereldmarkt, en in den vreemde worden onze zuivelbereiders van knoeierij verdacht. Dat moest en kon ook anders worden, zoo slechts gelijkgezinden de banden ineen sloegen en zich vereenigden tot één groot geheel. De heer Bokma de Boer wenschte het voorstel te doen, om in deze provincie den zetel te vestigen van een bond voor zuivelbereiding, met het doel: het verkrijgen en bevorderen van samenwerking onder de bondsleden bij de bereiding en den verkoop hunner zuivelproducten. En verder, om alhier te vestigen het hoofdkantoor eener Nederlandsche exportmaatschappij met het doel: den geregelden verkoop van zuivere, streng gecontroleerde natuurboter en t-oorten kaas, door bondsleden vervaardigd en ingeleverd, bij groote partijen tegen de hoogst mogelijke prijzen te bevorderen.

Uit de discussie bleek, dat het plan velen wel toelachte, al dachten sommige minder optimistisch dan do heer Bokma de Boer over de voordelen, die een export-maatschappij zou kunnen bieden. Zij wilden de regeeing ertoe gebracht hebben, controle uit te oefenen op de uit te voeren boter.

De zaak werd commissionaal gemaakt; tot leden der commissie werden aangewezen de heeren Bokma de Boer en van Hoorn, alhier: Heidema, van Westernieland; Buiskool, van Meeden, en Wolring, van Veendam.

Brieven van een Fries. LXXIII.

Over de oorzaken van de slechte tijden voor de landbouw

Waarom zijn de tijden zo moeilijk? Dat komt door de concurrentie. Tegenwoordig leveren vele volken landbouw- en zuivelproducten tegen zulke lage prijzen, dat wij Nederlanders dit onmogelijk kunnen volhouden. Waarom kunnen zij dit wel?

De gronden in Amerika en Australië zijn goedkoop gekocht en worden bearbeid door goedkope werkkrachten en derhalve.... Ja, derhalve kan men uit gindse gewesten alles veel goedkoper leveren dan wij. Onze gronden zijn duur. Dure werkkrachten moeten worden gebezigd.

Landerijen zijn solide geldbelegging geworden in de besten tijd; hoge pachtsommen werden gevorderd, alles kon. En nu, nu grote, veel groter landen getreden zijn in het voetspoor van ons, nu zitten wij met duurgekochte bouw en greide.

Wanneer wij heel oude mensen horen en ook oude marktberichten inzien, dan komt men tot de overtuiging, dat in die vroegere tijden de producten ook niet hoog genoteerd stonden. Daar is nog een oud liedje:

*Een pondje boter kost maar een
[stooter (12½ cent),
Die goede tijd komt nooit weerom.*

Dat was een heerlijke tijd voor de verbruikers, en klagend zien deze de gulden dagen niet weder verschijnen. Zouden de boeren deze gaarne terugzien? De marktprijzen van boter inziende, bemerkt men, dat ze dalen. In de afgelopen week *f* 4 per ¼ vat. En de uit Londen ontvangen telegrammen melden een zeer trage markt. Veel bleef onverkocht. Vaten fabrieksboter werden zelfs aangeboden tegen *f* 22 en *f* 25 en konden tegen dien lagen prijs nog geen kopers vinden. Friesche boterkopers oordelen, dat het bij deze daling niet zal blijven. De zomer is voorhanden en de aanvoer van het vasteland neemt nog steeds toe.

Het ziet er niet best uit voor deze zomer. Het geklaag zal nu eerst beginnen. Klaagde men in die tijd niet „van het pondje een stooter?” Neen! Want toen waren de pachtsommen van dezelfde gronden als thans lang zo hoog niet en — in koop oneindig veel minder in waarde. Als nu de boter 40 cents kost, dan komen van alle kanten de jeremiades los. En geen wonder. Maar dat heeft „de gouden tijd gedaan” Het ging de landbouw wèl, grondbezit werd door ieder begeerd, fabelachtig hoge prijzen werden besteed. Buitensporig hoge pachtsommen werden gevorderd. En dat was juist in een tijd, toen de producten hoog, de arbeidslonen laag bleven.

De goede vooruitgaande tijden komen nu met de weeën. De arbeider vraagt meer loon. De boer maakt, ten opzichte zijner pachtsommen, veel te weinig. De landheer ziet zijn bezittingen met ⅓ en soms de helft in waarde verminderen. Was die “gouden tijd” een vloek of een zegen? Zelfs in die dagen gingen velen naar Amerika, toen het daar nog goed was en geen gewetenloze speculanten de menigte verblindden. Zij ontgonnen daar woeste gronden en werden met allen, die uit andere delen van Europa kwamen, geduchte concurrenten voor de Europese markten.

Sedert de Nieuwe Wereld en nu ook Australië en ja, welke landen niet meer, voor de uitvoer zijn gaan werken, is het met onzen vooruitgang gedaan.

En daar zitten wij nu in onze duurgekochte gronden. Kan het zo blijven?

Veel zal er eerst moeten verloren worden, voordat wij weder tot het punt gekomen zijn, dat onze concurrentie vol te houden is. De waarde der landerijen, de pachtsommen moeten nog steeds dalen. De tijden zijn moeilijk. Moeilijker worden ze, als nog plaats heeft als onlangs in Amsterdam, waar een dame boerenboter, die ze sedert onheuglijke tijden van een vertrouwde boer ontving uit onze provincie, door een chemicus liet onderzoeken en tot de uitkomst kwam, dat deze beste boerenboter uit 97 pCt. margarine en 3 pCt. eigenlijke boter bestond. Dat is nu geschikt om zijn eigen nering de deur uit te jagen!

NvhN 1896-06-11

**Oprichting Groninger bond van zuivelfabrieken
voor zowel coöperatief als particuliere zuivelfabrieken
in provincie Groningen**

Nieuwsblad van het Noorden 11-06-1896

Gistermiddag heeft in 't café „Prins” alhier eene vergadering plaats gehad van belangstellenden in de oprichting van een alhier te vestigen bond voor zuivelbereiding. Na eenige wijzigingen is het ontwerp-reglement goedgekeurd. De koninklijke goedkeuring zal worden aangevraagd. Leden van den Bond kunnen worden meerderjarige personen en bestaande of nog op te richten inrichtingen voor fabriekmatige zuivelbereiding. Het bestuur bestaat tot Mei 1897 uit de hh. W. Woldringh, voorzitter, te Veendam, M. Bokma de Boer, secretaris-penningmeester, te Groningen. A. Buiskool te Meeden, D. van Hoorn te Groningen en K. R. Velthuis te Oosterhoogebrug.

De Landbouwvereniging te HAREN.

Over het voeren van kalveren de eerste maanden

De landbouw-vereniging, te Haren, hield Zaterdag jl. hare jaarlijkse gemeentelijke stieren- en vaarkenkeuring. Het groot aantal aangegeven dieren toonde, dat de belangstelling bij vele veehouders, die zich met ijver op hun vak toeleggen, toeneemt. Jammer, en nog eens jammer is het, dat de landbouwers in 't algemeen niet getrouwer opkomen.

[...]

Wij leven in een tijd van veranderingen en verbeteringen op verschillend gebied. De zuivelbereiding behoorde vroeger op de boerderijen geheel tot de bemoeiingen van de vrouw des huizes — 't was haar roem, om goede, ja, de beste boter ter markt te brengen. Tevens behoorde tot hare werkzaamheden, tot hare zorgen, het fokken der kalveren in de eerste levensmaanden, 't geen in nauw verband staat met de zuivelbereiding.

In de laatste tijd heeft hierin een omwenteling plaats gehad. Overal verrijzen zuivelfabrieken en is de zuivelbereiding een geheel nieuwen weg ingetreden. De wetenschap heeft ook haar tenten opgeslagen en is de zuivelindustrie overgegaan tot een bereiding, door middel van werktuigen.

Deze inrichtingen hebben de drukke werkzaamheden op de veeboerderij zeer vereenvoudigd, de melk wordt vanwege de fabriek gehaald, de ondermelk krijgt men terug.

De veehouders ontvangen op deze wijze het geld schoon in den zak.

Maar worden zij hierdoor te veel gelokt, om alle melk te verkopen en onthouden zij deze aan de kalveren, als eerste voedingsmiddel, dan wordt later de rekening onder in de zak gevonden. De kalveren ontvangen dan niet de melk, die ze zó nodig hebben voor de gezonde vorming van hun lichaam. Dat staat zo vast als een paal boven water. "Wil men bij het fokken van rundvee voordelen behalen, dan moeten de kalveren gedurende de eerste maand van hun leven volop zoete melk hebben. De daaropvolgende veertien dagen voor de helft gemengd met ondermelk en daarna zes weken karnemelk. Enkel en alleen de ondermelk van de fabriek te geven, is wel voldoende om de kalveren het leven te laten behouden, echter voor de goede vorming van het lichaam en om later een goede melkgevende koe er van te hebben, is het niet voldoende maar is nodig het verstrekken van volop zoete melk gedurende de eerste maand na de geboorte.

Zo voortgaande zouden wij tot een uitweiding geraken over de veefokkerij! alléén wensen wij er op te wijzen, dat de veehouders verkeerd zouden doen, uit slecht begrepen zuinigheid, aan de kalveren de melk te onthouden. De veestapels zouden achteruitgaan in goede hoedanigheden. Sommigen willen weten, dat dit reeds te bespeuren is, en dat zou niet te vergeven zijn, een zo'n sterke slagader van ons volksbestaan door zuinigheid te vernietigen.

[...]

1897

Nieuwsblad vh Noorden 1897-09-16

INGEZONDEN. J. F. van Moorsel dir. zuivelfabriek Leek.

Mijnheer de Red.!

Het advertentieblad voor „Leek en omstreken geeft in zijn laatst verschenen nummer een verslag van de vergadering, gehouden door melkleveranciers uit de gemeenten Marum en Leek op vrijdag 27 augustus j.l. waarvan de verslaggever niet geheel van enige partijdigheid is vrij te pleiten.

Het is zeer natuurlijk, dat de landbouwers voor hunne belangen opkomen en trachten den hoogst mogelijken prijs voor hunne melk te bedingen, doch ook zij moeten billijk blijven en niet datgene vragen wat niet betaald kan worden.

De zuivelfabrieken Leek en Tolbert op 20 minuten afstand van elkaar gelegen waren tot op heden steeds concurrenten, waarvoor de omgeving geen voldoende quantum melk op leveren kon om beide met kans op succes werkzaam te zijn. Men was genoodzaakt prijzen te betalen gelijk andere fabrieken, terwijl de exploitatie en vervoerskosten hoger waren. Door combinatie der fabrieken hoopten de heer van Drielst en ondergetekende een deel dier kosten te besparen en daardoor beter de concurrentie van anderen te kunnen weerstaan.

Doch nu verlangen de landbouwers van ons plotseling een prijs voor hun melk, welke in October en November 12½ cent en in December Januari en februari 37½ cent per 100 liter hoger is dan hetgeen de beide voorgaande winters door ons betaald is. Waar blijft nu de besparing van onkosten; wij zouden ze dubbel en dwars moeten terug betalen aan onze leveranciers! Dit is toch onbillijk. Dat de leveranciers vermenen aanspraak te hebben op een gedeelte der te besparen onkosten is begrijpelijk en wij zonden in dat geval ook niet ongenegen zijn daarover te onderhandelen.

Men zal mij tegen werpen, dat hetgeen de leveranciers verlangen, dezelfde prijs is als door een naburige fabriek betaald wordt; dit is waar, doch men moet niet uit het oog verliezen dat de fabriek gelegen is te midden van zware kleigronden en door hen die prijs alleen betaald wordt bij een minimum vetgehalte van 3%. Een cijfer, dat in de omstreken van Leek en Tolbert niet vaak gehaald wordt, reden waarom het bestuur van die fabriek dan ook tegen hunnen prijs bedankte voor het aanbod om de melk van deze kanten te verwerken. Van willekeur der fabrikanten mag geen sprake zijn, en ieder zal begrijpen dat deze, nu het vuur hun zo na aan de schenen gelegd wordt het uiterste zullen doen om in overeenstemming te komen met leveranciers en daardoor te voorkomen, dat de molk ergens anders wordt verwerkt; doch dan moeten deze laatsten ook billijk zijn en niet dwingen willen.

Ten slotte nog dit: in de omstreken van Sneek, Bolsward, Workum, enz., de beste melkhoek van Friesland, waar de grootste zuivelfabrieken zich bevinden, werd gemiddeld betaald voor de melk *zonder de vracht* in April per 100 liter 2.87½, in Mei 2.80, in Juni 2.87½ en in Juli 2.95, het vetgehalte wisselde af van 2.88 % tot 3,18 %; aan de fabriek te *Leek* werd betaald gemiddeld iv Juli 3 gld., in Mei 2.90 in Juni 3 gld. en in Juli 2.87½, het vetgehalte wisselde daaraf van 2.2% tot 2.9 %. De Friesche cijfers zijn overgenomen uit de Coöperator, na ze verminderd te hebben met de vrachtkosten

Aan de lezer laat ik nu over te beoordelen of in deze streken ook waarde wordt betaald voor de melk! Mochten echter de leveranciers van mening blijven dat de door ons aangeboden prijzen te laag zijn, welnu, wij blijven ook bij het door ons op de vergadering gedane aanbod, benoem drie onpartijdige deskundige, breng hen op de hoogte van de toestanden hier en laten

deze uitmaken, welke prijs door ons kan betaald worden met kans op een kleine billijke verdienste, wij zullen hun alle gewenste gegevens gaarne verstrekken.

En nu M. de R. dank voor de verleende plaatsruimte, ik hoop door dit schrijven er toe te hebben bijgedragen dat landbouwers en fabrikanten met elkaar in overeenstemming komen.

Met alle achting:

Uw dienaar: J. F. VAN MOORSEL.

LEEK, 11 September 1897.

Nieuwsblad vh Noorden 1897-09-26

Brieven uit de Groninger Veenkoloniën.

Directeur van een boterfabriek

[...]

Hoe groot is ook hier niet het aantal jongelieden uit den burgerstand, die niets of zoo goed als niets verdienen, en toch in hun stand moeten meedoen en geheel of gedeeltelijk ten laste blijven hunner ouders, dikwijls op een leeftijd, waarop zij reeds geheel voor zichzelf moesten kunnen zorgen. Het is geen luiheid of onbekwaamheid, al moge dat enkele malen voorkomen, dat hiervan de oorzaak is. Veel malen toch zijn het jongelui, die goed wat geleerd hebben en daarbij meer dan voldoende ijver bezitten om in menige betrekking of bedrijf een goed figuur te maken. Zij hunkeren dikwijls naar een baantje, dat soms nog veel minder dan een arbeidersloon geeft, Hoe groot is niet het aantal mededingers naar elk postje, dat openvalt, al is het salaris ook nog zoo gering.

Voor velerlei betrekkingen en veel bedrijven heerscht overvoer «n overtreft het aanbod verre de vraag. Zoo is het op kantoren, bij de posterijen, bij de gemeenteadministratie, enz. Zoo wordt het ook gaandeweg weer bij het onderwijs. Door die concurrentie wordt voor veel betrekkingen een loon gegeven, zoo bespottelijk laag, dat men zich afvraagt, hoe het mogelijk is, dat zich er nog personen voor aangeven.

Een dergelijke betrekking met een hoog klinkenden naam, maar met een over 't algemeen bitter kleine bezoldiging, is die van directeur eener boterfabriek. In navolging van het zuiden en midden des lands zijn in de laatste jaren in Drenthe en in onze Groninger Veenkoloniën tal van betrekkelijk kleine boterfabrieken verrezen. Bijna elke plaats telt er thans één. Bij den kwijnenden toestand van den landbouw wilde men, door de zuivelproducten meer productief te maken, komen tot uitbreiding van de veeteelt. Optimisten in onze Veenkoloniën zagen in de toekomst reeds een nieuwe bron van bestaan tot ruimen bloei komen. De boterfabriekjes, ofschoon ze over 't algemeen wel renderen, hebben echter tot heden toe nog niet aan die hooggestemde verwachtingen beantwoord.

Op de eene plaats bleek de fabriek te klein en op te bekrompen schaal ingericht, op een andere plaats was wel de fabriek goed, maar had men gemiddeld slechts over de helft van de melk te beschikken, die men verwerken kon, enz., alle dingen, die een goede rentabiliteit in den weg staan.

Hoe wordt nu zulk een fabriek gewoonlijk gedreven?

Door een botermaker met een handlanger, soms met nog een knecht er bij. Verder zijn er één of twee melkrijders, die de melk bij de boeren ophalen. De chef der inrichting is de botermaker, die den hoogen titel van directeur voert, doch een bezoldiging geniet van slechts enkele gulden per week. In Drente *f*7, een enkele maal *f*8, in de Groninger Veenkoloniën meest *f*8. Te Wildervank, waar thans *f*10 betaald wordt, is het salaris al één der hoogste.

Voor dat luttele bedrag wordt vereischt, dat de directeur een net persoon van eenige ontwikkeling zij, practisch en theoretisch ervaren in de tegenwoordige eischen van de fabriekmatige zuivelbereiding, met kennis van administratie, enz. Ieder zal moeten toegeven, dat het loon bij die vereischten veel te laag genoemd moet worden. En toch komen er bij elke oproeping tal van liefhebbers.

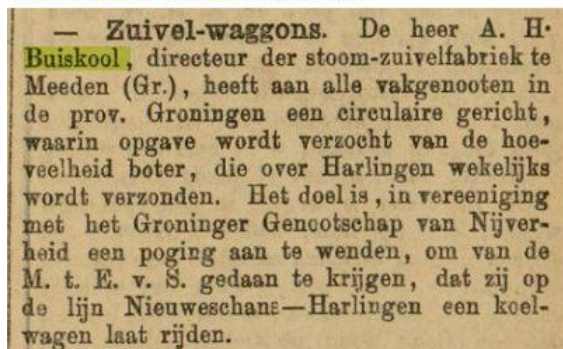
„Als men ze er voor krijgen kan, waarvoor zal men dan meer geven,” is een stelregel, die, helaas, nog veel te algemeen gevolgd wordt. Het record op dit gebied van lage loonen voor de betrekking van boterdirecteur houdt op 't oogenblik zeer zeker mede Borgercompagnie. Nog maar kort geleden lazen we eene oproeping van sollicitanten voor directeur aan de aldaar opgerichte boterfabriek tegen een salaris van f 6 per week. Zes Hollandsche guldens per week en toch directeur eener fabriek! Klinkt het niet als een bespottig? Overvloed van arbeidskrachten drukt de loonen. Meer dan voor den eigenlijken werkman en arbeider is dit thans in veel opzichten waar, voor tal van betrekkingen in den burgerstand. En bij de toenemende levenseischen wordt daardoor de strijd om het bestaan voor zeer velen nog harder.

De strijd om het bestaan is een strijd van belangen. En waar die belangen vaak uiteen loopen, verdeelt hij de menschen in vijandige partijen, die elkaar soms om 't felst bestrijden. Onze Veenkoloniale landbouwers staan b.v. al lang lijnrecht tegenover de aardappelmeelfabrikanten.....

NvhN 1897-11-27

A. H. Buiskool (dir. zuivelfabriek Meeden) zoekt uit hoeveel belangstelling er in prov Groningen is naar Koelwagens op het spoor Nieuweschans naar Harlingen

Leeuwarder courant 27-11-1897

— Zuivel-waggonen. De heer A. H. Buiskool, directeur der stoom-zuivelfabriek te Meeden (Gr.), heeft aan alle vakgenooten in de prov. Groningen een circulaire gericht, waarin opgave wordt verzocht van de hoeveelheid boter, die over Harlingen wekelijks wordt verzonden. Het doel is, in vereeniging met het Groninger Genootschap van Nijverheid een poging aan te wenden, om van de M. t. E. v. S. gedaan te krijgen, dat zij op de lijn Nieuweschans—Harlingen een koelwagen laat rijden.

Nieuwsblad vh Noorden 1897-11-28

Open schrijven aan de Besturen van Zuivelfabrieken en verdere zuivelbereiders in de provincie Groningen.

(Bokma de Boer)

M. M. Nogmaals wil ik eene poging in het werk stellen, om ook u op te wekken tot het vormen van eene vereeniging van zuivelbereiders met daaraan verbondene Export-Maatschappij. Zooals u bekend, heb ik reeds vroeger getracht dit doel te bereiken, getuige de vestiging van „de Bond voor Zuiverbereiding”, die echter, tengevolge gebrek aan medewerking, van den kant der zuivelbereiders op die wijze geen reden van bestaan heeft.

Onlangs is in Friesland een zeer belangrijke Bond van Zuivelfabrieken tot stand gekomen; kan en mag Groningen op dat gebied achterblijven? Het is dan ook om die reden, dat ik u beleeft verzoek mij per briefkaart vóór den vierden December e.k. te willen berichten, of u negen zijt, op nader te bepalen dag, plaat 8 on uur, in de stad Groningen bijeen te komen.

In afwachting op uw geacht bericht. Uw dien.:
M. BOKMA DE BOER.
Groningen, 27 Nov. '97. Praediniussingel.
Zegt het voort.

NvhN 1897-12-15

De op heden bijeengeroepen vergadering van zuivelfabrikanten had tot resultaat dat aan de stoom-zuivelfabrieken te Zuidbroek, Bellingwolde, Winsum en Noordlaren werd opgedragen ter zake eene vergadering bijeen te roepen van de in hare naast gelegen zuivelfabrieken, ten einde langs dien weg te geraken tot het vestigen van eene vereeniging van zuivelfabrieken in de provinciën Groningen en Drente.

1899

Nieuwsblad vh Noorden 1899-07-07

INGEZONDEN Een zuivelbelang.

Wat leert de ervaring aangaande de coöperatieve zuivelbereiding in onze provincie?"

(Bokma de Boer)

Volgens het verslag van de onlangs gehoudene vergadering van „Het Genootschap van Nijverheid in de provincie Groningen,” dat inmiddels van naam veranderde en nu den titel voert van: „*De Groninger Maatschappij van Landbouw en Nijverheid.*” een naam, die meer overeenkomt met doel en strekking van dat genootschap, werd onder anderen een résumé gegeven over een rapport, waarbij de vraag gesteld was: „Wat leert de ervaring aangaande de coöperatieve zuivelbereiding in onze provincie?”

Eenstemmig, zoo luidt het verslag, voorkomende in het „N. v. d. D.” van 29 Juni j.l., werden hieromtrent de volgende conclusiën voorgesteld:

- a) dat de fabrieken tot coöperatieve zuivelbereiding in deze provincie de aangewezen middelen zijn om de zuivere opbrengst van het melkvee te verhoogen, mits deze fabrieken goed practisch bestuurd worden en op de hoogte van haren tijd staan en blijven;
- b) het gering getal der ingekomen rapporten wettigt het vermoeden, dat er onder de bestuursleden en directeuren van zuivelfabrieken nog veel te weinig onderlinge besprekingen geschieden, hoewel het toch zeker is dat door openhartige, onderlinge vragen en mededeelingen, het geldelijk belang van allen zeer zou kunnen bevorderd worden.

De oprichting van zuivelfabrieken laat den landbouwer meer vrijheid om het houden van melkvee uit te breiden of in te krimpen, naarmate de omstandigheden veranderen en daardoor kunnen deze fabrieken daar waar zij bestaan, het leven der vrouwelijke leden van een landbouwersgezin aanmerkelijk verbeteren.”

Deze résumés werden ongewijzigd en bij acclamatie aangenomen, d. w. z. in bovenbedoelde vergadering, maar dat ontnemt mij niet het recht, om ook mijn oordeel over die conclusiën kenbaar te maken. Vooraf echter eene vraag: waarom werd de vraag, naar aanleiding waarvan de inzichten van de verschillende afdeelingen van het Genootschap gevraagd werden, zoo eigenaardig ingekleed; zij luidt toch: „wat leert de ervaring aangaande de coöperatieve zuivelbereiding in onze provincie?” Waarom werd zij niet gesteld zonder bijvoeging van dat woordje „coöperatieve?” of is men van meening, dat zulk eene zuivelbereiding van anderen aard is dan de gewone?” Dat de zuivelfabrieken zich als zoodanig tot coöperatiën vormen en in dien geest werkzaam zijn, is iets anders; maar dat de zuivelbereiding zelve coöperatief kan zijn, is eene meening waaraan ik weinig waarde hechten dat ik dan ook meer beschouw voor eene eene onhandige redactie, door den inzender, of inzenders van die vraag gemaakt, die trouwens in de conclusie zeer terecht vermeden is.

Voorzeker geeft conclusie a mij gereede aanleiding tot het uiten van het vermoeden, dat de samenstellers daarvan al bijzonder slecht bekend schijnen te zijn met den wezenlijken werkring van „coöperatieve zuivelfabrieken.” Twee, ieder op zich zelf hoogst belangrijke factoren, worden immers in die conclusie dooreen gehaspeld, welke fout vooral te wijten is aan het niet geven van een afgerond antwoord op de beide, voor de zuivel-industrie hoogst, belangrijke vragen: „wat zijn zuivelfabrieken en wat is coöperatie?” vragen, die juist met het oog op bedoeld rapport, de belangrijkheid van de conclusie ten zeerste zouden bevorderd hebben. Nu maakte men zich daarvan af met een „Jantje van Leiden” en liet de zaak in „casu-quo.”

Waarom nu juist dergelijke fabrieken de aangewezen middelen zijn, om de zuivere opbrengst van het melkvee te verhogen, is mij een raadsel en daarom was het ook zeer verstandig van de commissie van rapporteurs om in die conclusie te lassen de meer lokaliserende woorden : „in deze provincie”; want, indien die toestand voor geheel ons land geldend was, dan: „arm Nederland, arme zuivelbereiding, arme veehouders!”

Het is treurig dat mannen van de praktijk met zulk een niets afdoende conclusie durven komen aandragen ten opzichte van zulk een bijzonder belangrijken tak van nijverheid als de zuivelbereiding ontegenzeggelijk is. De zuivere opbrengst van het melkvee wordt geenszins verhoogd door de werking van coöperatieve zuivelfabrieken, maar omgekeerd wordt het bestaan van die inrichtingen mogelijk gemaakt door die zuivere opbrengst, die een gevolg is van het meer of minder goed standpunt, dat door de veehouders wordt ingenomen, met betrekking tot het voeden en onderhouden van hun melkvee.

Feitelijk straalt in de gestelde conclusie iets door, dat onwillekeurig doet denken aan het maken van reclame voor de ene of andere zaak. Oppervlakkig beschouwd, is het een weinig betekenend, vleiend woordje, gericht aan het adres van de coöperatieve zuivelfabrieken. Maar door het slot van de conclusie wordt de goede indruk weder weggenomen : „mits die fabrieken goed praktisch bestuurd worden en op de hoogte van haren tijd staan en blijven.” Juist uit de invoeging van die tirade blijkt, dat ook door rapporteurs getwijfeld wordt, en zeer terecht, aan een goed praktisch bestuur van die fabrieken m. a. w. aan een degelijke leiding daarvan. Waarom, zo vragen wij dan, is dat hoogst belangrijk motief niet nader uitgewerkt? of was men weder bevreesd die koe eens flink bij de horens te vatten?

Het is een erkend feit, dat veel van die fabrieken slecht bestuurd, dus slecht geleid worden en wel tengevolge van het zeer juist in punt b) van de conclusie aangestipte: „dat er onder de bestuursleden en directeuren van zuivelfabrieken, dus tussen het feitelijk *beheer* en de *technische leiding*, nog veel te weinig onderlinge besprekingen geschieden.” En aan wie de schuld? Niet alleen aan die beheerders of bestuursleden van die inrichtingen, maar vooral aan de „technische leiders,” die met den weidse titel van “Directeur” pronken, maar daarbij schijnen te vergeten, dat zij slechts in een ondergeschikte positie tegenover die fabrieken staan en dus geenszins, zoals te dikwijls het geval is, moeten pogen zich meester te maken van het gezag en als ware „autocraafjes” menen te kunnen optreden.

In een brochure, getiteld „Samenwerking op zuivelgebied, een woord tot allen, die belang stellen in de Nederlandse zuivelbereiding,” uitgegeven bij Noorman & Co. te Groningen, ontwikkelde ik reeds vroeger mijne mening te dier zake ; ik geef ieder belanghebbende op zuivelgebied maar vooral ook de veehouders, die als zodanig met de een of andere zuivelinrichting in betrekking staan, in ernstige overweging, dat boekje eens nauwkeurig te lezen; ook in verband met de besprokene conclusie zou dat zeer gewenst zijn.

Dat de belangstelling in de “zuivelindustrie” in deze provincie nog verbazend gering is, is een erkend feit en wordt zulks ook door punt b) van de conclusie bevestigd. Verschillende pogingen zijn reeds aangewend om daarin een wijziging ten goede te brengen, maar alles tevergeefs; ik schrijf dat in hoofdzaak toe juist, aan dat zeer ongemotiveerd optreden van de „technische leiders” van die fabrieken.

Of de mening van de rapporteurs, waar zij aan 't slot van deze conclusie zeggen: „dat het geldelijk belang van allen door openhartige, onderlinge vragen en mededelingen kan bevorderd worden” wel zuiver gesteld is, moet betwijfeld worden. Voorzeker zullen dergelijke besprekingen enz. een zeer gunstige invloed kunnen te weeg brengen op de wijze van bereiding der zuivelproducten; maar, waar men het geldelijk belang ter deze wil bevorderen, daar moet men zich vormen tot flinke, degelijke *exportverenigingen*, een zaak, reeds meermalen door mij be-

sproken, maar waaraan in deze provincie tot heden geen gevolg werd gegeven. Gaarne stel ik mij belangeloos beschikbaar voor belanghebbenden om over zulk een nuttige en gewenste vereniging nader van gedachten te wisselen.

Wat het algemeen slot van de conclusie betreft, heeft dat allen schijn, alsof het er bij de haren bij gesleept is. Dat de vestiging van zuivelfabrieken in een melkrijke streek, waar dus niet andere woorden veel melkgevende koeien gehouden worden, zonder enigen twijfel, vooral waar goede prijzen besteed worden voor de in te leveren grondstof, een zeer gunstige invloed zal teweegbrengen op de zuivelbereiding en het getal melkkoeien, dus de „veefokkerij” ten zeerste zal begunstigen, is een feit. Nu voegt men in genoemde conclusie daaraan in één adem toe, dat door die zuivelfabrieken ook het leven van de vrouwelijke leden van een landbouwersgezin aanmerkelijk kan verbeterd worden. Ik zie de beschavende invloed van dergelijke fabrieken op die vrouwelijke leden misschien over het hoofd, maar kan dien tot mijn leedwezen niet beamen. Had men meer positief er op gewezen dat, tengevolge het niet meer bewerken van de zuivel in eigen bedrijf, bezigheden die merendeels overgelaten worden aan het vrouwelijk personeel, die werkzaamheid verminderde, dan zoude dat volgens mijn oordeel een juister uitdrukking geweest zijn van die mening.

Dat de conclusie als zodanig eenvoudig zwijgt over het bevorderen van „theoretische en praktische” vorming der zuivelbereiders, bevreemdt mij, vooral omdat het genootschap ook tracht een „**zuivelconsulent**” aan te stellen, aan wien de belangen der zuivelbereiding in deze provincie zullen worden toevertrouwd.

Hoe ik over die zaak denk, is voorzeker reeds genoeg bekend en behoef ik deswege niet in herhaling te komen; maar dat de roeping van dien titularis eigenlijk, zowel financieel als werkelijk, onvoorbereid was, is zeker, terwijl dit punt langs billijken en eenvoudige weg, indien men ter zake met mij in overleg was getreden, had kunnen geregeld worden. Nu men echter den breder weg met staatshulp wil bewandelen, zonder dat er ter zake enige „wettige sanctie” beslaat, acht ik mij verplicht belanghebbenden er op te wijzen, dat ik mij steeds ten allen tijde voor hen beschikbaar blijf stellen tot het geven van adviezen op zuivelgebied of wel tot de vorming van toekomstige technische leiders voor dergelijke inrichtingen.

Groningen, Juli '99.

M. BOKMA DE BOER.

privaat zuivel-consulent.

Verslag verg. *Bond van Directeuren van Coöp. Zuivelfabrieken*

ROLDE, 29 juli. Donderdagmiddag j.l., 's middags 2 uur, had in 't hotel „Wageningen” alhier de algemene vergadering plaats van de *Bond van Directeuren van Coöp. Zuivelfabrieken*. De vergadering was goed bezocht.

Na opening werden de notulen der vorige vergadering gelezen en goedgekeurd. Daarna kwamen verschillende belangrijke punten in behandeling, als: opleiding van directeuren; pensioen- en ziekenfonds; verzekering tegen ongelukken; afname van productie en de daarmee in verband staande boterwet.

Het punt, wat is de beste methode van uitbetaling met 'toog op de niet zelden voorkomende vervalsing, enz, enz., werd nogal druk besproken. Algemeen was men van oordeel, dat de beste manier is uit te betalen naar vetgehalte.

NvhN 1899-07-23

Besloten werd afdelingsvergaderingen te beleggen: 1. omdat de leden nogal verspreid wonen. 2. om het goede doel van den Bond meer algemeen bekend te maken en aansluiting te bewerkstelligen. Verder werd besloten op de eerstvolgende vergadering een zuivelconsulent als spreker uit te nodigen. Over enkele punten werd druk debat gevoerd. Ten slotte bracht de heer Scheepstra een woord van dank aan de leden voor de trouwe opkomst en verzocht ieders medewerking om de niet-aangeslotenen tot aansluiting aan te sporen, want, zo sprak hij, eerst dan kunnen we veel, heel veel tot stand brengen, tot heil van de Bond en tot bloei der zuivelbereiding.

Nieuwsblad vh Noorden 1899-10-03

INGEZONDEN.

Aanvulling voorzitter Bond van zuivelfabriekdirecteuren

Mijnheer de Redacteur!

Vergun mij s.v.p. plaatsruimte voor onderstaande in uw geëerd blad; betreffende de *Bond van Directeuren van Zuivelfabrieken in de Noordelijke prov.*

Reeds vroeger heb ik een en ander omtrent dezen in Maart dezes jaars opgerichte bond in verschillende bladen geschreven. De lezers zullen zich herinneren, hoe ik daarin het doel van de bond bekend maakte; daarbij telkens wees op het nut ener dergelijke aaneensluiting; veronderstelde, dat we door samenwerking veel zouden kunnen medewerken tot bloei der Zuivelindustrie enz. en hoe ik daarom de heren Directeuren dringend verzocht om medewerking. Het is mij hoogst aangenaam te kunnen melden, dat mijn schrijven niet te vergeefs is geweest. Velen hebben aan mijn dringend verzoek voldaan. Ons ledental is aanmerkelijk toegenomen.

Het is waar; nog niet alle Directeuren zijn toegetreden; (er zijn die tot heden niets van zich lieten horen), doch ik wil hopen, in het belang van de bond, dat ook die heren zullen komen. Het is nu juist geen onwil, dat die heren nog niet zijn toegetreden. Ik beschouw dat de oorzaak zal zijn, dat ze te ver afgelegen, te verspreid wonen, om op de vergaderingen tegenwoordig te zijn en of men nu al lid is en geen vergaderingen kan bezoeken, zie! dat geeft niet. Zo was men op

onze algemene vergadering in Juli j.1. te Rolde gehouden ook van oordeel. Een der leden achtte 't dan raadzaam, de bond in afdelingen te splitsen. Dan was immers dat bezwaar opge-ruimd. Staande de vergadering werd hiertoe overgegaan.

Tien á twaalf, of meer, of minder, zo zulks het gelegenst uitkomt, vormen nu een afdeling. Ze houden hun vergadering; bespreken daar hun belangen enz. en brengen daarvan verslag uit aan het bestuur. In de eerst volgend algemene vergadering zullen die verslagen weer ter tafel worden gebracht en daarbij de verlangde punten worden besproken. Dat we met deze nieuwe schikking veld zullen winnen, staat bij mij vast. Er zullen zich nu langzamerhand meer afde-lingen vormen en zo zal ongetwijfeld ons doel bereikt worden. Dat de bedoelde afdelingsver-gaderingen goed bezocht worden en daar vrij wat belangen worden besproken, bleek mij reeds uit een verslag, mij toegezonden van de 3e afdeling welke voor kort vergadering heeft gehouden in 't hotel Vorenkamp te Gieten. Prachtige voorstellen zijn daar aan de orde gesteld en behandeld. In de eerst volgende algemene vergadering hoop ik daar meer van te kunnen mededelen. Hiermede meen ik de belangen van onzen bond te hebben behartigd en breng u, mijnheer de Redacteur, mede namens de leden, mijn hartelijke dank, voor de verleende plaats-ruimte.

Hoogachtend,

UEd. dw-dn.

H. SCHEEPSTRA.

Voors. v.d. Bond, Dir.-Roomboterfabriek te Twijzel (Fr.)

Nieuwsblad vh Noorden 1899-10-08

INGEZONDEN.

Teleurgestelde directeur over aanpak nw. directeursbond

Ter-Apel - den 5 Oct. '99.

Mynheer de Redacteur!

Gaarne zou ik, als ik zoo vrij mag zijn, eenige plaatsruimte verzoeken in UEdl. eerstvolgend nummer, om, betreffende het in een der laatste nummers voorkomende schrijven van den heer Scheepstra, directeur te Twijzel. en voorzitter van den Bond van Directeuren, nog eenige re-gels aan toe te voegen.

Het is echter mijn voornemen niet om den heer Scheepstra tegen te spreken, in geen geval, want waar hij streeft voor zulk een edel doel, moeten wij in de eerste plaats als belanghebben-de collega's hem in navolging gaan, wat betreft het medewerken om de Zuivelindustrie in bloei te brengen.

Doch door dit schrijven tracht ik den heer Scheepstra niet alleen maar ook den anderen heeren van het Bestuur van den Bond een overzicht te geven, van wat ik niet alleen, maar velen (di-recteuren) met mij door den Bond zouden gedaan zien.

Om dat duidelijk weer te geven, ben ik genoodzaakt, om, als mijn eerste grief te uiten, dat vele directeuren, die gaarne zouden medewerken, zoo weinig, ja bitter weinig van het voorge-nomen doel van den Bond zijn te weten gekomen en derhalve ook het nut van dezelve nog niet inzien.

Reeds zijn nu drie vergaderingen gehouden, t w. Assen, Beilen en Rolde, doch wie heeft nu omtrent al die drie vergaderingen een volledig verslag gelezen, of ontvangen? Alleen werd door de couranten bekendheid gegeven aan het feit, dat er een vergadering had plaats gehad, en bezocht was door zus en zoveel personen (directeuren). Maar ge zult me toch wel ten goe-

de houden, dat de directeuren, (waaronder ik mij zelf ook rangschik) die 8, 9 á 10 uur van zulk een vergadering zijn verwijderd haast onmogelijk bij dezelve kunnen aanwezig zijn; den- zulken had het Bestuur een verslag moeten toezenden.

Een heel goeden weg is men ingeslagen. door afdeelingen te vormen, men komt hierdoor de verafwonenden veel tegemoet. Had men na geregeld een nauwkeurig verslag ontvangen men was dan met het doel van den Bond bekend: ik durf vast beweren, men ging direct tot aansluiting over, waar men nu op zich laat wachten.

Het is maar al te zeer gebleken wat onbekendheid met den Bond nog uitwerkt en ook ik zelf in persoon kan daarvan getuigen. Door den heer Oosting, directeur te Nieuwe Pekela, was op zich genomen, daar hij op de vergadering te Rolde aanwezig was, om in zijn omgeving te trachten een vergadering te beleggen, en dan zoo mogelijk een afdeeling op te richten van den Bond, gevestigd te Assen. Aan dat verzoek is door hem gevolg gegeven, wat ten gevolge had dat een 9-tal directeuren te Nieuwe Pekela bijeen zijn geweest, om een en ander te bespreken. Algemeen was men van oordeel, dat samenwerking van directeuren van groot nut was, maar om direct staande de vergadering een afdeeling te vormen, (wat niemand afkeurde) giug niet zoo vlug van stapel. Algemeen was het oordeel hierover gelijk dat men nl. meer persoonlijk het doel van den Bond wenschte te weten, voor en aler tot oprichting eener afdeeling over te gaan.

Om tot dat doel te geraken werd aangenomen om allen persoonlijk de eerste algemeene vergadering van den Bond bij te wonen. Aan den heer Oosting werd opgedragen hierover met het Bestuur van den Bond te correspondeeren, en reeds 3 dagen na dato van deze vergadering ontving ieder door middel van den heer Oosting een kennisgeving dat er een vergadering zou gehouden worden te Gieten. Drie der aanwezigen op de vergadering te Nieuwe Pekela hadden er werk van gemaakt om op de vergadering te Gieten aanwezig te zijn; de andere 6 ontbraken, de een om deze, een ander om gene reden. Wat er verhandeld werd is reeds aan het Bestuur opgezonden (zooals den heer Scheepstra ook reeds in zijn schreven aanstipte.)

Wederom werd door den heer Oosting een vergadering bijeengeroepen om nu misschien een afdeeling te kunnen oprichten, doch, helaas, op die vergadering welke te Nieuwe Pekela zou gehouden worden, was de opkomst zoo gering, dat tot oprichting eener afdeeling niet kon worden, overgegaan. Wat is nu de oorzaak geweest dat er zoo weinig belang getoond werd? Volgens mijn inzien, niets anders dan teleurstelling en niet bekend worden met het doel en verhandelde te Gieten, want van die vergadering is wederom geen voldoende verslag bekend gemaakt, en de teleurstelling lag hierin opgesloten dat de aanwezigen, 3 heeren van de vergadering te Pekela, in de meening verkeerden, dat te Gieten een algemeene vergadering was, terwijl deze later bleek een afdeelingsvergadering te zijn.

Ik geef daarom het Bestuur van den Bond den raad wilt ge leden aanwerven, zorg dan dat die directeuren die tot dusver niets van zich lieten hooren, bekend worden met het doel van den Bond, door hen in de gelegenheid te stellen kennis te krijgen van het verhandelde op de vergaderingen.

En u .Mijnheer de Redacteur, dankende voor de verleende plaatsruimte.

Hoogachtend, UEd. dw. dn.

W. BLAUW Izn.

Dir. Roomfabr. Ter-Apel.

INGEZONDEN.

Bokma de Boer Zuivelbelangen.

Dat het bezoek van een paar Fransche scheikundigen aan ons land gebracht, die, zooals sommige bladen meldden, eene! opdracht hunner regeering hadden betreffende de bereiding onzer boter, aan leek en deskundige op zuivelgebied aanleiding gaf tot het maken van allerlei, meer of minder gewaagde onderstellingen, is zeker. Maar dat het persoonlijk onderzoek door die mannen der wetenschap gedaan voor onze zuivel bereiding in 't algemeen allesbehalve vleiend is, is ook zeker. Sedert de zuivel-industrie bij ons te lande als het ware beheerscht wordt door de wetenschap en zij het vroeger door haar ingenomen standpunt geheel heeft verlaten, behoudens enkele geringe uitzonderingen, is het voorzeker zeer opmerkelijk, dat de goede naam van onze zuivel-producten er allesbehalve op verbeterde. Vroeger waren die producten alom om hun deugdzaamheid en fijnheid bekend, hoewel de bereiding meestal langs hoogst eenvoudigen, maar zeer practische weg in ieder boerenbedrijf, waar melkvee gehouden werd, geschiedde. De zeer nauw toeziende geleerden, wel wetenschappelijk gevormd maar méérendeels onbekend met de practijk van het zuivel bedrijf, vinden nu eens dit, dan weder een ander gebrek in de uit ons land afkomstige zuivelproducten. Sommigen, die echter denklijk meer gerangschikt moeten worden onder de gewone rijks-ambtenaren aan de grenzen, verklaren eenvoudig: „de Nederlandsche boter wordt verknoeid met kunstboter." Ik zal de laatste zijn om tegen laatstgenoemde beschuldiging in te brengen dat zij in het geheel geen waarheid bevat. Enkele gewetenloozo zuivelbereiders schamen zich niet om tot eene dergelijke schadelijke vermeerdering van de boterproductie in hun bedrijf over te gaan, eene knoeierij die bij eenvoudig onderzoek naar het juist getal koeien, wier melk bij die boterproductie Verbruikt wordt, in duidelijke cijfers aan ieder deskundige onmiddellijk in het oog moet vallen. Dat dergelijke knoeierijen tot het verkrijgen van een zeker 'winst-cijfer een meer dan afbrekenden invloed uitoefenen en de goede naam onzer zuivelproducten daardoor ler dege geschaad wordt, is zeker. En loch werden zij, in weerwil van enkele, bereids daartegen aangewende pogingen, door sommigen zelfs zeer stelselmatig gepleegd. Dat daardoor bet vertrouwen in onze, eenmaal met roem bekende zuivelproducten in het buitenland ten zeerste geschokt werd, is ook zeker en het. moet dan ook geène verwondering wekken, dat de regeering van landen, die alsnog die producten van ons betrekken, deswege een nauwgezet wetenschajipelijk onderzoek instellen. Wanneer men echter onkuidig is met de wijze waarop de grondstof, voor die bereiding bestemd, dus de koemelk, gewonnen wordt en met den toestand van het daarbij onmiddellijk betrokken melkvee, dus met die der koeien, dan leidt zulk een wetenschappelijk onderzoek eigenlijk tot verbazend geringe resultaten. De minste bijomstandigheden, tengevolge van weersgesteldheid, temperatuur, phisieken toestand van het melkvee, deugd en kwaliteit van het door hen gebruikt voedsel, wijze van bereiding van de zuivel, enz., enz., geven de meest gereede aanleiding tot eene wijziging van de beslanddeelen in de voortgebrachte zuivelproducten. Terwijl dus eenige van die bijomstandigheden. onafhankelijk van onzen wil, plaats kunnen vinden, behoeft men juist daarom niet op apodictische wijze onze zuivelproducten te veroordeelen. Het is echter een feit, dat de verwerking van de melk vau veel, dikwijls van zeer groote getallen melkkoeien, zooals in de fabriekmatige zuivel-inrichtingen meestal het geval is, onmogelijk mag gehouden worden voor een juisten grondslag. Waar de melk van de koeien, uit één beslag afkomstig, verwerkt wordt, zooals zulks vroeger algemeen geschiedde, thans echter slechts bij groote uitzondering, daar heeft men het geheel in zijn macht om, by voorkomende abnormaliteit van een of meer koeien, de melk, door die dieren voortgebracht, afzonderlijk te houden. Hierdoor voorkomt men het groot gevaar, dat bij menging van, zij het ook slechts geringe hoeveelheden abnormale melk, met de normale, de geheele partij schade lijdt en zulks vooral duidelijk merkbaar is aan de kwaliteit der daaruit

voortgebrachte producten. Dit nu is voor eene, dikwijls zelfs op zeer groote schaal ingerichte fabriekmatige zuivel-inrichting, onmogelijk te voorkomen, zelfs niet met toepassing van de meest gestrengte maatregelen betreffende de melklevering. In zulke bedrijven is het wachtwoord: „om zeer groote partijen melk in den kortst mogelijken tijd te verwerken."

Verder wordt door de leveranciers van die melk lang zoo scherp niet meer gelet op den meer of minder abnormalen toestand der melkkoeien, terwijl zij bovendien, dikwijls tengevolge van te lage melkprijzen, gedwongen worden om ook weinig of geen acht te slaan op den aard van het voeder, voor de melkkoeien bestemd. Zelfs wordt er gebruik gemaakt van bijvoeder, dat alles behalve goed te keuren is en dat, bij uitoefening van het zuivelbedrijf in eigen bedrijf, zonder eenigen twijfel niet door die veehouders zoude gebruikt worden. Ook laat de soort van melkkoeien dikwijls te wenschen over en zijn bij sommige veehouders vooral die koeien gezocht, die wel veel melk voortbrengen, maar van slecht gehalte. Het is juist dit laatste punt, dat bij inlevering van melk van verschillende koeien doorengemengd, ook in de best gedrevene zuivelinrichtingen, zeer slecht naar eisch is te bepalen, "tenzij men gebruik maakt van de eenigste goed vertrouwbare methode : de scheikundige. Het eeniast afdoend middel tot het zooveel mogelijk voorkomen van knoeierijen is zonder eenigen twijfel „het invoeren van eene zeer gestrengte rijks-controle op de bereiding van de zuivel." Die controle mag natuurlijk alleen en uitsluitend opgedragen worden aan deskundigen, mannen, bekend met de theorie en de practijk van het zuivel-bedrijf; anders zouden al de deswege te nemen maatregelen weder tot niets leiden. Ook dient die controle zich uit te strekken tot de verpakking en verzending van de zuivel-producten, factoren die dikwijls gereede aanleiding geven tot het feit, dat, oorspronkelijk zuivere producten, bij uitvoer den naam verkrijgen van te zijn verknoeid. Dat vooral het vervoer van die producten dikwijls op eene wijze geschiedt, die bepaald schandelijk is te noemen, is zeker. Bereids worden er ook ten opzichte van genoemde factoren maatregelen genomen, die tot verbetering van het daaraan klevend kwaad kunnen leiden, maar zullen zij volkomen doel treffen, dan moeten ook zij geregeld door deskundigen gecontroleerd worden. Een en ander geeft dan ook de meest gereede aanleiding tot de opmerking: „dat onze regeering tot op dit oogenblik steeds te kort is gekomen aan haar verplichtingen, ten opzichte van het zoo hoogst belangrijke zuivelbedrijf." Misschien zullen de eventueel te houden besprekingen van de aanhangige wijziging van de Jboterwet" eenige verandering in dien toestand teweeg brengen. Misschien verlaat de zuivel-industrie, nu het daartoe nog niet geheel te laat is, den al te wetenschappelijken weg, waarheen ook de proefzuivelboerderij te Hoorn weder leidt en begeeft zij zich weder naar het eenmaal moedwillig verlaten standpunt, dat uitloopt op „bereiding van onze zuivel, langs eenvoudiger, practischer weg." Worden bovendien de belangen van onze zuivel-industrie scherp bij wet gescheiden van die der kunstboter-industrie, dan twijfel ik geen oogenblik of wij zullen betrekkelijk spoedig den ouden roem onzer zuivel-producten in het buitenland herwinnen. Groningen, November 1599. M. BOKMA DE BOER. privaat zuivel-consulent.

1900

NvhN 1900-02-16

Vergadering *Genootschap van Landbouw en Nijverheid.* Afd. Nieuwolda en Nieuw-Scheemda.

De voorzitter wijt de minder goede opkomst aan het zeer slechte weer.....

[....]

Een missive waarin mededeling wordt gedaan van de **benoeming van de heer J. Huisman tot zuivelconsulent in de provincie Groningen**. Door 't Genootschap van Nijverheid, de Maatschappij van Nijverheid in het Westerkwartier en den Veenkolonialen Landbouwbond is een commissie van toezicht benoemd, bestaande uit de vijf leden: de heren R. Dojer te Meeden, G. A. Talens te Zuidhorn. J. R. de Weerd te Nieuwe Pekela, P. R. Bierema te Usquert en J. E. Sikkema te Grijpskerk. In overleg met den nieuwbenoemde consulent is een leidraad vastgesteld, volgens welken de heer J. Huisman zal werken. De werkzaamheden beslaan in hoofdzaak in:

- a) Het bezoeken der zuivelfabrieken, om zich op de hoogte te stellen met de wijze van exploitatie.
- b) Bovendien stelt de zuivel-consulent zich beschikbaar tot het geven van inlichtingen bij het ontwerpen of oprichten van zuivelfabrieken, of het wijzigen van bestaande fabrieken, wanneer die inlichtingen gevraagd worden.

Werkzaamheden, die voorlopig worden uitgesteld, zijn:

Het houden van voordrachten op plaatsen waar geen zuivelfabrieken zijn, met het doel om tot de oprichting daarvan op te wekken.

- a) Het houden van een cursus tot het oprichten en het onderzoek van melk op vetgehalte.
- b) Het houden van voordrachten over zuivelbereiding en kalverfokkerij.

Nieuwsblad vh Noorden 1900-02-25

Verslag verg. ver. v. Directeuren v coöp. Zuivelfabrieken

ZUIDLAREN. In de j.l. Zaterdag jl. Zaterdag 17 Februari gehouden vergadering van directeuren van op coöperatieve grondslagen gevestigde zuivelfabrieken waren 14 leden aanwezig en 1 niet-lid, benevens de heer Postuma, zuivelconsulent. De voorzitter de heer Scheepstra van Twijzel, opende de vergadering met een kort woord waarin hij zijn leedwezen uitsprak, dat het zowel heden als de dag, waarop de vorige vergadering te Assen plaats had, telkens zulk slecht weer was, waardoor velen genoopt werden tehuis te blijven, wat wel te betreuren is, want daardoor wordt het doel van de bond: samenspreking gemeenschappelijke belangen niet bereikt.

Hierna verzocht hij de secretaris-penningmeester de notulen der vorige vergadering te lezen, welke onveranderd werden goedgekeurd. Het bestuur deelde mede de handelwijze van een der leden die een leerling heeft opgeleid tot directeur, en die geen f25 heeft laten storten in de kas der vereniging, waartoe hem art 4 van het huish. reglement verplichtte. Hem is een bedenktijd van 14 dagen gegeven, om alsnog aan die verplichting te voldoen, met bedreiging bij nalatigheid hem alsdan als lid te schrappen en zijn handelwijze publiek te maken.

Verder deelde het bestuur der vergadering mee een schrijven te hebben ontvangen van een der leden, waarin deze de wens uitspreekt, dat er telkens een zo volledig mogelijk verslag van de vergadering word gegeven, met het oog op de niet aanwezigen. Besloten werd de verslag zo veel mogelijk in de couranten publiek te maken.

De heren Huizing te Gasteren, Thies te Kloosterveen en Stoker te Borger werden door de voorzitter aangewezen om de rekening en verantwoording van de secretaris-penningm. over het afgelopen jaar na te zien, die alles in de meest correcte orde bevonden en hem, bij monde van den heer Huizing, dank zegden voor het accuraat beheer.

Volgens no. 4 der agenda ging men over tot voorlezing en bespreking van de cecept-statuten, ontworpen door de zuivelconsulent, de heer Postuma, welke met algemene stemmen werden goedgekeurd. Nevens andere wijzigingen, werd ook deze aangebracht, dat ze niet meer de naam zullen dragen van Bond van Dirjcteurs van Coöp. Zuivelfabrieken in de drie Noordel. provinciën, maar voor die van geheel Nederland. Als gevolg van de aanneming der nieuwe statuten, waarop de koninklijke goedkeuring' zal gevraagd worden, was het verkiezen van een nieuw bestuur. Gekozen werden H. Scheepstra te Twijzel, voorzitter. H.Kiers te Tinaarlo, secret.-penningm. K. Borgman te Glimmen, Oosterbaan te Roden en Stoker te Borger.

Als 5 en laatste punt der agenda kwam aan de orde Modelinstructies voor de directeuren, ontworpen door de heer zuivelconsulent. die onveranderd werden goedgekeurd. Besloten werd er een zeker getal van te laten drukken en te trachten de respectieve besturen der zuivelfabrieken te bewegen er ook hunne instemming mede te betuigen.

Erkentelijk voor de vele bemoeiing en raadgevingen van de heer zuivelconsulent, werd op voorstel van de voorzitter besloten deze als eere-voorzitter te benoemen, met welk voorstel door algemeen applaus instemming werd betuigd, en welke attentie door de heer Posthuma met dank werd aanvaard.

Hierna, sloot de voorzitter, met een woord van dank aan de leden die de vergadering met hunne tegenwoordigheid vereerden en aan de heer Posthuma voor zijn krachtige steun, de vergadering.

NvhN 1900-05-06

WINSCHOTEN, 4 Mei. Gisteren werd hier een vergadering van zuiveldirecteuren gehouden. Er waren tien aanwezig, die besloten tot de oprichting van een bond van directeuren van zuivelfabrieken in deze provincie. Tot voorzitter, secretaris en penningmeester werden respect. benoemd de h.h. D. Lont alhier, G. J. Meintema te Vriescheloo en C. Oosting te Nieuwepekela. Het bestuur zal tegen de volgende vergadering een reglement ontwerpen.

Oprichtingsvergadering Groninger Zuivelbond

GRONINGEN, 11 Mei.

Onder presidium van den heer Rooda had in 't café „Prins” een vergadering plaats van directeuren en bestuursleden van zuivelfabrieken in deze provincie.

Vertegenwoordigd waren van 37 fabrieken zowel bestuursleden als directeuren – in deze provincie bestaan 39 van dergelijke inrichtingen. Door de heer J. J. Huisman zuivelconsulent, werd de wenselijkheid en noodzakelijkheid van een provinciale bond op duidelijke wijze in het licht gesteld. Omtrent de toelating bestond nog al enig verschil in mening. Ofschoon uitsluiting van speculatieve fabrieken wenselijk scheen, zal dit bezwaarlijk gaan, omdat daardoor juist de verstandhouding van de op zuiver coöperatieven grondslag opgerichte fabrieken, tot de andere, vijandig, tenminste wantrouwend zal zijn. Inmiddels werd aangenomen voor aansluiting Statuten en Reglementen bij 't voorlopig bestuur in te zenden.

't Nut van boter- en kaaskeuring werd door de heer zuivelconsulent behandeld en tevens in hoeverre de fabrieken besmettelijke ziekten in de hand werkten.

In deze vergadering hadden de volgende benoemingen plaats:

Voor 't voorlopig bestuur al voorzitter de heer Rooda te Middelstum, als secretaris de heer H. Oterdoom te Bellingwolde.

Voor de commissie omtrent keuringen en hetgeen daarmee in verband staat, de fabrieken Usquert, Zuidbroek, Grijskerk, Nieuwe-Pekela en Nieuwe-Schans.

Voor idem tot coöperatieven aankoop de fabrieken Loppersum, Hellum en Holwierde. De fabrieken Grijskerk, Hellum en Wildervank zullen op de eerstvolgende vergadering een afgevaardigde zenden.

Hierna sluiting.

Nieuwsblad vd Dag 1900-05-17

Te Groningen is, onder voorzitterschap van den Heer J. Rooda, eene vergadering gehouden van directeuren en bestuurders van zuivelfabrieken, om voor deze provincie een bond op te richten. Van de 39 zuivelfabrieken waren 37 vertegenwoordigd.

De Heer J. Huisman, zuivel-consulent, betoogde de wenschelijkheid en de noodzakelijkheid van een Provincialen Bond.

Ook werd het nut van boter- en kaaskeuring besproken, benevens het in de hand werken van besmettelijke ziekten door de fabrieken.

Gekezen werden in het Voorloopig Bestuur: als Voorzitter de Heer J. Rooda, te Middelstum, en als Secretaris de Heer R. Oterdoom.

Voor de keuringen werden aangewezen de fabrieken te Usquert, te Zuidbroek, te Grijskerk, te Nieuwe-Pekela en te Nieuwe Schans; voor coöperatieven aankoop de fabrieken te Loppersum, te Hellum en te Holwierde.

Oprichting Organisatie van Zuivelfabrieksarbeiders.

Uit Leeuwarden schrijft men aan „Het Volk”: Zondagmiddag kwamen verschillende afgevaardigden van zuivel fabrieksarbeiders bijeen in de zaal van de heer Tolsma, Groot Schavernek te Leeuwarden, ten einde een organisatie te stichten.

Deze vergadering was uitgeschreven door **Kalsbeek, van Warga**, namens verschillende zuivel fabrieksarbeiders.

De opkomst overtrof de verwachting.

Tegenwoordig waren afgevaardigden uit Giekerk, Warns, Akkrum, Stiens, Irnsum, Dronrijp, Haskerhorne, Wieuwerd, Leeuwarden, Deinum, Bontebok, Rooruahuizum. Aalsum, Grijpskerk, Warga en Drachten.

Sympathie-betuigingen waren ingekomen uit Anjum, Hijlaard, Sneek, Sijbrandeburen, Knijpe, Wartena, Harich, Bartlehiem, Oldeholtpade, Snikzwaag, Balk, Terwispel, Boornzwaag, Loppersum, Balk, Lollum (die bezwaar maakte omdat de vergadering op Zondag werd gehouden) en Winsum.

De vergadering draagt aan Kalsbeek de leiding op. Deze wijst op de krachtige organisatie in Denemarken en spoort de aanwezige arbeiders aan dat voorbeeld te volgen. Op voorstel van Giekerk werd besloten uit drie fabrieken het bestuur te kiezen. Bij de gehouden stemming bleek dat Warga, Leeuwarden en Irnsum zijn gekozen, die allen de benoeming aannamen.

Tot voorzitter werd Kalsbeek van Warga benoemd. Deze betoogde dat het doel is de toestand te verbeteren, door te streven naar hoger loon, korter werktijd en betere regeling der vrije dagen. Deinum zegt dat de oproepings-circulaire te scherp was. Niet de afgevaardigde vindt dat, maar anderen wel. Vooral het woord „afbeulen” vonden velen te overdreven; hij weet zeker dat velen daarom niet zijn gekomen. Deze mening werd door de vergadering niet gedeeld. Als de voorz. zegt dat alle middelen: economische actie, politiek en coöperatie moeten aangewend worden, zegt Dronrijp, dat de politiek veel arbeiders terug zal houden. Warns wil ook de politiek er buiten houden.

Besloten werd voorlopig de politiek te schrappen. Wieuwerd stelt voor om, als de statuten zijn opgemaakt, de koninklijke goedkeuring aan te vragen, hetgeen wordt aangenomen. Verder besloot men, dat alle loontrekkende arbeiders bij de zuivelfabrieken, zowel machinisten als melkbezorgers en boekhouders, zich kunnen aansluiten. De contributie werd bepaald op 5 cent per week en per lid.

Bij de rondvraag en sluiting verzocht Irnsum dat, als iemand wordt ontslagen, omdat hij zich aansluit, die zal worden gesteund. Aldus werd goedgevonden.

Besloten werd ten slotte zoveel mogelijk publiciteit aan de vergadering te geven.

Daarna sluit de voorzitter met een krachtig woord de vergadering.

1901

NvhN 1901-02-10

Spreekbeurt v. d. Zuiveleconsulent,
te EZINGE.

Alle belanghebbenden worden uitgenoodigd op **Donderdag 21 Februari**, 's avonds 6 1/2 uur, bij J. DUURSEMA, tot bijwoning eener vergadering, waarin de heer **HUISMAN, Zuivelconsulent** voor de provincie *Groningen*, een spreekbeurt zal vervullen over Melkproductie op de boerderij en de verwerking.

NvhN 1901-02-22

Coöperatieve Stoomzuivelfabriek
Tolbert en Omstreken.

Veehouders en Belangstellenden

in den omtrek van Tolbert worden beleefd uitgenoodigd **SAMEN TE KOMEN** op **Donderdag 28 Februari a.s.**, 's avonds ten 7 ure, bij Js. v. d. KLEI, ter bespreking van de wenschelijkheid tot Oprichting van eene Vereeniging tot het Drijven eener Coöperatieve Stoomzuivelfabriek.

Inleider: De heer **J. J. HUISMAN, Zuivelconsulent**.

NvhN 1901-03-03

LEEK, 2 Maart. De in dit blad geanoncerde vergadering te Tolbert van veehouders uit de gemeenten Leek, Roden en Marum was zeer druk bezocht. Na een zeer bevattelijke rede van den **zuivelconsulent**, verklaarden al de aanwezigen zich in beginsel voor de exploitatie van een coöperatieve fabriek. Een voorloopig bestuur van 13 personen werd benoemd tot het opmaken van een concept-reglement en tot het instellen van 'n onderzoek aangaande de werking van coöperatieve zuivelfabrieken.

Nieuwsblad vh Noorden 1901-03-29

Dl. verslag verg. GMvL afd. „Nieuwolda en N.-Scheemda.”

Vergadering bij den logementhouder Gr. Kuiper te Nieuwolda op Woensdag 27 Maart, 's nam. 3 uur.

De vergadering was, ook tengevolge der drukke bezigheden op 't land ent slechte weer, niet druk bezocht.

[....]

6. Uit de vraagbus: Is het wenselijk, dat in deze environs een zuivelfabriek wordt opgericht? De heer B. Hopman acht thans de tijd gekomen om over de oprichting van een zuivelfabriek te spreken. Bijna alle landbouwers leveren hun melk tegen een goeden prijs aan de fabrieken, zelfs op vrij grote afstand van hier. De transportkosten zijn vrij aanzienlijk en toch renderen de meeste best. Al hebben we de laatste maal voor 5 jaren fiasco geleden om hier een zodanige inrichting in het leven te roepen, de omstandigheden zijn thans geheel anders; er bestaat nu alle reden voor om die zaak opnieuw aan te vatten.

De voorzitter stemt ten volle toe, dat de omstandigheden bij voor enige jaren zeer verschillen; tegenwoordig kunnen alle landbouwers hunne melk slijten en behoeven ze haar niet meer te verwerken.

De kwestie is thans dus ook geheel anders; nu geldt de vraag: „kunnen wij bij oprichting van een melkfabriek hogere prijzen maken? Is het dus in 't voordeel van de landbouwer!” De eerste vraag is echter: „Is het kwantum melk, dat hier en in deze omgeving geleverd kan worden, voldoende om een fabriek behoorlijk te voeden?” Vroeger kon dit genoeg, doch toen waren er in de omtrek ook geen zuivelfabrieken. Spr. gelooft echter, dat 't wel kan; en oppervlakkig geoordeeld, zou men zeggen, dat zo'n coöperatieve melkfabriek wel in 't voordeel der landbouwers moest zijn.

De heer B. Hopman haalt de melkfabriek te Hellum aan, waar niet alleen een goede prijs voor de melk wordt behaald doch ook nog vrij wat dividend aan dé aandeelhouders uitgekeerd wordt, om te bewijzen, dat zo'n fabriek bepaald rendabel moet zijn.

Ook de heer De Jager oordeelt zo, te meer, als hij bedenkt welke grote transportkosten deze fabriek, daar zij de melk uit deze gehele omgeving ontvangt, heeft.

En toch huivert spr. er aan mee te doen, als hij alles bedenkt, wat hij heeft beleefd bij de drie vergeefse pogingen, hier aangewend, om het aanzijn van een dusdanige fabriek te geven.

De voorzitter wijst op de geheel andere omstandigheden en gelooft, dat door eendrachtelijke samenwerking de zaak wel voor elkaar komt. De heer Udemā deelt geheel en al die veranderde tijdsomstandigheden, doch wijst op een hoofdbezwaar in deze, hetgeen de uitvoerbaarheid onmogelijk maakt. Spr. zegt, dat hier en in de omgeving lang geen melk genoeg wordt geproduceerd om een behoorlijke fabriek te voeden. Men behoeft 's-winters maar eens na te gaan, om zich hiervan te overtuigen.

Hoewel de voorzitter dit niet wil ontkennen, zou hij het toch jammer vinden als deze zaak hiermee in de doofpot kwam. Besloten wordt dit punt tot de Octobervergadering uit te stellen.

Nieuwsblad van het Noorden 25-10-1901

„Het oprichten van kaasfabrieken,”
spreker de heer Ten Bockel, directeur
der kaasfabriek te Spijk, in 't volgend no.

Niet kunnen vinden!

NvhN 1901-09-04

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken in Groningen

GRONINGEN: Hedennamiddag te één uur werd in het *café „Prins”* de algemeens vergadering gehouden van bovengenoemde bond.

Alvorens tot behandeling van de agenda word overgegaan, verkreeg de heer Huisman, zuivelconsulent, het woord over de vraag, door enige aanwezigen aan het bestuur gedaan in een vorige vergadering, of het wenselijk is een boterfabriek te **De Leek** speculatief in te richten.

De heer Huisman zei dat zijn onderzoek niet met gunstiger uitslag was bekroond. Animo ontbrak er voor een dergelijke fabriek ten enenmale, niettegenstaande een fabriek met inventaris tegen bijna slopersprijs was te verkrijgen.

Onder de ingekomen stukken was een brief van de melkinrichting „*Vredewold*” te Groningen, waarin wordt gemeld, dat haar gebleken is dat te Groningen op de markt boter wordt verkocht onder den naam van „zuivere roomboter”. Deze boter wordt tegen een lageren prijs verkocht;

een onderzoek heeft aan het licht gebracht dat die boter 38 pct, water bevat. Ze doet verder de vraag of het ook op de weg van de bond ligt om daarnaar onderzoekingen in te stellen.

De heer Huisman deelt een en ander over deze vervalste boter mee en toont het gehalte aan door een proefneming.

Wordt besloten voor dit onderzoek een crediet van f25 toe te staan.

Een tweede schrijven van de *Groninger Maatschappij van Landbouw* te Winschoten, waarin wordt gevraagd of de bond ook bezwaren heeft tegen het opnemen van de verslagen der boterkeuringen in de meest gelezen dagbladen. De Maatschappij zal bericht worden dat de bond zijn goedkeuring niet kan geven aan dit schrijven.

Herbenoemd word tot bestuurslid, wegens periodieke aftreding, de heer Oterdoom J.Gzn. van Bellingwolde.

Punt 5 luidt: mededelingen van de zuivelconsulent omtrent het onderzoek van monsters boter op gehalte vluchtige vetzuren.

Het was de heer Huisman gebleken dat er een daling was gekomen in de monsters. Er is over vergaderd wat de bond in dezen moet doen. Een feit is het dat er geen provincie is die zoveel produceert als Groningen. Wat kan de bond nu doen om een goeden afzet van boter te bevorderen? Tegenover België staan we machteloos. Ten slotte komt de heer Huisman tot de conclusie dat de monsters boter worden voorzien van een merk, waarop de inhoud der bus wordt vermeld. Om deze monsters te verkrijgen zullen personen rondgaan om die monsters in te zamelen en de bussen daarna voorzien van een duidelijk etiket.

De heer Bieleman, rijksboterinspecteur te Voorschoten, bij Leiden, zegt dat men overal in den lande bezig is het gevaar, dat dreigt, zoveel mogelijk af te wenden. Hem is medegedeeld, dat de clientèle alleen om het keuringsmerk iets geeft; de Belgische autoriteiten storen er zich in het geheel niet aan. Voorts gaf spr. nog enige inlichtingen omtrent de noodzakelijkheid van de oprichting van **botercontrolestations**.

De heer Huisman wil, dat hem voortaan om de drie weken geregeld een monster door de directeuren der verschillende fabrieken ter onderzoek wordt gezonden. Spr. zou het onderzoek wel vaker willen doen, maar hij heeft meer werkzaamheden. Naast dat onderzoek zou spreker willen, dat hem werden gezonden monsters, genomen onder toezicht van 2 getuigen, of onder dat van een controleur. En wel twee flesjes, een voor het onderzoek, en een om te bewaren. Wenselijk zou ook zijn dat aan ieder fust, dat door de fabriek opgezonden wordt, een klein drukwerkje werd verbonden.

De aanwezigen verklaren zich, na enige discussie, waarbij bezwaren werden geopperd tegen het karnen des middags twee uur door de fabrieken, om een onderzoek te doen, bereid om de drie weken een monster te zenden. Besloten wordt ook het bestuur een crediet van f100 te verlenen, om de zaak tot een goed einde te brengen.

Punt 7 luidde: Export en verpakking van boter.

De heer Huisman zegt dat het ook de taak van de Bond is om nieuwe bronnen te zoeken voor de afzet van onze boter. Er zijn twee wegen.

Een mooi debiet in de eerste plaats is Hamburg, waar de boter geleverd zou kunnen worden aan de uitgaande schepen. Het tweede afzetkanaal is het Noorden van Frankrijk. Daartoe moet men zich op de hoogte stellen van de eisen, die daar worden gesteld, en van de verpakking.

Het is wenselijk, dat de fabrieken zenden onder één en dezelfde verpakking, waaraan alle zorg moet worden besteed. Willen we onze producten met goeden uitslag op de markt in Frankrijk brengen, dan moet men goede kwaliteit zenden.

De heer Wiglama, secretaris, doet enige mededelingen omtrent de verpakking in Noord-Frankrijk. De kisten komen spreker niet erg geschikt voor; ze zijn van vurenhout, zien er onogelijk uit en zijn lang niet reukvrij. Een exemplaar is ter vergadering aanwezig. Spr. heeft ook inlichtingen gevraagd omtrent de verpakking in Hamburg, maar totnogtoe zonder resultaat.

De heer Van Asperen vindt dat het niet aangaat om handel met Frankrijk te drijven zolang er geen koelwagens van Groningen rijden.

De heer Huisman raadt verzending in de zomer ook niet aan en zou een vast, geen weekproduct willen zenden. De tijd van verzending is nu geschikt, omdat ze in het najaar vooral boter in Noord-Frankrijk kunnen gebruiken. Evengrote stukken moeten ook verzonden worden. Het bestuur is bereid om met die fabrieken, welke geneigd zijn eens een proef te nemen in connectie te treden.

Hierna doet de heer Huisman enige mededelingen betreffende een verruiling van vaatjesboter tijdens het vervoer door de exploitatie-maatschappij. Vandaag is een bestuurslid en een directeur van een fabriek bij spr. gekomen met de mededeling dat hun was gebeurd dat van een $\frac{1}{16}$ vaatje boter, waarop het deksel was gespijkerd, tijdens het vervoer dat deksel was genomen en bedoeld vaatje tegen een met margarine was verruild. Zulk een verruiling is reeds driemaal voorgekomen.

Er schijnt in N-Holland iemand te zijn, die het zaakje uithaalt. De persoon handelt niet heel geheimzinnig, want bij laat de stempel T op het deksel zitten. De dader is moeilijk aan te wijzen. De fabriek wil schadevergoeding aan de Maatschappij vragen en vraagt daarvoor de steun van de Bond.

Voorts keurt de heer Huisman het af, dat in fabrieken zuiver nieuwe margarinevaten voorkomen.

Besloten wordt dat de Bond tot de Maatschappij richt een adres, waarin de feiten worden genoemd en het verzoek der fabriek in kwestie wordt gesteund. Voorts kan bij den dir.-generaal van de landbouw om klaarheid in de zaak worden aangedrongen.

De heer Westerdijk dringt er nog op aan dat meer de hand wordt gehouden aan de geheimhouding bij de boterkeuringen.

De heer Huisman bepleit de wenselijkheid om blikjes te vervangen door tubetjes.

Aangenomen wordt, dat de Bond deze zaak ter hand neemt, en is men het eens met het bestuur dat de directeuren meer de geheimhouding betrachten.

De heer Bieleman geeft ten slotte als zijn voornemen te kennen dat hij de algemene vergaderingen van de Bond in het vervolg, zal bijwonen en verzoekt hij aller medewerking om knoeierijen aan het licht te brengen.

Spr. dankt voor de welwillende ontvangst.

De voorzitter sluit alsnu onder een woord van dank de vergadering, na de heer Bieleman de verzekering, te hebben gegeven dat de Bond alles zal doen om knoeierijen aan het daglicht te brengen.

Verslag verg. afd. „Nieuwolda-Nieuw.Scheemda,” Gron. Mij. van Landbouw en Nijverheid,

In de gehouden vergadering waren 21 leden aanwezig.

[....]

3. Vraagpunt van den heer B. Hopman. Bespreking van de oprichting van een kaas- of zuivel-fabriek. De heer Hopman zegt, dat die zaak niet weer in den doofpot mag worden gestopt, en daarom zou hij de wenselijkheid hiervan wel willen uitspreken. De heer Rentema stelt voor om dit punt te verdagen tot de volgende vergadering, daar de heer Huisman deze zaak ook zal bespreken en hierdoor een beter oordeel kan worden gevormd.

De secretaris vindt een kaasfabriek preferabel, daar de stichtingskosten veel geringer zijn. Het streven, om minder vee aan te schaffen, is verder een beletsel voor een zuivelfabriek. De heer G. de Jager vindt dit vraagstuk voor de afdeling lang zoo urgent niet als vroeger, toen wij de melk niet konden kwiteren. Thans wordt de melk van hier gehaald door de fabrieken te Hellum en Farmsum en maken wij goede prijzen voor de melk. Farmsum heeft zelfs 5½ ct. betaald. Verder had de directeur van Farmsum hem verzekerd, dat de transportkosten, al waren die dan ook nog al tamelijk hoog, van onbeduidenden invloed op den prijs der melk waren. De heer De Jager vindt het daarom gewaagd om maar zoo te besluiten tot de oprichting eener kaas- of boterfabriek.

De heer Eelsema zou wel eens van den hr. De Jager willen vernemen, of een groote fabriek beter uit kan dan een kleine fabriek. Spr. had uit een verslag in de courant gelezen, dat in Drenthe met een fabriek juist het tegendeel was gebleken. Het prijsverschil, door Farmsum en Hellum betaald, was soms zeer groot. Farmsum had spr. in Aug. per L. 3¼ ct. betaald en Hellum in het volgend jaar Aug. 6,44 ct. per L. Dit groote prijsverschil geeft aanleiding om te denken, of we wel de waarde voor onze melk ontvangen. Daarbij heeft een fabriek in de nabijheid dit voor, dat de melk niet zoo spoedig zuur wordt. Een boterfabriek lijkt spr. daarom beter, daar we dan beter weten wat wij terugkrijgen. Het is altijd een voordeel, dat wij zelf onze producten verwerken. Het bezwaar, dat hier geen melk genoeg is, deelt spr. niet, daar de melkkarren altijd beladen zijn met melkbussen.

De heer De Jager zegt, dat bij niet wiskundig kan bewijzen dat een grote fabriek beter uit kan dan een kleine, doch zeker is, dat bij goed werken er voldoende voorraad melk moet zijn. Moet de melk te ver worden weggehaald, dan worden de productiekosten te hoog. Spreker ontraadt daarom een haastig besluit in dezen. Hierna wordt het voorstel-Rentema, om dit punt te verdagen tot de volgende vergadering aangenomen.

4. [....]

NvhN 1902-02-13

**Cursus-Zuivelbereiding,
VEENDAM**

Bij genoegzame deelneming zal te Veendam een CURSUS worden gegeven voor DIRECTEURS van ZUIVEL-FABRIEKEN en VOLONTAIRS. De laatsten zullen echter bewijzen moeten verschaffen: I. dat zij een jaar in de praktijk der zuivelbereiding zijn werkzaam geweest en II. voldoende lager onderwijs hebben genoten.

Misschien kunnen eenige belangstellenden als toehoorders worden toegelaten. De deelname is kosteloos.

EERSTE BIJENKOMST Woensdag 26 Februari, des namiddags 5 uur, aan de H. B. S. te Veendam.

Aangiften worden vooraf verwacht door den **zuivelconsulent** voor Groningen:
J. J. HUISMAN.

Lezing Huisman: Zuivel- en Kaasbereiding en oprichting ener dusdanige fabriek.

NIEUWOLDA: Over bovenstaand onderwerp sprak, zoals we reeds in 't kort meldden, de heer J. Huisman, zuivelconsulent, te Nieuwolda op de vergadering van de afd. „Nieuwolda en Nieuw-Scheemda.”

Spreker begon met te zeggen dat hij het beste vindt een indruk aan de vergadering te geven op welke manier boter- en kaas fabrieksmatig worden bereid, waar na de leden dan zelf een oordeel kunnen vormen, wat in de praktijk het verkiezen lijkt is.

Spr. gaat eerst na: Wat de oorzaken zijn, dat men de boter fabrieksmatig is gaan bereiden. De vroegere tussenhhandel van boter door opkopers is verdwenen. Doordat de handel veel grotere eisen aan de boter stelt, wat kleur en kwaliteit betreft, en op onze boerderijen onmogelijk precies dezelfde kleur boter is te leveren, vooral door de grote rol, welke de bacteriën bij de verzuring van den room spelen, vermindert het debiet van boerenboter. Bij de fabrieksmatige boterbereiding verkrijgt men precies dezelfde kleur boter, welke de groothandel vraagt, en onze vroegere boter op de wereldhandel niet gewild maakte. Bij fabrieksmatige bereiding kan het melkvet geheel aan de melk worden onttrokken, bij de gewone bereiding niet. De meerdere onkosten der fabrieksmatige bereiding worden gemakkelijk teruggevonden in de hogere boteropbrengst. De vrouw in de boerderij heeft bij de boterbereiding een vrij moeilijke taak, zodat onze huismoeders een fabriek met welkom begroeten.

Op het platteland neemt het gebruik van natuurboter sterk af; margarine wordt door de burgerij, arbeider en zelfs in boerderijen veel gebruikt. De gezeten burger verkiest de natuurboter boven de boerenboter; fabrieksboter zal steeds meer klanten trekken, boerenboter zal klanten verliezen.

De eenvoudige wijze der fabrieksmatige bereiding is de handkrachtzuivelfabriek. Spr. beveelt ze niet aan en wel om de volgende redenen:

- a) verwarming der melk in kookpotten; de gevoeligheid van het melkvet voor rook, is oorzaak dat de turfrook aan de door handkracht bereide boter is te proeven.
- b) de ontroming is bij de handkracht minder goed dan bij de stoomfabrieken; bij laatste heeft men zo goed als geen vetverlies.
- c) een ongelijkmatige snelheid bij het draaien der centrifuges, wat met de besten wil niet kan worden voorkomen.
- d) het niet bij machte zijn de verzuring te leiden.
- e) de moeilijkheid van wateraanvoer en het hiermee gepaard gaan van duren arbeid. Bij de stoomzuivelfabrieken zijn die bezwaren niet geldend.

De afzet der producten van de handkrachten wordt gevonden in Brabant, waar veel geknoeid wordt met boter, doch zodanig, dat de verkopers door de mazen van de hier bestaande boterwet weten te kruipen. Daar de stoomzuivelfabrieken bovendien altijd hetzelfde product leveren, hetgeen door de groothandel wordt gevraagd, zijn zij verre te prefereren boven *handkrachten*.

De karnemelk van beide fabrieken staat gelijk. Met de opmerking, dat gepasteuriseerde ondermelk verre te prefereren is boven karnemelk als veevoeder voor jongvee, wegens de schadelijke invloeden van melkzuur op het darmkanaal en het hierdoor ontstaan van besmettelijke ziekten, eindigt spr. het eerste deel zijner rede die warm werd toegejuicht.

Nadat spr. gewezen heeft op het belang ener fabriek, zou zij de ondermelk als karnemelk aan de burgerij kan verkopen, besprak hij verder de fabricage van kaas uit de ondermelk, de zogenaamde magere kaas. Spr. somde daarna de moeilijkheden op, waarmee de kaasfabrieken hadden te kampen, wanneer er zeer veel ondermelk was, zoals in den zomer en de vraag naar kaas beduidend minder werd, dewijl er in dien tijd veel aardbeien, bessen, etc. worden gebruikt en de haring ook als concurrent optreedt. Tenslotte behandelt spr. de bereiding der volvette kaas. Deze bereiding echter gaat met vele moeilijkheden, ook al door de grote rol die de bacteriën hierbij spelen, gepaard en wordt door spr. als veel wisselvalliger gekenschetst, dan de zuivelbereiding. Met den besten wil is soms een goede kaas te maken. Door de Boekel-methode (toevoeging van lange wei) werd de kaasmakerij langen tijd verzekerd. De goede smaak leed echter onder die methode.

Het voordeligst is, dat met de bereiding van volvette kaas op sommige tijden ook boterbereiding gepaard gaat. Deze methode geeft de hoogste opbrengst. De boterbereiding is absoluut zekerder.

Een zuivelfabriek (stoom) is te prefereren boven een kaasfabriek, daar men niet alleen zekerder is, doch evengoed kaas kan bereid worden. Spr. schat de waarde van wei op $\frac{1}{4}$ der waarde van karnemelk.

De leveranciers van melk aan kaasfabrieken krijgen wei terug. Voor varkens is het echter een uitstekend voedsel; ook voor kalveren, zo voor krachtvoeder als toevoer, wordt gezorgd.

Dit weinige slechts van de hoogst leerzame rede. De voorzitter bracht een woord van dank aan de gevierden spr., welke luide instemming vond bij de gehele vergadering.

NvhN 1902-02-26

Verslag vergadering *Bond van Zuivelfabrieken in Groningen.*

GRONINGEN: In het café „Prins,” Gr. Markt, werd hedennamiddag half twee, onder voorzitterschap van den heer S. Rooda, de eerste algemene vergadering van den Bond van Zuivelfabrieken in Groningen gehouden.

De voorzitter heette de aanwezigen welkom en wees op de gunstige resultaten, die zijn bereikt. Onze boterkeuringen, zei spr., zijn niet een wedstrijd; het doel is de gebreken, die de boter heeft, op te heffen. Het idee is dus anders dan een jaar te voren. Ook is er succes behaald met den aankoop van hulpmeststoffen en met de cijfers, verzameld omtrent boterbereiding en gehalte. Het heeft het bestuur gespeten, dat de fabriek te **Leek** en **Zevenhuizen** niet op coöperatieve grondslag werd ingericht.

Na het lezen van de notulen door den waarnemenden secretaris, den heer J. J. Huisman, werden door den voorzitter mededeelingen gedaan.

In de eerste plaats werd medegedeeld dat door het bestuur besloten is om fabrieken, die informaties wenschen over een boterkoopman, die door tusschenkomst van het bestuur te verstrekken. Verder werd er voor gewaarschuwd om de contrólebewijzen voor de hechtheid van boter niet te doen in vaten, bestemd voor het binnenland. De tusschenhandel maakt er misbruik van.

Naar aanleiding van een onderzoek inzake de heffing van bedrijfsbelasting bij verschillende fabrieken, werd door den heer Huisman medegedeeld dat gebleken is dat met die heffing zeer wordt omgesprongen. De algemene indruk is echter dat Groningen er heel goed afkomt. Al-

leen Bellingwolde en Garmerwolde verkeerden in ongunstige conditie. In N.Brabant zijn in het geheel geen fabrieken aangeslagen.

Voorts werd medegedeeld dat niet meer aangesloten zijn Kiel-Windeweer en Garnwerd; het aantal aangesloten fabrieken bij den Bond bedraagt 27.

Ingekomen was een schrijven van den FNZ. betreffende het verkrijgen van handelsadressen in het buitenland. De Bond had er :500 verzameld.

Besloten werd dat het bestuur, zoo noodig, die zal vragen en aan de fabrieken verstrekken.

Harkstede werd als lid aangenomen.

Het jaarverslag dat aan de leden is toegezonden, werd onder dankbetuiging voor kennisgeving aangenomen.

Afschriften betreffende den détail-boterhandel in de stad Groningen zijn nog te verkrijgen bij den secretaris.

De heer Westerdijk rapporteerde, namens de desbetreffende commissie, dat de ontvangsten hebben bedragen *f* 682,85. de uitgaven *f* 814,31½ ; nadeelig saldo *f* 131,46½. Het tekort zal omgeslagen worden over *f* 1 per 100.000 K.G. verwerkte melk. Zodoende zal er *f* 170 ontvangen worden.

Tot secretaris werd benoemd de heer J. Oost Elema te Toornwerd, wien daarvan kennis zal worden gegeven.

Daarna had de benoeming plaats van een commissie voor den coöp. aankoop van hulpmeststoffen. De werkzaamheden, die deze commissie in het vervolg zal verrichten, waren, volgens den voorz., zoovele, dat het bestuur gemeend heeft daarvoor een vaste commissie te benoemen, óók omdat dit meer in overeenstemming is met het reglement.

Vroeger werden die functiën waargenomen door het bestuur zelf, maar om bovengenoemde redenen was het wenschelijk, dat die werkzaamheden in andere handen overgingen. De commissie werd samengesteld uit de fabrieken van Grijskerk, Hellum en Haren. Iedere fabriek kan nu één persoon aanwijzen.

Vervolgens werd in behandeling genomen de agenda van den FNZ. voor de algemeene vergadering in Maart. Dit vooral met het oog op de aan te vragen subsidie, groot *f* 8000, voor het aanstellen van nog een bezoldigd ambtenaar. Door de heeren Rooda en Huisman werd uiteengezet waarom zij tegen die subsidie op de laatste algemeene vergadering met den FNZ. hadden gestemd.

Niet was dit geschied omdat zij in principe tegen het aanvragen van subsidie waren, maar ze hadden gemeend, dat het geld beter besteed kon worden, omdat aan het aanstellen van zoo'n ambtenaar te groote financiële bezwaren zijn verbonden.

Algemeen ging men met de meening van het bestuur mee wat de aanvraag om subsidie betreft.

Er werd een motie aangenomen, die luidt: „De vergadering, overwegende dat art. 17 en 18 der statuten niet in overeenstemming zijn met de draagkracht der verschillende aangesloten bonden, besluit de aanvraag der subsidie bij de regeering uit te stellen tot eene herziening der statuten heeft plaats gehad.”

(De vergadering duurt voort).

NvhN 1902-02-27

In aansluiting op het verslag van de algemeene vergadering van den Bond van Zuivelfabrieken, welk verslag we gisteren niet in zijn geheel konden opnemen, deelen we nog mede, dat op voorstel van den heer Westerdijk *f* 50 crediet werd toegestaan aan het bestuur, tot het voort-

zetten van het onderzoek van botermonsters, te koop in de stad Groningen, om na te gaan of met het vervalschen van natuurboter wordt voortgegaan.

Ook werd f200 crediet toegestaan voor de botercontrole, nadat de heeren Huisman en Bielema (de laatste is rijks-boterinspecteur te Voorschoten) het nut van die controle duidelijk hadden uiteengezet

Tot afgevaardigden naar de eerstvolgende algemeene vergadering van den FNZ. werden bij acclamatie benoemd de heeren S. Roorda en J. J. Huisman.

Nieuwsblad vh Noorden 1902-04-27

Landbouw-Brieven. Los en Vast.

Waarom het billijk en wenselijk is, om de melk aan coöperatieve boterfabrieken naar het vetgehalte te betalen.

Sedert de oprichting van coöperatieve boterfabrieken begint men al meer en meer de melk naar het vetgehalte te betalen. Dit is ook billijk, omdat de leveranciers de ondermelk meestal terug ontvangen en de fabriek alleen het vet der melk, d. i. de boter, verkoopt.

Met deze gemaakte boterprijzen wordt de melk der leveranciers betaald, terwijl ook de andere uitgaven, zoals onderhoud, rente en kapitaal-aflossing der fabriek, tractement van de directeur enz. uit deze gelden bestreden worden.

Stellen we, dat boer A jaarlijks 20000 Kg. melk levert met een gemiddeld vetgehalte van 2,9 pct., dan is dat een hoeveelheid van 580 Kg. botervet. Leverancier B levert ook 20000 Kg. melk met een gemiddeld vetgehalte van 3,1 pct. of een hoeveelheid van 620 Kg. botervet, dus 40 Kg. boter meer dan zijn buurman A.

Wordt de melk per L. betaald, zoals op meer dan ééne plaats nog gebruikelijk is, dan ontvangen beide leveranciers precies evenveel. Boer A heeft dus als 't ware 40 Kg. boter aan de fabriek present gegeven. Het ligt voor de hand, dat dit niet billijk is.

Het verschil kan veel groter zijn, dan hier in het voorbeeld aangegeven is, en dan wordt de betaling van de melk per L. nog onbillijker. Ieder veehouder streeft er gaarne naar om vee te verkrijgen, dat gedurende een geruime tijd van het jaar *veel* en *vetrijke* melk geeft. Daartoe worden de minderwaardige koeien zooveel mogelijk verkocht en door betere melkkoeien vervangen. Ook tracht men door een oordeelkundige voeding het vetgehalte der melk zoveel mogelijk tot een normaal cijfer te brengen.

Dit streven moet zoveel mogelijk bevorderd of aangemoedigd worden. Met andere woorden: deze verbetering moet *lonend* zijn. Wordt de melk naar het oude systeem nog steeds per liter betaald, dan komt de meerdere winst, veroorzaakt door een toenemen van het vetgehalte, voor het grootste deel in de zakken van die leveranciers, die zich niet op deze verbetering hebben toegelegd. Het grootste voordeel van dit lofwaardig streven genieten natuurlijk die leveranciers, die door het voederen van veel pulp en ander waterrijk voedsel een hogere melkproductie verkregen, doch met lager vetgehalte.

Uitbetaling van melk per liter werkt dus de veredeling en een degelijke voeding van het melkvee tegen. Ook in dit opzicht is het dus wenselijk, dat de melk niet per liter, maar altijd naar

het vetgehalte uitbetaald wordt. Dit is thans zo goed mogelijk geworden, omdat men tegenwoordig over werktuigen beschikken kan, waarmee het vetgehalte der melk vrij gemakkelijk en zeer nauwkeurig bepaald kan worden. Er is nog een reden, waarom uitbetaling der melk naar het vetgehalte alleszins billijk en wenselijk is. Betaling van geleverde melk per liter kan zo licht aanleiding geven tot melkvervalsing. Bij uitbetaling naar het vetgehalte zal niemand dit meer doen, want men bevoordeelt zich er niets mee

Nieuwsblad van het Noorden 03-05-1902

4 Controleurs voor het nemen van botermonsters aan de fabrieken v. d. Gron. **Zuivelbond**. 1. Kring Westerkwartier, 2. Hunsingo en Fivelingo, 3. Duurswold en Goorecht, 4. Oldambt en Westerwolde. Belooning f1.00 per monster. Schriftelijke aangifte bij den secretaris J. OOST ELEMA, Middelstum.

Nieuwsblad vh Noorden 1902-05-11

Waarschuwing voor TBC-besmet vee verkocht naar Groningen

DI. versl. verg. GMvLN. afd. Nieuwolda—Nieuw-Scheemda.

Vergadering, na afloop der stierenkeuring', op Vrijdag 9 Mei, bij B. Uffen in 't Waar. Aan de keuring werd deelgenomen door 8 stieren, over 't geheel geen fraaie dieren.

Na de behandeling der ingekomen stukken komt punt

[....]

3. Vraag van den heer G. de Jager: In Friesland worden de koeien van de leveranciers van melk aan de zuivelfabriek onderzocht op de tuberculose. Kan het gevolg er van zijn, dat wij hier overstromd worden met tuberculeus vee? — De heer De Jager zegt, dat hij deze vraag gesteld heeft naar aanleiding van een artikel in het *landbouweekblad*, waarin werd medege-deeld, dat op een zuivelfabriek in Friesland de koeien onderzocht werden of ze leden aan tuberculose. Van de koeien van een der veehouders reageerden 20 pct. na eene inspuiting van tuberculine. Ook de kalveren dier koeien waren niet zuiver meer.

Dergelijk vee zal zo spoedig mogelijk van de hand worden gedaan. Wordt dat voorbeeld op andere fabrieken in Friesland gevolgd, dan zal het niet lang duren, omdat wij ons vee hoofdzakelijk uit Friesland betrekken, of onze provincie wordt overstromd met tuberculeus vee. Spr. acht deze zaak zo belangrijk, dat hij het wenselijk vindt, dat onze Maatschappij van L. en N. de aandacht der regering er op vestigt, opdat er doortastende maatregelen worden genomen het kwaad te keren. Ten slotte uit hij den wens dat de afgevaardigde de aandacht van het hoofdbestuur hierop vestigt.

De voorzitter dankt den heer De Jager voor deze toelichting.

De heer Rentema heeft met genoegen gezien, dat deze vraag door de heer De Jager op de agenda was gebracht. Ook spr. komt deze zaak zeer belangrijk voor en zou 't wel wenselijk vinden, dat het hoofdbestuur en de afdelingen zich er mee bemoeiden waarna de resultaten in een rapport werden neergelegd. De voorzitter acht dit vraagpunt minder geschikt voor de afdelingen en wijst er op dat het niet gemakkelijk zal gaan dit kwaad tegen te gaan. Onderzoeken of de gekochte dieren tuberculeus zijn, geeft weinig dewijl zij slechts éénmaal reageren

op een tuberculineinspuiting, en tuberculine in de handel is, zodat de veehouders zich zelven kunnen bedienen.

De heer G. de Jager wijst er op, dat het vee aan de Belgische grens ook aan een tuberculineproef wordt onderwerpen en Duitsland zal dit, mocht de grenzen voor mond- en klauwzeer weer worden geopend, hierin opnieuw een middel vinden om de grenzen voor ons vee gesloten te houden. Onderzoek van stieren die op keuringen waren bekroond, hebben aan het licht gebracht dat er vele onder zijn lijdende aan tuberculose. Er is hier veel meer tuberculeus vee als oppervlakkig wordt geoordeeld.

De heer Rentema wijst op de totale doelloosheid der tuberculineproef, daar de veehandelaars tuberculine bij massa's kunnen krijgen. Na enige deliberatie werd besloten dat onze afgevaardigde het hoofdbestuur op deze zaak zal wijzen, opdat er stappen bij de regering worden gedaan aan dit kwaad paal en perk te stellen.

Nieuwsblad vh Noorden 1902-05-28

FNZ. Secretaris F.E. Posthuma over botercontrole

Onlangs werd medegedeeld, dat tegenover de 800 Deense slechts 70 Nederlandse zuivelfabrieken bestaan, die verstandig genoeg zijn haar boter te laten onderzoeken.

Gaarne voldoen wij aan hét verzoek van den heer F. E. Posthuma, secretaris van de Algemeenen Nederlandse Zuivelbond, (FNZ.) om de onjuistheid van die opgaaf te constateren. Immers, het volgende aantal. Nederlandse zuivelfabrieken laat haar boter onderzoeken:

Controlestation Friesland (35), Controlestation Zuid-Holland (30), Bond v. Coöp. zuivelfabrieken in Friesland (52), Zuid-Nederlandse Zuivelbond (150), Noord-Brabantse Zuivelbond (90), Bond van Coöp. zuivelfabrieken in Drenthe (38), Bond van zuivelfabrieken in Groningen (28), totaal 423 of ruim $\frac{2}{3}$ van alle fabrieken. Alleen de Bond van Coöp. zuivelfabrieken in Friesland heeft zijn regelmatige onderzoekingen twee jaar doen plaats hebben, doch is 1 Jan. j.l. daarmee opgehouden. (H.bl.)

NvhN 1902-12-10

Verslag vergadering *Bond van Zuivelfabrieken in Groningen*

GRONINGEN: In het *café „Prins”*. Groote Markt, werd hedenmiddag één uur de algemene vergadering van genoemden Bond gehouden.

De voorzitter, de heer S. Rooda van Middelstum, opende met een woord van welkom de vergadering, waarna de heer J. Oost Elema, de notulen las.

In verband met een niet-kennisgeving aan de directeuren der verschillende fabrieken van deze vergadering, omdat de secretaris niet wist, dat deze ambtshalve lid zijn, werd punt 5: verslag der commissie voor coöperatieve-aankoop van de agenda gebracht en zal in de Februari-vergadering worden behandeld. Het jaar is ook nog niet ten einde, zodat de commissie moeilijk verslag zou kunnen uitbrengen.

Het bestuur had gemeend de benoeming van een afgevaardigde uit te stellen tot de volgende vergadering, omdat de statuten van den FNZ. nog niet zijn goedgekeurd.

Medegedeeld werd dat de fabriek te **Onnen** zich bij de Bond heeft aangesloten.

Het bestuur heeft besloten het volgend jaar weer drie directeuren uit te nodigen bij de boterkeuringen, die door de Bond worden gehouden.

Voorts deelde de voorzitter mede, dat de heer dr. Sjollema⁴ de uitnodiging van het bestuur heeft aangenomen om de Bond te vertegenwoordigen op de Donderdag a.s. in Utrecht te houden vergadering inzake de oprichting van rijks-botter-contrôle-stations.

De heer Sjollema acht één station voldoende, **terwijl hij daarnaast wil zorg van prov. vereen.** voor de contrôle. Het denkbeeld van den heer Sj. zal meer kans van slagen hebben. Ook komt de zaak goedkoper.

De heer Huisman, Zuivelconsulent deelde, naar aanleiding van zijn onderzoek naar de vetzuren aan de verschillende fabrieken, mee, dat dit jaar de *titer-cijfers* laag zijn geweest, terwijl er geen moeilijkheden met Engeland plaats hebben gevonden. Dat was twee jaar geleden wel het geval. Daaruit blijkt dat de bemoeiingen van het Bondsbestuur niet zonder resultaat zijn geweest.

Ook heeft dat bestuur stappen gedaan om in directe verbinding met Engeland te komen. Tenslotte wees de heer H. er op, dat in het buitenland een te hoog vochtgehalte strafbaar is gesteld.

De verschillende mededelingen werden voor kennisgeving aangenomen.

Inzake een door de heer Van Asperen gedaan voorstel deelde de secretaris, namens de betrekkelijke commissie, mee, dat het beter is de zaak uit te stellen, tot de FNZ. zijn reglement heeft herzien.

Naar aanleiding van een schrijven van de heer De Ruiters te Aduard, werd een drukke discussie gevoerd over verzekering der werklieden, nodig geworden door de *Ongevallenwet*.

Ook was ingekomen een schrijven van de FNZ., waarin wordt aangeraden zich ten aanzien der verzekering onderling te organiseren en zich dan aan te sluiten bij de *Centrale Risicobank* te Amsterdam.

Over deze kwestie zal in een, 16 Dec. a.s. te Utrecht te houden algemene vergadering, van de Vederatieve Bond (FNZ.) worden beslist.

De voorzitter zei, dat het moeilijk is uit te maken wat in deze het beste zal zijn. Wanneer de classificatie en zoveel meer bekend zal zijn, heeft men nog tijd. Bij het bestuur bestaat hierover verschil van gevoelen. Persoonlijk is spreker voor verzekering bij de Rijksbank,

De heer Huisman zei, dat op dit ogenblik de Bonden heel gemakkelijk te verenigen zijn. Wil men een massale verzekering, dan dient de aaneensluiting zo groot mogelijk te zijn. Bij onderlinge verzekering heeft men dat voordeel, dat het gestorte geld ons eigendom blijft, wat hij verzekering bij de Rijksbank niet het geval is. Toch is spr. ook niet afkerig van verzekering bij de Rijksbank.

Besloten werd, na discussie, voor deze zaak nog een buitengewone vergadering uit te schrijven. De fabrieken werd aangeraden met het oog hierop geen nieuwe contracten te sluiten.

Ook werd niet ingegaan op het verzoek van de heer de R. om door de heer Posthuma, zuivelconsulent voor Drenthe, de zaak te doen uitzetten.

De concept-begroting van de FNZ. werd, omdat zij er zo „mager” uitziet, niet behandeld. De Zuivelbond zal het volgend jaar f 62 contributie hebben te betalen.

Besloten werd op voorstel van de heer Westerdijk om ter tegemoetkoming in de laboratoriumkosten voor de zuivelconsulent een bijdrage te verlenen van 1 cent per 1000 liter.

Het bestuur had voorgesteld een vaste bijdrage van f 200.

Herbenoemd werd met alg. stemmen tot lid in het bestuur de heer E. Botjes, van Zuidbroek.

De commissie voor het nazien der rekening bestaat thans uit Zuidbroek, Usquert en Grijpskerk.

4 Dr. B. Sjollema was directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Groningen.

De begroting over 1903 werd hierna vastgesteld in ontvangsten en uitgaven tot een bedrag van *f* 1084,71½. Onder de ontvangsten is uitgetrokken *f* 627,42 voor omslag over 20.914.000 L. melk á 3 cent en is begrepen een saldo 1902 van *f* 30,29½.

Naar aanleiding van een vraag, stelde de heer Huisman de materiële voordelen van aansluiting bij de FNZ in het licht.

De heer Van Asperen had tegen het tegenwoordige puntenstelsel bij de keuringen bezwaren, die hij ook had ten opzichte der contróle.

De voorz. merkte op dat de fabrieken goed doen vertrouwelijk aan de zuivelconsulent mee te delen welke controleurs niet goed werken.

Het bestuur zal de zaak overwegen.

De heer Oterdoom besprak ten slotte de beveiliging der centrifuges in verband met de ongevallenwet.

Ter vergadering bleek dat onmogelijk te voldoen is aan de voorschriften van de inspecteur van den veiligheidsdienst. De voorschriften konden wel zo gegeven worden, dat het gevaar geringer zou worden.

De heer Huisman vond ook dat de inspecteurs vaak voorschriften geven, waardoor het gevaar groter wordt. Spr. gaf in overweging de afgevaardigden naar de vergadering van de FNZ. op te dragen deze zaak ter sprake te brengen.

Daartoe werd besloten

Na nog een paar opmerkingen werd de vergadering daarop gesloten.

1903

Nieuwsblad van het Noorden 1903-01-07

Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen.

In het café „Prins” werd hedenmiddag, onder voorzitterschap van den heer S. Rooda van Middestum, ene buitengewone algemene vergadering gebonden van den Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen.

Na het lezen der notulen door den secretaris, den heer J. Oost Elema, werd o.a. door den voorz. medegedeeld, dat inzake het verzoek van het bestuur aan de verschillende fabrieken betreffende den hinder door den inspecteur der veiligheid nog maar weinig antwoorden waren ingekomen. De antwoorden en die, welke nog zullen inkomen, zullen toegezonden worden aan het bestuur van den FNZ., waarbij op verzoek dezer vergadering, de zaak aanhangig is gemaakt, om te gelegener tijd daarop te letten.

Nog deed de voorz. mededeling van een zaak, die het bestuur betreurt. De botercontroleur was nl. tevergeefs bij de fabrieken te Winschoten, Meeden, Wildervank en Bellingwolde geweest, om botermonsters te nemen. Hij had tijdig kennis van zijn bezoek gegeven. Men was reeds aan het karnen geweest of was er aan bezig. Spr. vroeg: wil men in 't Oldambt geen monsters laten nemen of is er iets, dat de zaak voor hen onmogelijk maakt? Meeden had hare excuses aangeboden.

De heer Smith aldaar deelde ter vergadering mede, dat de directeur der fabriek te Meeden hem gezegd had dat de controleur geen bepaalden dag had opgegeven.

De heer Huisman, Zuivelconsulent, zei, dat Oldambt van den aanvang af niets om de controle had gegeven. En toch is de zaak van zoveel belang. De vervalsingen nemen steeds meer en meer toe. Alle pogingen dienen in 't werk gesteld te worden om eene geregelde controle te krijgen. Ook in onze stad en in de omstreken wordt geknoeid. Gaat het zoo voort, dan zal onze boter op de wereldmarkt slechter worden betaald dan die, in Denemarken geproduceerd. In 't zuiden van ons land ziet men de zaak goed onder de ogen en maakt men strenge bepalingen. Onze fabrieken dienen dat voorbeeld te volgen.

De heer Smith, van Meeden, verzocht dat de secretaris van het bestuur ook bericht kreeg van de komst van den controleur, terwijl de heer Schuringa, van Wildervank, zei dat het bestuur niet aansprakelijk voor het geval is, omdat het niets van de komst af wist. Het bestuur wil juist in de goede richting werken.

Hierna kwam aan de orde het punt Ongevallenwet, een zaak, die de vorige vergadering werd aangehouden. Het bestuur weet niet welk advies het moet geven.

De voorzitter zei, dat de meerderheid van het bestuur er voor is om voorlopig bij de Rijksbank aan te sluiten, omdat het moeilijk zal gaan voor 1 Febr. gereed te komen. Sluit men zich bij de Rijksbank aan, dan krijgt men na 5 jaren, wanneer gebleken is dat te veel is betaald, een deel terug. Voor eigen risico-verzekering hebben we nog geen statistieken. Aansluiting bij de Risicobank is niet goedkoper dan die bij de Rijksbank, omdat een deel der administratiekosten betaald moet worden. De administratiekosten bij een premiebank zijn misschien geringer.

De heren Westerdijk en Louwes verklaarden zich voor aansluiting bij de Rijksbank, de heeren Huisman en van Asperen waren voor eigen risico.

De heer Huisman verzocht de fabrieken, die aansluiten willen bij de Risicobank, daarvan spoedig aangifte te doen aan den heer Posthuma, zuivelconsulent te Assen, secretaris van den FNZ., en dezen hare statuten toe te zenden.

Het voorstel: in beginsel voor aansluiting bij de Rijksbank, werd met alg. stemmen aangenomen.

De voorzitter deelde hierna mede dat er zich omstandigheden kunnen voordoen, dat eene fabriek verhinderd wordt hare melk te verwerken. Worden hier voorwaarden vastgesteld voor onderlinge hulp, dan kunnen de omliggende fabrieken niet weigeren.

De concept-voorwaarden waarop deze hulp zal berusten, zullen aan de fabrieken worden toegezonden, terwijl het betreffende voorstel van het bestuur werd verdaagd.

De penningmeester, de heer D. J. Siccama te Noordhorn, verzocht opgave van de fabrieken van de hoeveelheid verwerkte melk, over het afgelopen dienstjaar.

Daarna sluiting.

Nieuwsblad vh Noorden 1903-01-21

Vergadering van het Ned. Rundveestamboek afd. „Groningen.”

Hedenmiddag had in het café Prins de gewone voorjaarsvergadering van de afd. „Groningen” plaats, welke zeer goed bezocht was.

De voorzitter, de heer J. Sijpkens, opende de vergadering, met een hartelijk woord van welkom en met een terugblik op het vorig jaar, waarin hij er op wees dat de gezondheidstoestand van het vee uitmuntend was en dat de geldelijke toestand mede goed was.

[...]

Daarna kwam ter sprake de in 1903 bij te houden melkstaten ad f 200, waarbij de heer Zijlma er op wees dat te veel in den melkvorm wordt gedreven, terwijl hij bezwaar had tegen de hoge kosten van melkonderzoek, door particulieren (niet-aangeslotenen bij de fabrieken) opgezonden. De heer Huisman (zuivelconsulent) gaf te kennen dat hij gaarne monsters van hier gratis wilde onderzoeken. Hij wees daarbij op het conserveren der melk door een kleine toevoeging van kaliumbigromaat in de monsters.

Uit de discussie die daarop volgde tussen de heren Wieringa, Venema, Wibbens, Iwema e.a., bleek, dat het monstertrekken der melk al heel moeilijk is. De heer Huisman beantwoordde de sprekers, waarin hij wees op het overdrevene der zaak. Tal van invloeden influenceren op het gehalte der melk. Overigens bleek, dat het aanhouden der melkstaten toch zwaarigheden heeft wegens de grote verschillen

NvhN 1903-02-22

Over Verslag Zuivelconsulent Groningen

Verschenen is in boekformaat (18 pag.) het verslag van de verrichtingen van den consulent voor de zuivelbereiding in de prov. Groningen over het jaar 1902. Daaruit blijkt weer ten duidelijkste dat de heer J. J. Huisman een zeer drukke taak heeft. Vele en velerlei toch zijn zijne werkzaamheden. In het afgelopen jaar vermeerderden zich zijne werkzaamheden in bijna ieder onderdeel, de mondelinge adviezen waren niet minder talrijk dan het voorgaande jaar

en niet minder belangrijk dan de schriftelijke. Verschillende reizen waren daarvan het gevolg, terwijl 11 spreekbeurten door hem werden gehouden.

Voorts onderzocht de heer H. 400 monsters boter op titercijfer en refractometergetal, terwijl van 129 monsters boter vochtbepalingen zijn gedaan. Verder zijn onderzocht 7 monsters melk op vervalsching, 4 monsters water op geschiktheid voor boterwaschwater. Er is 1 lactodensimeter gecontroleerd en er zijn 1262 monsters melk onderzocht op vetgehalte. Om in contact te blijven met de veefokkers en de veefokkerij bezocht de zuivelconsulent verschillende stierenkeuringen. De door den Bond van zuivelfabrieken uitgeschreven boterkeuringen word door hem gedaan.

Kennismaking met het boekje zal voor velen zeer zeker haar nut hebben.

Nieuwsblad vh Noorden 1903-02-27

Verslag vergadering Bond van zuivelfabrieken.

GRONINGEN, 26 Februari. In het café „Prins”, aan de Gr. Markt, werd hedenmorgen te tien uur, onder voorzitterschap van den heer S. Rooda, van Middelstum, de algemene vergadering gehouden van den Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen. De vergadering was druk bezocht.

De voorzitter heette in zijn openingswoord de aanwezigen welkom, in het bijzonder de afgevaardigden van die fabrieken, welke nog niet bij den Bond zijn aangesloten. De secretaris las daarna de notulen welke goedgekeurd en vastgesteld werden.

Onder de ingekomen stukken noemen we het verslag van de verrichtingen van den zuivelconsulent den heer J. J. Huisman.

De voorzitter constateerde dat het verslag zeer interessant is en er op wijst dat men in alle opzichten tevreden kan zijn over de werkzaamheid van den zuivelconsulent. Het verslag werd onder dank voor kennisgeving aangenomen,

Uit het jaarverslag van den secretaris, den heer J. Oost Elema, stippen we aan, dat het jaar 1902 een goed jaar was voor den Bond, niet slechts financieel door de zuivelprijzen maar ook moreel, daar de Bond in de goede richting werkte om de zuivelnijverheid te steunen door samenwerking en onderlinge hulp niet alleen, doch ook door te strijden tegen de knoeierijen in den boterhandel.

In het afgelopen jaar bedankten als leden van den Bond de fabrieken te **Kiel-Windeweer** en te **Garnwerd**. Harkstede trad als lid toe, terwijl Onnen, gem. Haren, met 1 Jan. 1903 lid van den Bond werd. Het getal aangesloten fabrieken in 1902 was 27. In 1903 zal het misschien 28 zijn. Verwerkt zijn in 1901 20.314.000 KG. melk.

Betrekkelijk de onderzoekingen van monsters boter zegt de zuivelconsulent in zijne gedrukte toelichting o.m.:

Er is geen uitzicht dat de buitenlandse scheikundigen bij het beoordelen van boter, afkomstig van Bondsfabrieken, voor het uitspreken van een oordeel in overleg zullen treden met het Bondsbestuur en daarom zal het zeer gewenst zijn, dat, wanneer de aangewende pogingen om een algemene Nederlandse botercontrôle in het leven te roepen, slagen, allen zich daarbij aan-

sluiten. Bij de algemene Nederlandse contróle zal echter een andere weg worden ingeslagen, welke op den duur meer succes belooft dan onze zwakke pogingen van thans.

Niet alleen zal het contrólestation, waarbij men zich aansluit, karnmonsters verzamelen, ook zal zij van reeds geëxporteerde boter monsters nemen en de samenstelling daarvan vergelijken met de karnmonsters, en zal verder alles doen wat in haar vermogen is om zich zekerheid te verschaffen dat de bij haar aangesloten fabrieken die haar merk voeren op alle verpakkingen, slechts zuivere boter verzenden.

Wil men dat op de wereldmarkt in de prijsverhouding tussen onze boter en die van andere landen niet een voor ons ongunstige, wel een gunstige verandering intrede, dan wordt het hoog tijd dat er iets gedaan wordt, zij het ook met enige financiële opofferingen van de boterproducent.

Door de heer R. Feenstra, van Grijpskerk, werd, namens de desbetreffende commissie, verslag uitgebracht over de werkzaamheden der commissie voor coöperatieven aankoop.

Daaruit bleek dat aanbesteed werd voor *f* 10.833,12½, terwijl geleverd werd door tussenkomst der commissie voor een bedrag van *f* 14.340,66.

De commissie wijst aan het eind van haar verslag er op, dat in den regel coöp. aankoop gewenst is, en zij doet dan ook met nadruk een beroep op de vergadering om zoveel mogelijk voor de volgende aanbesteding op te geven.

De voorzitter bracht een woord van dank aan de commissie en sloot zich aan bij hetgeen deze aan het slot van haar verslag zegt.

Verschillende grieven werden daarna besproken.

Het verslag zal worden gedrukt en aan elke fabriek een exemplaar worden gezonden.

De heer Westerdijk, van Usquert, bracht verslag uit over het nazien der rekening van de penningmeester, de heer Dj. Siccama, van Noordhorn.

Alles werd in de beste orde bevonden. De uitgaven bedroegen *f* 1031.89, de ontvangsten *f* 604,31; er is dus een nadelig saldo van *f* 427.53.

Het bestuur stelde voor van het overschot, dat de coöp. aankoop heeft opgeleverd, 50 pct. te verdelen onder de verschillende fabrieken, naar gelang van de hoeveelheden, die zij hebben betrokken; 25 pct. aan de Bond en 25 pct. in de reservekas.

De heer Westerdijk stelde voor het gehele bedrag in de Bondskas te storten.

De heer Westerdijk trok, na discussie, zijn voorstel in, waarna het voorstel van het bestuur werd aangenomen.

Aangenomen werd een voorstel van het bestuur om *f* 50 toe te staan aan de coöp, commissie als tegemoetkoming voor hare vele werkzaamheden.

In beginsel werd besloten tot onderlinge hulp bij stoornis in het bedrijf.

Zo nodig, zal men zich ook tot de Friese en de Drentse Bond wenden. De concept-voorwaarden werden vastgesteld.

Tot afgevaardigde naar de algemene vergadering van de FNZ. werd benoemd de heer S. Rooda, van Middelstum; tot zijn plaatsvervanger de heer S. Westerdijk, van Usquert.

De heer Fockens zei bij het benoemen van een afgevaardigde dat het niet zeker is of de heer Van Asperen (die in herstemming kwam met de heer Rooda) bij zijn benoeming gevolg aan de opdracht zal kunnen geven; hij moet verlof van het bestuur hebben.

De heer Feenstra merkte op, dat hij het niet netjes vond dat de heer Fockens pressie uitoefende voor de stemming.

De heer Fockens antwoordde dat, ingeval een afgevaardigde wordt benoemd, het wenselijk was dat er zekerheid bestond dat deze de vergadering ook ging bezoeken.

De heer Feenstra meende, dat een vereniging trots mocht zijn op een directeur, die bekwaam genoeg werd geacht als afgevaardigde naar de F.N.Z. te worden gezonden.

De heer Fockens zei de bekwaamheden van de directeur te Hellum zeer te waarderen, maar meende dat het bestuur het telkens afwezig zijn van de directeur niet kan toestemmen.

Grijpskerk werd aangewezen om een lid te benoemen in de coöperatieve commissie; Hellum voor een lid in de financiële commissie.

Aan de orde kwam daarna punt 6 der agenda: Bespreking der in dit jaar te Groningen te houden tentoonstelling. Inleider de heer J. J. Huisman:

Het Bondsbestuur is van mening dat expositie voor iedere fabriek afzonderlijk met zulke bezwaren gepaard gaat, dat gestreefd moet worden naar een beter plan. In opdracht van het Bondsbestuur is de heer Huisman in connectie getreden met den heer mr. Süthoff, secretaris van het tentoonstellingscomité. De zuivelconsulent heeft twee plans, waaraan het volgende is ontleend:

Plan 1. Doel is: expositie met zuivere reclame. De fabrieken zenden iedere 14 dagen een tub boter in van 5 Kg., drie keer wordt gekeurd op de wijze zoals bij de bond gebruikelijk is, twee keer op bondskosten, een keer op kosten van het tentoonstellingscomité.

Plan 2. Expositie enz., dus geheel als in plan 1, maar in plaats van de kosteloze verstrekking van proefjes boter en kaas een gelegenheid geven tot het kopen van flinke portie's boter, kaas, broodjes, melk, flessen melk, chocolade en eieren. Dit vereist meer uitgaven, vraagt meer risico; maar bij enigszins slagen kunnen ook gemakkelijk alle onkosten terugverkregen worden, immers, indien 20 gram boter, 40 gram vette kaas, 1 kadetje en 1 glas melk te samen voor 20 cts. worden verkocht, blijft er nog 10 cts. winst over of bij een verkoop van 100 portie's per dag f 600 totaal, bij een verkoop van 200 portie's per dag f 1200. Tot reclame kan verkocht worden 20 boter, 40 gram kaas, benevens een beschuitje, voor 10 cts. en zal de verkoop van melk per glas of gesteriliseerd in flessen, eieren en chocolade in de namiddaguren een aardig duitje kunnen afwerpen. De kosten zijn bij raming voor plan 1 f 520, voor plan 2 f 1075.

Het tentoonstellingscomité, is vooral plan 2 zeer genegen en wellicht bereid tot gewichtige concessie's.

Dewijl bij gewone expositie de kosten voor iedere fabriek minstens f 20 (f 15 is minimum plaatsgeld) bedragen, verdient het overweging of niet iedere fabriek daarvoor een evenredig deel zo nodig zal bijdragen in het waarborgfonds.

Getracht moet worden medewerking te verkrijgen van de kaasfabrieken.

De heer Huisman zei in zijn toelichting dat door de expositie de detailverkoop van boter in de stad uitgebreid zal kunnen worden. Wij moeten alles doen om het verschil tussen fabrieksboter en knoeiboter te doen uitkomen. Voorts besprak de heer H. de beide plans.

In beginsel werd besloten te exposeren. Plan II werd bij acclamatie aangenomen.

Aangenomen werd een voorstel van de heer Westerdijk, dat over de aangesloten fabrieken (ook de kaasfabrieken) de kosten zullen worden omgeslagen naar gelang van de geleverde hoeveelheid melk, terwijl de fabrieken uitgenodigd zullen worden te antwoorden of zij al of niet mee willen doen.

Het bestuur zal een commissie, die alles zal regelen, benoemen. Een boter- en een kaasfabriek zullen ook zitting in de commissie hebben.

Ingezonden zal worden onder den naam: Bond van Zuivel- en Kaasfabrieken.

Hierna leidde de heer Huisman het punt in: *Is het gewenst om in Hunsingo, Fivelingo of Westerkwartier een cursus te houden inzake de zuivelbereiding?*

De heer Huisman drong er op aan dat de aanwezigen in hun kring zullen werken om deelnemers te krijgen. Later kan naar bevind van zaken gehandeld worden.

De heer Bergsma vestigde de aandacht er op dat de botervaten slecht bij de Staatsspoor behandeld worden. De Bond zou in dezen wel kunnen adresseren.

Het voorstel vond geen ondersteuning.

Nog hadden enige besprekingen plaats. Naar aanleiding van een vraag deelde de heer Huisman mee dat het regel is dat de morgenmelk minder vet bevat dan de melk die des avond gemolken worden. Het ligt ook aan de melktijden. Het kan een combinatie van verschillende invloeden zijn.

Sluiting.

Verslag vergadering *Bond van Zuivelfabrieken te Groningen.*

Plan voor botercontrolestation in Groningen

GRONINGEN: Hedenmorgen om tien uur werd in het *café „Prins”* alhier een algemeene vergadering gehouden van bovengenoemde Bond.

De voorzitter, de heer S. Rooda, van Middelstum, deed, nadat de notulen waren gelezen en goedgekeurd, eenige mededeelingen naar aanleiding van het besluit der vorige vergadering, om op de Groninger tentoonstelling een expositie van boter vanwege den Bond te arrangeren. Het bleek, dat van den kant van het hoofdbestuur der tentoonstelling de belofte is gedaan, die niet nagekomen kan worden, omdat men zich, reeds gebonden had.

Na herhaalde besprekingen en overleg is toen overeengekomen, deze boterexpositiën van den Bond niet te doen plaats hebben. Daarna is de medewerking van het bondsbestuur gevraagd voor het organiseeren van een nationale zuiveltentoonstelling. Het bestuur heeft gemeend, die medewerking niet te moeten verleen, omdat bij het ontwerpen van de regeling dezer tentoonstelling de zuivelconsulent in deze provincie, de heer J. J. Huisman niet is gekend, ook niet nadat aan de zijde van het bondsbestuur een vingerwijzing hieromtrent was gegeven. Na eenig debat, waarbij werd betreurd, dat de zaak dezen loop heeft genomen, werd de houding van het bondsbestuur goedgekeurd.

De vraag werd hierna gesteld of, nu de Bond als zoodanig niet deelneemt aan de nationale zuiveltentoonstelling, de fabrieken elk voor zich, zich ook behooren te onthouden. Een enkele meende van niet, maar ten slotte besloot de vergadering elke aangesloten fabriek de vrijheid te laten, al of niet te exposeeren.

De fabriek **Usquert** werd aangewezen als lid van de commissie voer coöperatieven aankoop. De secretaris, de heer J. Oost Elema, had ontslag gevraagd van deze functie door zijne verkiezing tot lid der Prov. Staten en tot lid van het bestuur van het waterschap „Hunsingo”. Het bestuur betreurd het verlies van den heer Elema, maar moest voor genoemde motieven zwichten.

In zijne plaats werd gekozen de heer S. K. Westerdijk te Usquert, met wien de heer K. Pesma alhier en J. M. Bruins te Baflo waren aanbevolen.

Hierna werd een kwartier gepauseerd.

In de navergadering van afgevaardigden van alle boterfabrieken en handelaren in boter in deze provincie, werd behandeld het voorstel van het bestuur om een botercontóle- en onderzoekingsstation te Groningen op te richten.

De heer Rooda zette nog eens in het kort de motieven uiteen, die het bestuur aanleiding hadden gegeven genoemd voorstel te doen.

We hebben reeds een en ander uit de missive van de zuivelconsulent, den heer J. J. Huisman deze zaak betreffende medegedeeld, zoodat we van een uitvoerige uiteenzetting er van kunnen afzien. De voorzitter zeide een onderhoud te hebben gehad met den heer dr. Sjollema, die ook het idée wel goed vond, en dat ook de regeering misschien wel subsidie zou willen toestaan. Verder deelde de heer Rooda nog mede, dat de fabrieken **Bedum** en **Aduard** hebben medegedeeld, ook met het voorstel te sympathiseeren.

De heer Huisman trad daarna in uitvoerige bespreking van het voorstel. Hij betoogde, dat niet alleen de controle voor het buitenland gewenscht is, maar ook voor het binnenland. Wat de

controle-stations betreft, in de meeste provinciën van ons land vindt men ze; echter niet in Groningen. Zoo hier een controle-station werd opricht, zou men kunnen zeggen, dat de controle in ons land algemeen is geregeld.

Hierna wenschte het bestuur het oordeel der aanwezigen te vernemen of het nut en de noodzakelijkheid van de oprichting van een botercontrolestation in Groningen wordt ingezien. De heer Van Asperen meende zich ernstig te moeten afvragen of het oprichten van een controle-station in Groningen wel gewenscht is. Hij meende, dat men beter deed zich bij Assen, waar een controle-station bestaat, aan te sluiten, vooral met het oog op samenwerking en ook wat de financiële zijde betreft.

De heer Huisman kwam sterk tegen de zienswijze van den vorigen spreker op. Alleen al uit een oogpunt, om met goeden uitslag de knoeierijen in den boterhandel te bestrijden, achtte hij aansluiting bij Assen niet goed. Maar daar komt nog bij, dat Assen niet met Groningen gemeenschappelijk werkt, en het zou ook zeer de vraag zijn, zeide spr., of men op een dergelijk besluit de goedkeuring van de betrokken autoriteiten kon erlangen. Wat den financiële kant der zaak betreft, spreker kon de verzekering geven, dat men in Groningen een veel goedkoper station zou kunnen krijgen dan in Assen.

Er ontspoon zich een uitgebreide discussie over de al of niet billijkheid van de commissie, om in Assen een dergelijk station op te richten en niet in Groningen.

Tegen het zich aansluiten bij een botercontrole-station was niemand gekant. Het voorstel om de *Gron. Mij. van Landb. en Nijverheid* te verzoeken pogingen aan te wenden in Groningen een onderzoekings- en controle-station op te richten werd, na het bespreken der kosten, daaraan verbonden (niet meer dan 10 cent per 100 Kg. boter en 5 ct. voor aangekochte boter, buiten de te verwachten subsidie), aangenomen. 24 fabrieken verklaarden zich vóór het voorstel; één bleef buiten stemming.

De vergadering werd daarna gesloten.

1904

Nieuwsblad van het Noorden 1904-01-10

LOS VAST: Mislukte samenwerking koemelkers

[....]

Anders is het in Groningens. veste (schrik niet, waarde lezer, indien ik uit den tempel der muzen u in den koestal breng, want zoo is immers het leven!) met de — **koemelkers** gesteld. Ik bedoel, dat er van deze week een vergadering is geweest, waarin bleek, dat, zoo ooit de wuftheid aan het Groningse mensenras kan worden aangewreven, zij haren hoofdzetel heeft onder de „melkboeren,” gelijk zij in de huismoederlijke taal heten. Want wat is er gebeurd?

Voor een paar weken kon ik, en met vreugde, omdat het goed doet te zien als medeburgers el-
kander steunen op het ongewisse pad des huldigen levens, vermelden, dat de koemelkers on-
zer stad voornemens waren zich, verenigd, met hand en tand te verweren tegen de dodende
concurrentie der melkfabrieken en inrichtingen. Inderdaad, naar de vele klachten te oordelen,
schijnt 't er in onze stad niet te breed met de koemelkers voor te staan. Als men een lid van dit
nuttige en achtbare, gilde eens interviewt over de vooruitzichten in zijn bedrijf, krijgt men
vast en zeker enige klaagliederen te horen over het heden in bittere tegenstelling met het ver-
leden. Vroeger kon een koemelker op fatsoenlijke manier rijk worden, een stuk of wat „ka-
mers” of arbeiderswoningen kopen en op deze manier op zijn ouden dag als emeritus-koemel-
ker, het melken in natura verwisselen voor het meer zorgeloze bestaan van huisjesmelker.
Maar kom daar, zoo redeneert uw zegsman doorgaans, nu eens om!

Een koemelker is blij dat hij het leven houdt, bedreigd van alle kanten door steeds meer huur
eisende landheren en daarenboven nu en dan klanten verliezend door dat er overgaan naar de
veel beter ingerichte fabrieken. En daar, in dat laatste juist, wringt des koemelkers klomp!

Want wie tegenwoordig melk drinkt, is niet zozeer bang voor het water waarmee de melkboer
zijn melk „wascht” (want dat gebeurt tegenwoordig nergens meer, wantrouwende lezer, die
ongelovig glimlacht!) maar juist voor het water, uit pomp of uit sloot, waarmee hij zijn em-
mers en ander gerei gaat reinigen. Voorts spreekt onze hooggeleerde tijd veel over tuberculeu-
ze koeien en ander gedierte, dat schadelijker voor den mens is dan een briesende leeuw op
zijn pad. En zo verhieven zich dan, in de ogen van de nieuwere mens, die doodsbang voor zijn
eierkorf is immers, achter de eerzame figuur van de vergenoegden koeienmelker, de spookge-
stalten van tyfus en tering en cholera en wat niet meer.

Overdreven. bangheid zo ge wilt, maar niettemin een nu en dan gerechtvaardigde vrees. En
als gevolg daarvan verrezen allenwege de streng gecontroleerde melkinrichtingen, die volde-
den aan wat men zo gaarne noemt de eisen des tijds. Deze dan drongen de koemelker nog ver-
der achteruit en ontnamen hem gaandeweg zijn brood, dat nu maar al te vaak terugzocht in
een twijfelachtige winst gevonden veehandel.

Welnu daar kwamen toen de vervolgden bijeen en besloten, zoals ik vroeger reeds zei, zich te
verenigen; zelf het werk in handen te nemen dat de fabrieken met zo goed gevolg waren be-
gonnen. Het was een loffelijk streven, dat elke sympathie waard was. Maar evenwel nochtans:
wuftheid en besluiteloosheid, uw naam schijnt koemelker te zijn! Want op de derde vergade-
ring, waar een welmenende zuivelconsulent en andere deskundigen gaarne wilden meehelpen
om de jonge vereniging te bakeren en in te spelden, daar verschijnt nog geen derde deel van
degenen die petevaders moesten zijn. En die er kwamen, konden tot geen besluit komen of
hadden geen durf of geen inzicht. Zodat, om kort, te gaan, lezer, de kranten het mislukken
hadden te boekstaven van een vereniging, die veel goeds had kunnen doen, omdat zij een zeer
gewaardeerden en van ouds degelijke stand van burgers onder de armen greep. Maar het heeft

niet mogen zijn: de goede raadgevers wikten en de koeienmelkende medeburgers beschikten — uit was de zaak.

[....]

Nieuwsblad vh Noorden 1904-02-03

Aansluiten bij plan Termunten voor zuivelfabriek Dl. verslag verg. GMvLenN afd. „Nieuwolda-N.-Scheemda.”

Vergadering op Maandag 1 Februari in het logement van B. Uffen te 't Waar.
De voorzitter opent met een woord van welkom aan de leden in't algemeen en in 't bijzonder aan de nieuwbenoemde secretaris, de heer H. van Cingel, deze eerste verg. in 1904.

De heer H. Roelofs bracht daarna verslag uit van de besprekingen met het voorlopig Bestuur te Termunten om daar een Zuivelfabriek op te richten. De aanleiding hiervan was, dat Farmsum naar het oordeel der veehouders niet genoeg voorde melk gaf, in vergelijking met andere zuivelfabrieken als te 't Zandt Winneweer enz. De resultaten waren echter niet schitterend, tot nog toe was over niet meer dan 190000 L. melk te beschikken, terwijl 500 a 600000 L. nodig is voor een flinke exploitatie. Ook meent de commissie, dat het hier aan melk mangelt, weshalve het haar wenselijk voorkomt een afwachtende houding aan te nemen. De verg. deelt geheel het gevoelen der commissie, en wordt de commissie. de opdracht gegeven in bovengenoemde zin aan 't V. B. te Termunten te berichten, en zich verder met het bestuur van Farmsum in connectie te stellen, om te bewerken dat de melk naar vetgehalte wordt uitbetaald en verder zodanige maatregelen te nemen als voor de veehouders wenselijk zijn.

[....]

Nieuwsblad van het Noorden 02-04-1904

Gron. Mpij. van Landbouw en Nijverheid,
Afd. „Nieuwolda-N. Scheemda.”
Vergadering op Woensdag 30 Maart,
's namidd. 3 uur, in het hotel
»Kuiper« te Nieuwolda.

Nadat de heer P. ten Have eenige mededeelingen heeft gedaan over een onderhoud met den Directeur en voorzitter der **zuivelfabriek** te Farmsum, welks onderhoud in alle opzichten de gewenschte resultaten heeft opgeleverd, en de voorzitter nog heeft medegedeeld,

.....

NvhN 1904-02-17

Opgericht Botercontrolestation Groningen

Eerste nummer maandblad vd. Groninger Zuivelbond

De commissie van het botercontrolestation alhier, deelt in het eerste nummer van het maandblad van den Groninger Zuivelbond mede, dat zich voor de controle hebben aangemeld: de melkinrichting en/of zuivelfabriek

Aduard	Grootevast
Baflo	Haren
Bedum	Loppersum
Bellingwolde	Marum
Borger- en Tripcompagnie	Meeden
De Wilp	Middelstum
Ezinge	Noordlaren
Farmsum	Noordwijk
Garmerwolde	Usquert
Glimmen	Wildervank
Grijpskerk	Winneweer
Groningen 'Vredewold' Kraneweg	Zevenhuizen
Groningen Oude Kijk-in 't Jatstraat	Zuidbroek
Groningen Boterh. Pelsterstr. J. Reitsma	

De commissie is met alles gereed; zij wacht echter met het in werking treden van het station, totdat zekerheid is verkregen over het bedrag der Rijkssubsidie. Slechts wanneer dit verkregen wordt tot een bedrag, als oorspronkelijk gevraagd, acht zij eene goede exploitatie mogelijk; wordt dit bedrag toegestaan, dan zal zoo spoedig mogelijk de benoeming van een controleur en scheikundige publiek gemaakt worden en de dienst aanvangen.

NvhN 1904-02-24

Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN: In het café „Prins”, aan de Gr. Markt, werd hedenmorgen, onder voorzitterschap van den heer S. Rooda, van Middelstum, de algemeene vergadering gehouden van den Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen. De bij den Bond aangesloten fabrieken hebben we reeds vroeger vermeld.

De voorzitter heette in zijn openingswoord de aanwezigen welkom en zeide dat hij deze bijeenkomst met bijzondere opgewektheid kon openen, omdat 1903 een belangrijk jaar was voor den Bond. Het heeft aan den Bond immers bezorgd een botercontrole-station, waarnaar wij, zeide spr., zoolang hebben verlangd. De overtuiging dient ook bij de afnemers gevestigd te worden, dat de fabrieken, aangesloten bij den Bond, zuivere natuurboter leveren. Met den wensch, dat die overtuiging meer en meer ingang moge vinden en dat dit jaar een goed zuiveljaar moge worden, opende spreker deze vergadering.

De heer S. K. Westerdijk, van Usquert, secretaris, las hierna de notulen, welke werden goedgekeurd en vastgesteld.

De voorzitter herinnerde aan het verschenen eerste nummer van het Maandblad, waarin officiële berichten van het bestuur, den zuivelconsulent en in 't bijzonder van den secretaris; zullen worden opgenomen. Spr. verzocht aan de besturen der fabrieken, om opgave betreffende de samenstelling van het bestuur, enz. te doen aan den secretaris.

Van de ingekomen stukken noemen we een schrijven van den gedelegeerde der regeering op het internationaal zuivelcongres te Brussel, waaruit bleek dat een internationale zuivelbond was opgericht. De gedelegeerde verzocht toetreding tot genoemden bond.

De voorzitter deelde mede dat het bestuur, na informaties, lid was geworden tegen eene contributie van 20 francs jaarlijks.

De heer J. Huisman, zuivelconsulent wees er op dat het een belangrijke stap is in de richting, om bij den uitvoer van boter aan de grenzen moeilijkheden te voorkomen.

De mededeling werd voor kennisgeving aangenomen.

Het schrijven van den Veenkoloniale. Landbouwbond betreffende de oprichting van een eigen orgaan werd voor notificatie aangenomen.

Onder dankbetuiging werd eveneens voor kennisgeving aangenomen het door den heer Boersema, van Grijpskerk, uitgebrachte rapport van de commissie van coöperatieven aankoop.

De voorzitter vestigde er de aandacht op, dat, blijkens het verslag, te weinig gebruik wordt gemaakt van dezen aankoop. 't Is een belangrijke zaak, zeide spr., die goed onder de ogen dient te worden gezien.

Der commissie werd dank gebracht. Het verslag zal in het Maandblad worden opgenomen.

De heer S. K. Westerdijk rapporteerde hierna, als afgevaardigde, over een vergadering, welke, op uitnodiging van den FNZ. te Arnhem was gehouden van verschillende commissies voor coöp. aankoop. Er was eene centrale commissie gevormd. Uit het rapport bleek dat nog niet de helft der bij den bond in deze provincie aangesloten fabrieken wenschte deel te nemen aan den coöp. aankoop van verschillende artikelen. De heer W. hoopte dat dit anders zal worden. Dit verslag zal ook in het Maandblad worden opgenomen. De heer Westerdijk ontving den dank der vergadering.

Uit het fin. rapport bleek, dat alles in orde was bevonden. De ontvangsten hadden f 1100,81, de uitgaven f 1446,25 bedragen, zodat er een nadelig saldo is van f 345,44. De ontvangsten der coöp. commissie bedroegen f 572,66, de uitgaven f 349,95. Er is derhalve een voordeelig saldo van f 222,71.

De penningmeester werd onder dankbetuiging gedechargeerd.

Hierna werd gepauseerd.

Na de pauze werd tot lid in de commissie van toezicht op den zuivelconsulent herbenoemd de heer P. B. Bierema, te Usquert.

Besloten werd om de reglementen te laten drukken en, zoo nodig, te herzien.

De heer Huisman deelde mede dat de vorige week, op uitnodiging van den directeur-generaal, te 's Gravenhage eene vergadering was gehouden van afgevaardigden van boter-controlestations. Het plan is om van rijkswege de boter van een kenmerk te voorzien, waardoor de afnemer in staat wordt gesteld te zien of de boter al of niet in het contrôlestation is geweest. Het

kenmerk bestaat in een stukje papier, waarop het Ned. wapen, met een onderschrift, het doel aangevende. De overtreder vervalt in eene straf, door het Rijk op te leggen. Opgave werd hierna gedaan van de verschillende verpakkingen.

De heer Huisman deelde hierop mede dat, zoodra het bedrag der rijkssubsidie is vast gesteld, het boter-contrôlestation in werking zal treden. Voorts werd door den heer Huisman medege-deeld, dat hij, volgens aan hem gegeven opdracht, pogingen had aangewend om in het bezit te komen van eene kleurenkaart, die overeenkomt met de kleur der boter. 't Gaat moeilijk. Spreker zal echter trachten tot eene gewenschte oplossing te komen.

Verder zal in de volgende vergadering aan de orde worden gesteld het punt: uniforme boekhouding op de fabrieken, in te leiden door den heer Huisman, die het te druk heeft gehad om nu daarover te rapporteeren. De heer H. acht het wenschelijk dat de boekhouding eenigszins anders worde ingericht.

De heer Huisman verzocht hierna aan de directeuren, om uitgebreide jaarverslagen der fabrieken aan hem op te zenden ter opname in het Maandblad.

De heer Fockens kon zich met dat verzoek vereenigen, maar aanbeveling verdient het z.i. dat alles zoo nauwkeurig mogelijk wordt opgegeven.

De voorzitter vond het toezenden aan de fabrieken van formulieren ter invulling wenschelijk.

De heer Winters van Gerkesklooster, leidde alsnu een voorstel in van de Vereen. van directeuren van coöp. zuivelfabrieken, gevestigd te Assen, tot het instellen van 'n arbitrage-commissie inzake een eventueel onrechtvaardig ontslag van een directeur. De inleider betoogde dat de zaak is in 't belang van beide partijen. De commissie dient te bestaan uit onpartijdige deskundigen.

De heer Siccama van Grijpskerk, zei dat een onmogelijke positie het gevolg zal zijn wanneer een directeur in het gelijk wordt gesteld. 't Is beter dat een directeur dan de fabriek wordt gedupeerd. Het bestuur en de aandeelhouders kunnen beter oordeelen in het geschil. Spr. ziet niet veel heil in een Arbitrage-commissie en oordeelt dat de zaak niet in dezen Bond thuis behoort.

De heer Huisman zei, dat, waar twee kijven, beide wel schuld zullen hebben.

De directeur is echter ambtenaar en verantwoording schuldig. Samenwerking is noodig. De uitspraak zal niet bevredigen. De toestand is hier z.i. niet zoo, dat de zaak in de eerste plaats noodig of zelfs mogelijk is. Men kan wel de kwestie eens onder de oogen zien en de huish. reglementen der fabrieken nagaan.

De heer Winters antwoordde uitvoerig. Spr, zeide dat het hier de bevrediging van het rechtsgevoel betreft en verdedigde nader zijn voorstel. Spreker hoopte dat zijn ideeën ingang mochten vinden, waardoor zal komen vrede door recht.

De heer Fockens vond dat de Bond zich in deze zaak niet moet mengen

De Voorzitter meende dat nimmer beide partijen zich tot de arbitragecommissie zullen wenden.

Na dupliek van den heer Winters werd, na dankbetuiging aan dezen, van deze zaak afgestapt en de vergadering met de gebruikelijke plichtpleging gesloten.

MELKOPBRENGST.															
Stal I. Pulp.								Stal II. Geen Pulp.							
Datum.	No. 1.			No. 2.			1 en 2 samen per dag.	No. 3.			No. 4.			3 en 4 samen per dag.	Periode.
	Avond.	Morgen.	Per dag.	Avond.	Morgen.	Per dag.		Avond.	Morgen.	Per dag.	Avond.	Morgen.	Per dag.		
4/5 Dec.	6	8	14	7	9.5	16.5	30.5	7	9.5	16.5	6.5	8	14.5	31	Voor- periode.
10/11 >	7	9.5	16.5	7	9	16	32.5	7.5	9.5	17	6	8.5	14.5	31.5	
4/5 Jan.	7	10	17	8	11	19	36	10	12	22	8	12	20	42	Proef- periode.
11/12 >	8	10	18	8	10	18	36	9	12	21	7	12	19	40	
18/19 >	7	9.5	16.5	8	10.5	18.5	35	9	11	20	8.5	11	19.5	39.5	
22/23 >	8	10	18	9	11	20	38	9.5	11	20.5	9	10	19	39.5	
4/5 Feb.	8	10	18	8.5	10.5	19	37	9.5	12	21.5	8.5	11	19.5	41	Slot- periode.

BOTEROPBRENGST IN GRAMMEN.								
Data.	Stal I (pulp).		Stal II (geen pulp).		Samen		Gemiddeld p. dag	
	No. 1.	No. 2.	No. 3.	No. 4.	Stal I pulp.	Stal II geen pulp.	Stal I pulp.	Stal II. geen pulp.
4/5 Dec.	545.9	502.9	607.2	523.6	1048.8	1130.8	1104.2	1116.5
10/11 >	679.3	480.3	612.0	490.2	1159.6	1102.2		
4/5 Jan.	608.1	605.3	708.4	699.2	1213.4	1407.6	155.9	239.8
11/12 >	730.8	606.6	714.8	655.5	1337.4	1370.3		
18/19 >	603.4	568.0	664.8	627.9	1171.4	1292.7	1260.1	1356.3
22/23 >	679.0	639.4	716.7	638.0	1318.4	1354.7		
4/5 Febr.	672.8	620.5	719.6	654.8	1293.3	1374.4	33.2	18.1

VERSLAG
van eene veevoederproef,
genomen door den **Zuivel-**
consulent en den **Rijkslanbouwleeraar**
voor Groningen,
in den winter van 1903|1904.

Doel van de proef was, een onder-
zoek in te stellen naar de voeder-
waarde van pulp bij melkkoeien, met
betrekking tot melkopbrengst en vet-
gehalte der melk.

Eveneens zouden eenige gegevens wor-
den verzameld omtrent den invloed van
de pulpvoeding op de eigenschappen
van de boter.

**Uitvoerige beschrijving van
pulpvoeding en toename
melk en 'boter'**

Verslag vergadering Groninger Zuivelbond.

Heden werd in het *café Prins* de algemeene vergadering gehouden van den Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen. De voorzitter de heer S. Rooda, van Middelstum, presideerde. Buiten het bestuur waren een twintigtal fabrieken vertegenwoordigd, meest kleine fabrieken.

Onder het punt ingekomen stukken en mededeelingen, werden door den zuivelconsulent voor deze provincie den heer J. J. Huisman enkele mededeelingen gedaan over de kleurenkaarten en den cursus in het boekhouden voor directeuren.

Daarna kwam aan de orde het vraagpunt van het bestuur: Is het ook gewenscht eene boterexportvereniging op te richten?

De voorzitter lichtte dit vraagpunt toe. Hij zeide, dat de boterkwestie, die zich te Eindhoven voorgedaan heeft, wel niet onbekend zal gebleven zijn. De kooplieden in het zuiden willen geen boter koopen, die voorzien is van het Rijkmerk. Op de mijn van den Noord-Brabant-schen Zuivelbond hebben ze geweigerd, die te koopen, terwijl ze de boter van den N. Z., voor geboycot verklaarden. Een tiental groote firma's vereenigden zich tot een consortium met voldoende kapitaal tot het stichten en exploiteeren eener afzonderlijke mijn. De voorzitter was van oordeel dat die toestand niet kon worden bestendig. Getracht moet worden te voorkomen, dat die kooplieden hun zin krijgen. Van het grootste belang is toch, dat ons land zuivere natuurboter levert, voorzien van een Rijkmerk. Niet alleen voor de kleine, doch ook voor de grootere fabrieken is dit van belang.

De heer Huisman leidde verder het vraagpunt in. Hij betoogde op verschillende gronden, dat, gezien de tegenwoordige toestanden in den boterhandel, de oprichting van een exportvereniging niet alleen wenschelijk doch ook noodig is. Op het oogenblik zei spr., is de toestand zoo, dat de Hollandsche boter aanzienlijk lager in prijs is dan de boter, die in het buitenland geproduceerd wordt, al is ze ook van dezelfde en vooral niet mindere kwaliteit. Om daarin verbetering te krijgen is slechts één weg aangewezen: de oprichting van een exportvereniging. De vraag, hoe die in te richten, zou hij het liefst door de vergadering zien beantwoord.

De heer Van Asperen betoogde ook de wenschelijkheid van de oprichting van een exportvereniging. Een aanmoediging des te meer, zei spr., is het speciaal beroep, dat op het Noorden wordt gedaan; een dringende eisch is het, omdat de reputatie van onze boter die beslist met de buitenlandsche boter kan concurreren, op het spel staat.

De heer Fokkens was ook wel voor de oprichting, maar z.i. waren de financiën in deze zaak een bezwaar. De kleine fabrieken zouden er wel bij winnen, doch de groote niet.

De voorzitter en de zuivelconsulent bestreden het gezegde van dezen spreker, dat de groote fabrieken er niet bij zouden winnen. Indirect voordeel hadden ze er zeker bij.

Met op twee na algemeene stemmen (beide stemmen werden blanco uitgebracht) werd de wenschelijkheid van het oprichten van een exportvereniging uitgesproken.

Over de mogelijkheid werd nog al eenige discussie gevoerd. De heer Huisman achtte de oprichting voor bijna alle fabrieken mogelijk. Hij zette dit breedvoerig uiteen.

De heer Van Asperen was er niet voor boter in consignatie te verkoopen.

De heer Fokkens wilde, met het oog op de belangrijkheid van de zaak, het punt aanhouden tot een volgende vergadering.

Ten slotte werd besloten niet dadelijk de al- of niet-mogelijkheid van de oprichting uit te spreken, doch eene commissie van 5 leden te benoemen, om de mogelijkheid zoowel voor de

grootte als kleinere fabrieken te overwegen en een concept-reglement op te maken, teneinde de zaak in een volgende vergadering, zoo mogelijk, tot een goed einde te brengen.

Op voorstel van een der aanwezigen werd het bestuur opgedragen een dubbeltal voor deze commissie aan te wijzen. Het bestuur wees daarvoor de volgende heeren aan: Van Asperen, Hellum; Veenstra, Noordhorn; Wolters, Usquert; Vennema, Farmsum; Wigboldus, Meeden; Zondervan, Ezinge; J. E. Siccama, De Waarden; Fokkens, Schildwolde; Kadijk, Baflo; v.d. Veen, Haren.

Tot commissieleden werden met toevoeging van den voorzitter en den zuivelconsulent benoemd de hh. v. Asperen, Hellum; Veenstra, Noordhorn; Zondervan, Ezinge; J. E. Siccama, De Waarden, en Fokkens, Schildwolde.

Benoemd werd tot bestuurslid in de plaats van den heer Oterdoom, die bedankt heeft, de heer Van Asperen.

Daarna werd behandeld de vraag: „Zal het invullen van een beoordeelingslijst bij de boterkeuringen door een aan te wijzen vast drietal van directeuren geschieden of zal de tegenwoordige regeling bestendigd worden?

Er ontspoon zich een lange discussie, waarbij bleek, dat men elkander niet altijd begreep. Het slot was dat met meerderheid van stemmen aangenomen werd een voorstel van den hr. Kadijk, van Baflo, om bij de keuringen alleen het rapport der jury, bestaande uit 2 boterhandelaren, te laten beslissen.

De heer Van Asperen, die vooraf betoogd had, dat boter met geur en smaak even duurzaam te maken is als boter zonder deze eigenschappen, hoewel z.i. de jury daarmede niet altijd rekening houdt, betreurde het genomen besluit, omdat de directeuren nu buiten de keuringen gehouden worden. De heer Westerdijk van Usquert, antwoordde den heer van Asperen daarop dat het aan de directeuren altijd vrij staat, een paar hunner naar de keuringen af te vaardigen.

Blijkt dan uit hun rapport, dat er groot verschil van meening bestaat en dat de jury niet goed keurde, dan kan de zuivelbond nog overwegen of die jury niet door een andere moet worden vervangen.

Nadat nog eenig debat tusschen den heer Van Asperen eenerzijds en de heeren Huisman en Kadijk anderzijds had plaats gehad, werd besloten, thans van deze zaak af te stappen.

Daarna werd de vergadering gesloten.

NvhN 1904-10-18

Landbouwveren. „Beerta.”

Vergadering van Zaterdag 15 October.

De heer N. Hagenus vraagt, of het geen overweging verdient dat door deze vereeniging pogingen worden aangewend om bij de Oldambster **zuivelfabriek** te Winschoten de melk per liter of per kilo betaald te krijgen, zooals vroeger, in plaats van de thans bestaande methode volgens vetgehalte. Spreker meent, dat het onderzoek naar het vetgehalte niet goed kan gebeuren.

Spreker gelooft gaarne dat het zoo goed mogelijk geschiedt, doch de bewijzen zijn voldoende voorhaanden dat het niet in den haak is. Het is gebleken dat monsters, getrokken van dezelfde koeien, bij dezelfde voedermethode veel verschillen.

Aan de discussie over deze kwestie namen nog deel de heeren I. v. d. Wal, H. Dijkema, S. O. Kuiper, E. G. Muntinga, J. P. A. Mees en de voorzitter.

Eenparig was men van oordeel dat men in vergelijking bij andere fabrieken te min voor de melk ontvangt.

Besloten wordt de meening van de leveranciers in den omtrek te hooren en wanneer het meerendeel der melkleveranciers er ook zoo over denkt, zich met een verzoek tot de fabriek te wenden.

Verslag 1e vergadering *Botercontrôle-station Groningen*

GRONINGEN: - Hedennamiddag werd in het café „Prins” een algemeene vergadering gehouden van het „*Botercontrôle-station te Groningen*”, welke bijeenkomst gepresideerd werd door den heer R. P. Dojes van Uithuizen. De vergadering was druk bezocht.

De heer Dojes, de vergadering met een woord van welkom aan de aanwezigen openende, zeide dat door de bemoeiingen van den eminenten directeur-generaal van den Landbouw met den Rijksboter-inspecteur en den directeur van 's Rijks landbouwproefstation voor de provincie Groningen, ook hier een botercontrôle-station kon worden opgericht.

Over de geschiedenis van de boterindustrie sprekende, zeide de heer Dojes dat die industrie hier te lande in den laatsten tijd met reuzenschreden is vooruitgegaan. Door de betere methode, die in de laatste jaren bij de productie van boter gevolgd werd, is het boterbedrijf wel met 25 pct. gestegen. Met deze verblijdende feiten voor de oogen, wenschte de directeur-generaal v. d. landbouw nu een stap verder te gaan door te zorgen, dat de Nederlandsche boter die vroeger een zoo goeden klank in het buitenland had, weer haar goeden naam kon herwinnen. De Deensche boter heeft de Nederlandsche in hooge mate overvleugeld, en nu het gehalte onzer fabriekmatige boter weer vooruitgaat, wilde de dir.-generaal haar ook den goeden naam weer verschaffen. Vandaar het oprichten van boter-contrôle-stations.

De werking van die stations acht spr. grootendeels bekend. Van Rijkswege zal voor de goedgekeurde af te leveren boter een rijksmerk worden uitgereikt.

De bedoeling is, dat men op de buitenlandsche, speciaal de Engelsche markt, overtuigd wordt dat de boter voorzien van het Rijksmerk, zuivere natuurboter is en dat ze dus het vertrouwen herwint.

Spreeker geloofde, dat men zich geluk mocht wenschen met het initiatief in dezen, door de regering genomen, en dat, indien getrouw de hand aan den hier bedoelden maatregel wordt gehouden, de Ned. boter-industrie haar goeden naam zeker weer zou terug krijgen. Het verheugde spreker, dat ook in deze provincie de sympathie voor het streven van de regeering zo groot is gebleken, wel 80 pct. van de in deze prov. zijnde fabrieken toch hadden zich aangesloten

Omtrent het boter-station in deze Provincie is door eene commissie ad hoe een reglement, dat reeds Kon. goedgekeurd is, ontworpen. Spreker kon niet nalaten die commissie voor de wijze, waarop zij zich van haar inderdaad moeilijke taak had gekweten, namens gecommiteerden uit het hoofdbestuur, een woord van dank te brengen.

Door den secretaris, den heer H. D. Ebbens v. N.-Beerta, werd medegedeeld, dat, 29 fabrieken zich hadden aangesloten. Door den heer **H. Huisman**, zuivelconsulent voor deze provincie werden enkele mededeelingen gedaan in verband met het reglement.

De heer **G. J. Bieleman**, rijksboterinspecteur, gaf vervolgens eenige inlichtingen over de Rijksvoorschriften. Spreker zeide, dat de regeering ten opzichte van de botercontrôle-stations een soort boekhouding eischt, die tweeledig is. Die boekhouding betreft het aantekenen van de geproduceerde en aangekochte boter. Zij moet dagelijks geschieden en de boeken zijn daarop ingericht. Dit is geen moeilijk werk. Moeilijker is het aanhouden van lijsten voor den verkoop.

Dit is zeer zeker een belangrijk iets, want daardoor kan men tot op zekere hoogte de fabriek controleeren. Spr. ging deze boekhouding, die hij een weinig omslachtig noemde, nader uiteenzetten en gaf een beschrijving van dan de te gebruiken stempel.

Verder zeide spreker, dat gebleken is, dat, waar de praktijk, die in verschillende zaken uitspraak moest doen, verbeteringen aan de hand doet, de regeering ook wel genegen is daaraan tegemoet te komen. Wanneer mocht blijken, dat met het invullen der boeken en het gebruiken van het Rijksmerk zich moeilijkheden voordoen, dan zal het het beste zijn, dat men zich daarentrent wendt tot het bestuur van het contrôle-station. Over de controle zelf, dacht spreker niet veel te behoeven mede te delen.

Hij wilde alleen zeggen, dat het buitenland al een heel andere houding ten opzichte van Nederlandsche boter aanneemt dan tot voor kort nog het geval was en, blijkens de hem geworden berichten uit verschillende landen, was, naar sprekers mening, de tijd niet ver meer af, dat men uit het buitenland hier zou komen, om zich met deze echt-nationale zaak vertrouwd te maken.

Over de wijze, waarop de contrôle in het algemeen zou worden ten uitvoer gelegd, had een drukke, maar zeer vruchtbare discussie plaats. Het bleek, dat allen het er over eens waren, dat de contrôle zoo spoedig mogelijk in werking diende te treden, nu alles als 't ware gereed was. Op voorstel van den heer Huisman werd besloten bij de betrokken autoriteit te vragen of het goed is, dat met de invoering van het Rijksmerk met 1 Sept. a.s. begonnen wordt. Mochten daartegen bezwaren zijn, dan zal dit dadelijk ter kennis van de aangesloten fabrieken worden gebracht.

Voorts werd besloten dispensatie aan te vragen voor kleine partijen boter.

In den loop van de vergadering had eene benoeming van twee leden der commissie van toezicht op het contrôle-station plaats. Deze commissie moest uit de aangesloten fabrieken benoemd worden. Na een paar stemmingen bleek, dat gekozen waren de heren **S. K. Westerdijk** te Usquert en **J. D. Boersma** te Grijpskerk, die beide de benoeming aannamen.

De zaakrijke en uitstekend aan haar doel beantwoorde vergadering, om 1 uur begonnen, werd te circa halfvier door den voorzitter gesloten.

Nieuwsblad vh Noorden 1904-10-22

Lijst met zuivelfabrieken in Provincie Groningen

Blijkens de ter Provinciale griffie bewerkte uitkomsten der Landbouwstatistiek over 1903, zijn er in deze provincie zuivelfabrieken op de volgende plaatsen: **Opwierde** (is Appingedam), Holwierde, Spijk, Farmsum, 't Zandt, Bedum, Adorp, Thesinge, Woltersum, **Winneweer**, Winsum, Nieuwe Schans, Winschoten, Bellingwolde, Den Ham, Vriescheloo, Blijham, Wedde, Hellum, Kolham, **Scharmer**, Groningen (vier), Noordlaren, Glimmen, Onnen, Haren, Wehe, Loppersum, Meeden, Zuidbroek, Middelstum, Baflo, Usquert, **Zuiderhorn** (is Leens), Kiel-Windeweer, Annerveenschekanaal, Borger- en Tripscompagnie, Wildervank, **Nw.-Peke-la**, Aduard, Ezinge, Grijpskerk, Hoogkerk, Grootegast, Zevenhuizen, **Vredewold**, (is Leek) De Wilp, Noordwijk, Marum, Niekerk, Vlagtwedde en Laude.

Bovengenoemde 55 zuivelfabrieken hadden te samen 20.149 koeien, waarvan de melk aan hunne fabrieken werd geleverd en een personeel van 207 mannen en 22 vrouwen; de verwerkte melk in liters of kilogrammen bedroeg 40.155.247, terwijl aan boter werd verkregen 1.276.325 kilogram, aan vette kaas 151.925 kilogram, aan half veile kaas 89.672 kilogram en 209.995 kilogram aan magere kaas.

Lijst Zuivelfabrieken 1904

Annerv.kanaal	x					
Adorp	x		Hellum	x	Onnen	x
Aduard	x		Holwierde	x	Oostwolde	
Appingedam	x Opwierde		Hoogezand	1914-1916	Sappemeer	1947-1964
Baflo	x		Hoogkerk	x	Schildwolde	Plan
Bedum	x		Kiel-Windew.	x	Slochteren	Kolham
Bellingwolde	x		Kolham	X (Slochteren)	Spijk	x
Blijham	x		Kostverloren	?????	Ter Apel	1895-1920
Borgercomp.	x		Kropswolde	?????	Thesinge	x
Brittil	1891-1903>		Laude	x	Tolbert	?
De Wilp	x		Leek	x	Uithuizen	????
Den Ham	x		Leens	1892-1915	Usquert	x
Doezum	1909-1970		Loppersum	x	Veendam	1912-194?
Ezinge	x		Marum	X	Vlachtwedde	x
Farmsum	x		Meeden	x	Vriescheloo	x
Finsterwolde	1935-1951		Middelstum	x	Warffum	1900-1903
Garmerwolde	Thesinge		Milwolda	188?-1889?	Wehe-den-Hoorn	x
Garnwerd	1897-1903		Muntendam	????	Wedde	x
Glimmen	x		Musselkanaal	????	Wildervank	x
Grijpskerk	x		Niekerk	x	Winschoten	x
Groningen			Nw-Schans	x	Winsum	x
			Noordwijk	x	Woltersum	x
			Noordlaren	x	Zevenhuizen	x
			Noordwolde	????	't Zand	x
Grootegast	x		Onderdendam	Ca. 1931	Zuidbroek	x
Harkstede	??????				Zuiderhorn	(Leens)
Haren	x					

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen

Groningen: Hedenmiddag werd in 't café „Prins” eene algemene vergadering gehouden van den Bond van zuivelfabrieken in deze provincie. Zij werd gepresideerd door den voorzitter, den heer S. Rooda van Middelstum. En was buiten het bestuur, door ruim 20 afgevaardigden bezocht.

Door den voorzitter werd medegedeeld, dat een schrijven was ingekomen van het bestuur der stoomzuivelfabriek „Eensgezindheid” te Scharmer-Harkstede, houdende opzegging van het lidmaatschap van den Bond. Het adres werd voor kennisgeving aangenomen, evenals nog tal van andere ingekomen stukken, waaronder jaarverslagen. Maandbladen, enz van onderscheidene corporaties.

Ook was ingekomen een schrijven van de roomboter- en kaasfabriek „*De Fidel*” te Loppersum, houdende een ontevredenheidsbeteuging aan 't adres v.d. Firma Wiarda, vertegenwoordigster van de steenkolenmijn „*Pro Demon*”.

Het bestuur van genoemde boterfabriek had een lading steenkolen van de firma Wiarda moeten accepteren, die volgens het bestuur te duur in prijs was en die wel voor 1/3 deel fijn geweest was. Het bestuur wenschte deze handelwijze van genoemde firma aan het oordeel der algemeene vergadering te onderwerpen.

De commissie voor coöperatieven aankoop, die de grief onderzocht had, was van oordeel, dat zij moest opkomen tegen de meening van het bestuur der Loppersumsche fabriek, dat het met de bewuste kolen bedrogen zou zijn en dat men door coöperatieven aankoop niets voordeelijker zou kunnen koopen dan elke fabriek afzonderlijk.

De balen waren goed en niet te duur; alleen was der commissie, zooals bij monde van den heer Van Asperen gezegd werd, gebleken, dat Loppersum het slecht had getroffen door 1/3 deel fijne kolen te ontvangen, maar de firma had voor die fijne kolen vergoeding gegeven. Over dit punt werd een nogal drukke discussie gevoerd, waarbij de afgevaardigde van de Loppersumsche fabriek de heer Braat zijn mening bleef handhaven, zooals die, in het adres van het bestuur van „*De Fivel*” was kenbaar gemaakt.

Tot lid van het bestuur werd de heer Siccama herkozen.

Aduard werd aangewezen om te benoemen een lid in de commissie van kasnaziening, terwijl ter benoeming van een lid in de commissie van coöperatieven aankoop, Loppersum werd aangewezen.

Tot afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde naar de vergadering van den F. N. Z. werden respectievelijk herbenoemd de voorzitter en de secretaris, de heeren S. Rooda en S. K. Westerdijk.

Bij de behandeling van de begrooting voor 1905 werd door den zuivel-consulent, den heer Huisman de opmerking gemaakt, dat door enkele leden van aangesloten fabrieken soms gezegd wordt, dat de Bond zooveel geld kost. Er kan daardoor een neiging ontstaan, om als lid van den Bond te bedanken. Het gevolg hiervan zal zijn, dat de contributie, wil men de werkzaamheden van den Bond niet verminderen. hooger wordt voor de fabrieken, die bij den Bond blijven aangesloten.

Dat is niet wenschelijk en evenmin is het goed, dat de Bond hare werkzaamheden gaat beperken. Het is dus noodig dat de Bond zoo sterk mogelijk blijft, wat het getal fabrieken betreft. Indien er bezwaren tegen de begrooting mochten rijzen, dan hoopte spreker, dat die kenbaar

gemaakt werden, opdat men, zoo mogelijk, andere maatregelen kan nemen, want bedanken als lid vond spreker het allerminste, wat men kon doen.

Door enkele leden werd over dit punt het woord gevoerd. Betoogd werd, dat men zou kunnen bezuinigen door niet zoo vaak boterkeuringen te houden. Aangezien de heer Huisman het echter niet wenschelijk achtte, dat de keuringen verminderden, werd in dezen geest geen voorstel gedaan.

De begrooting werd onveranderd vastgesteld op een bedrag aan inkomsten en uitgaven van f 107.50

Hierna werd bij monde van den heer Van Asperen, namens de daarvoor benoemde commissie, verslag uitgebracht omtrent het oprichten van een boterexportvereniging. De commissie moest adviseeren niet tot het oprichten van dergelijke vereniging over te gaan.

Verschillende omstandigheden hadden meegewerkt om dit advies te geven. Men had o.a. niet over genoeg materieel kunnen beschikken en velen hadden met wantrouwen hun cijfers aan de commissie overgegeven.

Het bestuur stelde voor niet tot oprichting van een boter-export-vereniging over te gaan. Dit voorstel werd aangenomen, terwijl eveneens een voorstel van het bestuur, toegelicht door den heer Huisman werd aangenomen om het bestuur op te dragen omtrent het invoeren van een agenten-stelsel met een bepaald voorstel in een volgende vergadering te komen.

Verder kwam op de agenda voor een voorstel van het bestuur, om art. 6 van het reglement voor boterkeuringen te wijzigen. Ook dit voorstel werd aangenomen. Aan genoemd artikel zal worden toegevoegd de bepaling. „dat in bijzondere gevallen het bestuur vrijstelling kan verleenen.”

Het laatste voorstel, dat werd aangenomen was, om een adres te richten aan het congresbestuur van Veendam, om naast de landbouwtentoonstelling een tentoonstelling te houden van zuivelbereiding zoowel van werktuigen als van zuivel en daarvoor een som beschikbaar te stellen.

In verband hiermee werd op de begrooting uitgetrokken een som van f 25 voor het eventueel toekennen van een medaille voor deze tentoonstelling, zoo het congres-bestuur het voorstel van den bond kon aannemen.

Ten slotte trad als spreker op de heer mr. A. Schilthuis alhier, chef van de Centrale Werkgevers-*risicobank* te Amsterdam, die de voordeelen ook voor den werkgever in het zuivelbedrijf uiteenzette van aansluiting bij de bank die hij vertegenwoordigt.

Met den heer Schilthuis wisselde over deze zaak van gedachten de heer Huisman die niet⁵ de Centrale Werkgevers-*risico-bank* willende bestrijden zeide op het bij oogenblik liever te zijn aangesloten bij de Rijksverzekeringsbank.

Nadat nog eenige besprekingen hadden plaats gehad over de botercontrole speciaal wat betreft het gebruik van de papiertjes, met het Rijksmerk, werd de vergadering door den voorzitter gesloten.

Nieuwsblad vh Noorden 1904-12-28

Lezing Huisman over veeslagen

5 Kan ook 'met' zijn! (ZHN.)

WOLDENDORP, 26 Dec. Vrijdagavond trad in een openbare vergadering voor de landbouwvereniging «Woldendorp» als spreker op de heer J. J. Huisman, zuivelconsulent te Groningen.

In een duidelijke en interessante voordracht schetste spreker verschillende veeslagen, en hoe ze door veredeling uit hun natuurstaat zijn opgeheven tot wat ze nu zijn. Dat de talloze lichtbeelden van verschillende koeien, goede en slechte, de lezing zo mogelijk nog duidelijker en ook aangenamer maakten, behoeft geen betoog.

Uit deze beelden bleek tevens duidelijk, wat door spreker werd gezegd, dat in het buitenland, speciaal in Duitsland, op de veredeling van het vee veel meer moeite wordt gedaan, welke ruimschoots wordt beloond, dan in ons land, ofschoon ons land voor de veefokkerij in veel gunstiger conditie is.

Verder gaf spreker op een aan hem gedane vraag over het betalen van melk voor de zuivelfabrieken, op gehalte, een zeer duidelijke schets van het onderzoek der melk op gehalte, hoe dit met enige accuratesse zeer goed en zeer gemakkelijk kan geschieden; van het grote verschil in vet- en botergehalte der melk van verschillende koeien, om te besluiten met als zijne mening kenbaar te maken, dat het betalen der melk op gehalte zeer goed mogelijk, en daardoor het enige ware is, zowel voor leverancier als afnemer.

Nog verschillende vragen werden spreker gedaan en door dezen even welwillend als duidelijk beantwoord.

De stamboekstier van de stierenvereniging alhier werd door de heer Huisman, die hem had gezien, geprezen als een uitstekend exemplaar in zijn soort, het zwartbont veeslag, met talrijke zeer goede eigenschappen vooral ook voor melkvorm.

Het woord van dank, door den voorzitter aan den heer Huisman gebracht, was welverdiend en werd door de vergadering ten volle beaamd. Met een tot weerziens aan de geachten spreker werd de vergadering gesloten.

1905

Nieuwsblad vh Noorden 1905-01-25

Verslag discussie: wel of geen voordeel van zuivelfabrieken voor inwoners van Oldambt

Vergadering GMvLenN afd. Nieuwolda en Nieuw-Scheemda

Vergadering op Vrijdag 20 Januari 1905 's namiddags 4 uur in 't hotel 'Uffen' 't Waar.

De vice-voorzitter, de heer S. R. Lantinga, presideerde wegens ongesteldheid van de voorzitter. Na mededeling van de ingekomen stukken werd overgegaan tot benoeming van commissiën voor de bespreking van de vraagpunten van het hoofdbestuur.

[...]

Vraag van den heer G. H. Jager: Wat heeft de ondervinding geleerd, omtrent de resultaten der zuivelfabrieken voor de inwoners van het Oldambt?

De heer Jager had dit punt schriftelijk toegelicht, waarvan wij vermelden: Zelfkarnen is sedert de opkomst der zuivelfabrieken verminderd, waardoor de winkelier minder gelegenheid vindt bij koop of ruil tegen andere art. in zijn behoefte te voorzien. Dat heeft tengevolge gehad, dat prijzen zijn besteed, zoals met de oprichting der zuivelfabrieken nimmer zijn gegeven. Geprofiteerd werd hiervan door een klein aantal mensen, ten koste van de consumenten, die prijzen betaalden, welke men vroeger niet kende. De heersende mening was, dat bij de oprichting der zuivelfabrieken niet alleen de grond in het Oldambt maar ook de veehouder wel zou varen, zo deze maar een goed getal melkvee er op na hield.

De beste boter van den particulier kan niet concurreren met fabrieksboter, geproduceerd door bekwaam personeel, doch de melkleverancier zal geen behoorlijke prijzen kunnen bedingen, zo de melk over een groot traject moet worden aangevoerd, waardoor de productiekosten aanmerkelijk worden verhoogd.

Terugkeren tot zelfkarnen gaat moeilijk door de ontneming van het vrouwelijk personeel aan dit bedrijf. Het houden van melkvee echter zal steeds inkrimpen en op den duur zullen de melkfabrieken in het Oldambt tot de geschiedenis behoren. Om deze reden zijn de zuivelfabrieken een ramp voor het Oldambt geweest.

De heer G. de Jager is het met de inleider eens, dat de verwachtingen te hoog waren gespannen en de boeren zijn teleurgesteld, doch schrijft het verval toe aan te weinig melkvee. Bij meer melkvee als te Zuidbroek zou de zaak wel renderen.

De **heer Huisman**, zuivelconsulent te Groningen, wenst er op, dat het geheel verkeerd is door het tegen vallen der resultaten tot afschaffing over te gaan, Laat de landbouwer de oorzaken van dien achteruitgang opsporen en de handen aan den ploeg slaan, bij de veeteelt, even als hij dit doet bij den korenverbouw en den aanfok van paarden.

Minder goed vee van de hand doen en door goed vee vervangen, zorgen voor een betere voedermethode, als het groot voordeel van groenvoeder. Om het landbouwbedrijf goed uit te oefenen is veehouderij noodzakelijk. Door het aanhouden van meer en beter melkvee worden de resultaten gunstiger.

De heer **Vennema**, directeur der zuivelfabriek te Farmsum wijst op de inconsequentie van den heer Jager. Verhoging der boterprijzen pleit voor de fabrieken. Schaf de fabrieken af, en deze prijzen zullen spoedig dalen. Aan de minder goede uitkomsten der zuivelfabrieken dragen de boeren ook voor een deel de schuld. Het aanschaffen van beter vee en het zich toeleggen op goed melken, is 'n stap in de goede richting.

De heer Jager antwoordt, dat ons vee niet zoo veel en zoo lang dat kwantum melk geeft, ligt niet aan de koeien, maar aan den bodem.

Met andere koeien zouden we voor hetzelfde feit staan. De afval bij het karnen heeft veel meer waarde als door de fabriek wordt betaald. Spreker had zich veel van de oprichting der fabrieken voorgesteld, doch is lelijk teleurgesteld.. Spr. oordeelt, dat de fabrieken het begin van het einde zijn.

De heer Huisman komt terug op het melken en zet de grote waarde van goed melken uiteen. Hadden de landbouwers maar wat meer hart voor de veehouderij, dan zou men wel spoedig in het bezit kunnen komen ener doelmatige melkmachine, waardoor het melken zeer wordt vereenvoudigd, niet alleen maar ook verbeterd. De heer G. de Jager wijst er op, dat er veel te weinig wordt gelet op de melkoprangst der koeien. Spr. heeft een proef genomen met drie melkkoeien, door het aanleggen van melklijsten. De dieren werd, hetzelfde voedsel toegediend, resultaat per jaar 4000 L., 5000 L. en 3200 L. Dit is een enorm verschil. De heer Huisman dikt dit nog wat aan, en wijst op een geval van twee vaarzen uit den stal van den heer Tichelaar de een een boteropbrengst gaf van 48 K.G. per jaar, de ander van 125 K.G. Hieruit blijkt, dat het overervingsvermogen van veel of weinig melkgevend vee zeer groot is.

Na nog gewezen te hebben op het grote belang ener doelmatige en rationele voedermethode, werd de discussie over dit punt gesloten.

Hierna vergastte de heer J. J. Huisman, zuivelconsulent te Groningen op een keurige en heldere improvisatie over: De uitbetaling van melk naar vetgehalte aan speculatieve zuivelfabrieken.

De voorzitter bracht de spreker een woord van warmen dank voorde zo leerzame rede, waarna hij punt 7 vragen, voorstellen en mededelingen aan de orde stelde. Hierna sluiting.

Nieuwsblad van het Noorden 1905-02-17

Verslag van de Groninger Gezondheidscommissie.

GRONINGEN, 16 Febr. De gezondheidscommissie hier ter stede hield gisteravond in de Korenbeurs een vergadering, die openbaar was met het oog op het uitbrengen van het jaarverslag.

[....]

Dr. De Zaaijer deelde mede, dat door hem, op verzoek, onderzocht was, de melk van eenige koemelkers, uit den omtrek der stad, uit welk onderzoek hem gebleken was dat die melk niet voldeed aan de eischen van goede koemelk. Spr. vroeg, of in het algemeen het niet wenschelijk was om van gemeentewege toezicht op de melk te houden. De voorzitter, de heer mr. R. Feith, zeide dat het hier een zaak van groot belang betrof en achtte het wenschelijk haar onder de oogen te zien. Op zijn voorstel werd besloten de vraag in handen te stellen van de heeren de Zaaijer, Scheltema en Siemens. De vergadering werd hierna gesloten.

NvhN 1905-03-15

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN, 14 Maart. In het *café „Prins”*, Gr. Markt, werd hedenmiddag, onder voorzitterschap van den heer S. Rooda, van Middelstuur, de algemeene vergadering van den Bond van Zuivelfabrieken in deze provincie gehouden.

De voorzitter opent de goed bezochte vergadering, waarna de heer S. K. Westerdijk van Usquert, secretaris, lecture doet van de notulen, welke worden goedgekeurd,

De voorzitter heet vervolgens welkom de heeren Bieleman, rijksboterinspecteur te Utrecht, en Posthuma, secretaris van den FNZ. te Assen,⁶ in 't bizonder laatstgenoemde, wiens adviezen zeer op prijs zullen worden gesteld.

De voorzitter deelt hierna mede dat de secretaris, de heer Westerdijk, voorloopig zich ook heeft belast met het penningmeesterschap in de plaats van den heer Dj. Siccama, te Noordhorn, wien dank wordt gebracht voor hetgeen hij als zoodanig voor den Bond heeft gedaan.

Eenige ingekomen stukken worden voor kennisgeving aangenomen. Onder die stukken was een agenda van de algem. vergad. van den FNZ., welke op 11 April a.s. wordt gehouden.

Voorts eens missive van het bestuur van dien Bond, waarin gewezen wordt op het gevaar in ontheffing van het gebruik van het rijkscontrôlebotermerk.

De voorzitter noemt dit laatste eene belangrijke kwestie en hoopt dat de huismoeders er steeds op zullen letten of de boter ook voorzien is van het rijksmerk. Spr. brengt dank aan den FNZ.

Uit het jaarverslag, dat daarna door den secretaris wordt gelezen, stippen wij aan dat Harkstede en Onnen hebben bedankt. Dat wordt betreurd, doch de hoop wordt uitgesproken, dat de besturen der fabrieken het goede der zaak zullen inzien, en het ledental zal vermeederen. Het aantal aangesloten fabrieken bedraagt thans 23. Er werden 8 boterkeuringen gehouden. Wat de botercontrôlestations betreft, er hebben zich reeds 43 fabrieken en handelaren aangesloten. Dat is een verblijdend feit.

Het verslag wordt onder dankbetuiging voor kennisgeving aangenomen.

De fin. commissie rapporteert hierna dat zij de rekening en verantwoording van den penningmeester heeft nagezien en in de beste orde heeft bevonden. De uitgaven bedroegen *f* 1306,02, de inkomsten *f* 991,86. Er is dus een nadeelig saldo van *f* 314,16.

Na eenige discussie wordt de rekening goedgekeurd en do penningmeester onder dankbetuiging gedechargeerd.

De heer Boersema van Grijpskerk, brengt alsnu verslag uit namens de betrekkelijke commissie over den coöp. aankoop. De commissie wijst op de weinige ambitie, die in deze provincie voor de aanbestedingen getoond wordt. Aangedrongen wordt dan ook op meerdere aansluiting.

Enkele aanwezigen wijzen er op dat, speciaal wat de steenkool betreft, de winsten door aansluiting bij de commissie uit den FNZ. niet groot zijn. Bij groote hoeveelheden moet men toch, meende men, voordeeliger kunnen knopen dan bij een klein kwantum.

De heer Westerdijk antwoordt dat de commissie duurdere kolen heeft gekocht, om goede te krijgen. Voorts wijst spr. er op dat men door de commissie toch verschillende artikelen goedkooper heeft gekregen.

De heer Posthuma wijst er op dat de olie het grootste struikelblok der artikelen is en dat de centrale commissie verleden jaar door de firma Koning en Bienfait te Amsterdam olie heeft laten onderzoeken, om te constateeren de analyse daarvan. Zoo moeten anderen ook handelen.

Spr. stemt toe dat men olie elders wel goedkooper zal kunnen kopen, doch men staat dan bloot aan het gevaar, niet te weten wat men voor zijn geld krijgt. Zoo is het ook met de steen-

⁶ Posthuma was van 1899 tot 1905 zuivelconsulent in Drenthe (ZHN.)

kolen, waarvan men de herkomst niet altijd weet. De commissie uit den Fed. Bond (FNZ.) draagt liever den naam van duur te zijn, dan bekend te staan, van geen goede kwaliteit te leveren.

De heer Huisman, zuivelconsulent, wijst er op, dat men niets aan koopen heeft, wanneer men niet weet wat men koopt.

De heer Bergsma, van Zuidbroek, wijst er op, dat hem bekend is dat landbouwers voor stoomgemalen en machines goedkoper steenkolen kochten van dezelfde kwaliteit, als de Bond levert

De heer Posthuma wijst er op dat in het geval, waarop de heer Bergsma doelt, wel sprake kan zijn van een tusschenpersoon, die een deel van zijn provisie laat vallen. De commissie waakt zooveel mogelijk tegen knoeierijen.

De voorzitter zegt ook dat men de deugdelijkheid van een artikel moet weten en waar de heer Posthuma aangetoond heeft met een paar voorbeelden dat de centrale commissie goedkoper levert, daar hoopt spr, dat er meerdere aansluiting zal volgen.

De inkomsten der coöp. commissie hebben bedragen *f*368,64, de uitgaven *f*193,96. Er is dus een een batig saldo van *f*174.68.

Hiermede wordt van deze zaak afgestapt.

Alsnu komt aan de orde.,

„Welke resultaten kunnen de fabrieken mededeelen van hunnen boterhandel op Duitschland, België en Frankrijk.”

De heer Huisman meent dat men elkander zooveel mogelijk moet inlichten opdat men goed bekend worde met den boterhandel in het buitenland.

De heer Westerdijk merkt op dat Usquert een paar maand met Berlijn heeft gehandeld, doch is men daarmee opgehouden, omdat de prijzen niet zoo hoog waren als in Glasgow.

De heer Van Asperen acht het den besten weg dat men tracht langzamerhand zooveel mogelijk adressen in het buitenland te krijgen voor het slijten van boter.

De heer Vennema gelooft dat men niet voldoende met het buitenland kan handelen, omdat de kwantiteit boter in deze prov. niet voldoende is.

Een andere aanwezige merkt op, dat de afrekening in het buitenland, bijv. in Belgic, lang op zich laat wachten.

De heer Huisman antwoordt, dat van solide handelaren niet altijd gevraagd kan worden, dat zij coulant betalen.

De voorz. trekt uit de discussie de conclusie, dat het gewenscht is ook met het buitenland proeven te nemen en de boter daar op de markt te brengen tegen vaste prijzen.

De heer Bieleman wijst er op, dat, nu de Eng. koloniën meer en meer boter leveren aan Engeland, de producenten hier tijdig de bakens moeten verzetten. De uitvoer naar Duitschland en België door ons land neemt toe. Wenschelijk is, dat in het buitenland agenten worden aangesteld, die zich bezig houden met het plaatsen van een bepaald soort boter uit een bepaalde streek.

De heer Huisman wijst er op, dat knoeierijen onzen afzet in het buitenland nog bemoeilijken.

De heer Bieleman antwoordt, dat in het buitenland processen worden gevoerd om den knoeihandel tegen te gaan.

Na discussie wordt hierna verworpen met 9 tegen 2 st. het voorstel van het bestuur om de boterkeuringen en de maandbladen af te schaffen. (Slot morgen).

NvhN 1905-03-16 vervolg

In ons vorig nummer konden wij nog mededeelen dat verworpen was het voorstel van het bestuur, om, teneinde de kosten van den Bond te beperken, tijdelijk de boterkeuringen en de maandbladen af te schaffen. Vooraf werd echter, zooals te begrijpen was, nogal over het voorstel gediscussieerd.

De voorzitter zeide dat het bestuur met leedwezen het voorstel moest doen met het oog op de uitgaven. Spr. vond het jammer, want door de boterkeuringen viel er vooruitgang in de kwaliteit en de uniformiteit der boter te bespeuren. De fabrieken moeten erkennen dat de keuringen er toe hebben medegewerkt om de boter beter te doen maken. Ook is het jammer dat het maandblad niet langer kan verschijnen. De organisatie, die gevaar loopt bij vermeerdering der kosten, moet echter den doorslag geven. De heer Van Asperen liet zich met kracht in denzelfden geest uit. Het kan z.i. eene proef zijn.

De heer Zwart geloofde, dat, wanneer de keuringen worden afgeschaft, er meer leden zullen bedanken. De heer Vennema betoogde ook dat het wenschelijk is de keuringen niet af te schaffen; de kosten zouden kunnen worden gedragen buiten den bond om en de keuringen vereenvoudigd kunnen worden.

De voorzitter deed, als lid der vereen., het voorstel om de keuringen en het blad wel te behouden, tenminste voor dit jaar.

Uit den boezem der vergadering werd nog opgemerkt, dat sommige fabrieken de contributie toch wel zullen kunnen betalen. Daardoor zal haar bestaan zeker niet in gevaar worden gebracht.

Na nog eenige discussie werd het voorstel van het bestuur (afschaffing) in stemming gebracht en verworpen met 9 tegen 2 stemmen (Baflo en Zuidbroek.) Op voorstel van den heer Huisman werd eene commissie benoemd om het bestuur van advies te dienen inzake den te volgen weg bij de a.s. keuring. De commissie bestaat uit de heeren Huisman, Wolters (Middelstum) en Vennema (Farmsum.).

De heer Vennema had namelijk voorgesteld voortaan bij de keuringen één jurylid te hebben. Besloten werd het punt: „kaascontrôle” aan te houden tot de volgende vergadering, alsmede dat betreffende de tegenwoordige botermijnen en botermarkten, met het oog op den vergevorderden tijd.

Op de vraag van den voorzitter, of iemand nog iets in het midden had te brengen, zei de heer Siccama, van Zuidhorn, dat, naar aanleiding van eene opmerking van de Gezondheidscommissie naar, in het reglement hunner fabriek was opgenomen de bepaling, dat melkleveranciers niet mogen leveren, wanneer te hunnen huize eene besmettelijke ziekte heerscht. Thans ondervindt men daarvan last. Spr. vroeg of er meer fabrieken met dergelijke bepalingen zijn en of in het algemeen de wetgever in dezen iets kan doen. De heer Posthuma antwoordde, dat in menig huish. reglement zulk eene bepaling voorkomt. Het punt zal in de volgende verg. weer ter sprake worden gebracht. Naar aanleiding eener vraag, deelde de heer Posthuma mede, dat de FNZ.-Bond een informatie bureau heeft. Na een woord van dank sloot de voorzitter daarop de vergadering.

NvhN 1905-03-21

De Minister over hoofdtaak Zuivelconsulenten.

Door den minister van W., H, en N. is dezer dagen aan verschillende landbouwmaatschappijen en commissiën eene missive verzonden, waarin gezegd wordt, dat het hem raadzaam voor-

komt, dat, daar de werkzaamheden der zuivelconsulenten zich niet zelden uitstrekken tot aan-
gelegenheden, die min of meer verwijderd verband houden met de eigenlijke zuivelbereiding,
deze ambtenaren in het bijzonder hunne aandacht blijven schenken aan de verbetering van de
kwaliteit der zuivelproducten, vooral met het oog op de sinds eenigen tijd ingevoerde boter-
contrôle onder rijkstoezicht.

Mocht dit laatste tengevolge hebben, dat de naar het oordeel van verschillende maatschappij-
en en commissiën, zich daardoor niet voldoende aan de andere hem opgedragen werkzaamhe-
den kan wijden, zoodat technische hulp voor dien ambtenaar hieruit zou moeten voortvloeien,
dan verzoekt de minister hun, dit punt tot een onderwerp van bespreking te maken en hem
hunne voorstellen te dezer zake vóór 20 April a.s. te doen toekomen, opdat kan overwogen
worden, in hoeverre op de Staatsbegrooting voor het volgende jaar meerdere gelden voor dit
doel bij de wetgevende macht zouden kunnen worden aangevraagd.
In verband hiermee zou de minister gaarne het oordeel van bedoelde maatschappijen verne-
men omtrent de aanstelling van veeconsulenten.

NvhN 1905-03-22

Gegevens uit Jr.-verslag Zuivelconsulent J. J. Huisman 1904

Wij ontvingen het verslag van de werkzaamheden van den consulent voor veeteeld en zuivel-
bereiding in de prov. Groningen over 1904. Daaruit blijkt opnieuw welk een drukken werk-
kring de heer J. J. Huisman heeft.

Behalve de gewone onderwerpen, werd dikwijls gevraagd naar adressen van afnemers van
boter in Duitschland en België doordat de boterprijzen in Engeland het geheele jaar niet kon-
den concurreren. Naast het geven van adressen moest dan ook ingelicht worden over de ande-
re handelsurantën, invoerrecht, vracht het omrekenen van guldens in marken en francs tot het
berekenen van den vraagprijs. Dit is een dankbaar werk geweest, menige fabriek heeft een be-
tere markt of afnemer voor de boter gevonden en het had ten gevolge, dat vooral in den laat-
sten tijd men in het buitenland komt vragen om meer adressen en om meer inlichtingen over
de boterprijzen in ons land gedurende de laatste jaren.

99 personen kwamen den heer H. persoonlijk opzoeken, voor het merendeel natuurlijk direc-
teuren, bestuursleden van fabrieken of commissies van besturen om te spreken over techni-
sche moeilijkheden in bedrijf, organisatie of boekhouden, over eventueel aan te brengen ver-
anderingen in gebouwen en machineriën, echter ook personen uit andere provinciën.

Op het laboratorium werden onderzocht 2064 monsters melk, een aantal aanzienlijk grooter
dan in voorgaande jaren. Nog onderzocht de heer H. verschillende andere monsters melk en
204 monsters boter op gehalte aan vluchtige vetzuren, refractometer en vocht.

Tot het nagaan van verschillende bedrijfsstoornissen of om andere oorzaken is 26 keer een
reis gemaakt naar 17 fabrieken en twee boerderijen.

Er werden 32 vergaderingen bezocht van den Groninger zuivelbond, de botercontrôle de Gro-
ninger koemelkers, eenige algemeene vergadering van zuivelfabrieken en enkele landbouw-
verenigingen. Bovendien vervulde de heer H. acht keer een spreekbeurt en wel te Pieterburen,
Loppersum, Middelstum, Holwierde, Hollum, Appingedam, Winsum en Woldendorp.

De lessen aan de rijkslandbouwwinterschool konden geregeld worden gegeven.

De 7 Sept. 1904 is te Appingedam de eerste les gegeven voor 12 deelnemers aan een cursus voor directeuren en personen, die dat willen worden; een hunner trok zich spoedig terug, terwijl van de overigen 7 zeer getrouw en 4 vrij getrouw de tot dusverre gegeven lessen bijwoonden.

NvhN 1905-04-09

Inleiding Huisman over een proef met 'De Melkmachine'.

Het navolgende rapport werd in de laatste vergadering uitgebracht aan de afdeling „Groningen” der *Groninger mij. van Landbouw*:

Mijne Heeren !

Door het beleid van uwen voorzitter is het gelukt alle financiële bezwaren te overwinnen, om eene melkmachine in werking te kunnen krijgen. U verzocht mij de beproeving te willen leiden.

Het is u bekend, dat de machine eerst beproefd zou worden op een boerderij nabij Groningen, door den eigenaar welwillend ter beschikking gesteld. Het mocht niet gelukken de machine daar goed in werking te krijgen, de bedrijfsboer had het daarvoor te druk, de werkman wilde niet gelooven, dat ze ooit wat kon presteeren: „Hou. wil dat ding zooveel kracht hebben as 'n kerel?” en gebruikte de machine slechts een paar keer per week bij onwillige, driespeende koeien. Daar is vrij wat tijd mede te loor gegaan, waardoor het nemen van een langdurige proef moest vervallen.

In den heer Westers vond ik iemand, die zelf de machine wel wilde hanteeren; zijn verslag, dat hier volgt,⁷ is dus op ervaring gegrond.

Het is uw wensch, dat ter gelegenheid der Paaschveetentoonstelling de machine in werking zal worden gesteld. Er moet gebruik gemaakt worden van koeien, welke niet aan het melken met de machine gewoon zijn. Wij wenschen vooruit kenbaar te maken, dat naar alle waarschijnlijkheid :

1. sommige koeien zeer onwillig zullen zijn en misschien niet eens te melken;
2. anderen eerst de melk sterk zullen optrekken en de melk ook verder niet goed zullen laten schieten;
3. het uitmelken niet zo goed zal gaan als bij koeien, welke aan de machine gewoon zijn;
4. de benodigde tijd per koe waarschijnlijk grooter zal zijn tengevolge van dat alles.

Om een welwillende kritiek bij die beproeving mogen wij dus wel vragen.

U verwacht ten slotte wellicht een antwoord op de vraag of het gebruik dezer machine iedereen kan worden aanbevolen. Nu u medegedeeld is, welke ervaringen met haar zijn opgedaan, zal het u niet verwonderen, dat ik daarvoor de verantwoordelijkheid nog niet op mij durf nemen. Wel geloof ik zeker, dat de machine, zoals zij thans is, op bepaalde boerderijen met succes gebruikt kan worden. Zij verdient de volle aandacht der landbouwers, omdat het wel waarschijnlijk is, dat er een machine uit groeit, welke in een groote behoefte voorziet. Door een veel langere ervaring, dan waarover wij kunnen beschikken, zal moeten worden uitgemaakt of de zuiging verzwakt of versterkt moet worden of toevallig juist goed is, of de bekens nog zijn te verbeteren en welke omstandigheden misschien bezwaar opleveren voor onze plaatselijke toestanden.

7 Het betreft hier een proef met een Andersen's melkmachine . **Nog plaatsen in melkmachine-MAP (ZHN.)**

Geen enkele machine was ineens volmaakt, ook bij deze zal dit wel het geval zijn. Ik hoop dan ook, dat tengevolge van onze voorloopige beproeving de machine op boerderijen, welke daarvoor in de eerste plaats in aanmerking komen, in gebruik wordt genomen.

De Zuivelconsulent voor Groningen J. J. HUISMAN.

1906

Nieuwsblad van het Noorden 23-02-1906

Verslag der Gezondheidscommissie in de gemeente Groningen.

Het verslag der Gezondheidscommissie over het jaar 1905 in deze gemeente

Het uitgebreide onderzoek naar de vervalsching der melk, indertijd door ons uitvoerig medegedeeld, gaf de commissie aanleiding om aan te dringen op een gemeentelijke verordening tegen het vervalschen van melk. In hun antwoord deelden B. en W. mede dat de Raad reeds had aangedrongen op de inrichting van een gemeentelijk laboratorium voor de keuring van levens- en voedingsmiddelen. B. en W., overtuigd van het nut eener dergelijke inrichting, hebben deze zaak reeds in onderzoek en hopen, dat de tijd, waarop de Raad en de commissie van zoodanig ontwerp zullen worden gesaisisseerd, niet ver meer is. Een afzonderlijke regeling voor melkonderzoek achten zij dus niet noodig.

NvhN 1906-03-23

Verslag over 1905, Zuivelconsulent te Groningen J. J. Huisman

Het verslag van de werkzaamheden van den consulent voor Veeteelt en Zuivelbereiding in de Provincie Groningen, den heer J. J. Huisman is over het jaar 1905 niet zoo omvangrijk als dat van vorige jaren. Dit is tot op zekere hoogte verblijdend, omdat daaruit blijkt, dat deze werkzaamheden meer constant worden en de arbeid meer geregeld wordt. Toch zijn er nog vele toevallige werkzaamheden, waartoe de heer Huisman zijn hulp verleent, ze beslaan in het verslag meer dan een bladzijde.

Het grootste deel der zuivelfabrieken in deze provincie werd twee of meermalen bezocht. Drie fabrieken werden door hem geholpen aan een tijdelijken directeur. Zes spreekbeurten werden door hem gehouden, 42 vergaderingen werden bijgewoond.

Op het laboratorium werden onderzocht 2093 monsters melk. Onder deze waren een drietal groote zendingen van gezondheidscommissien, ten doel hebbende om vervalsching van consumtiemelk te constateeren.

„Het bleek wel,” aldus schrijft de heer Huisman, „dat melkvervalschen niet overal even sterk wordt gedaan, toch is het te vreezen, dat sommige commissies aan de Overheid zullen vragen bij verordening vast te stellen, welk minimum vetgehalte en soortelijk gewicht de melk zal moeten hebben, zal zij als volle melk verkocht worden”.

„Zulk een verordening is wel heel gemakkelijk voor den tot het onderzoek geroepen chemist, zij maakt echter, dat tot de limiet door een weinig met het onderzoek vertrouwde lui steeds ongestraft vervalscht kan worden, terwijl eerlijke lui bekeurd worden, zoodra hunne melk abnormaal is, zooals onder overeenkomstige omstandigheden den zuivelbereiders bij den boterhandel maar al te duidelijk is gebleken. Voor onze toestanden zou het beter zijn, dat iedere veehouder, die melk bestemmen wil voor verkoop, dit vooraf ten gemeentehuize moet te kennen geven, onder verklaring, dat hij ten allen tijde het nemen van stalmonsters zal toestaan, eveneens contróle zal gedogen over zijn geheel bedrijf en zoodra deze abnormaal blijkt, deze een andere bestemming zal geven.

„Dat er in de steden vooral erg geknoeid wordt, bewees wel het onderzoek der Groningsche commissie; dat het publiek zich ook aan de vervalsching gewent, bewees eene uit eene stad afkomstige dominé's mevrouw in onze provincie, die de melk van haren leverancier terugzond, met de klacht, dat ze veel te vet was, te zwaar te verteren en daardoor niet bruikbaar”.

We schreven met opzet deze geheele zinsnede uit het verslag af om het belangrijke er van. Deze uitspraken van een zuivelconsulent hebben veel waarde, omdat zij gegrond zijn op een rijke ervaring.

Het verslag deelt verder nog mee, welke onderzoeken zoowel door den heer Huisman zelf als door den botercontroleur, den heer G. Stel, werden verricht. De zuivelconsulent leidde de boterkeuringen voor den Groninger Zuivelbond, hij fungeerde bij zes dezer als jurylid-verslaggever en redigeerde de maandbladen. Zes veekeuringen werden door hem bezocht. Hij maakte deel uit van de examencommissie voor de landbouw acte en gat les, om hiervoor voor te bereiden, in de zuivelbereiding. Verder wordt nog verslag gedaan van den cursus in zuivelbereiding, welke te Appingedam werd gegeven, terwijl tevens de lessen in zuivelbereiding aan de Rijkslandbouwschool geregeld konden voortgaan, aangevuld door praktisch melkonderzoek in het daarvoor bestemd laboratorium in het gebouw van het Rijksproefstation.

NvhN 1906-07-20

Kaas-controlestation.
Het eerste kaascontrolestation in ons land is thans in werking. De vereeniging is gevestigd te Hoorn, waar ook het laboratorium gevestigd is in het gebouw van het zuivelconsulentschap. 21 kaasboeren en 4 kaasfabrieken hebben zich thans aangesloten met eene gezamenlijke productie van 335.000 kaas per jaar.
Al deze leden hebben zich bij gezegeid contract verbonden alleen kaas te bereiden en in den handel te brengen, welke minstens 40 pct. i/d. droge stof bevat. Op de overtreding daarvan zijn ooge geldboeten en een recht van royement door het bestuur gesteld. De namenlijst der aangeslotenen is bij den secretaris der vereeniging, den heer d.f. L. T. C. Scheij, **zuivelconsulent** voor Noord-Holland, te Hoorn, op aanvraag verkrijgbaar. Voorloopig komen de kazen nog ongemerkt in den handel.

NvhN 1906-04-25

Verslag vergadering Botercontrole-station Groningen.

GRONINGEN: In het „Huis de Beurs”, werd hedennamiddag onder voorzitterschap van den heer J. Bs. Westerdijk een vergadering gehouden van aangeslotenen bij het Botercontrole station te Groningen.

Uit het jaarverslag van den secretaris, den heer H. D. Ebbens, bleek, dat gecommitteerden uit het hoofdbestuur der Groninger Maatschappij van Landbouw en Nijverheid het bestuur van het Botercontrole-station als volgt samenstelden: R. P. Dojes, Uithuizen, voorzitter, H. Reinders Usquert, vice-voorzitter, H. D. Ebbens, Nieuw-Beerta, secretaris, J. Sijpkens, Winschoten, penningmeester, H. D. J. Uniken, Oude-Schans en F. J. Oosthoff, Finsterwolderpolder.

De heer Dojes trad op 31 Dec. Als voorzitter af, om te worden opgevolgd door den heer J. Bs. Westerdijk te Uithuizermeeden.

In het verslag wordt er op gewezen, dat enkele keeren een aangeslotene moest worden herinnerd óf aan het voldoende aandrukken der rijksmerken, óf dat de fabriek ten allen tijde, ook hij afwezigheid van den directeur, den heer Huisman, zuivelconsulent, toegankelijk moet zijn voor den rijksbotervisiteur, den controleur van het B. C. G. en de andere, tot inspectie bevoegde ambtenaren. De commissie van toezicht heeft nog geene boete voor deze tekortkomingen toegepast; zij wenscht er echter nadrukkelijk op te wijzen, dat bij haar 't streven voorzigt elke onachtzaamheid te straffen welke niet verklaard kan worden door buitengewone omstandigheden buiten den wil van den overtreder.

In 't geheel zijn bij het station aangesloten 45 fabrieken en handelaren.

De ontvangsten hebben het afgelopen jaar bedragen *f*2683,85, de uitgaven *f*2360,53½ zoodat er een batig saldo aan kas is van *f*323,31½.

Het verslag en de rekening werden goedgekeurd.

Door den heer Huisman werd naar aanleiding van het verslag nog opgemerkt, dat het Groninger Botercontrole-station er ten opzichte van dat in Gelderland en Overijssel best voorstaat, hoewel de aangeslotenen bij t Groninger Botercontrole-station slechts 10 cts. contributie betalen Per 100 kilogram tegen Gelderland en Overijssel 13 à 13½ cts. per kilogram.

Tot lid van de commissie van toezicht werd met algemeene stemmen herkozen de heer J. D. Boersma te Grijpskerk.

Door den heer Huisman werd nog eens nadrukkelijk gewezen op de noodzakelijkheid van het aandrukken der rijksmerken, aangezien er een streven gaande is, om het niet goed aandrukken streng te straffen en wel met een minimum boete van *f*25.

Over rijksmiddelen in 't algemeen werd uitgebreide discussie gevoerd. Verschillende leden gaven hierover hunne meening te kennen.

Door den heer Van Asperen werd voorts de vraag gesteld, of er ook moeite gedaan zullen worden, dat binnenlandsche, goede boter niet in handen van knoeiers komt.

De vergadering werd daarna door den voorzitter gesloten.

NvhN 1906-11-14

Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN: Hedennamiddag werd in 't café „Prins”, onder voorzitterschap van den heer S. Rooda van Middelstum, een algemeene vergadering gehouden van den *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen*.

Naar aanleiding van een circulaire over het zuivelcongres in Den Haag, werd op voorstel van het bestuur besloten lid van dit congres te worden.

Voorts was ingekomen een schrijven van den FNZ., waarin de vraag werd gesteld: worden er ook door aangesloten en niet-aangesloten fabrieken pogingen aangewend, om de boter uit de handen van de knoeiers te houden? Naar aanleiding van deze missive, heeft de secretaris, de heer S. H. Westerdijk, een schrijven aan de aangesloten boterfabrieken gericht, met verzoek om inlichtingen, doch van nog maar weinige fabrieken was bericht ingekomen. Met het oog

op de belangrijkheid van deze zaak werd nogmaals door den voorzitter aangedrongen op bericht. Het schrijven van den FNZ. werd daarna voor kennisgeving aangenomen.

Door den voorzitter werd medegedeeld, dat ingekomen was een diplôme d'honneur met medaille voor een inzending boter op de tentoonstelling te Luik. Een en ander ging vergezeld van een schrijven, waaruit blijkt, dat het diploma is toegekend voor.....een inzending vogels. Het diploma was dus niet aan juiste adres, zoodat besloten werd het terug te zenden met verzoek de fout te herstellen. Op de medaille werden geen aanmerkingen gemaakt.

Daarna werden door den heer Posthuma, van 's-Gravenhage, secretaris van den FNZ., enkele mededeelingen gedaan over den boterverkoop aan de verschillende mijnen in ons land. Aan de mijn te Arnhem werd in de maand Oct. gemiddeld betaald 119½, aan die te Den Bosch 118. Maastricht 120½, Meppel 115, Leeuwarden 121½ en Sneek 120 ½.

De prijzen aan de mijnen te Arnhem, Den Bosch en Meppel bleven dus achter bij die te Leeuwarden, Sneek en Maastricht. Opmerkelijk noemde de heer Posthuma het, dat nog zoveel boter naar de mijn in Den Bosch werd gezonden, waar de verzending naar Arnhem even gemakkelijk kon geschieden en waar hoogere prijzen werden gemaakt. Over deze zaak ontstond een debat met het resultaat, dat ten slotte van de zaak werd afgestapt.

Als bestuurslid moest aftreden de heer van Asperen. Hij werd als zoodanig met algemeene stemmen herbenoemd.

Usquert werd opnieuw aangewezen als fabriek, welke een persoon zal benoemen in de commissie voor coöperatieven aankoop. Deze commissie is nu samengesteld uit de fabrieken Grijpskerk, Loppersum en Usquert.

Als fabriek, welke iemand zal aanwijzen in de commissie tot het nazien der rekening (vacature Winschoten, niet herkiesbaar), werd Noordlaren door het lot aangewezen, tegen Winsum, die evenveel stemmen bekwam. In bedoelde commissie hebben nu zitting de fabrieken Aduard, Loppersum en Noordlaren.

Met het oog op de pogingen, die zullen worden aangewend om buitengewone leden te werven, werd, op voorstel van het bestuur, besloten om de bijdrage van buitengewone leden van f 1.50 op f 1.- te brengen.

In verband met dit besluit werd de vraag besproken, welke pogingen zouden kunnen worden aangewend, om buitengewone leden te werven. Het bestuur stelde voor een missive aan de aangesloten fabrieken te zenden teneinde dat schrijven op haar jaarvergadering te doen behandelen.

In dit schrijven zal worden aangedrongen om pogingen in 't werk te stellen uit de aandeelhouders buitengewone leden te werven. Dit voorstel werd aangenomen, nadat de heer Bergsma als zijn meening had te kennen gegeven, dat hij, althans wat zijn omgeving betreft, van dezen maatregel niet veel heil verwachtte.

Hierna kwam een voorstel van het bestuur aan de orde, om het verzoek te richten tot den FNZ. om hare algemeene vergadering van het volgend jaar in onze provincie te houden. Door den voorzitter en den heer Huisman zuivelconsulent, werd dit voorstel sterk aanbevolen. Het bestuur had gedacht voor dit doel een post van f 150 op de begrooting te brengen.

Dat voorstel van het bestuur werd zonder discussie of hoofdelijke stemming aangenomen en het bestuur voor een en ander een blanco crediet van f 150 verleend.

Besloten werd te trachten het Maandblad van den Bond op te lossen in het *Officeel Orgaan* van den F. N. Z.

Bij de behandeling van de begroting voor 1907 werd het salaris van den secretaris, die nu ook penningmeester is geworden, van *f* 50 op *f* 75 gebracht. De kosten van den zuivelconsulent werden weer op *f* 175, vastgesteld.

Het voordeeltje van den coöperatieven aankoop werd op *f* 60 begroot. Ten slotte werd de begroting vastgesteld op een bedrag aan ontvangst en uitgaaf van *f* 1150.

Bij het laatste punt der agenda: voorstellen en mededeelingen, werd door den voorzitter medegedeeld, dat de fabriek Glimmen zich bij den Bond had aangesloten, hetgeen een verblijvend verschijnsel werd genoemd.

De vergadering werd daarna gesloten.

1907

NvhN 1907-03-06

Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN, Hedennamiddag werd in 't *café „Prins”* onder voorzitterschap van den heer S. Rooda van Middelstum, de algemeene vergadering van den Groninger Zuivelbond gehouden. De bijeenkomst was vrij druk bezocht en werd bijgewoond door den heer Grave, voorzitter van den Drentschen Zuivelbond en den heer Klaterbosch,⁸ zuivelconsulent voor de provincie Drenthe, zulks in verband met het voorstel van het bestuur tot het houden van wekelijkse boterkeuringen in vereeniging met den Drentschen Zuivelbond.

Door den voorzitter werd medegedeeld, dat 30 buitengewone leden tot de vereeniging waren toegetreden. Omtrent het onderzoek, ingesteld naar de olie, die geleverd werd door de commissie van coöperatieven aankoop en door een fabriek, was gebleken, dat de olie van de commissie belangrijk beter en goedkooper was gebleken dan die van de fabriek.

Door den secretaris, den heer S. Westerdijk, werd het jaarverslag uitgebracht. Daaruit bleek, dat de hoeveelheid melk, die er aan de fabrieken verwerkt was, grooter was dan voorgaande jaren, nl. 24.122.778 kilo en wel de fabriek Aduard 1.021.848 Kg., Baflo 344.182, Bedum 370.000, Bellingwolde 148.400, Farmsum 673.517, Ezinge 1.809.242, Garmerwolde 553.471, Glimmen 979.739, Grijpskerk 5.924.400, Haren 953.593, Leens 215.677, Loppersum 1.799.918, Meeden 516.820, Middelstum 1.819.788, Noordlaren 906.663, Hellum 1.134.704, Slochteren 1.397.635, Usquert 835.580, Winschoten 1.004.621, Winsum 678.360, Zuidbroek 819.360, Woltersum 215.260.

Voor de fabrieken, alsmede voor de melkleveranciers was het een goed jaar, daar de boter het geheele jaar door goed in prijs, soms, zelfs zeer hoog was. Het getal fabrieken blijft gelijk, namelijk 22. Op de vraag aan fabrieken gericht, welke maatregelen door haar zijn genomen, om te zorgen dat de boter uit handen der knoeiers blijft, was van de 22 aangesloten fabrieken, van 13 een antwoord ontvangen. Kon men zeggen, dat in 10 fabrieken gezorgd werd, dat de boter uit handen van knoeiers blijft, 3 waren twijfelaars en 9 fabrieken zonden geen antwoord in.

⁸ J. C. van Weydom Claterbos (ZHN.)

Het afgelopen jaar werden 7 boterkeuringen gehouden. Hierover durf ik, zegt de secretaris, eigenlijk geen oordeel uitspreken, maar als leek valt het mij toch op, dat de fabrieken, sedert de keuringen zijn gehouden, er op vooruit zijn gegaan. Het blijkt echter, dat 7 keuringen te weinig zijn, om er op te kunnen bouwen. De kas laat echter niet toe meerdere keuringen te houden.

Het verslag werd onder dankzegging aan den secretaris goedgekeurd, nadat een der leden den wensch had te kennen gegeven, dat het verslag mocht worden opgenomen in het Nieuwsblad van het Noorden.

Nadat de de afgevaardigden van den Drentschen Zuivelbond had welkom geheeten, werd besloten aan de centrale boterkeuringen deel te nemen niet alleen, doch om dit verplichtend te stellen.

Medegedeeld werd, dat de algemeene vergadering van den FNZ. voorloopig was vastgesteld op 10 en 11 Juli te Groningen.

De rekening van den penningmeester werd goedgekeurd. De ontvangsten bedroegen *f* 1179,52½, de uitgaven *f* 888,33½, batig saldo *f* 291,19. Hetzelfde geschiedde met de rekening van de commissie voor coöperatieven aankoop; de inkomsten bedroegen *f* 553,84, de uitgaven *f* 369,60, batig saldo *f* 184,24.

De rekening over het depôt van de commissie van coöperatieven aankoop luidt als volgt: uitgegeven voor verschillende goederen *f* 1313,40½, inkomsten van goederen aan de fabrieken geleverd *f* 791,25, te kort *f* 519,25 ½. Voor dit bedrag waren echter goederen in depot aanwezig. Ook deze rekening werd goedgekeurd.

Vervolgens kwam aan de orde het voorstel van het bestuur - hierboven reeds genoemd - tot het houden van wekelijksche boterkeuringen in vereeniging met den Drentschen Zuivelbond. De besturen van den Drentschen en Groninger Zuivelbond hebben overwogen of samenwerking in dezen niet mogelijk is. In hoofdzaak kwamen zij tot de volgende conceptregeling: de keuringen worden geleid door 3 personen, 2 aan te wijzen door den Drentschen Bond (46 fabrieken) en 1 door den Groninger Bond (23 fabrieken) met de zuivelconsulenten als adviseerende leden,

Zij worden gehouden in het landbouwhuis te Assen, nadat de boter eene week in den kelder aldaar heeft gestaan. De fabrieken moeten in potten en kistjes, welke verstrekt worden (iedere fabriek is 16 stuks benodigd, kosten ongeveer *f* 7) zonder oproeping iederen Woensdag franco als postpakket inzenden. In iederen pot moet 2 K.G. en 1 ons boter (tot den rand gevuld.) Na 8 dagen, des Donderdags wordt de boter door een jury gekeurd, iedere fabriek krijgt dadelijk per post bericht van den uitslag van zijn monster. Van de ingezonden boter wordt 1 ons afgetrokken voor gewichtverlies bij de keuring, de rest wordt betaald met *f* 1 per K.G. franco, terwijl bovendien eens per drie maanden de ledige potten en kisten franco worden teruggezonden.

Van de fabriek Grijpskerk was een schrijven ingekomen, waarin het bestuur van die fabriek zijn spijt uitdrukte over het feit, dat Assen voorloopig als plaats van bedoelde keuringen was aangewezen. Het bestuur stelde de vraag of de Groninger Bond op zich zelf geen keuring in het leven kon roepen.

Na een uitvoerige toelichting van den heer Huisman en na ampel debat verklaarde de vergadering zich met 40 tegen 2 stemmen vóór het houden van bedoelde keuringen.

De vraag kwam daarna ter sprake of de keuringen door den Groninger Bond zelfstandig zullen worden gehouden dan wel in vereeniging met den Drentschen Bond, zulks voor een proeftijd van één jaar.

Besloten werd samen te werken met den Drentschen Bond en de keuringen te Assen te houden. In verband met dit besluit werd aan de fabriek Grijpskerk daarentegen voor den tijd van één jaar vergunning verleend aan de boterkeuringen in Leeuwarden deel te nemen.

De boete voor niet-inzending werd op f 1 bepaald.

De voorzitter feliciteerde den Bond met het genomen besluit, omdat men door de boterkeuringen zeer zeker een machtig wapen in handen tegen de knoeiers zou kunnen krijgen en sloot daarna de vergadering.

NvhN 1907-05-02

Gegevens uit jaarverslag Zuivelconsulent Huisman 1906

GRONINGEN: Uit het verslag, dat de Zuivelconsulent voor de provincie Groningen, de heer J. J. Huisman over het jaar 1906 aan de commissie van toezicht heeft uitgebracht, blijkt weer opnieuw van hoeveelerle1 aard de werkzaamheden zijn, die van hem gevorderd worden en hoe zeer van zijn kennis en ervaring op het gebied der zuivelindustrie wordt partij getrokken.

In 1906 had hij voor zijn werk meer dan 500 correspondenties te verzenden, een groot getal als men bedenkt, dat hierbij niet gerekend is de correspondentie, welke hij voert als directeur van het Botercontrôlestation.

In het verslag maakt de heer Huisman melding van enkele belangrijke gevallen, waarnaar hij een onderzoek heeft ingesteld. Zoo b.v. de vraag hoeveel melk er door het pasteuriseren verloren gaat in gewicht. Een uitgebreid en nauwgezet onderzoek bracht o. m. aan 't licht, dat proefnemingen op kleine schaal ten dezen een onzuiver resultaat gaven de zuivelconsulent had het begroot op ongeveer 2 procent, een getal, dat aan de hand van gegevens eener Duitse fabriek waarschijnlijk iets te laag is geschat. Nauwkeurige cijfers zijn nog niet te geven. Dezelfde Duitse fabriek (te Stolp in Pommeren) gaf in haar jaarverslag goedoverwogen cijfers van de afschrijvingen op het materieel.

„Maar al te dikwijls zien wij - zegt de heer H. - daarvoor bij onze fabriek een ronde som bepaald, welke som abnormaal hoog, echter ook wel veel te laag is. Te Stolp werd afgeschreven: op de gebouwen 2½ pct, op koelinrichting, machines, werktuigen en gereedschappen 15 pct., op het meubilair 5pct., op paarden en wagens 15 pct. Met den heer H. zijn we van oordeel, dat een afschrijving als deze, mits zij op voldoende gegevens berust, rationeeler is dan het noemen van een percentage en masse, dat dikwijls berekend wordt naar het meer of mindere voordeel, dat behaald is, wat al een heel slechte maatstaf is.

In het rapport wordt verder veel gesproken over den invloed van lage temperaturen op de vastheid van de boter, een vraagstuk dat ten nauwste verband houdt met het bestrijden der knoeierijen in den boterhandel. Zeer belangrijke gegevens worden hierover medegedeeld, waaruit blijkt welke invloeden in dezen moeten worden bestreden tijdens de bewerking. Een slotconclusie wordt niet gegeven, maar wel blijkt uit het overzicht, dat de fabrieken aan de kwestie der temperatuur, waaronder de bewerking van den boter plaats vindt, haar volle aandacht mogen schenken, ook in verband met de omstandigheid, dat er in sommige landen voor-

schriften zijn gemaakt waarbij boter met een hooger vochtgehalte dan 16 pct. niet verkocht mag worden.

In het rapport wordt verder nog mededeeling gedaan van de wijze, waarop het gehalte van de melk, die door een landbouwer aan een fabriek werd geleverd, buiten de fabriek om, werd gecontroleerd. Ook wordt een geval medegedeeld, waaruit blijkt hoe een ingewonnen advies van den zuivelconsulent voor den betrokken landbouwer een belangrijk voordeel opleverde. De heer Huisman woonde in 1906 49 vergaderingen bij van zuivelbond, landbouwmaatschappijen, botercontrôlestations of van verschillende commissies; hij bezocht eenige veekeuringen, hield een zestal spreekbeurten en reikte heel wat melklijsten uit. Voorts werden nog 1751 melkmonsters onderzocht en gaf de heer H. geregeld les aan de Rijkslandbouwwinterschool. Het verslag geeft den indruk, dat het arbeidsveld van den zuivelconsulent zich nog steeds uitbreidt, maar ook het vertrouwen, waarin hij zich van de zijde der veehouders mag verheugen. grooter wordt.

Nieuwsblad van het Noorden 1907-05-05

Het water in de bodem van Groningen

In opdracht van het *Nederlandsch congres voor Openbare Gezondheidsregeling* is thans bij de firma Erven J. J. Tijl te Zwolle gepubliceerd een overzicht van de resultaten, verkregen door de commissie, belast met het verzamelen van gegevens omtrent de hydrologische gesteldheid van de Nederlandse bodem. Wij ontleenen aan dat overzicht betreffende het water in de bodem der provincie Groningen het volgende:

In de grootste, noordelijke, helft wordt tot op de thans bereikte diepten slechts brak- en zoutwater aangetroffen. De zuidelijkste punten waar zulk ondrinkbaar water werd aangeboord liggen: benoorden Grijpskerk (59.19 M.—N. A. P.) bewesten Zuidhorn (69.48 M.—N. A. P.) bij Vierverlaten (50.14 M.—N. A. P.) bij Groningen (94.80 M.—N. A. P.) te Winneweer (12.39 M.—N. A. P.), binnen Appingedam (8.80 M.—maaiveld) en bij Beerta ten Z.-W. van laatstgenoemd dorp vond men in 1904 op ongeveer 100 M.—maaiveld en onder zeer dikke kleilagen, water met 2691 m.gr. zont per liter.

De noordelijkste diepe putten, welke zoetwater leveren, liggen bij de zuivelfabriek te Bellingwolde (21.90 M.—N. A. P.) in de prise d'eau der Winschoter waterleiding (tot 34.65 M.—N. A. P.), bij de kaasfabriek te Appingedam (59.62 M.—N. A. P.), bij de zuivelfabriek te Hellum (48.49 M.—N.A. P.), bij die te Schildwolde (71.24 M.—N. A. P.) te Hoogezand (tot 73 M.—N. A. P.) en Noordwijk (74.70 M.—N. A. P.)

Twijfelachtige gebieden zijn thans nog: 1e. Het terrein, ingesloten tussen de lijnen getrokken van Groningen over Noordwijk en van Groningen over Vierverlaten, Zuidhorn en Grijpskerk naar de Friese grenzen, 2e. Het terrein, dat bewesten de lijn Appingedam—Hoogezand gelegen is en begrensd wordt door het Damster- en Winschoterdiep.

3e. Het terrein, gelegen binnen de driehoek Beerta—Winschoten—Appingedam. In een paar gemeenten, nl. in Appingedam en Groningen, naderen de zoet- en zoutwatergrenzen elkander. In de stad Groningen is het water tot op ongeveer 60 M. N. A. P. zoet, daar beneden zout. Ten zuiden van het viaduct blijft het ook op grotere diepte zoet.

Langs de zeekust vindt men reeds op geringe diepte brak water. In Ulrum bijv. leveren alle putten min of meer brak water. In Baflo levert een put aan de zuivelfabriek van 3.20 M. zoet, en een van 5 M. diepte zeer zout water. Uit voorbeelden blijkt echter dat zelfs in de bovenstaande lagen van het Groninger zeekleigebied het keukenzoutgehalte van het bodemwater zeer varieert, en dat dicht bij de zee soms zoeter water wordt gevonden dan op punten, verder daarvan verwijderd.

De vraag welk water nog zoet en welk brak of zout moet genoemd worden, is moeilijk te beantwoorden; 't is een kwestie van smaak, waarop de overige bestanddelen, als kalk, ijzer, maar vooral koolzuur grote invloed uitoefenen. Door sommigen wordt water met 600 m. gr. keukenzout per liter reeds als ondrinkbaar beschouwd, terwijl anderen daarvoor 1000 m. gr. aannemen. De oorzaak van dit zoutgehalte moet voornamelijk gezocht worden in de Noordzee. Het zeewater dringt de bodem binnen, ook wel langs de kanalen en maakt het grondwater zout. Misschien ook is het oorspronkelijk zoutgehalte der zeeklei voor een deel oorzaak. Veel hoop op het vinden van voldoende hoeveelheden ijzervrij water in de provincie Groningen geeft het rapport niet. Voor het gebruik dient het dus ontijzerd en gefiltreerd te worden.

Volgens de commissie zullen putboringen naar bruikbaar zoet water kans van slagen hebben in het Westerkwartier, ten Zuiden van Groningen in de Hondsrug, tussen het Eemskanaal en het Winschoterdiep (de zogenaamde Woldstreek) en ten Zuiden van de spoorlijn Groningen—N. Schans.

Het overzicht geeft voor deze beweringen nauwkeurige gegevens aan de hand van verschillende verrichtte boringen.

Nieuwsblad vh Noorden 1907-07-07

Wat is de Algemene Nederlandse Zuivelbond. (F. N. Z.)

Nu deze Bond Woensdag a.s. in onze provincie zijn *algemene vergadering* houdt, menen wij onze lezers omtrent de Bond het volgende te moeten mededelen.

Inrichting. De *Algemene Ned. Zuivelbond* is door de verschillende gewestelijke Bonden te samen opgericht. Waar iedere gew. Bond het best in staat is de belangen van zijn provincie of provincies te bevorderen, daar zijn er andere zaken, die een meer algemeen karakter dragen en die daarom het best door een lichaam bevorderd kunnen worden, dat over het gehele land werkt. We denken hierbij aan de bestrijding der knoeierij, de bevordering der export, de bevordering van het vervoer, de voorziening in de gevolgen der ongevallenwet en mogelijk andere in te stellen wetten, het inwinnen van handelsinformaties, het verschaffen van reïncultuur, het aanschaffen van voor het bedrijf benodigde hulpstoffen, het uitgeven van een orgaan en dergelijke meer.

Dit zijn alle zaken, die iedere Bond voor zich kan doen, doch die geen van allen een plaatselijk karakter dragen en die daarom ook het best tot zijn recht zullen komen, als allen te samen de handen aan de ploeg, slaan.

Er is echter nog een belangrijk punt, waarop wij in het bijzonder de aandacht willen vestigen, dat is de samenwerking met de Regering. Als iedere Bond tegenover de Regering zijn eigen standpunt inneemt en aan de Regering zijn wensen kenbaar maakt, dan zal het niet kunnen uitblijven, dat er voor en na verschil van inzicht bestaat en zeer verschillende wensen ter ver-

vuiling worden voorgedragen. Wat ligt meer voor de hand, dan dat de Regering zegt: Worden jullie 't eerst samen maar eens en kom ons dan maar vertellen wat je gaarne wilt.

Om aan al de genoemde zaken tegemoet te komen stapten de verschillende bestaande Bonden (de Z.-Nederlandsche, de Friesche, de N.-Brabantsche, de Groningsche, de Geldersche-Overijselsche en de Drentsche) te samen en vormden 20 Oct. 1900 een Federatie. Zij vormden een *Federatieve Vereniging van Bonden van Coöp. Zuivelfabrieken*, opdat iedere Bond zijn eigen zelfstandigheid zou behouden en toch allen hun gezamenlijke belangen tezamen zouden bevorderen.

De naam word Alg. Ned. Zuivelbond, doch om aan te kunnen geven dat hij een federatie is, word de verkorting F. N. Z. genomen, wat feitelijk verkorting is van Federatieve Ned. Zuivelbond.

Werkzaamheden.

Het spreekt van zelf, dat alle genoemde zaken niet allen evenveel bevorderd konden worden en ook even duidelijk is, dat voor de ene Bond dit, voor de anderen Bond iets anders het meest belangrijk was.

Een krachtig aandeel had de F. N. Z. steeds in de bestrijding der knoeierijen in de Boterhandel en van het begin af bemoeide hij zich ernstig, met de beweging der botercontrole. Steeds heeft hij het standpunt ingenomen dat deze controle officieel door het Rijk moest worden beschermd en wij mogen dan ook aannemen dat de totstandkoming der Botercontrole onder Rijkstoezicht mede door hem werd verkregen.

Voor sommige zaken worden afzonderlijke afdelingen ingericht.

Zo werd een informatiebureau, met ervaringsarchief omtrent oplichters en dergelijke personen, speciaal ten dienste van de bij de Bonden aangesloten fabrieken ingesteld.

Regelmatig wordt zogenaamde reïncultuur gekweekt, opdat de fabrieken steeds voor 'n geringe prijs over goed zuur bij de boter bereiding kunnen beschikken.

Daar er nog ongelukken kunnen voorkomen, waarbij de ongevallenwet geen uitkering geeft, werd een afd. voor verrekening⁹ tegen ongevallen buiten beroep opgericht, waarvan de premie f2 per f1000 loon bedraagt.

De verschillende bij de Bonden bestaande *Commissies voor de aankoop van Hulpstoffen* kwamen tezamen en besloten als een geheel aan te kopen: boterzout, perkamentpapier, sel de sonde, poetskatoen, boterkleur, zwavelzuur en amyloalcohol, botervaten, oliën, kalkzeep, glaswerk, (butyrometers, pipetten, thermometers, lactodensitometers, enz. enz.), schoonmaakartikelen enz.

Voor verschillende dezer artikelen werd daarbij een belangrijke besparing gekregen, doch het grote voordeel is vooral hierin gelegen, dat de Centrale Comm. voor de Aankoop er steeds naar streeft alleen eerste kwaliteit te kopen en van alle waren, die daarvoor in aanmerking komen, een scheikundige analyse eist. Gedurende het jaar worden, die analyses dan door nieuwe onderzoekingen gecontroleerd.

De Centrale Commissie doet dus alles om de fabrieken de zekerheid te geven, dat de gekochte waren best en zo goedkoop mogelijk zijn; doch in de eerste plaats omdat we daarmee het verst komen, le kwaliteit.

Met de Regering hadden vele en belangrijke besprekingen plaats, terwijl meerdere malen adviezen worden uitgebracht. Deze band alleen kenmerkt de F.N.Z. reeds als een zeer te waarderen geheel.

⁹ Verzekering ? (ZHN.)

Toen de ongevallenwet aan de boterfabrieken de verzekering van hun personeel gebiedend voorschreef en de mogelijkheid open liet om zich onderling (dus coöperatief) tegen de gevolgen te dekken, was het zeker geen wonder dat de F. N. Z. bestaande uit allemaal coöp. verenigingen, van deze gelegenheid gebruik maakte en de *Onderlinge Omslag Risico-Vereniging* oprichtte. De buitengewoon goede werking, van deze vereniging blijkt het beste daaruit, dat in de eerste 3 jaar 33% op de Rijksbankpremies bespaard werd.

Onder de werkzaamheden nemen verder een bijzondere plaats in: de degelijke vertegenwoordiging van de Nederlandse coöperatieve fabrieksmatige kaas- en boter industrie op de tentoonstellingen te Luik en te Milaan en de vertegenwoordiging op de Internationale Zuivelcongressen te Luik en Parijs.

De uitgave van een eigen orgaan,

Het bestuur van de F. N. Z. bestaat uit de vertegenwoordigers der aangesloten Bonden en 3 personen, gekozen uit de buitengewone leden.

Dit bestuur wordt bijgestaan door een ambtenaar, met de titel van secretaris, aan wie ook het penningmeesterschap is opgedragen.

Contributie.

Alle lasten worden gedragen in verhouding tot de door de bij de Bonden aangesloten fabrieken verwerkte melk.

In het 1906 waren deze hoeveelheden:

Friesland	276.122.079 KG.;
Gelderland-Overijssel	77.005.000 KG.;
Zuid-Nederland	68.915.290 KG.;
Noord-Brabant	60.323.500 KG.;
Groningen	54.122.778 KG.;
Drenthe	47.629.000 KG.

Per miljoen L. (of KG.) werd aan omslag *f*8.62 betaald. Bovendien steunen ruim 50 personen den F. N. Z. door een contributie van *f* 2,50 per jaar. Alle personen, die de coöperatie op zuivelgebied voorstaan, kunnen tegen dit bedrag buitengewoon lid worden; zij ontvangen dan alle publicaties (behalve 't orgaan) w.o. zeer belangrijke, gratis.

Verslag vergadering Algemene Ned. Zuivelbond FNZ.

GRONINGEN, 10 Juli.

Hedennamiddag werd in de gehalveerde grote Harmoniezaal de algemene vergadering gehouden van de *Algemene Nederlandse Zuivelbond*, kortweg genoemd de F. N. Z. Achter en bezijden de bestuurstafel stonden enkele palmen, die de aanblik der zaal zeer verlevendigden.

De vergadering, die door pl.m. 150 personen bezocht was, werd onder meer bijgewoond door de directeur-generaal van het Ministerie van Landbouw en de burgemeester onzer gemeente, jhr. mr. E. Tjarda van Starckenborgh Stachouwer.

Te ruim half-drie werd de bijeenkomst geopend door de voorzitter, de heer **K. J. A. G. baron Callot d'Escury** van Kloosterzande, die allereerst het woord gaf aan de heer **Rooda** van Middestum, voorzitter van de *Groninger Bond van Zuivelfabrieken*. Deze riep de aanwezigen een hartelijk welkom toe en zei, dat, al voert het zuivelbedrijf in deze provincie ook niet de hoofdtoon, het daarom het bestuur des te meer verheugt, dat de algemene vergadering van de FNZ. hier wordt gehouden. Spreker gaf een kort overzicht van de geschiedenis der zuivelbereiding in ons land en drong bij de fabrieken, die nog niet zijn aangesloten, op aansluiting aan.

De voorzitter nam daarna het woord. Spr. zei, dat de heer Rooda eigenlijk de aanwezigen niet het welkom had behoeven toe te roepen. Dat we hier welkom waren, wisten we reeds, zei spr., door het rijke programma, dat ons werd aangeboden en nu weer door de grote opkomst ter vergadering. Spr. bracht hulde aan Groningen voor de ontwikkeling op landbouwgebied en gaf, na de aanwezige autoriteiten en afgevaardigden van verenigingen een hartelijk welkom te hebben toegeroepen, een kort overzicht van de werkzaamheden van de Bond en merkte daarbij op, dat er reden tot dankbaarheid waren, omdat o.m. het afgelopen jaar goede vee- en zuivelprijzen waren gemaakt en dat de gezondheid van het vee eveneens goed was.

Door de heer **F. E. Posthuma** van s-Gravenhage, secretaris van de Bond, werden mededelingen gedaan, waardoor men een overzicht kreeg van het werk, dat het afgelopen jaar door de FNZ. verricht is. Deze mededelingen werden voor kennisgeving aangenomen.

Tot buitengewone leden werden toegelaten de heren **G. Nobel** te Lutjewinkel, secretaris van den Bond van Zuivelfabrieken in Noord- Holland, J. Jurling Beek, rijks-botervisiteur te Utrecht en de heer Meijer.

In bespreking kwam daarna het rapport, opgemaakt door een door het bestuur benoemde commissie, inzake het afnemen van examens voor betrekkingen aan zuivelfabr.

De commissie bestaat uit de heren Tj. Kuperus te Grouw, voorzitter, V. R. Y. Croesen te Zwolle, J. J. C. Ament te Roermond en F. E. Posthuma, 's-Gravenhage, secretaris.

Om den besturen de gelegenheid te geven zich beter op de hoogte te kunnen stellen en aan de andere zijde het personeel in staat te stellen bewijzen van bekwaamheid af te leggen, meent het bestuur van de F. N. Z., dat het gewenst is examens voor personeel van zuivelfabrieken af te nemen. Ter voorbereiding hiervan benoemde het bestuur in zijn vergadering van 28 Mei een commissie. Deze commissie kwam tot de volgende conclusie:

- 1) Voor gelijksoortige betrekkingen dient voor het gehele land een uniform examen te worden afgenomen;
- 2) Wanneer de examens, voor gelijksoortige betrekkingen, in het gehele land uniform zijn, zal dit tengevolge hebben, dat ook de opleiding in hoofdzaak uniform wordt;

- 3) Van de eisen te stellen bij een te zijner tijd te houden examen zal een schema worden vastgesteld;
- 4) Examens zullen worden afgenomen voor de betrekking van a beheerder, b assistent-beheerder, c hoofdwerkman, d kaasmaker, e botermaker, f centrifugist, g melkcontroleur.
- 5) Het eerste examen zal in de eerstvolgende winter plaats hebben;
- 6) De examencommissie zal samengesteld zijn uit: een of meer zuivelconsulenten, een of meer beheerders van fabrieken, een of meer personen, die krachtens hun betrekking met de zuivelbereiding in relatie zijn en niet hiervoren genoemd, de secretaris van den F. N. Z. is ambtshalve lid.

De commissie biedt deze conclusie aan de algemene vergadering ter bespreking aan en meent dat het bestuur van de FNZ. gemachtigd moet worden om: le uitvoering te geven aan art. 2 sub. 4 der statuten, luidende: het geven van gelegenheid, tot verkrijging van diploma's van bekwaamheid voor de verschillende betrekkingen in zuivelfabrieken; 2e voor dit deel van art. 2 der statuten een reglement te ontwerpen en daarbij rekening te houden met de besprekingen in de algem. vergadering van 10 Juli 1907.

De heer Reitsma, voorz. van de Friese Zuivelbond, zei, dat in zijn vereniging verschil van mening had bestaan omtrent de uitwerking van de zaak in kwestie. Eenstemmig was men van oordeel geweest dat het niet goed was reeds in deze vergadering een beslissing te nemen. Spreker vroeg, of een examen wel zo beslist noodzakelijk is, om tot het doel te komen. De heer Kuperus van Grauw, voorzitter van de commissie, die het rapport samenstelde, achtte het afnemen van een examen beslist nodig, alleen reeds hierom, om tot een uniforme regeling te komen. De zaak is niet nieuw. Dat men niet eerder met plannen is gekomen vond zijn oorzaak in het feit, dat men grote moeilijkheden voorzag. Nadat nog enkele sprekers het woord hadden gevoerd, werd van dit punt afgestapt. Men zal de zaak nader uitwerken.

Hierna kwam in behandeling 't vraagpunt: Welke maatregelen zijn in de naaste toekomst ter verbetering van de zuivelbereiding te nemen; Hoe moet daarbij de verantwoordelijkheid van beheerder en personeel geregeld worden ?

Door den heer **V. R. IJ. Croesen**, zuivelconsulent voor de provincie Overijssel, werd een lezing gehouden over het eerste deel van dit vraagpunt: «Welke maatregelen zijn in de naaste toekomst te nemen ter verbetering van de zuivelbereiding?»

Na er op te hebben gewezen dat de Nederlandse boter een 40 a 50-tal jaren geleden op de buitenlandse markten, speciaal op de Engelse, beschouwd werd als de beste en de hoogste prijs opbracht, stelde spreker in 't licht hoe later de Nederlandse boter van haar eerste plaats op de wereldmarkt werd verdrongen door het product van Denemarken, Sleeswijk-Holstein enz. en door de enigen lijd later op grote schaal plaats hebbende knoeierijen in de boterhandel, welke slechts op zeer onvoldoende wijze door de achtereenvolgende wettelijke maatregelen bestreden werden. Door deze algemene achteruitgang werd men geprikkeld tot het zoeken naar maatregelen tot verbetering van de toestand.

Zuivelfabrieken werden opgericht, aanvankelijk uitsluitend particuliere ondernemingen, maar spoedig daarop vooral ook coöperaties, bonden van coöperatieve zuivelfabrieken, de Algemene Nederl. Zuivelbond, botercontrôlestations en andere instellingen kwamen tot stand en het gevolg van dat alles was inderdaad een grote verbetering in de stand van zaken.

Maar tot nog toe, en dat is een zaak van het allergrootste belang voor een land als Nederland, waar de landbouw voornamelijk steunt op veehouderij, tot nog toe is het standpunt van weleer niet teruggewonnen en nog steeds staat de boter van meerdere concurrerende landstreken op de wereldmarkten beter aangeschreven dan de Nederlandse en bedingt daar ook hogere prij-

zen. Ongetwijfeld is dit ten dele een gevolg van het nog niet geheel verdwenen zijn van de slechte reputatie van Nederland op het gebied van boterknoeierijen en eveneens heeft de geringe ontwikkeling van een goed georganiseerden boterhandel daaraan schuld. Maar er is ook een dichterbij liggende oorzaak, n.l. de kwaliteit van onze boter.

Wanneer wij vergelijkingen maken met de boter uit Denemarken, Sleeswijk-Holstein, Zweden, Normandië enz., wanneer wij het oordeel horen van vakmensen uit ons land, die in de gelegenheid waren de boter uit genoemde streken te vergelijken met ons product en wanneer wij luisteren naar de aanmerkingen van de buitenlanders over onze boter, dan weten wij dat de Nederlandse boter, als een geheel beschouwd, nog steeds geen recht heeft op het innemen van de eerste plaats op de wereldmarkten.

Het zijn vooral drie gebreken die daaraan schuld hebben, n.l. gebrek aan duurzaamheid, gebrek aan stevigheid en gebrek aan uniformiteit.

Spreker stond bij deze drie punten afzonderlijk stil. Op de duurzaamheid der boter, welke in de regel volgens spreker niet voldoende wordt nagegaan, hebben verschillende zaken invloed. Uit een technisch oogpunt kan men opnoemen de zindelijkheid in de fabriek, het pasteuriseren van de room en de nauwkeurigheid, waarmee de als wenselijk aangenomen pasteuriserings-temperatuur gehandhaafd wordt, het goede verloop van het zuringsproces, het niet te lang koken en het goed afwerken der boter. Bij dit alles komt het aan op de bekwaamheid en de toewijding, die bij beheerder en personeel bestaan bij het waarnemen van de hem opgedragen taak.

Maar naast al die technische zaken is er nog een ander ding, dat een overwegende invloed heeft op de duurzaamheid van de boter, is de hoedanigheid der als grondstof gebruikte melk. Dat men uit onzindelijk behandelde melk wel eens goede, ja zelfs beste boter gemaakt heeft met voldoende duurzaamheid neemt spreker als waarheid aan, maar dat bewijst nog geenszins dat die uitzondering regel kan worden. Spreker haalde een paar voorbeelden aan, dat men goede en duurzame boter daar vindt, waar zeer veel waarde wordt gehecht aan de behandeling der melk op de boerderij.

Om de stevigheid in de boter te verkrijgen, deed spreker uitkomen, dat het niet zo zeer op een zeer lage temperatuur dan wel op het laten inwerken op de room van vrij lage temperaturen gedurende een groot aantal uren aankomt.

Uniformiteit van het product van eenzelfde fabriek gedurende het gehele jaar is, volgens spreker, beter te bereiken dan uniformiteit van het product der verschillende fabrieken op een gegeven ogenblik, maar om er toe te geraken is vooral goed ontwikkeld personeel nodig, dat niet machinaal het opgedragen werk verricht, maar daarover nadenkt, en het naar de omstandigheden en eisen uitvoert.

Spreker beantwoordde aan het slot van zijn rede de vraag, welke maatregelen er in de naaste toekomst zijn te nemen ter verbetering van de zuivelbereiding, in kort aldus: 1e. Moet zo streng mogelijk toegezien worden op de hoedanigheid der ingeleverde melk en aan de veehouders, die onzindelijke, dus minderwaardige melk leveren duidelijk gemaakt worden hoe zij hebben te handelen, om tot het leveren van beter melk te komen. Wellicht verdient het op den duur ook aanbeveling een kwaliteitsbetaling der melk, zoals die thans reeds hier en daar plaats heeft, algemeen door te voeren; 2e. Moet gestreefd worden naar een goede opleiding van het personeel onzer zuivelfabrieken en naar onderscheidingstekens (diploma's) van hen, die inderdaad een goede opleiding genoten. In dit opzicht kunnen de examens, die de F. N. Z. zal afnemen al reeds veel ten goede uitwerken. Goede opleidingen theoretische kennis zal in alle opzichten aan het te vervaardigen product, maar vooral ook aan de uniformiteit daarvan ten goede komen. Wanneer men echter hogere eisen aan het personeel wil gaan stellen, dan zal men

voor heel veel streken moeten beginnen met hogere lonen te gaan geven; 3e. Moet door het laten inwerken van vrij lage temperaturen gedurende een groot aantal uren gestreefd worden naar een hetero consistentie van de Nederl. boter.

De inleider van het tweede gedeelte van het vraagpunt, de heer R. M. Veeman van Marssum, liet aan zijn lezing de mededeling voorafgaan dat het grootste gedeelte hiervan reeds was opgemaakt toen hij inzage erlangde van de inleiding van de heer Croesen. Hij stelt er prijs op dit te zeggen, omdat duidelijk blijkt dat de praktijk zich reeds in de door de heer Croesen aanbevolen richting ontwikkelt.

Na een overzicht te hebben gegeven van de verschillende afdelingen van het bedrijf, tot de kantoorwerkzaamheden toe, kwam spreker tot het 2e gedeelte van 't vraagpunt, waarop hij, na 't geen voorafging, met weinig woorden meende te kunnen antwoorden: de verantwoordelijkheid van het bedrijf in zijn gehelen omvang berust bij de beheerder, doch kan dit bij de snelle ontwikkeling van de coöperatieve zuivelbereiding niet meer betekenen, dat deze verantwoordelijk is voor de belangrijke werkzaamheden in elke afdeling afzonderlijk.

Op een wandeling door de fabriek en het kantoor bemerkte men, dat alle werkzaamheden veel zorg eisen, niet slechts nu en dan, maar altijd. De beheerder moet derhalve vertrouwen kunnen stellen in allen, die met hem het belang der zaak dienen; en zodra hij na tactvol optreden bemerkt, dat de hoofdpersoon van een of andere afdeling zich dit vertrouwen heeft waardig gemaakt, doet hij goed aan deze, de verantwoordelijkheid van dit gedeelte van a tot z op te dragen.

Natuurlijk zal hij begrijpen dat dit allermintst betekent, dat zijn eigen toewijding thans minder nodig is, integendeel zal hij gaarne met zijn vriend behandelen 't geen de theorie ons zegt en wat de praktijk te zien geeft. Ziedaar het antwoord op de vraag, de of beheerder verantwoordelijk voor het bedrijf en de regeling van het bedrijf in zijn gehele omvang, ieder hoofdpersoon verantwoordelijk voor het werk en de regeling van het werk in elke afdeling afzonderlijk. Hoewel het ogenschijnlijk lijkt, dat de onder één vraagpunt genoemde inleidingen los van elkaar zijn behandeld, is dit allermintst het geval. Ter verduidelijking noemde spreker nog de door de heer Croesen gestelde eisen. Spreker wilde daaraan nog toevoegen het onderzoek van het zuurgehalte der room. De inleider onderschreef ten volle de opmerking van de heer Cr., dat wanneer men hogere eisen aan het personeel wil gaan stellen, men in vele streken ook moet beginnen met hoger loon te geven.

Nieuwsblad vh Noorden 1907-07-12

Algemene Ned. Zuivelbond. Deel-II

We hebben in ons blad van gisteren niet het gehele verslag van de alg. vergadering van de F.N.Z. die in de Harmonie gehouden werd, kunnen opnemen. Daarom laten we het slot hier nog volgen.

Naar aanleiding van de belangwekkende lezing der hh. Croesen van Zwolle en Veeman van Marssum worden enkele vragen die door de sprekers welwillend werden beantwoord. Aan 't slot der vergadering werd het woord gevraagd door de dir.-generaal van de Landbouw, de heer Loyink, die zei met groot gemoeten deze verg. te hebben bijgewoond. Deze vergadering toch, zei spr., beogen een hoogst nuttig doel. Zij toch drijven de zuivelbereiding in de goede richting en dat er op dat gebied nog veel te doen is, hebben we heden weer kunnen horen. Er zijn 2 zaken, die steeds de aandacht vragen, nl. de knoeierijen en 't product. Spr. hoop-

te dat de Zuivelbond ook in de toekomst op de ingeslagen weg mocht voortgaan en dat onze boter haar goede naam, waarop zij recht, heeft, weer mocht terug krijgen. Van onze kant, dat ls van de kant der Regering, zei spr., zal men niets onbeproefd laten om dat doel te bereiken. (Applaus)

De vergadering ging hierna uiteen.

Om half 7 werd in de bovenzaal van de Harmonie een gemeenschappelijk diner gehouden, waaraan circa 130 personen aanzaten. Ook de directeur van de Landbouw, de heer Lovink, was aanwezig,. Er heerste 'n goede geest. Op voorstel van het bestuur werden telegrammen van hulde gezonden aan H. M. de Koningin en Z. K. H. Prins Hendrik en aan de Kon.-Moeder.

Veel is er gesproken. Hulde is gebracht aan 't bestuur en de wakkeren secretaris van de FNZ., aan het bestuur van de Gron. Zuivelbond en in dit verband speciaal aan de heer Rooda, aan de heer Lovink, aan de heren Croesen en Veeman, aan de heer Bieleman, aan de heer Huisman, aan de Pers, aan... maar 't is niet mogelijk allen te noemen, wie men dankbaar was voor 't geen zij in het belang van de zuivelbereiding hadden gedaan. Genoeg zij het te melden, dat uit alles bleek dat de boterknoeiers in de F. N. Z. een macht kunnen zien, waartegen 't op den duur moeilijk is vol te houden.

Na afloop woonden de heren het concert bij, dat hun door het bestuur der Veren. De Harmonie was aangeboden. Later was er nog een gezellig, samenzijn in 't café Prins.

Voor heden had de dagorde 't aangename aan het nuttige verbonden. Er werd 'n excursie gemaakt naar een deel van Hunsingo en N. Westerkwartier, per trein tot Winsum, vandaar per rijtuig over Roode Haan naar Ezinge, dan over Oldekerk naar Grijpskerk, waar men een poosje vertoefde om 'n konden maaltijd; te gebruiken, aangeboden door de coöp. zuivelfabriek aldaar. Van hier ging het over Aduard naar Groningen terug.

De excursie diende om achtereen volgens te bezichtigen de zuivelfabriek te **Winsum** en die te **Ezinge**; verder om kennis te maken met de veeslagen van de hh., K. Venema te Oldehove en J. J. Schuiringa te Balmahuizen, dan nog een bezoek te brengen aan de zuivelfabriek te **Grijpskerk**, terwijl als slotnummer op het program staat de schapenfokkerij van de heer Rispen te Aduard. Om 5 uur hoopt men in Groningen terug te zijn. Een breder verhaal van deze excursie hopen we te laten volgen.

Nieuwsblad vh Noorden 1907-07-13

De Excursie van den F.N.Z.

We beloofden uitvoeriger terug te zullen komen op de excursie, welke gisteren de bezoekers van de vergadering van den *Federatieven Nederlandschen Zuivelbond* door een deel onzer provincie hebben gemaakt Haar doel was om de deelnemers een kijkje te geven op de landbouw, zoals deze in onze provincie wordt uitgeoefend. In verband daarmee was de route zo gekozen, dat men zowel met wei- als met bouwland kon kennis maken terwijl tevens een paar Zuivelfabrieken en een paar bekende veefokkerijen werden bezocht.

Per trein ging het naar Winsum, waar een vluchtig kijkje werd genomen in de stoomzuivelfabriek, die voor deze gelegenheid de vlag had uitgehangen. Vandaar ging men in 16 rijtuigen - er waren meer dan 100 deelnemers — over Mensingeweer en Roode Haan naar Oldehove. Op deze tocht vooral was er veel gelegenheid de bouwlanden te zien en vergelijkingen te maken

waarbij we, wel eens deskundige opmerkingen te horen kregen, die voor de respectieve eigenaars bepaald vleierend te noemen waren, hoewel kritiek hier en daar ook niet werd gespaard.

De zuivelfabriek te Ezinge, die ook in het plan was opgenomen, werd niet bezocht. Men is daar zoals de voorzitter der fabriek te Oldehove meedeelde aan 't verbouwen en dus niet presentabel.

In Oldehove kregen we een paar mooie veeslagen te zien. De heren K. Venema van Oldehove en J. J. Schuiringa van Balmahuizen hadden elk een prachtcollectie *zwartblaard* vee uitgesteld aan de uitspanning, waar we stil hielden, en smaakten de voldoening, dat zeer veel deskundigen onder de bezoekers een ingaande inspectie hielden en hun bewondering in vleiende bewoordingen uitten. De gids die van te voren aan alle deelnemers aan de tocht was ter hand gesteld, bevatte uitgebreide bijzonderheden over het vee, zijne afstamming en melkproductie en zelfs een algemene beschouwing over het rundveeras in het Westerkwartier. Wij geven deze bijzonderheden hier niet weer, zowel ter wille onzer plaatsruimte, alsook omdat zij slechts hoofdzakelijk waarde hebben voor hen, die tot de bezichtiging van het vee zelf in staat waren.

Dit mogen we er echter nog wel van zeggen dat de heren Schuiringa en Venema uitstekend de eer van de Groningse veestapel hebben opgehouden.

Na even in de zaal van het gemeentehuis te hebben gepauzeerd, gingen we verder rijden naar Grijpskerk. Hier waren we in het hotel Vogelenzang de gasten van de Coöperatieve Zuivelfabriek aldaar, die de beleefdheid had een welvoorzienige koffietafel aan te bieden. Het woord werd nog gevoerd door de heer Sikkema, bestuurslid der fabriek, die de gasten dankte voor hun aanwezigheid en enkele cijfers gaf met betrekking tot de productie dezer grootste zuivelfabriek onzer provincie.

De reeds bovengenoemde gids gaf de geschiedenis beknopt weer evenals die van de fabrieken te Winsum en te Ezinge. De voorzitter van de Bond dankte de heer Sikkema voor zijn vriendelijke woorden, men klonk nog eens op elkaars welzijn en voort ging de tocht weer, nadat nog eerst een kijkje in de fabriek was genomen en op verzoek van enkele paardenliefhebbers de in het café gestalde hengst der hengstenvereniging was gemonsterd.

Van Grijpskerk reed men over Niezijl, Noord- en Zuidhorn, naar Aduard, naar de boerderij van de heer R. K. Rispens, de bekenden fokker van Lincoln-schape. In de stal en in de wei waren de dieren tentoongesteld er was ruimschoots gelegenheid ze te bezichtigen. Ook hier weer gaf de gids alle verlangde gegevens ter beoordeling van dit winstgevende bedrijf. Alle deelnemers plaatsten hun handtekening in het reeds lang aangehouden bezoekenboek.

Om 5 uur was men weer in Groningen terug, waar vele deelnemers zich nog verzamelden aan een gemeenschappelijke dis in 't Hotel Willems. Men had genoeg gesmaakt, 't Weer dat nu wel niet heel warm was, liep nog al mee, gerekend naar wat we tot nu toe gewend zijn geworden en de regeling van de tocht, waaraan de heer Huisman, zuivelconsulent, zich had gewijd met al zijn organisatorische kracht, was boven aller lof verheven. Men had gezellig gereden, gezellig gekout, heel wat bezienswaardigs gezien en een goede indruk meegenomen van een welvarend deel onzer provincie.

Verslag vergadering Groninger Zuivelbond

GRONINGEN: Hedenmiddag werd in het *café „Prins”*, Gr. Markt, de algemene vergadering gehouden van de *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen* onder voorzitterschap van de heer S. Rooda te Middelstum.

In zijn openingsrede herinnerde deze aan twee belangrijke momenten na de vorige vergadering, n.l. de algemene vergadering van de FNZ., waar vertegenwoordigers uit alle oorden des lands aanwezig waren en ook de directeur-generaal van de Landbouw, de heer Lovink.

Spr. dankte de heren en Van Asperen voor de wijze, waarop zij de bezoekers der vergadering ontvangen hebben, en de Vereniging Vreemdelingenverkeer, die de heren gelegenheid gaf, het belangrijkste van onze stad te zien.

Het tweede belangrijke voorval was de tentoonstelling in Den Haag, waar de Groninger inzendingen zowel op Nederlanders als op vreemdelingen een uitstekende indruk maakte. Voor zijn werk in verband met deze tentoonstelling wordt de heer Posthuma dank gebracht, na een woord van hulde aan de fabrieken te Baflo, Ezinge, Grijpskerk, Hellum, Noordlaren, Groningen – (Stad en Lande), Usquert, Winschoten en Winsum, die op de Haagsche tentoonstelling onderscheidingen behaalden met hare inzendingen, drukte spr. zijn spijt uit, dat zovele fabrieken in het Noorden nog steeds niet zijn aangesloten, en drong er op aan, dat ze spoedig tot aansluiting zullen overgaan.

Spr. deelde ten slotte mede, dat „*Stad en Lande*” is toegetreden.

Ingekomen is een mededeling van de fabriek Leens, die bedankt wegens de hoge prijzen der boterkeuring. Dit en verschillende andere andere stukken werden voor kennisgeving aangenomen.

Als bestuurslid in de vacature-E. Botjes werd de heer E. Botjes herkozen.

Verkozen werd als lid in de commissie tot coöperatieven aankoop, in plaats van de fabriek te Loppersum, die aftreedt, de fabriek Glimmen, die den afgevaardigde moet aanwijzen. Als lid tot nazien der rekening, vac.-Aduard, werd Hellum benoemd.,

Hierna werd behandeld de begroting 1908.

Een gedachtewisseling ontstond over de kwestie van de boterkeuring. Hierbij werden verschillende bezwaren geopperd tegen de boterkeuring te Assen. Men wil liever een keuring te Groningen, zij ‘t dan om de 14 dagen, dan een wekelijkse te Assen, al wenst men natuurlijk als ‘t kán een wekelijkse te Groningen.

Ook werd gezegd, dat de Groningse boter in de zomer slapper is dan die in Assen en dan niet mee kan.

De heer Huisman zette uiteen, dat men een wekelijkse keuring moet hebben, daar men zo beter de gebreken van de boter leert kennen. Het verschil ten nadele van de Groningse boter met de Drentse kan geen bezwaar zijn, om met Drenthe samen te werken. Men kan dit verschil door verbeterde bewerking pogen op te heffen en wat geur en smaak betreft kan men concurreren.

De kosten worden door samenkeuren met Drenthe zo klein mogelijk. Verder is voorlopig nog geen geschikt keuringslokaal in Groningen te vinden.

Als bezwaar werd hierna nog ingebracht, dat, waar men vroeger de boter kon vergelijken met die van andere fabrieken, dit nu niet kan.

Wat de kosten betreft, die zouden zeer goed een afzonderlijke keuring veroorloven.

De voorzitter deelde mee, dat ‘t plan bestond, een driemaandelijks tentoonstelling te houden en een algemeen driemaandelijks verslag uit te geven, wat zeker het best mogelijke overzicht

geeft. Bovendien geeft de keuring een waarborg. En de kosten van een afzonderlijke keuring zijn beslist veel hoger dan de kosten nu zijn.

Na lange discussie werd ten slotte besloten, nog 5 maanden in Assen te laten keuren en dan later een nadere beslissing te nemen.

De begroting werd in ontvangst en uitgaaf vastgesteld op *f* 1098.

Nu werd behandeld de vraag: „Hoe komt het dat vrij grote hoeveelheden boter uit de stad naar de landbouwers worden gezonden ?”

De heer Huisman kreeg hierover ‘t woord. Hij zette uiteen, hoe de landbouwers boter uit de stad betrekken, die óf aan de Waag wordt gekocht, of bij handelaren. Misschien is de boter goedkoper en de oorzaak zal waarschijnlijk liggen in het hogere vochtgehalte, zodat de prijs veel lager is, maar ook de boter minder vet is.

Een onderzoek moet worden ingesteld welke boter door de landbouwers uit de stad wordt betrokken. De heer Huisman heeft zich bereid verklaard een onderzoek in te stellen van monsters, bij landbouwers genomen, en hij nodigt de fabrieken in streken, waar boter wordt ingevoerd, uit, monsters te nemen bij landbouwers van zulke boter. Blijkt dan, dat het hoger vochtgehalte oorzaak is van lagere prijs, dan zal de bond moeten en kunnen optreden ten gunste der fabrieken. In de volgende vergadering kan men dan naar aanleiding de verkregen gegevens met een voorstel komen.

Gesproken werd nog over examens van de FNZ. o.a. voor assistent-beheerder. De F.N.Z., wil geen diploma's geven voor beheerder, maar alleen voor assistent-beheerders die op kleine fabrieken beheerder kunnen worden, die geen oud-leerling van de Zuivelschool kunnen betalen, en ook daar, waar geen door deze school gediplomeerden solliciteren.

Vele fabrieken kunnen niet iemand betalen, die een kostbare en degelijke opleiding in Bolsward gehad heeft en voor wie dus niet een traktement van *f* 700 tot hoogstens *f* 1000 voldoende is.

Tenslotte ging de vergadering in beginsel met het plan van examens van de FNZ. mee.

Over een voorstel van de heer Boersema, boete op te leggen aan de leden, die niet op vergaderingen vertegenwoordigd zijn, zal het bestuur op de volgende vergadering advies uitbrengen.

De vergadering werd hierna gesloten.

1908

Nieuwsblad vh Noorden 1908-01-08

INGEZONDEN.

M. de R.!

In de vergadering van de Gron. Zuivelbond gehouden den 12 Dec. jl., werden de discussie op een eigenaardig delicate wijze gevoerd volgens een verslag daarvan, voorkomende in het orgaan van de F.N.Z. Naar aanleiding ener benoeming van een lid in de commissie voor coöp. aankoop, werd door de heer Boersema voorgesteld, het aftredend lid d.i. schrijver dezes — niet weer te benoemen om reden “dit lid niet veel zich aan de zaak liet gelegen liggen en ook niet best met de andere leden kon opschieten.”

Daar ik mij, door afwezigheid, hierop niet kon verantwoorden, wens ik aangaande deze tenlastelegging hier slechts aan te voeren dat de eerste beschuldiging wel waarheid kan bevatten en dat ik in arbeidsprestatie bij mijne medeleden moest achterstaan, af te gaan op de enorme resultaten (!), door die commissie, gedurende een reeks van jaren, in 't belang der aangesloten fabrieken, bereikt en de heer Boersema, als reeds lang in die commissie zitting hebbende, zal het wel weten.

Wat het tweede deel zijner bewering betreft, — dat ik niet met de andere leden kon opschieten — dit onderschrijf ik, wat mij aangaat met groot genoegen. Dengene, die bij de coöp. aankoop geïnteresseerd zijn en weten willen, waarom ik dit gaarne onderschrijf, stel ik mij welwillend ten dienste voor uitvoerige inlichtingen.

Deze hele geschiedenis raakte mij overigens de koude kleren niet, doch de hr. Van Asperen, bestuurslid v.d. Groninger Zuivelbond, meende ook nog een duit in het zakje te moeten doen en oreerde: “als Loppersum aanwezig was zou hij er meer van zeggen; nu meent hij dat de heer Boersema goed deed de vinger op de wonde te leggen”. Deze mysterieuze orakeltaal, een afwezige betreffende, kon licht vermoedens en verkeerde gevolgtrekkingen, mij persoonlijk rakende, ten gevolge hebben en noopte mij genoemden heer dringend uit te nodigen mij mede te delen, wat hij toch wel op het hart had mij toen te willen zeggen, opdat ik mij, zo nodig van een eventuele blaam zou kunnen zuiveren, doch ik ontving hierop een terugkrabbeland, dus geen antwoord en daar ik absoluut wil weten wat hiermee is bedoeld en deze zaak tot klaarheid wil zien gebracht, nodig ik hierbij, in 't publiek, genoemden heer dringend uit hieraan gevolg te geven. Blijft hij ten deze in gebreken, dan ken ik mij het recht toe de aangehaalde phrase als “leuterpraat” te kwalificeren en weten belanghebbenden voor later, waaraan ze zich hebben te houden aangaande de vaak nog al mild vloeiende woordenstroom van dit bestuurslid. Met dank voor de opname.

Loppersum. Jan. 1908. J. BRAAK.

Verslag verg. Groninger Bond van Zuivelfabrieken.

Hedenmorgen werd in het café „Prins”, onder voorzitterschap van den heer S. Rooda van Middelstum, de algemene vergadering van den *Bond van Zuivelfabrieken in Groningen* gehouden.

Na opening door de voorzitter, die allen, en in 't bijzonder de heer Posthuma, welkom heette werd door de secretaris, den heer S. K. Westerdijk het verslag over 1907 uitgebracht. Hieraan ontlenuen we, dit thans 21 Fabrieken aangesloten zijn. De fabrieken te Leens en Bellingwolde bedanken als lid, terwijl „Stad en Lande” (Groningen) als zoodanig toetrad.

Over 1906 werden 24.122.778 kilo's melk verwerkt, In 1907 bedroeg dit aantal 29.031.623, wat een verschil van 5000.000 kilo's oplevert.

Er werden in het afgelopen jaar twee algemeene en tien bestuursvergaderingen gehouden. De boterkeuringen hadden wekelijks plaats.

De ontvangsten van de *commissie van aankoop* bedroegen *f* 619,72, de uitgaven *f* 378,08½, zoodat er een saldo was van *f* 241,63½.

De commissie stelt voor wijziging te brengen in de samenstelling ervan. Zij wenscht, dat de secretaris van den Bond permanent lid worde en dat de beide andere leden niet herkiesbaar zijn.

In het depôt was bij den aanvang van het jaar voor *f* 1316,31 goederen aanwezig, er was voor *f* 1104,56 uitgehaald, zoodat er nog aanwezig was *f* 211,75.

Blijkens het verslag van de commissie, belast met het nazien der rekening en verantwoording over 1907, bedroegen de inkomsten van den Bond *f* 1489,91, de uitgaven *f* 1510,09, zoodat er een nadeelig saldo was van *f* 20,18, voornamelijk te wijten aan de kosten der algem. vergadering.

Alles werd in orde bevonden en de penningmeester onder dankzegging gedechargeerd.

Ingekomen waren enkele rapporten van verslagen, die alle voor kennisgeving werden aangenomen.

Hierna kwam aan de orde de behandeling "en de vraag. „*Zal de Bond van Groningen inzake de gemeenschappelijke boterkeuringen met den Drentschen blijven samenwerken ?* Het eerst werd het woord verleend aan den heer Van Asperen, die met den heer Huisman onderzocht had wat het voordeeligste was. Het resultaat van dat onderzoek is geweest, dat het iets voordeeliger is, dat Groningen het alleen doet, omdat wellicht gebruik kan gemaakt worden van een lokaal van de rijkslandbouwschool. De keuring in Assen kost *f* 925. Men ontvangt een restitutie van *f* 200, zoodat de werkelijke kosten zouden bedragen *f* 725. De kosten van Groningen alleen zouden bedragen *f* 687. Wanneer men echter een lokaal moest huren zou het nadeeliger worden.

De commissie gaf der vergadering in overweging met Assen te blijven samenwerken.

Na eenige discussie, waarin het vóór en tegen van samenwerking werd besproken werd besloten nog voor dit jaar met Drenthe te werken, met de bepaling, dat de commissie zal trachten te bewerken, dat het volgend jaar de keuring hier zal worden gehouden.

De heer Posthuma, secretaris van den FNZ. B., hield daarna een rede over dien Bond.

Na te hebben aangetoond, dat ook hij den FNZ. onbekend onbemind maakt, ging hij tot opsomming der verschillende voordeelen, die uit samenwerking voortvloeien, over. Als zoodanig noemde hij een hand van vertrouwen, die ontstaat door de vergaderingen; een zekere ont-

wikkeling door de te houden lezingen. Bovendien kan men door algemeene samenwerking sommige storingen in het bedrijf voorzien. Verder geeft de Bond gelegenheid tot contróle; hij heeft een informatiebureau ingesteld en heeft boterkeuringen in het leven geroepen.

Deze keuringen, die in 't begin 4 maal per jaar gehouden werden, vinden nu wekelijks plaats. De boterexport is bovendien door middel van den Bond zeer verbeterd. Voor de kleinere fabrieken zijn de botermijnen opgericht; de handelsmerken en de garantiebewijzen hebben den boterhandel zeer bevorderd. Wat moet dat alles kosten? vroeg spr. Slechts 3 cent per 1000 liter melk; dat is niet veel.

Een xxxxxxxxxxxx (rechter deel tekst ca 12 letters niet leesbaar)

gedeelte van die kosten worden xxxxxxxxxxxx

gedekt door coöperatieven aankoop

50 pct. der kosten wordt reeds

teruggekregen. Bovendien heeft

onderlinge verzekering tegen ongeva

In deze 4 jaar is aan die onkosten

acht duizend gulden. Door sam

worden nog den knoeierijen de kop

tevens kan men met meer succes

regeering aankloppen om dezen

maatregel

Spreker bracht hier een eeresalut

directeur-generaal en sprak den w

dat de niet-aangeslotenen om de aan

lid zouden worden, want eerst wa

fabrieken tot den Bond behooren

doende kracht ontwikkelen.

Na nog eenige opmerkingen van

aanwezigen, werd de vergadering

hartelijk woord van dank aan den

door den voorzitter gesloten.

NvhN 1908-03-22

Gegevens uit Jaarverslag Zuivelconsulent Huisman

Aan het thans verschenen en ons toegezonden verslag van de werkzaamheden van den zuivelconsulent voor de provincie Groningen, over het jaar 1907, ontleenen we het volgende:

De correspondentie nam in omvang toe, en werden verzonden 608 brieven, briefkaarten en rapporten. Behalve de correspondentie is bureauwerk verricht door het maken van verslagen of rapporten terwijl het wijzigen van statuten voor de fabrieken te De Wilp, Garmerwolde, Zevenhuizen en Winschoten, het ontwerpen van die voor de zuivelfabriek en melkinrichting „Stad en Lande” te Groningen, het ontwerpen van een huishoudelijk reglement voor de stoomzuivelfabriek te Marum ook gerekend moeten worden. Van 100 personen of corporaties teekende de zuivelconsulent een bezoek ten zijnent aan.

In den loop van het jaar werd de medewerking van den zuivelconsulent gevraagd tot het veranderen van de handkrachtzuivelfabriek te De Wilp in eene stoomkracht, van turbinebedrijf in

eene stoomkracht te Laude, gem. Vlachtwedde, het maken van eene inrichting voor kaasbereiding te Ezinge, **het installeren der zuivelfabriek en melkinrichting „Stad en Lande”** te Groningen en het voorbereiden eener verandering, in stoombedrijf van de handkrachtfabriek te Zevenhuizen. Als over een paar maanden deze laatste fabriek gereed is dan is van de zes handkrachtfabrieken, welke voor eenige, jaren in Zuid-Westerkwartier voorkwamen, slechts de handkracht te Grootegast overgebleven. Er is door de besturen en directeuren der fabrieken en ook door den zuivelconsulent heel wat gewerkt moeten worden om dit resultaat te verkrijgen; het is den zuivelconsulent aangenaam te kunnen constateeren dat bij de veranderde fabrieken de voordeelen van stoombedrijf in 1907 zeer duidelijk ook voor de veehouders zijn aan het licht getreden.

Bijgewoond werden ambtshalve 71 vergaderingen. Spreekbeurten werden op 9 plaatsen vervuld.

Op het laboratorium werden onderzocht 1709 melkmonsters, evenals vorige jaren voor ‘t grootste gedeelte voor veehouders die melklijsten bijhouden en hunne melkmonsters niet aan eene fabriek onderzocht kunnen krijgen en voor de contróle op de melklijsten welke is ingesteld door de afd. Groningen van het N. R. S.

Verder werden onderzocht 15 monsters centrifugemelk, 15 monsters boter op vochtgehalte, eenige butyrometers op juistheid, een monster zwavelzuur voor melkonderzoek en 2 monsters water op geschiktheid voor gebruik voor boterwasschen.

Botercontrolestation

Tegelijk met bovengenoemd verslag werd ons toegezonden het verslag van het botercontrólestation Groningen, over datzelfde jaar.

Uit dit verslag blijkt, dat aangesloten waren 48 fabrieken en boterhandelaren.

Totaal werden onderzocht 1250 monsters boter (met inbegrip van de monsters, die door karnen in ‘t laboratorium waren verkregen). En wel van 1085 monsters het gehalte aan vluchtige vetzuren, 1182 het refractometergetal en 1145 het watergehalte.

Nieuwsblad vh Noorden 1908-07-02

Heeft huurboer voordeel gehad van zuivelfabrieken?

Het Landhuishoudkundig. Congres.

HEERENVEEN, 1 Juli. Hedenmorgen te half tien werd de vergadering voortgezet. Aan de orde kwamen :

[...]

Wordt door de oprichting van coöperatieve zuivelfabrieken de bestaanszekerheid van den Boer, speciaal van den huurboer — versterkt ?

In het prae-advies van den heer A. Rauwerda te Leeuwarden wordt allereerst nagegaan welken invloed de coöperatieve zuivelfabrieken hebben uitgeoefend op de zuivelbereiding als onderdeel van het landbouwbedrijf en op de boerderij als één geheel. Daarbij werd onderscheid gemaakt tusschen den invloed der fabriekmatige zuivelbereiding in het algemeen en die der coöperatieve verwerking van de melk in het bijzonder.

De praeadviseur kwam tot de conclusie, dal de door hem geschilderde invloeden tot gevolg hadden een hogere opbrengst van de producten der veehouderij, hetzij doordien de hoeveelheid vermeerderde, hetzij doordien de kwaliteit zich verbeterde en dus de prijs steeg.

Thans kwam hij tot de vraag: Welke invloed heeft de betere financiële uitkomst van het veehoudersbedrijf uitgeoefend op de bestaanszekerheid van den boer. Hij acht dat die onverdeeld gunstig is geweest overal waar de boer het bedrijf uitoefende *op eigen grond*.

Eveneens, waar het bedrijf wel niet wordt uitgeoefend op eigen grond, maar de boer slechts een in geld vastgestelde jaarlijkse uitkering behoeft af te staan, zoals bijv. de beklemde meiers in Groningen, of zij die een hypotheek op hun grond hebben gevestigd.

Anders is het echter gesteld met hen, die het land moeten pachten. Aanvankelijk zijn natuurlijk de voordelen van de Coöperatieve zuivelfabrieken ook gevloeid in de zakken der huurboeren. Doch dit heelt slechts kort geduurd. Zodra merkbaar werd, dat de winst van het bedrijf toenam, dreef de vrije concurrentie bij de verpachtingen de huren omhoog. Een huurboer, die door de invloed der coöperatieve zuivelfabrieken, doordat hij bijv. voor elke L. melk $\frac{1}{4}$ ct meer uitbetaald kreeg, in de eerste jaren een voordeel van f 300 behaalde, moest binnen korten tijd een ongeveer even grote som aan pacht meer betalen, zodat het gehele voordeel voor hem verviel en overging in een evengrote bate voor den landheer.

Volgens spr. is dus door de verbeteringen, welke de coöperatieve zuivelfabrieken in het bedrijf hebben bewerkt eenvoudig de pachtwaarde van het land gestegen. Daaruit volgt dat door die verbetering de bestaanszekerheid van de huurboer niet is versterkt; dat dit wel het geval is met de eigenerfden boer. Deze laatste geniet het voordeel echter niet als exploitant van het bedrijf, maar als grondeigenaar.

Na de inleiding, voert de heer *Veeman*, voorzitter van den *Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken in Friesland*, het woord. Hij toont aan, dat de verhouding tussen pachter en eigenaar allengs anders is geworden. Hij is optimistischer gestemd dan de inleider, maar moet erkennen, dat de bestaanszekerheid van de pachter niet naar evenredigheid is versterkt.

De heer *Rinkes Borger* te Sneek zegt dat ook andere zuivelfabrieken hebben meegewerkt tot verbetering der positie. De heer Gerritsma, wethouder in Schoterland, verdedigt de conclusie-Rauwerda. De heer Koning, adjunct-directeur van de Landbouw te Veenhuizen, vindt de conclusie te sterk.

De heer Rauwerda repliceert en constateert, dat geen debater zijne conclusie in de grond heeft aangevallen. (De Commissaris der Koningin in Friesland woont de vergadering bij.)

Nieuwsblad vh Noorden 1908-08-26

Plan GMvLenN – Stad- voor melkerscursus voor 'koemelkers'

GRONINGEN: De afdeling Groningen Maatschappij van Landbouw en Nijverheid in deze provincie meende ten zeerste in het belang van de koemelkers, hun veestapel, de zuivelheid en deugdelijkheid der melk, alsmede in'r belang van de gebruikers daarvan te handelen, door bij het Hoofdbestuur der genoemde maatschappij aan te kloppen, met het verzoek om een gedeelte van de Rijkssubsidie, welke zij ontvangt voor het houden van paarden- en rundvee-cursussen, te besteden voor het houden van een cursus te Groningen met het volgende leerplan:

- 1) Algemeen overzicht over den bouw- en de levensverrichtingen van het rund.
- 2) Bijzonder overzicht van de spijsvertering en de melkafscheiding met behandeling der oorzaken, waardoor de melk ondeugdelijk kan worden, voordat zij den uier verlaat (ziekten, voedsel, drinkwater, enz.).

- 3) Verpleging in den stal en in de weide, van het rund en meer speciaal de huidverpleging.
- 4) Voorlichting op het gebied der verloskunde en van de opvoeding van het kalf.
- 5) Oorzaken waardoor verontreiniging en ondeugdelijkheid van melk kan ontstaan, nadat zij den uier heelt verlaten, in den stal en in het melkhuis
- 6) Inrichting van nieuwe stallen en verbetering van bestaande dito.
- 7) Behandeling der melk gedurende het venten.

Voor een degelijke behandeling van de genoemde leerstof zullen ongeveer 12 á 15 lessen van twee uur elk, nodig zijn. Aan de besturen der zuivelfabrieken en de koemelkersverenigingen te dezer stede is verzocht om een adres van adhesie aan 't Hoofdbestuur te zenden.

Nieuwsblad vh Noorden 1908-04-29

Gron. Maatschappij van Landbouw en Nijverheid. (Noorder Afdeling). Lezing Zuivelconsulent Huisman 'Melkvorming'

UITHUIZEN: Buitengewone vergadering ten huize van den heer P. J. Huizenga te Uithuizen. Deze vergadering, die door 28 leden en enige belangstellenden was bezocht, werd te ruim 5 uur door den voorzitter geopend.

[....]

Als punt 3 stond op de agenda: Voordracht van de heer J. J. Huisman, zuivelconsulent voor de prov. Groningen, die als onderwerp vóór de pauze behandelde de „melkvorming” en in verband daarmee het melken en na de pauze uitleg gaf van doel, werken en streven van op te richten fokverenigingen.

Spreker begon met erop te wijzen dat over het algemeen de hier inheemse koeien te weinig melk geven. Als eerste oorzaak hiervan noemde spreker het slechte melken, doordat over het algemeen melkers niet voldoende met de taktiek van het melken vertrouwd zijn. Door slecht melken wordt de aanleg tot melk geven niet genoeg ontwikkeld en komt derhalve een koe niet op dat hoge peil van melkproductie, hetwelk bij goed en degelijk melken te bereiken zou zijn.

Spreker illustreerde zijn rede met verschillende tekeningen en gaf een duidelijk beeld van de samenstelling der inwendige melkorganen. Tussen de melktijden vormt zich gedeeltelijk de melk, die zich in boezem en uier ophoopt. De melkklieren, buizen en cellen werden achter-eenvolgens behandeld en zagen we dat door middel van zenuwen een prikkel wordt uitgeoefend op de melkklieren en deze aangespoord worden tot melkvorming.

Om tot een hogere melkproductie bij onze melkkoeien te geraken werd het oprichten van fokverenigingen, het bijhouden van melklijsten en het aanstellen van controleurs zeer aanbevolen.

Spreker gaf enige cijfers omtrent kostenberekening daaraan verbonden en zei dat reeds in onderscheidene plaatsen in onze provincie in die richting gewerkt wordt. Na de voordracht zei de voorzitter gelegenheid te geven tot het stellen van vragen aan spreker, die door dezen zoveel mogelijk zullen worden beantwoord.

De heer M. Wibbens zei met groot genoegen de interessante rede van de heer Huisman gevolgd te hebben en merkte op dat door het bestuur der stoomzuivelfabriek te Usquert reeds een onderzoek wordt ingesteld hoe te trachten tot het oprichten ener fokvereniging te geraken. Spreker zou graag de zienswijze van de heer Huisman weten of het wellicht ook gewenst zou zijn een zekere basis vast te stellen ten opzichte van melkproductie en vetgehalte.

De heer R. Dojes zei eveneens met veel genoegen naar de spreker geluisterd te hebben en vestigde er de aandacht op dat in landen als Zweden en Denemarken men ons ten opzichte van fokverenigingen reeds ver vooruit is en kwam spreker voorstellen dat het Bestuur der afdeling machtiging verleend wordt om in overleg te treden met het Bestuur der zuivelfabriek „de Concurrent”, te Usquert, teneinde alsdan gezamenlijk tot oprichting ener fokvereniging te geraken met de zuivelconsulent als adviseur.

De voorzitter zei dat een dergelijk voorstel volgens reglement eerst in de volgende vergadering in behandeling mag komen; doch dat bij goedvinden van $\frac{2}{3}$ der aanwezigen het voorstel voor directe behandeling vatbaar is, waartoe met 18 voor, tegen 1 en blanco 1 werd besloten.

De heer H. Welt vroeg of het dan in de bedoeling zou liggen dat de stieren dan tevens dienen ingeschreven te zijn in het stamboek en vestigde er de aandacht op dat soms op keuringen be kroonde stieren niet in het stamboek worden opgenomen. Door de heer Huisman werd achter-eenvolgens hierop geantwoord en zegt hij niet noodzakelijk te achten dat stieren van fokverenigingen ingeschreven dienen te worden in het stamboek, samenwerking tussen beide lichamen is echter altoos gewenst. Op voorstel van de heer H. Welt werd daarna bij acclamatie het voorstel Dojes, n.l. om tot bespreking tussen besturen der Afd. en zuivelfabriek te geraken, aangenomen.

De heer J. D. Clevering vroeg of het lopen van kalveren bij vaarzen ook invloed zal hebben op latere melkproductie. De heer Huisman zei te dien opzichte niet zo zeer een man der praktijk te zijn, doch zei wel eens gehoord te hebben dat de spenen ten gevolge van het zuigen wat klein bleven.

Na de spreker dank gebracht te hebben voor zijn interessante rede en na gebruikelijke rondvraag omtrent voorstellen en mededelingen sloot de voorzitter deze vergadering.

Nieuwsblad van het Noorden 1908-10-25

INGEZONDEN: Iets voor onze koemelkers.

Over een cursus in stal- en melkhygiëne

Wij vestigen de aandacht op de advertentie, voorkomende in dit blad van de afdeling Groningen der *Gron. Maatschappij van Landbouw en Nijverheid*, waarin de aangifte tot deelname in een cursus in stal- en melkhygiëne te geven door den heer **Ubbels, Rijksveearts te Roden**,¹⁰ wordt opengesteld. „Kennis is macht!” is de zinspreuk van onzen tijd. Dit geldt ook in niet geringe mate voor de koemelkers, deze nuttige burgers onzer stad.

Van verschillende zijden komen ze tegenwoordig wel wat in het gedrang. Het publiek begint – gelukkig mogen we wel zeggen – steeds hogere eisen te stellen aan de deugdelijkheid, aan de behandeling van de melk. De oprichting en het welslagen van melkinrichtingen is grotendeels aan dat betere inzicht te danken. Wanneer de koemelkers zich op den duur als zodanig staande willen houden, zullen ze op z'n minst evengoede waarborgen moeten kunnen geven, als de melkinrichtingen. Wanneer ze dat zullen kunnen doen, is in de allereerste plaats nodig, dat ze weten, wat er zoal aan hun bedrijf vast zit, gelijk dat met ieder het geval is. Dat dit heel wat meer is, dan het kopen en verkopen van een koe, het melken en teemsen en venten van de melk zal den deelnemers op den cursus wel duidelijk worden.

Volgens het programma bestaat de cursus uit 12 a 15 lessen van 2 uur. Wekelijks wordt 2 uur les gegeven. Op deze lessen zal o.a., gehandeld worden over den lichaamsbouw van het rund,

¹⁰ NvhN 1909-01-01 mededeling aan slot GMvL vergadering: 'de bekende cursus word gegeven door de heer J. Kroes'

over spijsvertering en melkafscheiding. De oorzaken van de ondeugdelijkheid der melk, voor en na het verlaten van den uier. Over de verpleging in stal en weide. Over verloskunde en opvoeding van het kalf. Over de inrichting van nieuwe en de Verbetering van bestaande stallen. Over de behandeling der melk gedurende het venten.

Ziedaar een heel program, dat zonder twijfel wel de belangstelling van belanghebbenden waard is. De cursus wordt geheel gratis gegeven. Niet alleen koemelkers en zoons van koemelkers, doch ook landbouwers en zoons van landbouwers uit de omgeving, worden toegelaten. Men geve zich spoedig aan, want meer dan 20 deelnemers kunnen niet geplaatst worden. Men make den spreker in de Hoofdbestuursverg. der Gron. Mij. van Landbouw en Nijverheid, die meende dat de koemelkers te „stijf” waren om hun eigen belang in te zien, beschaamd, zodat er zoveel toeloop komt, dat in volgende jaren nog meerdere cursussen nodig worden!

NvhN 1908-12-09

Verslag vergadering van de Groningen Zuivelbond

GRONINGEN: Hedennamiddag werd in ‘t *café „Prins”* onder voorzitterschap van den heer S. Rooda van Middelstum, een algemeene vergadering gehouden van den *Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen*.

Door den voorzitter werd medegedeeld, dat een schrijven was ingekomen van den heer Croesen¹¹ van Zwolle, waarbij te kennen werd gegeven, dat hij verhinderd was deze vergadering, waarin hij zou inleiden het vraagpunt betreffende het in ‘t leven roepen van een kwaliteitsmerk, bij te wonen.

Verder was o. a. ingekomen een schrijven van het bestuur van den Drentschen Zuivelbond, waarin te kennen werd gegeven, dat die bond besloten had aan den Groninger Bond te berichten, de kosten in de boterkeuring van *f*375 tot *f*500 te verhoogen.

Aan de orde kwam daarna de wekelijksche boterkeuring.

Door den voorzitter werd dit punt toegelicht. Spreker zeide, dat er thans, ook na de verhoging van de bijdrage door den Drentschen Zuivelbond, alle reden is voor den Groninger Bond om een zelfstandige keuring te Groningen te houden, te meer daar hier een geschikte gelegenheid voor is gevonden. Wel zullen die keuringen hier eenigszins meer kosten, maar daar staat tegenover, dat de boter weer naar de verschillende fabrieken teruggaat. Volgens den voorzitter zijn de kosten geraamd op *f*750.

Op een vraag van een der aanwezigen, wanneer de samenwerking met Assen zou ophouden indien het voorstel van het bestuur werd aangenomen, werd geantwoord, dat dit waarschijnlijk met 1 Jan. zou geschieden, doch de geregelde boterkeuringen zouden in Groningen niet eerder dan April kunnen worden gehouden.

Er werd over dit punt nogal eenige discussie gevoerd.

De heer Huisman zuivelconsulent, betreurde het, dat de samenwerking met Assen zoo spoedig zou ophouden, vooral ook, omdat daar uitstekende juryleden waren.

De heer Van Asperen zeide, dat de boterkeuringen in Assen zeer zeker aan de hoogste eischen voldoen, maar spreker meende toch, dat de Groninger Zuivelbond geen andere weg open staat dan de keuringen in ‘t vervolg te Groningen te houden.

Ten slotte werd het voorstel van het bestuur, om zelfstandige boterkeuringen in Groningen te houden, zonder hoofdelijke stemming aangenomen. In bespreking kwam vervolgens de zeer

¹¹ In dit verslag geschreven als Croesen, moet zijn Croessen – zoekverbetering! (ZHN.)

belangrijke vraag: zijn de fabrieken bereid mede te werken tot het in 't leven roepen van een kwaliteitsmerk?

Dit vraagpunt zou worden ingeleid door den heer Croessen uit Zwolle. De heer Croessen was verhinderd, doch de heer Posthuma, secretaris van den FNZ. die ter vergadering aanwezig was, verklaarde zich bereid inlichtingen te geven, indien deze gewenscht werden.

De voorzitter memoreerde in 't kort de geschiedenis van deze kwestie en herinnerde er aan, dat in de bestuursvergadering van 20 Oct. van den F. N. Z. een door den heer Croessen ontworpen reglement voor het kwaliteitsmerk met begroting en toelichting ter tafel gebracht. Door het bestuur werd besloten de voorbereiding van deze zaak voor de algemeene vergadering op te dragen aan het dag. Bestuur in overleg met den heer Croessen.

Het dag. bestuur en de heer Croessen hebben daarop de zaak nader besproken op 27 Oct. en het resultaat is geweest, dat een reglement werd ontworpen, dat verschenen is in het Bondsorgaan van 9 Nov.

In dit reglement staat o.m.: Door den F. N. Z. worden maatregelen genomen, door het mogelijk zal zijn, aan fabrieken welke dit wenschen, een attest over de kwaliteit hunner boter af te geven.

Dit attest zal afgegeven mogen worden bij boter van goede hoedanigheid en stevigheid.

Om het gebruiksrecht van het attest te kunnen verkrijgen moeten de fabrieken aan de volgende eischen voldoen: Zij moeten lid zijn van een der provinciale bonden van coöp. zuivelfabrieken, aangesloten bij den F. N. Z. of wel buitengewoon lid zijn van den F. N. Z. Zij moeten aangesloten zijn bij een der botercontrolestations onder rijkstoezicht. Zij moeten in hare statuten of huishoudelijke reglementen bepalingen hebben opgenomen, waardoor de levering van slechte melk voorkomen kan worden, terwijl de raad van beheer de overtuiging moet hebben, dat aan die bepalingen ook de hand gehouden wordt. De inrichting van en de zindelijkheid in de fabriek moet zoodanig zijn, dat naar het oordeel van den raad van beheer de mogelijkheid bestaat, dat de fabriek regelmatig een goed product maakt.

Zij moeten de room of de volle melk, bestemd voor de boterbereiding op een temperatuur van ten minste 80 graden Celsius verhitten.

Zij moeten op de boterkeuringen van den F. N. Z. een cijfer behalen, dat naar het oordeel van den raad van beheer voldoende is.

Met het oog op de kosten is een begroting van f 5300 opgemaakt. Uit deze begroting volgt, dat men zich voorstelt, dat per keuring gemiddeld 60 fabrieken zullen opkomen, om te trachten, het recht te verkrijgen, tot de volgende keuring een attest bij de boter te mogen afgeven. Het bestuur van den FNZ. meent, dat deze fabrieken de kosten der keuringen moeten betalen. Verder wordt verondersteld dat het gebruik van het attest zal kunnen worden verleend aan een aantal fabrieken, welke te zamen 5.000.000 Kg. boter produceeren gedurende de tijden, dat zij het recht hebben attesten af te geven.

De voorzitter zeide, dat het bestuur van den Groninger Zuivelbond in hoofdzaak gaarne wilde zien uitgemaakt, of men in beginsel voor het invoeren van een kwaliteitsmerk is.

De heer Fokkens van Grijpskerk maakte de bezwaren bekend, die bij het bestuur van zijn fabriek hadden bestaan tegen de invoering van een kwaliteitsmerk.

Zoo ook de heer Smit van Meeden, die meening was, dat op tal van kleine leveranciers niet zou kunnen worden toegezien. Met den heer Fokkens was deze spreker van meening dat Groningen voor deze zaak nog niet rijp

De heer Posthuma van 's-Gravenhage gaf een nadere toelichting van het voorstel van de FNZ. Op den voorgrond staat, zeide deze spreker, dat wij een kwaliteitsmerk wenschelijk achten, doch de fabrieken moeten het willen, anders moet de zaak maar weer blijven rusten.

De heer Elzenga van Winsum vroeg, of het wel op den weg ligt van den F. N. Z. om een kwaliteitsmerk in te voeren. De bond toch vertegenwoordigt maar een deel van fabrieken.

De heer Boersma van Grijpskerk verzette zich niet tegen invoering van een kwaliteitsmerk, maar wel tegen het reglement, zooals het er ligt.

De heer Huisman van Groningen zeide te gelooven, dat de F. N. Z- in dezen wel wat hard van stal was gelopen, waar de voorbereiding zwak is geweest. Spreker noemde verschillende punten, die er op wijzen dat het niet wenschelijk is, dat deze zaak dadelijk wordt afgehandeld, maar dat de F. N. Z. zich eerst moet afvragen, wat de bond in eigen boezem heeft te doen alvorens met een voorstel tot invoering van een kwaliteitsmerk te komen.

De heer Fokkens van Grijpskerk was van oordeel, dat men wel besluiten kon in beginsel tot het invoeren van een kwaliteitsmerk te komen, al is de practische uitvoering voor deze provincie van het reglement, zooals het daar ligt, ook onmogelijk.

De heer Bergma achtte het van groot belang alvorens te komen tot het invoeren van een kwaliteitsmerk, de grondstof, de melk, te verbeteren.

De voorzitter zeide, dat het een het ander niet insluit. We willen, zeide spreker, alle middelen aanwenden, om onze boter te verbeteren en een van die middelen is het invoeren van een kwaliteitsmerk, wat echter de verbetering van de grondstof niet uitsluit.

De heer Van Asperen raadde aan in overleg te treden met de *Melk-hygiënische Vereeniging*, en den *Speculatieven Bond van Zuivelfabrikanten*. Daarna werd tot stemming overgegaan.

De vergadering verklaarde zich in beginsel met 53 tegen 10 stemmen vóór de invoering van een kwaliteitsmerk.

Tot lid in de commissie van toezicht op den zuivelconsulent werd herkozen de heer P. B. Bierema te Usquert.

Bij het punt vragen en voorstellen vestigde de de heer Fokkens van Grijpskerk er de aandacht op, dat de Drentsche Zuivelbond diploma's uitreikt. Spreker deed de vraag, of het bestuur van den Groninger Bond ook dergelijke diploma's wenschte uit te reiken.

De voorzitter zeide, dat het bestuur de opmerking van den heer Fokkens in overweging zou nemen.

De vergadering werd daarna gesloten.

1909

Nieuwsblad van het Noorden 1909-01-13

Deel vergadering over nut vetgehalte uitbetaling

LOPPERSUM, 11 Jan. De eerste vergadering van de afd. „Loppersum” der Mij. van Landb. en Nijverh. van dit jaar werd heden gehouden in 't hotel „Spoorzicht” alhier onder presidium van den hr. Joh. Jensema.

[....]

Als slotnummer werd door 't bestuur aan de agenda toegevoegd eene bespreking over 't bepalen van den prijs der melk naar 't vetgehalte, dat, door den hr. Koster ingeleid, tot 'n belangrijke discussie aanleiding gaf, waaraan door verschillende leden werd deelgenomen. De hr. Koster gaf als z'n mening te kennen dat in deze streken alles wordt gedaan, om den lanbouw (akkerbouw) zoo productief mogelijk te maken, terwijl aan de veeteelt te weinig zorg wordt besteed. 'n Belangrijke prikkel ter verbetering in dezen zal blijven ontbreken, zolang de melkprijs niet in overeenstemming met 't vetgehalte wordt vastgesteld.

Met cijfers werd aangetoond, dat sedert de invoering van de controle aan de Friesche fabrieken 't gehalte der melk belangrijk was gestegen. Ook aan 't twee-derde deel van de Groninger zuivelfabrieken wordt deze maatregel reeds toegepast, terwijl te Middelstum en Holwierde overwogen wordt, of tot invoering van 't stelsel zal worden overgegaan.

Ongetwijfeld zijn er ook bezwaren. Er zal 'n controleur moeten worden benoemd, die tweemaal 's weeks 't gehalte heeft te bepalen en minstens f600 salaris zal moeten genieten. terwijl 't gevaar niet denkbeeldig is, dat leveranciers van melk met gering gehalte naar 'n andere fabriek zullen overgaan. Niettemin meent hij te mogen concluderen, dat toepassing van den maatregel niet alleen rechtvaardig en billijk, maar ook wenschelijk is.

Nadat verschillende heren hun mening hadden gezegd en de hr. **Braak**, directeur van de „Fivel” alhier, zich bereid had verklaard, in 'n volgende vergadering cijfers te zullen geven nopens de prijzen aan de fabrieken in Friesland in vergelijking met die aan deze fabriek, werd de conclusie van den inleider unaniem aangenomen.

De voorz. sprak den wens uit, dat in de e.v. vergadering van aandeelhouders der zuivelfabriek 'n voorstel in de zin der motie zal worden gedaan.

Nieuwsblad vh Noorden 1909-02-26

Lezing J. J. Huisman over nut Fokveevereniging

LOPPERSUM, 24 Febr. In 't hotel „Spoorzicht” alhier waren hedenavond een 25-tal belangstellenden opgekomen om te luisteren naar, de heer J.J. Huisman Zuivelconsulent te Groningen, die enige wenken zou geven in 't belang van 'n eventueel op te richten fokveevereniging.

De heer F. Coolman, die de verg. leidde, zei in z'n openingswoord, dat land- en tuinbouw, alsmede de paardenfokkerij in deze streken 'n hoge trap hebben bereikt, terwijl dit van de vee-fokkerij niet kan worden gezegd, 't Verenigingsleven en de controle laten op dit gebied nogal het een en ander te wensen over. Hij hoopte, dat de rede van de hr. Huisman de veehouders zal wakker schudden.

De spreker, daarna 't woord nemende, zette in 'n keurige, uitvoerige improvisatie uiteen 't nut van 'n fokvereniging. Hij deed dit uit 't oogpunt van 't practische nut, maar tevens om 't be-

lang, dat er voor de veestapel in deze streken kan voortvloeien. Met verschillende voorbeelden, voor 'n deel ontleend aan de werken van prof. Hugo de Vries, werd aangetoond, dat wel gesproken mag worden van erfelijkheid, maar niet van variabiliteit.

De eigenschappen zijn erfelijk, maar niet in dezelfde mate. Door 't kweken kunnen we komen tot 'n elementaire soort, die de verschillende eigenschappen in veel sterkere mate bezit. Van deze regel wordt door de graan- en aardappelkwekers 'n druk gebruik gemaakt.

Wat de planten aangaat, zijn we met deze wetenschap goed op de hoogte; de oogsten onzer landbouwgewassen zijn op deze wijze niet weinig verhoogd. Door de veehouder kan deze selectie niet worden toegepast, omdat hij te weinig individuen heeft. Daarom is nodig vereniging, coöperatie, 't Is op dit ogenblik onmogelijk, uit te wijzen, of hier 'n elementaire soort met bijzondere eigenschappen gevonden wordt. Daarvoor is nodig geregeld, nauwgezette waarneming.

In 1885 werd in Denemarken 'n stier ontdekt met bijzonder goede eigenschappen, die de stamvader is geworden van 't roode Deense vee. Zoo moet ook hier worden gezocht, want willen we de *Leistungsfähigkeit* van ons vee verhogen, dan moeten de handen aan de ploeg geslagen, om alle goede eigenschappen vast te leggen. De uitwendige zijn ons vrij goed bekend, maar de kennis van de inwendige eigenschappen laat nog veel te wensen over.

In de eerste plaats moet worden nagegaan de geschiktheid voor de melkproductie, en dan zal worden bevonden, dat sommige individuen moeten worden afgeschaft en andere aangehouden. In Friesland hebben de boeren reeds lang begrepen, dat nauwgezette controle veel voordeel oplevert. Kan die controle worden verkregen voor *f* 1 per koe en per jaar, dan is ze beslist wenselijk.

Daarna werd aangegeven, op welke wijze 't best kan worden gecontroleerd. Naast de controleur is nodig 'n controlecommissie, die 'n paar maal per jaar de veestallen bezoekt, en ondersteund door de gegevens van de controleur de eigenschappen van elk ingeschreven dier kan vaststellen en nagaan. Voor controleur kan worden gevormd 'n jong persoon, die tevens werkzaam kan zijn op de zuivelfabriek, welke daardoor tevens tot 't loon van deze beambte, dat op *f* 500 kan worden gesteld, kan bijdragen.

Hierna werden door sommige aanwezigen verschillende vragen gesteld, die door de hr. Huisman werden beantwoord. Hierbij kwam ook weer ter sprake de wenselijkheid, om de melk te betalen naar 't vetgehalte. Spr. merkte op, dat 't wel eigenaardig is, dat de laatste methode algemeen wordt gevolgd in 't Westerkwartier met z'n kleine boeren, terwijl deze streken met haar ontwikkelde landbouwbevolking achteraan komen. Toch is er kentering aanwezig. 't Overgroot deel betaalt op dit ogenblik reeds naar 't vetgehalte, terwijl sommige fabrieken in deze omgeving er aan denken, tot toepassing ervan over te gaan.

Nadat nog een en ander naar aanleiding van vragen door de spr. nader was opgehelderd, deelde de voorz. mee, dat de aanwezige besturen van de beide stierenverenigingen 't van groot belang achtten, dat voor deze streken 'n fokvereniging werd opgericht.

Hij had alle hoop, dat bij de zuivelfabrieken niet tevergeefs om steun zou worden aangeklopt. Er zal nader overleg worden gepleegd en dan later 'n openbare vergadering worden uitgeschreven. Door applaus toonde de verg. hiermede hare instemming. De heer Coolman sloot met 'n woord van hartelijke dank aan de hr. Huisman.

Verslagen van de Zuivelconsulent Groningen J. J. Huisman

Van den heer J. J. Huisman alhier ontvingen wij het verslag zijner werkzaamheden als zuivelconsulent voor de provincie Groningen over 1908. Er blijkt uit, dat hij voortdurend een grote werkzaamheid ontwikkelt al zijn de zaken, waarvoor zijn advies gevraagd wordt, niet steeds even belangrijk.

Door zijn kantoor worden 603 correspondenties verzonden over de meest uiteenlopende zaken. Daaronder waren ook rapporten aan fabrieksbesturen of besturen van landbouwverenigingen. De beantwoorde vragen waren van allerlei aard, zowel commercieel als technisch. Eén rapport, over het oprichten een fokvereniging, is bijna in zijn geheel in het verslag opgenomen. Het resultaat daarvan is dat met veler medewerking zulk een vereniging is tot stand te brengen, zó ingericht, dat zij voor de veehouder weinig kosten en bezwaren meebrengt, maar toch ook zó werkende, dat hare resultaten voldoende betrouwbaar zijn. In onze provincie werkt nog slechts één fokvereniging n.l. te Noord- en Zuidbroek.

Bij de mededeling hoe vaak hij mondeling advies moet uitbrengen (127 keer) bespreekt de heer H. het noodzakelijke van het in de handel brengen van een karn, geschikt voor handkracht, die gemakkelijk gaat en vlug karnt, voor zoveel deze combinatie mogelijk is.

In het hoofdstuk over het bezoeken van fabrieken memoreert de Zuivelconsulent de contróle van het Bureau voor landbouwwerktuigen en -gebouwen te Wageningen, dat goede diensten bewijst. Bezocht werden 13 fabrieken éénmaal, 26 tweemaal en 7 drie of meermalen. Hieraan wordt vastgeknoopt eene beschouwing over de beste wijze om van den last van schuim te worden bevrijd.

In een bespreking van boterkeuringen wijst de schrijver er vervolgens op, dat z.i. het extra bewerken van den boter bedenkelijke, afmetingen gaat aannemen en de kwaliteiten, die men bereikt, niet altijd werkelijke goede kwaliteiten zijn, maar dikwijls slechts schijn.

Over de kwaliteit van karnemelk is hier te Groningen nog al wat te doen geweest, doordat de directeur van de gemeentelijke keuringsdienst niet te veel water wilde toelaten. Het blijkt, dat de samenwerking van beide heren de kwaliteit van de hier ter stede verkochte karnemelk ten goede is gekomen.

De zuivelconsulent woonde 74 vergaderingen bij, fungeerde op vele keuringen als jurylid, bezocht enkele andere en vervulde 12 spreekbeurten op vergaderingen.

In zijn laboratorium werden onderzocht 1558 melkmonsters, enige botermonsters en kaasmonsters. Voorts gaf de heer Huisman nog een cursus voor opleiding van fabriekspersoneel, in de wintermaanden lessen aan de rijkslandbouwwinterschool en in de zomer een cursus voor onderwijzers, die voor de akte landbouwkunde werken.

Verslag Botercontrólestation.

Het verslag van het Botercontrólestation begint met de mededeling van de mutaties in het bestuur. De commissie van toezicht bestond uit de heren S. Toxopeus te Zuurdijk, S. K. Wester-

dijk te Usquert, J. Zuidhof te Noordbroek. J. D. Boersema te Grijpskerk en de directeur van het *Rijkslandbouwproefstation* te Groningen.

Het botercontrolestation is tot flinke ontwikkeling gekomen. Op twee na zijn alle zuivelfabrieken in deze provincie er bij aangesloten. De gestelde contributie bleek voldoende en het reservefonds, is al bijna op de reglementaire hoogte. De productie der aangesloten fabrieken bedroeg in 1908 1.880.000 K.G.

De ontvangsten bedroegen in 1908:

aan rijkssubsidie	<i>f</i>	850,--
van aan geslotenen	„	2410,13½
aan gekweekte rente	„	27,98
Totaal	<i>f</i>	3288,11½

De uitgaven bedroegen:

voor exploitatie	<i>f</i>	1938,20½
in de reservekas	„	716,23
betaald voorschot aangeslotenen	„	384,34
door het Rijk te restitueeren reisk.	„	80,75
Totaal	<i>f</i>	3119,52½

Het station bezit:

kosten der inrichting	<i>f</i>	489,30
reserve	„	2212,46½
Totaal	<i>f</i>	2701,76½

Er werden 1264 monsters boter onderzocht. Eenmaal is een boete van *f* 40 opgelegd. Aan het verslag zijn toegevoegd een lijst van wenken tot het verkrijgen van boter met een normaal vochtgehalte, een tabel van de resultaten van het onderzoek op dit gehalte en tal van grafische overzichten betreffende het gehalte aan vluchtige vetzuren.

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen

Gistermiddag had in 't café „Prins” de algemene vergadering plaats van de Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen.

De voorzitter de heer S. Rooda, opende deze eerste vergadering in 1909. Hij bracht een woord van dank aan de voorzitter en de secretaris van de Alg. Ned. Zuivelbond (FNZ.) voor hun aanwezigheid op deze vergadering. Spr. bracht een woord van hulde aan deze beide heren voor hetgeen ze voor de Bond hebben gedaan.

Verder maakte de voorzitter nog gewag van de vooruitgang, die is waar te nemen op het gebied van zuivelindustrie. Niet alleen is de inrichting der fabrieken verbeterd, doch door de botercontrole is de kwaliteit van de boter verhoogd en hebben de zuivelproducten in het buitenland een beteren naam gekregen. Dit is, zei de voorzitter, voor een groot deel te danken aan de voorzitter en de secretaris van de A. N. Z. B.,¹² (FNZ.) die op het ogenblik een rondreis maken bij de verschillende afdelingen.

Van de ingekomen stukken vermelden we dat Woltersum voorlopig lid van de bond blijft, en de *bedanking* dus intrekt.

Aan het verslag van de secretaris, de heer S. K. Westerdijk, ontlene we dat de bond in 1908 bestond uit 22 fabrieken. In 1908. Werden 35 miljoen L. melk verwerkt tegen 29 miljoen in 1907. Door het bedanken van Bellingwolde en het toetreden van Marum, als lid, bleef het aantal gelijk. Over de prijzen der producten kan de bond tevreden zijn. Er zijn 8 bestuursvergaderingen gehouden en 3 algemene.

De boterkeuringen, die vroeger gehouden werden met de afdeling Assen zijn na 1 Jan. wekelijks gehouden te Groningen in een ruimte, die welwillend is afgestaan door de melkinrichting „*Stad en Lande*” welke inrichting hiervoor een woord van dank toekomt

De rekening en verantwoording van de Penningmeester, uitgebracht bij monde van de heer Hoenderken van Noordlaren geeft de volgende cijfers: Ontvangsten *f* 1270,43, uitgaven *f* 952,20, 20, batig saldo *f* 318,23. Ontvangsten van het coöp. aankoop depot *f* 1433,55, uitgaven *f* 1809.55½, nadelig saldo *f* 376,00½.

Voor korting is ontvangen *f* 611,70, verzonden aan de fabrieken *f* 557,20½, batig saldo *f* 84.49½.

De rekening en verantwoording werd goedgekeurd en de penningmeester met een woord van dank gedechargeerd.

De heer Boersma van Grijskerk, bracht daarna een uitgebreid verslag uit van de commissie voor coöperatieven aankoop.

Hierna kwam aan de orde de bespreking van inzending op de tentoonstelling, welke gehouden zal worden vanwege de maatschappij Westerkwartier.

Het bestuur stelde voor in de eerste plaats een boterkeuring te houden, een zogenaamde wedstrijd en daarvoor enige premies beschikbaar te stellen. Tevens een kaaskeuring (er zijn tegenwoordig 14 á 15 fabrieken, die kaas fabriceren) De keuring zou ook voor niet-aangesloten toegankelijk zijn. Transport kannen, zeven etc. worden ook voor inzending wenselijk geacht. Het bestuur wenst hiervoor *f* 150,- beschikbaar te stellen.

¹² *Algemene Nederlandsche Zuivel Bond* of Federatieve Bond, werd alleen in de beginperiode gebruikt. In de transcriptietekst steeds veranderd in FNZ. (Federatieve Nederlandsche Zuivelbond.) – i.v.m. betere zoekmogelijkheid zonder puntjes! (ZHN.)

De heer Siccama, Grijpskerk, wil dit bedrag op *f*200 zien gebracht.

De heer Huisman, zuivelconsulent, ging daarna een uitgebreid overzicht geven omtrent hetgeen op die tentoonstelling zou kunnen worden ingezonden door de bond. Spr. noemde o. a. boter, kaas en onderdelen, betrekking hebbende op de melkwinning. Verder werd nog door spr. medegedeeld, dat de melkinrichting „*Stad en Lande*” *f*25 voor deze tentoonstelling beschikbaar zou stellen.

Het voorstel van ‘t bestuur om aan de tentoonstelling deel te nemen, werd daarop bij acclamatie aangenomen.

Op voorstel van den heer Siccama werd besloten het bestuur een crediet te verlenen van *f*200

De heer Huisman stelde nog voor naast de keuring van gezouten boter ook een van ongezouten te houden.

Dit zal aan de *betrekkelijke* commissie worden overgelaten.

De bespreking: of het in ‘t algemeen belang niet wenselijk is, dat in sommige gevallen (b.v. bij vervalsing, grove onreinheid of iets dergelijks) de leveranciers niet van de ene fabriek naar een naburige zusterfabriek kunnen overgaan, werd ingeleid door de heer IJ. Van Asperen, directeur van „*Stad en Lande*”.

Spr. vond, dat de bond van zuivelfabrieken in de eerste plaats maatregelen moest nemen om het overlopen van leveranciers, die zondigen tegen het zuivelreglement, te voorkomen. Dit zou kunnen gebeuren door een commissie van 3 personen te benoemen (1 uit de zuivelbond te kiezen, 1 uit de Maatschappij van Landbouw en een lid, door deze twee verenigingen te kiezen), die dan de eventuele kwesties zou onderzoeken.

De heer Fokkens betoogde, dat wanneer de fabrieken alle coöperatief werkten en er geen Naamloze Vennootschappen waren, de overloperij spoedig gedaan zou zijn.

De voorzitter stelde daarop voor een commissie te benoemen, die in een volgende vergadering met een uitgebreid rapport zal uitkomen en die bevoegd zou zijn om een concept-reglement te maken, met het verzoek aan de fabrieken om zich daaraan te houden.

De heer Huisman vond nog gelegenheid op te merken, dat de kwesties zeer goed konden worden voorkomen, wanneer de besturen van verschillende fabrieken meer met elkander in overleg traden.

De heer Posthuma, secretaris van de FNZ. was van mening dat voor Naaml. Vennootschappen wel dezelfde bepalingen waren te maken als voor de coöperatieve fabrieken. Spr. kon zich uitstekend met het voorstel van de voorzitter verenigen.

Het voorstel van de voorzitter om een commissie te benoemen, werd daarna aangenomen.

De heer Huisman, zuivelconsulent, leidde daarna de bespreking van de resultaten van de boterkeuring in. Volgens het uitgebracht verslag is het verschil tussen de verschillende inzendingen niet verbazend groot. Wat de geur en smaak betreft, hieraan kan nog meer gedaan worden. Vervolgens werd aangegeven op welke manier aan de gebreken tegemoet gekomen kan worden. In vastheid staat de boter beslist achter bij die der zusterprovinciën.

Een woord van dank werd gebracht aan de heer Huisman. Tevens werd een woord van hulde gebracht aan de jury van de boterkeuringen.

Op de agenda van de a.s. Dinsdag te Utrecht te houden algemene vergadering komt voor de ontslagname van de secretaris van den FNZ., de heer Posthuma. De afd. betreurt dit aftreden zeer en bracht een woord van dank aan de heer Posthuma voor hetgeen hij voor de bond deed.

Omtrent het punt tentoonstelling ter gelegenheid van het internationaal zuivelcongres te Boedapest, gaf de voorzitter van den FNZ. Enige inlichtingen. Spr. wenste, dat deze afd. evenals andere zou meedoen aan het inzenden van geschriften, statistieken enz. en er aan verbinden een boterinzending. De voorwaarden van inzending zijn zeer voordelig. Zo mogelijk zal de beste plaats aan Nederland worden gegeven, en de kosten voor inzending zullen voor iedere fabriek slechts f 10 bedragen. De inzending moet 2 K.G. boter bedragen.

Bij het punt aanvragen van kwaliteitsattesten ontspan zich nog al enige discussie. De heer Groeneveld merkte op, dat sommige fabrieken niet altijd even goede monsters hadden. Spr. merkte op, dat de boter soms 8% gezouten werd, welke boter gevraagd werd door sommige landbouwers voor hun personeel.

Tot leden van de commissie van beheer werden alsnu aangewezen de heren .J. E. Sikkema, P. Folkens en IJ. Asperge

Het voorstel van de heer Fokkens, gedaan in de vorige vergadering, om diploma's uit te reiken voor de beste boter, werd aangehouden tot de volgende vergadering.

Aan de verschillende commissies werd een woord van dank gebracht.

De voorzitter van de FNZ., de heer a'Escury bracht aan de afdeling nog den dank voor de schitterende ontvangst, die de FNZ. bond in 1907 door de afd. Groningen is bereid en voor de woorden van welkom. Verder sprak spr. de beste wensen uit voor de afdeling. De meeste medewerking is ondervonden van de zijde van de Groninger afdeling. Er zijn bij de zuivelfabrieken nog te veel, die niet zorgen voor de ouden van dagen. Spr. hoopte dat de verzekering bij de fabrieken grten ingang zou vinden.

De heer Posthuma nam daarna afscheid van de afd. Groningen. Spr. verlaat 1 Mei de betrekking van secr. van den zuivelbond, doch zijn streven zal nog steeds zijn de zuivelindustrie te bevorderen,

De heer Siccama deed nu de vraag of het aanbeveling verdient de ondermelk door te condenseren op prijs te brengen.

De heer d'Escury antwoordde, dat de Federatieve Bond dit gaarne onderzoeken zal.

De heer Huisman wenste, dat ook de Federatieve bond zich met de kaasindustrie bemoeide.

Hierna sluiting der vergadering.

Nieuwsblad van Friesland 1909-10-09

Voorspelling koemelker over monopolie melkinrichtingen

Heerenveen heeft geen ijsbaan-kwestie meer; Heerenveen heeft geen melkoorlog meer; als er niet spoedig iets nieuws uitgevonden wordt, gaat het saai de winter tegemoet. De ijsbaan-kwestie laten we rusten in vrede, maar over de melkoorlog, de oorlog om een cent, willen we nog even napraten. De tappers hebben de strijd verloren, konden hem ook niet winnen, waar hun stukken op het schaakbord zo verdeeld waren opgesteld en de strijdlustige Bouwlusters zulk een krachtige steun in den rug kregen van de fabriek. Maar nu hebben we voor het hoor en wederhoor ook eens 'n tapper gesproken, die maling zegt te hebben aan hele Bouwlust, als dat zo par force niet meer dan 7 cts. betalen wil, waar de melk de tapper zelf 6½ cts. kost.

Maar tegen die fabriek, die onderkruipende fabriek, wil hij toch waarschuwen. De mensen moeten begrijpen, zegt hij, dat het de fabriek er alleen om te doen is, de tappers er uit te wroeten. Alle boeren aan de fabriek als leveranciers, en alle burgers aan de fabriek als klanten, dan heeft zij de handen ruim en kan ze laten betalen wat ze wil. “Want als 't zover eenmaal komen mocht, moet men niet menen, dat men nog melk zal kunnen krijgen voor 6 cts., noch voor 7 cts.; dan zal men blijmoedig hebben te betalen, wat men nu zo hardnekkig weigert.

Dat is de profetie van een melktapper. In hoever hij de dingen goed doorziet, wagen wij niet te beoordelen, maar er kan in elk geval rekening mee worden gehouden. En krijgt hij werkelijk te eniger tijd gelijk, dan... zal Heerenveen, gewaarschuwd als het is, het gevaar wel tijdig genoeg hebben zien aankomen en is dan inmiddels rijp geworden voor een coöperatieve-melkvoorziening.

Het gaat met vele maatschappelijke kwesties als met een rupsenplaag: als 't al te bar wordt, lost de kwestie zichzelf op. Doen de rupsen dat dan ook? Ja zeker, dat lezen we daar juist. Als de rupsen in zo groten getale geboren worden, dat zij reeds alle bladeren van de bomen hebben gevreten vóórdat zij volwassen zijn geworden, zal de hele rupsenkolonie van honger sterven. Wat op melktappers en tappende melkfabrieken toegepast dus zou zijn: als ze, op welke manier dan ook, de prijs op een abnormaal peil willen brengen en houden, plegen ze zelfmoord, want dan lokken ze uit, dat de burgerij met het machtige wapen der coöperatie zich te weer stelt en daarmee zeer zeker de strijd zal winnen. Maar dat zijn toekomstzaken. Vooralsnog is er vrede en geen gevaar: de melk is weer op zeven centen.

1910

Uit jr.-verslag FNZ.
Gegevens 1910 GBvCZ

Bond van Zuivelfabrieken in Groningen.

Bestuur op 1 Januari 1910.

S. Rooda, Middelstum, *Voorzitter*.
S. K. Westerdijk, Usquert, *Secretaris-Penningmeester*.
Dj. Siccama, Noordhorn.
A. v. Delden, Meeden, *Vice-Voorzitter*.
E. Botjes, Zuidbroek.
I. J. v. Asperen, Groningen.

Afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde in 't bestuur van den F. N. Z.

S. Rooda.
S. K. Westerdijk.

De commissie voor coöperatieve aankoop.

J. D. Boersema, Grijskerk.
M. Stelwagen, Ezinge.
S. K. Westerdijk, Usquert.

De commissie voor de boterkeuring.

J. D. Boersema, Grijskerk.
G. Wolters, Usquert.
J. J. Huisman, zuivelconsulent, Groningen.

Onze gewone leden is afgenomen met één, n.l.
Loppersum.

Buitengewone leden zijn met 2 verminderd en is
nu 26.

Begrooting 1910 aan inkomsten en uitgaven f 1734,23.

Fabrieken te:	Aantal K.G. verwerkte Melk.	Voorzitter.	Directeur.
Aduard . . .	1,308,011	J. Bolt, Aduard	F. de Jong
Baflo . . .	590,652	E. Kadijk, Baflo	P. A. Groeneveld
Bedum . . .	527,823	D. C. W. Meijer, Bedum	K. Schipper
Ezinge . . .	2,831,415	M. Th. Brouwers, Aduaderzijl	M. Stelwagen
Farmsum . .	713,909	G. H. Glas, Loppersum	E. O. Toxopëus
Garmerwolde	786,585	P. W. Dijksterhuis, Garmerwolde	G. Borgman
Glimmen. . .	948,695		G. Ebbinge
Grijskerk . .	8,729,954	D. van Dellen, Grijskerk	J. D. Boersema
Haren . . .	807,795	R. Koops, Haren	J. v. Hamelen
Hellum . . .	1,275,359	L. Adriani, Schildwolde	Th. G. de Boer
Marum . . .	2,453,563	B. J. Bosma, Marum	M. v. d. Kamp
Meeden . . .	782,555	M. F. Smid, Meeden	K. Wigboldus
Middelstum .	3,241,216	J. A. v. Bergen, Middelstum	K. Wolters
Noordlaren .	879,228	A. S. Hadding, Noordlaren	F. L. Boersma
Slochteren .	1,733,839	W. Oomkens, Slochteren	J. v. Wijk
Stad en Lande	2,044,687	L. Jensma, den Ham	I. J. van Asperen
Usquert . . .	1,076,922	P. B. Bierema, Usquert	G. Wolters
Winsum . . .	1,749,431	K. L. Poll, Winsum	J. M. Elzinga
Woltersum . .	349,436	N. Oosterhuis, Overschild	J. Beukema
Winschoten .	624,015	A. Busscher,	H. in 't Veld
Zuidbroek . .	1,489,631	Th. Huisman, Noordbroek	S. Bergsma
	34,944,751		

Verslag vergadering Bond van zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN: Hedennamiddag vergaderden in het *café „Prins”* de leden van den Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen.

Wegens ziekte van den voorzitter, den heer S. Rooda van Middelstum, werd de vergadering gepresideerd door den heer A. van Delden van Meeden, vice-voorzitter, die alle aanwezigen in het bijzonder den heer Reitsma,¹³ algemeen secretaris van den FNZ., welkom heette op deze eerste vergadering in 1910.

Aan het jaarverslag, uitgebracht door den secretaris den heer S. K. Westerdijk, ontlene we, dat het ledental in den loop van het jaarr met 1 is verminderd, n.n. de zuivelfabriek te Loppersum. De hoeveelheid melk, die door de verschillende fabrieken is verwerkt, was zeer bevredigend. Werd er gedurende het vorige jaar bij 22 fabrieken 36.302.097 K.G. melk verwerkt, dit jaar was dit voor een zelfde aantal fabrieken 37.357.827 K.G., waarbij nog geteld kon worden een goede 600.000 K.G. van Winschoten .

Wat de prijzen betreft, was het afgelopen jaar ook bevredigend, de kaasprijzen, waren in het begin van het jaar niet zoo hoog als in 't laatst, ze stegen aanmerkelijk. De boterprijzen waren het geheele jaar best.

Dit kan er, volgens de meening van den secretaris, bevorderlijk aan zijn de veehouderij eer uit te breiden, dan in te krimpen. Alleen de stroo- en hooiprijzen waren extra hoog.

In het bestuur is geen verandering gekomen. Er waren dit jaar 2 algemeene en 7 bestuursvergaderingen.

De keuring werd met 1 Jan. niet meer met Drenthe, maar alleen voor dezen bond in Groningen gebonden, door de welwillendheid van de fabriek „*Stad en Lande*” te Groningen. Later had de keuring plaats in een der lokalen van de winterlandbouwschool, hetgeen zeer voldeet. De keuring geschiedt door de heeren J. Huisman en Pel. Het nuttige van de keuring blijkt voortdurend.

Het verslag werd onder dankbetuiging aan den secretaris goedgekeurd.

Door de desbetreffende commissie was de rekening en verantwoording nagezien en in de beste orde bevonden. De inkomsten bedroegen *f* 1914,08, de uitg. *f* 1808,59⁵ en het saldo *f* 105,48⁵

Eveneens werd in orde bevonden de rekening van den coöperatieven aankoop. De ontvangsten bedroegen *f* 1652,73, de uitgaven *f* 1492,32, en het voordeelig saldo *f* 160,41.

De penningmeester werd onder dankbetuiging gedechargeerd.

In het verslag van de commissie voor coöperatieven aankoop wordt gezegd, dat verbetering merkbaar is. Toch zijn er nog verscheiden fabrieken, die niet zijn aangesloten.

Er werd gewezen op de groote voordeelen die aan den centralen aankoop verbonden zijn en de hoop uitgesproken dat de achterblijvers zich alsnog mochten aansluiten.

Hierna gaf de heer J. J. Huisman, zuivelconsulent een lezing over de boterkeuringen over 1909. Spr. zeide te mogen constateeren dat die keuringen bleken heel goed te werken. De gehaltebewerking was veel beter geworden, ook wat betreft geur en smaak valt verbetering te

¹³ Stond Reitsema, in 'Boek Geluk' echter Reitsma, waar in voor heb gekozen. (ZHN.)

bespeuren. De lastigste gebreken, die dit jaar zijn voorgekomen zijn iets vettig, goor en kook-smaak. Spr. noemde hiervan de oorzaken.

Deze gebreken zijn echter niet zoo erg meer als de vroegere en gemakkelijker te overwinnen. De heer J. J. Huisman gaf nu eenige reisindrucken van Hongarije. Hem werd door den voorzitter een woord van dank gebracht voor de interessante lezing.

Na nog eenige mededeelingen werd de vergadering gesloten.

NvhN 1910-04-06

Gegevens uit Verslag van zuivelconsulent Huisman

In zijn verslag over het afgelopen jaar zegt de heer Huisman, zuivelconsulent voor de provincie Groningen, dat waarschijnlijk doordat fok- en contrólevereeningen in deze provincie nog weinig voorkomen, de behoefte aan cursussen in melkonderzoek nog niet gevoeld is.

Voor opleiding van fabriekspersoneel wordt een cursus gegeven, welke twee jaren duurt. In de vier wintermaanden gaat het bezoeken veelal moeilijk en staan de lessen stil. Toen op 10 Maart 1909 de lessen werden hervat, bedroeg het aantal deelnemers nog 9, die voor verreweg liet grootste gedeelte de lessen tot het einde getrouw volgden.

De heer Huisman gaf voorts les aan de Rijkslandbouwwinterschool te Groningen, aan den onderwijzerscursus en aan den huishoudcursus aan de Rijkslandhouwwinterschool te Veendam.

Verschillende lezingen werden daarenboven door hem gehouden en is voor het bezoeken van fabrieken en boerderijen op 34 dagen een reis gemaakt. De heer Huisman meent, dat er in den geheelen dienst van het zuivelconsulentschap zal worden verkregen door de aanstelling van een assistent. In het laboratorium werden in het afgelopen jaar 1457 monsters melk onderzocht

De gezondheidstoestand van het vee was goed, er valt alleen op te merken dat de „wrang” nog te veelvuldig voorkwam, zoomede het ontijdig verwerpen der vrucht en het niet drachtig willen worden der koeien.

De weiderij en de hooioogst hebben zeer geleden door het ongunstige weder; tot 20 Juni was het te koud en zonder regen; de zomer bracht te weinig warmte en veel teveel water, zoodat de hooioogst vrijwat beneden normaal bleef. In weidestrecken met veel melkerij is minder melkvee opgezet dan het vorige jaar, duidelijk merkbaar aan den verminderden melkaanvoer hij de betreffende fabrieken. Hetzelfde is waar te nemen in streken met kleine bedrijven, waar men gewoon was hooiland te huren en het gewonnen hooi des winters te vervoederen aan melkvee (gemeente Haren, Zuid-Westerkwartier). In streken met overwegende bouwbedrijven is het te kort aan hooi niet merkbaar aan de melkproductie; deze nam veelal nog toe vergeleken bij het voorgaande jaar; door het voeren van kaf, het toenemend verbouwen van groenvoedermiddelen, die gedeeltelijk geënsileerd worden, kon in het ontbrekende worden voorzien door den aankoop van krachtvoeder en zijn door de verlaagde veeprijzen in het najaar meer melkkoeien gestald.

De vrij wat minder dan normale grasgroei is vooral gevoeld in streken met overwegend vetweiderij; daar waren geen hooilanden in reserve, er is te weinig gras gegroeid voor de dieren, om vet te worden, en door het algemeen gebrek aan voeder waren de prijzen van pas gekalfd melkvee in het najaar veel lager dan waarop bij den inkoop gerekend was.

Algemeene veranderingen in de kwaliteit van de boter en de kaassoorten zijn niet opgevallen.

Tot verbetering van de kwaliteit der boter houdt de Groninger Zuivelbond wekelijksche boterkeuringen, de boter wordt beoordeeld door een boterhandelaar en den zuivelconsulent. De 20 aangesloten fabrieken nemen aan deze keuringen geregeld deel, bij velen is een ernstig streven naar kwaliteitsverbetering duidelijk merkbaar.

De prijs der boter hield zich goed; in Januari, Februari, Maart en Juli was zij lager maar in September, October, November en December ongeveer evenveel hooger dan in 1908. De kaasprijzen waren voor alle soorten vrijwat hooger dan in 1908 ; was toen de handel bepaald stug, thans was hij zeer willig.

Ten slotte merkt de heer H. op, dat in meerdere plaatsen (te Grijpskerk is een contrólevereniging en te Usquert een volledige fokvereniging opgericht) men werkzaam is om tot de oprichting van eene fokvereniging te geraken. Aan het verslag is toegevoegd een overzicht van het onderzoek naar den zuurgraad van karnemelk, gezuurde en ongezuurde ondermelk en wei op het tijdstip als het aan het jongvee verstrekt wordt.

NvhN 1910-12-16

Verslag vergadering Bond van Zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN: Hedenvoormiddag werd in het *café „Prins”*, onder presidium van den heer S. Rooda van Middelstum, de algemene vergadering gehouden van den *Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen*.

Bij de opening der vergadering wees de voorzitter er op, dat het afgelopen jaar voor onze veehouders een goed jaar is geweest. Het vee verkeerde in een gunstigen toestand, er werd een hoge prijs besteed en het gras was goed. Maar juist nu kwam bij spreker de vraag op, of men in deze goede jaren ook moet letten op de magere jaren, die kunnen komen. En in verband daarmee stelde spreker een tweede vraag en wel deze: moeten we ook pogingen in het werk stellen meer stabiliteit aan de fabrieken te krijgen?

Spr. beantwoordde deze vraag bevestigend en achtte het noodig dat men wel wilde overwegen de wenschelijkheid om de fabrieken zooveel mogelijk op coöperatieven grondslag in te richten, omdat men dan meer stabiliteit zal krijgen. Verder werd door spreker er de aandacht op gevestigd, dat het overweging verdient in deze goede jaren ook meer voor het personeel in de toekomst te doen, hetzij door het toetreden tot een pensioenregeling, hetzij door een fonds te stichten, waarin zoowel de betrokken personen als de fabrieken kunnen storten.

Op deze woorden volgde een hartelijk applaus.

Medegedeeld werd, dat zich had aangesloten de fabriek Holwierde, terwijl door enkele andere fabrieken de statuten van den Bond waren opgevraagd.

Als bestuurslid werd herkozen de heer S. Rooda die deze benoeming wederom aanvaardde. Tot lid in de commissie van Coöperatieven Aankoop (aftr. lid de fabriek Grijpskerk) werd gekozen de fabriek Zuidbroek.

Tot lid in de commissie tot het nazien der rekening over 1910 (aftr. lid de fabriek Hellum) werd benoemd de fabriek Meeden.

In de plaats van den heer G. Wolthers te Usquert (vertrokken) werd tot lid in de commissie voor de boterkeuring benoemd de heer H. in 't Veld te Winschoten.

De begroting werd vastgesteld op een bedrag van f 1683 aan inkomsten en uitgaven.

De vergadering werd daarna gesloten. Van 1 tot 2 uur werd in 't *café „Prins”* een boterkeuring gehouden.

1911

NvhN 1911-02-23

Leens Lezing Huisman „*De veredeling van het geitenras*”.

LEENS. 22 Febr. Het bestuur der afdeling „Leens” der Groninger Maatschappij van landbouw en Nijverheid voorzitter de heer H. J. Zijlma te Zuurdijk, hield gisteravond in 't hotel „Ceres” alhier een vergadering, waartoe geitenhouders, in 't bijzonder arbeiders uit de gemeenten Kloosterburen, en Ulrum, die belang stellen in het oprichten van eene vereeniging tot veredeling van het geitenras, waren uitgenodigd, ter bespreking van het boven omschreven doel.

Ongeveer 50 personen, meest arbeidersgeitenhouders uit bovengemelde gemeenten, hadden aan de oproeping gehoor gegeven en volgden met onverdeelde aandacht den spreker, den heer J. J. Huisman, zuivelconsulent voor de prov. Groningen. Spreker had tot onderwerp gekozen:

„*De veredeling van het geitenras*”.

In het verbeteren van geitenrassen, zeide spreker, zijn andere landen ons vooruit gegaan. In Zuid-Duitschland b.v. houden de besturen der gemeenten de mannelijke geiten in en gebruiken de besten voor fokmateriaal. Begrijpelijkerwijs is daar de geitenteelt in jaren hard vooruit gegaan en treft men daar uitstekende melkgeiten aan. Voornamelijk worden daar de bekende „Toggenburgers” en „Sanen” gehouden. Het Sanenras wordt veel in de provincie Hessen ge-weekt en de houders daarvan zijn vol lof en de melkopbrengst overtreft verre die van onze inlandsche geiten. Vele rammen worden dan ook voor ons land uit deze streek betrokken en daar nu het Rijk het veredelen van plantensoorten e.a. subsidieert, heeft het ook ingezien, dat veredeling van het geitenras diende te worden gesteund. Een geitenfokvereniging ontvangt jaarlijks pl.m. f 30 subsidie voor iederen ram, terwijl ook nog de provinciale vereeniging het hare er toe bijdraagt.

Zich meer tot het doel en werken eener geitenfokvereniging bepalende, zeide spr., dat de jongen, die gefokt worden aan de leden of aan de vereeniging moeten worden verkocht. Ieder lid betaalt jaarlijks 40 à 50 cent of minder contributie, al naar gelang zoo'n vereeniging rendeert. Daarvoor kan ieder lid eenmaal een geit laten dekken. Wil men meerdere geiten laten dekken, dan wordt een zeker bedrag betaald, dat ten bate der vereeniging komt. Niet-leden kunnen dit eveneens laten doen, doch betalen meer dekgeld. Voor het onderhoud van een ram wordt 30 à 40 gulden toegestaan.

Er wordt een stamboek gehouden voor de raszuivere dieren. De vereeniging houdt jaarlijks vergadering, ziet de financiën na en besteedt de(n) ram(men) uit. Te Groningen of andere groote plaats in de provincie wordt eene algemeene vergadering gehouden, waarvoor de plaatselijke vereenigingen afgevaardigden benoemen.

Spr. wees er nog op, dat, wil men zuiver ras hebben, steeds volbloed Sanen mannelijk-en vrouwelijk fokmateriaal moet worden aangekocht.

De „Toggenburgers” zijn zwaarder gebouwd dan de „Sanen” en eischen meer voedsel, doch de melkopbrengst verschilt niets.

Enkele personen stelden nog vragen, die welwillend door den spreker werden beantwoord. Do voorzitter bedankte hierna den spreker voor zijne heldere uiteenzetting en hoopte, dat, mocht de vereeniging nog iets niet duidelijk zijn, zij op zijne medewerking mocht rekenen.

Er werd thans overgegaan tot de benoeming van het voorloopig bestuur, bestaande uit 3 leden van iedere gemeente (Leens, Ulrum en Kloosterburen), De gehouden stemmingen hadden tot uitslag dat voor Leens werden gekozen: F. Walsma en G. van der Meulen (een gekozen lid wenschte voorloopig onbekend te blijven), voor Ulrum: M. van der Schaaf, M. Karnstra en K. Jager en voor Kloosterburen: J. van der Velde, J. Wierenga en P. Mulder.

De voorzitter deelde nog mede, dat de afdeeling „Leens” der Gr. M. v. L. en N. een renteloos voorschot van *f* 100 zal geven voor den aankoop van rammen en dat door haar een persoon zal worden aangewezen, die de leiding van een en ander op zich zal nemen. Van de geitenvereniging te Uithuizermeeden was een schrijven ingekomen, waarin een paar rammen ten verkoop worden aangeboden. De voorzitter ried aan hierop in te gaan, mede met het oog op het heerschende mond- en klauwzeer, waardoor de invoer van buitenlands kan worden bemoeilijkt.

Staande de vergadering traden van de gemeente Leens 24, van de gem., Ulrum 14 en van de gem. Kloosterburen 6 personen als lid toe.
Daarna sluiting.

NvhN 1911-03-28

Verslag verg. Bond van zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN: Hedennamiddag werd in het *café „Prins”* de algemeene vergadering gehouden van de Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen, order presidium van den heer S. Rooda, van Middelstum.

De voorzitter heette de talrijke aanwezigen hartelijk welkom en hoopte, dat de besprekingen op deze bijeenkomst mochten leiden tot verbetering van het product, opdat ons land zijn goeden naam van vroeger, ook in het buitenland, zou kunnen handhaven.

Onder de ingekomen stukken waren enkele rapporten van den meester-stoker, waaromtrent de voorzitter en de heer Reitsma, secretaris van den FNZ., nadere inlichtingen gaven.

Uit het jaarverslagen van den secretaris, den heer S. K. Westerdijk, van Usquert, stippen we aan, dat het ledental van den Bond gelijk bleef. Moest men verleden jaar Loppersum als lid verliezen, dit jaar had men het voorrecht, dat de fabriek te Holwierde zich bij den Bond aansloot.

Bij de 22 fabrieken, die hij den Bond zijn aangesloten, is meer melk geleverd dan vorige jaren en heeft de bond het cijfer nog niet kunnen boeken als van het verlopen jaar n.l. 37.423.000 kilo's melk, dat was in 1906 nog slechts, 24.000.000.

Blijkens het verslag der financiële commissie hebben de inkomsten voor den coöperatieven aankoop bedragen *f* 1089,48, de uitgaven *f* 1058,06, saldo *f* 31,42, De inkomsten van den Bond voor Zuivelfabrieken bedroegen *f* 1678,24½, de uitgaven *f* 1650,93½, saldo *f* 27,31.

Door den heer Reitsma, secretaris van den FNZ., werd besproken het onderwerp: *‘pensioenverzekering voor het personeel in de zuivelindustrie’*.

Spreker stelde voorop, dat hij die verzekering niet beschouwde als een gunst van de industrie, maar als een plicht. Maar ook, wanneer men de zaak van den moreelen zoowel als van den practischen kant bekijkt, zal men moeten erkennen, dat in de zuivindustrie een schare mannen aan ‘t werk is waaronder veel uitstekende werkers zijn en waarvoor iets gedaan moet worden.

Iemand zeide spreker, die zijn beste krachten lange jaren in de fabriek heeft gegeven en die door een ander moet worden vervangen, mag die maar zóó aan den dijk worden gezet? Is dat in 't belang van ons vak? vroeg spreker, en zou haar dat niet tot schande strekken?

Men kan op verschillende wijze zorgen voor een ouden arbeider. Om het over te laten aan de „goefheid” van den werkgever, achtte spreker niet goed. Het beste kwam spreker voor te zorgen voor een pensioenverzekering, waarbij spreker uitvoerig stilstond.

(De vergadering duurt voort.)

Nieuwsblad van het Noorden 1911-04-08

Gegevens uit jr-verslag Zuivelconsulent J. J. Huisman.

Blijkens het verslag van de werkzaamheden van den zuivelconsulent voor de prov. Groningen (den heer J. J. Huisman) over 1910, hadden zich voor de cursussen in melkonderzoek aangemeld 27 personen voor een volledigen cursus, waarvan 2 directeuren en 25 assistenten en volontairs of naar hunne woonplaat 19 uit Groningen, 5 uit Drenthe en 3 uit Friesland. Voorts waren er zes personen voor de gedeelten van den cursus voor botermaker, negen voor controleur, vier voor kaasmaker en twee voor centrifugist. Het groote aantal personen, dat zich aanmeldde voor een volledigen cursus, maakt wenschelijk, dat de commissie van toezicht overweegt of allen zullen worden toegelaten, die de lagere school hebben afgelopen.

Aan de winterschool te Groningen is door den heer Huisman van 1 Jan. tot 1 April vier uur en van 1 Oct. tot 1 Jan. zes uur per week les gegeven volgens rooster en lesuren. Aan den huishoudcursus, verbonden aan de Rijkslandbouwwinterschool te Veendam, zijn tusschen 8 April en 1 Aug. acht lessen gegeven, ieder van twee uur.

In onderscheidene plaatsen werden lezingen gehouden. Bij het bezoeken van fabrieken werd de inrichting en de wijze van werken nagegaan. Te vaak is gewezen moeten worden op een onvoldoenden toestand van den vloer, o.a. hebben 11 fabrieken nog een vloer van plat gemetselde steenen.

Het aantal ingekomen stukken bedraagt 794, terwijl 781 brieven of briefkaarten verzonden werden. Het bleek, dat aan onderscheidene fabrieken de waarde van eene geregeld bijgehouden technische boekhouding wordt onderschat en dus maar nagelaten. Opdat er tusschen de verschillende fabrieken wat meer samenwerking en wat minder concurrentie kome, is getracht kringen te stichten, opdat kleine vergaderingen van fabrieksbesturen periodiek gehouden worden, teneinde onderlinge belangen vriendschappelijk te bespreken. De totstandbrenging van kringen is in Westerkwartier, Hunsingo en Fivelingo geslaagd.¹⁴

In de behoefte aan laboratoria en personeel is thans voldoende voorzien. Sedert 1 October is een assistent in dienst.

Er werden ingezonden 739 monsters melk, karnemelk of room, waarvoor de volgende specificatie gegeven kan worden:

¹⁴ Dat zijn de gebieden westelijk en ten noorden van de stad Groningen. In de stad Groningen en het gebied er om heen (Gorecht), Oost Groningen en de Veenkoloniën is de samenwerking dus blijkbaar niet gelukt. (ZHN.)

Door den controleur der Prov. Comm. zijn op vetgehalte onderzocht 444 melkmonsters, door fabrieken zijn 29 dito monsters ingezonden voor vetbepaling, 1 om te onderzoeken op verval-sing en 51 monsters centrifugemelk op vetgehalte; door een gezondheidscommissie zijn 6 monsters ingezonden voor bepaling van S. G. en vetgehalte, door veehouders voor het zelf bijhouden van melklijsten 124 monsters, terwijl gemeentelijke verordeningen op melkverkoop oorzaak waren, dat zes monsters karnemelk werden ingezonden om het vetgehalte en het S.G. van het serum te bepalen.

De gezondheidstoestand van het rundvee was gunstig, alleen “wrang” kwam nog al eens voor. Bij de varkens was dit anders, de varkenspest of borstziekte heeft een groot aantal offers gevraagd en sommige landbouwers, die in het najaar geen vlekziekte meer verwachtten en hunne dieren daartegen niet lieten inenten, ondervonden dat vlekziekte ook wel in den winter kan optreden.

De toestand van de weiderij was gedurende den geheelen zomer gunstig. De grasgroei begon vroeg, na een winter zonder vorst kwam veelal droog en matig warm weder, zoodat de weiden er ruim half April mooi uitzagen, daarna kwam de koude periode van een 14 dagen met erge nachtvorsten, waardoor het gras hard verminderde, maar na 8 Mei kwam regen en een voldoende temperatuur. De grasgroei bleef verder gunstig den geheelen zomer door tot laat in den herfst. Er kwam veel hooi van goede hoedanigheid, alleen leed deze in sommige perioden door te veel hemelwater.

De kwaliteit en de prijzen van boter, vette en magere kaas waren naar wensch, vooral de kaas-prijzen; de melkveehouders hadden dus een goed jaar. Ook de veeweiders ging het goed, in verhouding waren de prijzen van droogstaande drachtige koelen en vare koeien in het voorjaar niet hoog, zodat zij door meer dan voldoende weide en stijgende prijzen ook wel een goed jaar moesten maken.

Nieuwe fabrieken zijn niet opgericht.

De kleinere fabrieken te **Spijk** en **Vriescheloo** zijn stop gezet, er zijn tekenen, die er op wijzen, dat grotere fabrieken met flinke hoeveelheid melk ondanks meerdere vervoerkosten de kleinere fabrieken overvleugelen.

Het aantal stierhouderijen bleef beperkt, doordat particulier initiatief in de behoefte aan goede stieren voorziet; echter schijnt een neiging tot toename waarneembaar. Fok- tevens contróle-verenigingen werden opgericht te Stedum, Middelstum, en Garmerwolde, terwijl wederom op enige andere plaatsen naar totstandkoming gestreefd wordt.

Door onderzoekingen werd bevestigd dat de aan boter toegeschreven „metaalsmaak” werkelijk, tengevolge van slecht metaalgerie, veroorzaakt kan worden.

Des te meer zal het gebrek op de voorgrond treden, naar gelang de boter veel melkserum insluit en de zuurgraad van 't karnsel hoog is.

Gegevens uit jr-verslag Botercontrôlestation te Groningen.

In het jaarverslag van het Botercontrôlestation Groningen over 1910 wordt gezegd, dat het B.C.G. zegenrijke gevolgen bewees aan de producenten, waardoor dient erkend, dat het hoofdbestuur der Maatschappij van Landbouw en vooral zijne Gecommitteerden eene nuttige instelling hebben tot stand gebracht en op goede grondslagen doen rusten. De zorg voor het B. G. G. berust thans bij het hoofdbestuur van den Groninger Landbouwbond.¹⁵

Uittredingen of schrappingen hadden niet plaats. Op 31 Dec. jl. waren aangesloten 42 fabrieken, waaronder de drie melkinrichtingen hier ter stede, benevens zeven handelaren, wier contributies *f* 1701,61 en wier voorschotten *f* 477,20 bedroegen.

De ontvangsten hebben bedragen *f* 3176,60, waaronder *f* 517,01 aan boeten. De exploitatie-ontvangsten beliepen *f* 2302,49. De uitgaven bedroegen *f* 3167,97½, voor exploitatie *f* 2213,33. Aan salarissen werd uitgegeven *f* 1518,75. Er is een batig saldo van *f* 8,62½. Op 1 Jan. bedroeg de kas *f* 666,19 ½. De uitgaven voor ex-xxxxxx (regel ontbreekt)

Exploitatie-saldo 1 Jan. j.l. *f* 231,20½. De voorschotrekening wijst aan een bedrag van *f* 651,41½. De totale reserve bedraagt *f* 2820,70, de balans heeft een cijfer van *f* 3310. De begroting voor 1911 toont een eindcijfer van *f* 3150,87 aan uitgaven en *f* 3150,75 aan ontvangsten.

Wat de scheikundige onderzoekingen aangaat, werden totaal 1399 monsters onderzocht tegen 1330 in 1909.

Nieuwsblad vh Noorden 1911-08-07

Over het niveau der zuivelfabrieken directeuren

INGEZONDEN.

Gevraagd een beheerder eener coöperatieve zuivelfabriek.

Wordt per advertentie een beheerder gevraagd aan de een of andere coöperatieve zuivelfabriek, dan maken weldra de gegadigden zich op om elk voor zich te trachten voor die betrekking benoemd te worden. Velen zullen hun geluk beproeven, het aantal en het „gehalte” der sollicitanten hangt in den regel af van de grootte van het beloofde salaris en van enkele andere zaken. In elk geval is het aantal in den regel vrij groot; zoowel assistenten als beheerders dingen mee.

De sollicitatie-stukken worden meestal bij den voorzitter der vereeniging ingewacht, die als de tijd van aanmelding gesloten is, alle stukken medebrengt naar de bestuursvergadering, waar ze zullen worden gelezen, vergeleken misschien. Met of zonder toelichting van den vertrekkeende beheerder, met of zonder elders gevraagde voorlichting, wordt dan veelal een 12-, 8- of 6-tal opgemaakt, waaruit men na verdere inlichtingen een 3-tal denkt te formeren.

Bij het verzamelen van de gegevens omtrent de sollicitanten wordt op verschillende zaken geteld. Vooreerst worden als bovengenoemd de getuigschriften, die door (sommigen tot een respectabel aantal worden ingezonden, nagegaan. Was het aantal en de grootte van de getuigschriften de maatstaf, waarnaar de geschiktheid voor de te vervullen betrekking kon worden gemeten, dan was dit niet zeer lastig. Niet echter de hoeveelheid, maar de hoedanigheid der getuigschriften zal moeten beslissen.

15 Federatie van div. Groninger Landbouwbonden opgericht 1909 weer opgeheven in 1919. Zie op [www](http://www.zuivelfabrieken.nl).

Veel rekening - misschien meer dan gewoonlijk geschiedt - zal moeten worden gehouden met de ondertekenaars der getuigschriften, daar nog altijd sommigen er zich geen gewetensbezwaar van maken een zeer gunstig getuigschrift af te geven, niet omdat het geheel waar is, maar vooral om den betrokkene „voort te helpen.” Krijgt men vele getuigschriften onder oogen, dan zou men eruit kunnen afleiden, dat aan sommige fabrieken steeds uitstekend personeel in dienst is. Of zouden die getuigschrift-schrijvers er beter den slag van hebben?

Hoe dit zij, het zal niet ontkend worden, dat aan de getuigschriften alleen slechts een betrekkelijk kleine waarde kan worden toegekend. Dikwijls wordt ook een dag bepaald, waarop de sollicitanten - of het opgemaakte grostal - zich kunnen „presenteren” bij bestuur en commissarissen.

Zeer kort is in den regel deze „kennismaking”. Elke sollicitant komt slechts enkele minuten voor de heeren. Als voor de balie worden hem daar een aantal vragen gesteld, die vaak slechts gedeeltelijk op het bedrijf betrekking hebben, gedeeltelijk er buiten vallen. Van veel belang is bij deze gelegenheid de manier, waarop de sollicitant zich „presenteert.” De indruk, dien hij hier op de heeren maakt, kan hem veel dichterbij of verder van het drietal brengen.

Is het grostal gevormd, dan moet hieruit nog een minder- (vaak 3-) tal worden opgemaakt. Dikwijls worden de uitgezochte sollicitanten door bestuur en commissarissen of door een deel ervan opgezocht. Bij dit bezoek wordt dan meestal de fabriek gezien, in enkele der door den sollicitant aangehouden boeken wordt een kijkje genomen en er wordt wat gepraat, is de sollicitant een assistent, dan worden nog inlichtingen aan den beheerder gevraagd. Hierna trekt de commissie weer verder om een anderen mededinger te bezoeken.

Soms ook worden nog inlichtingen ingewonnen bij bestuursleden of leden van een fabriek. Aan ongevraagde aanbevelingen van vriendjes van den sollicitant ontbreekt het ook in den regel niet.

Meent men per slot van rekening voldoende ingelicht te zijn, dan wordt het 3-tal opgemaakt, dat aan de ledenvergadering met of zonder aanbeveling van een der drie wordt voorgedragen.

Is het zoover, dan gaan weldra de drie gelukkige (?) sollicitanten den boer op, om zich bij de leden, die straks de benoeming in de hand hebben, aan te bieden. Elk tracht dan zijn beste beentje voor te zetten om toch maar zooveel mogelijk stemmen te krijgen. Weldra komt de belangrijke dag: de dag van de ledenvergadering, waarin de directeur zal worden benoemd. Op de vergadering wordt door het Bestuur dikwijls nog een toelichting gegeven van de nog overgebleven sollicitanten. Enkele vragen worden soms gesteld en beantwoord, en bij stemming wordt dan al spoedig uitgemaakt, wie de gelukkige zal zijn.

Zooals hierboven is aangegeven, is ongeveer de gang van zaken in Friesland; in de andere provinciën zal het zeker in vele opzichten op dezelfde manier gaan.

Een vraag, die nu wel eens besproken mag worden, is deze: wordt hierbij wel voldoende aandacht geschonken aan den ernst van de zaak? Wordt er wel voldoende om gedacht, dat het gaat om iemand te benoemen, die in het vervolg grootendeels de leiding van het bedrijf en dikwijls voor een groot deel ook de leiding der organisatie van de vereeniging heeft; dat bekwaamheid voor die taak eigenlijk den doorslag moest geven bij de benoeming?

Naar mijn meening wordt dikwijls de hoofdzaak veel te veel over het hoofd gezien en wordt op bijzaken gelet, die met de hoofdzaak niets te maken hebben of daarmee slechts in zeer verwijderd verband staan. Hoe dikwijls beslissen bij een benoeming dergelijke bijzaken. Verschillende staaltjes zijn hieromtrent bekend.

Van grooten invloed is vaak de godsdienstige gezindheid of de politieke overtuiging van den sollicitant. Hiervan zouden zeer krasse voorbeelden gemeld kunnen worden. Een factor, die ook veel invloed heeft is het presenteeren bij het bestuur en bij de leden. De vrijheid van beweging, de brutaliteit van den sollicitant en meer dergelijke zaken, spelen dan dikwijls een grooten rol.

Als zooeven gezegd: de hoofdzaak wordt vaak over het hoofd gezien. Het belang van de fabriek, van het bedrijf wordt soms geheel uitgeschakeld. Hiervoor zijn verschillende redenen. De hoofdoorzaak zal echter wel zijn, dat het bestuur van een coöp. zuivelfabriek, en vooral de leden het bedrijf niet van nabij kennen, en daardoor niet weten, wat er van een beheerder wordt geëischt.

Het overbrengen van de boter- en kaasbereiding van de boerderij naar de fabriek was een belangrijke stap in de ontwikkeling der zuivelbereiding. Sedert dien tijd heeft deze zich kolossaal ontwikkeld; verschillende verbeteringen in de techniek en in de organisatie der zuivelbereiding zijn aan de orde van den dag. De wetenschap, de theorie, komt hierbij steeds meer de praktijk ter hulp en door gezamenlijk werken van deze beide factoren wordt het bedrijf steeds meer productief gemaakt, worden de producten steeds verbeterd, en daardoor de opbrengst van de grondstof, de melk, verhoogd. In de toekomst zal de theorie steeds meer de praktijk ter hulp moeten komen.

Voor beheerder eener zuivelfabriek is derhalve noodig, iemand, die behalve de praktijk der zuivelbereiding, ook de theorie voldoende onder de knie heeft. De verbetering de vooruitgang der techniek van het bedrijf stelt hogere eischen aan den beheerder. Laten de besturen en leden van coöperatieve zuivelfabrieken zich hiervan vooral rekenschap geven. Laten ze vooral er op letten, of de te benoemen beheerder werkelijk bekwaam is om de moeilijke taak, waarvoor hij wordt benoemd, op zich te nemen. Of hij voldoende praktisch en theoretisch ontwikkeld is om leiding te geven aan een zooveel omvattend bedrijf. Wordt hieraan meer aandacht geschonken, dan worden de andere zaken, waarnaar een sollicitant vaak wordt beoordeeld, van zelf naar den achtergrond verdrongen; er wordt dan in hoofdzaak op gelet, dat „een beheerder eener coöperatieve zuivelfabriek in de eerste plaats moet zijn een praktisch en theoretisch bekwaam bedrijfsleider”.

Ook dit is niet altijd even gemakkelijk na te gaan; vooral wat de praktijk betreft is het dikwijls moeilijk. Men zal hier veelal moeten afgaan op vertrouwde getuigschriften en verklaringen. Met eenigen goeden wil echter kan men, als men r>op den voorgrond stelt, dat men om een bekwaam beheerder zoekt, dus onpartijdig oordeelt, hieromtrent wel voldoende inlichtingen verkrijgen.

Omtrent de theoretische bekwaamheid is het gemakkelijker. Is de sollicitant n.l. in het bezit van het diploma der Rijkszuivelschool te Bolsward, dan zegt dit, dat hij theoretisch voldoende onderlegd is.

Het is natuurlijk, dat niet altijd alleen op praktische en theoretische bekwaamheid zal worden gelet; ook met verschillende bijzaken zal soms rekening kunnen worden gehouden, doch niet eerder dan nadat de hoofdzaak vaststaat, n.l. dat men keuze heeft uit bekwaame personen.

Heeft men een drietal voor de vacante betrekking van beheerder opgemaakt, drie personen, die alle voldoen aan de gestelde eisen van bekwaamheid, alle drie voor de betrekking geschikt geacht worden, dan eerst mag op de bijzaken worden gelet, maar eerder niet. Het zou tegenover de vereniging onverantwoordelijk zijn.

Z. N. P (?)

Nieuwsblad vh Noorden 1911-08-12

Reactie op voorgaande: Directeur met FNZ diploma's

Het onder bovenstaand hoofd ingezonden stuk in het Nieuwsblad van het Noorden van 7 Aug. geeft onderget. aanleiding voor 't volgende een plaatsje te verzoeken.

Het zinnetje: „Is de sollicitant n.l. in het bezit van liet diploma der Rijkszuivelschool te Bolsward, dan zegt dit dat hij theoretisch voldoende onderlegd is”, doet vermoeden, dat bij de schrijvers mede 't doel voorzit, propaganda te maken voor de oud-leerlingen van genoemde zuivelschool.

Onzen propagandisten is het te vergeven, dat zij 't beslaan verzwijgen van nog zoo iets als een diploma van den Algem. Nederl. Zuivelbond (F. N. Z.). Een oordeel van deze examencommissie luidde als volgt: „het bezit van het diploma geeft waarborg, dat de bezitter over de noodige theoretische en practische kennis van zijn vak beschikt. Hij zal zich dus bij den gewonen gang van zaken goed weten te redden en over voorkomende moeilijkheden een goed oordeel kunnen vellen.”

Is aan de Bolswarder Zuivelschool meer en degelijker kennis op te doen, dan op welken cursus ook, dit neemt niet weg dat de F. N. Z.-examens een beslist succes waren, zooals zij algemeen en bij verschillende gelegenheden is erkend. De bezitters van de F. N. Z.-diploma's weten zeer goed, dat deze eenvoudiger zijn, maar dat ze zoo slecht zijn, dat ze niet genoemd mogen worden, dat — dit zal den lezer thans gebleken zijn — gaat te ver.

Met dank voor de opname,

K. WIGBOLDUS.

Meeden, 10 Aug. 1911.

Jaarverslag Zuivelconsulent Huisman.

Staan al bij 1911-02-23

NvhN 1911-10-07

Plannen om zuivelconsulenten rijkszuivelconsulent te maken

De Minister Van Landbouw Handel en Nijverheid wil van de zuivelconsulenten Rijksambtenaren maken, omdat z.i. gerust mag worden gezegd, dat het stelsel: de zuivelconsulenten als ambtenaren van landbouwverenigingen werkzaam te stellen, in het algemeen genomen niet aan de verwachting heeft beantwoord, dat dit stelsel niet voldoende waarborg oplevert, dat belangrijke bedrijfstakken, die het hier geldt, behoorlijk worden behartigd, terwijl eindelijk, niet tegenstaande het Rijk belangrijke bedragen voor deze zaak uitgeeft, het niet beschikt over organen tot ontwikkeling der zuivelbereiding.

Men zoude, zegt de Minister, kunnen overwegen de zuivelconsulenten in dienst te stellen van de organisaties op zuivelgebied. Bedenkt men echter, dat sommige dier organisaties weinig kracht kunnen ontwikkelen en slechts over een deel eener provincie werkzaam zijn, voorts, dat de coöperatieve en speculatieve fabrieken hare eigen organisaties hebben, en ten slotte dat in die streken, waar de kaasbereiding nog op de boerderij plaats vindt en voor den zuivelconsulent een ruim arbeidsveld open ligt, geene belangrijke organisaties bestaan, dan zal het duidelijk zijn, dat ook in deze richting geene oplossing is te vinden.

De eenige voldoende oplossing is zijns inziens gelegen in de aanstelling der zuivelconsulenten tot Rijksambtenaren..

De bezwaren ten aanzien van de salaris- en pensioensregeling zijn dan opgeheven en evenals voor de behartiging van de belangen van akkerbouw, tuinbouw en onderwijs (de Rijksland- en Tuinbouwleeraren), beschikt de Regeering dan ook over de noodige organen ter bevordering van de zuivelbereiding.

Het is dan ook mogelijk tot een betere arbeidsverdeling te komen.

Terwijl nu een zeker getal zuivelconsulenten in aangrenzende provinciën werkzaam is, zowel op zuivel- als veeteeltgebied kan dan eene specialiseering plaats vinden en de een meer in 't bijzonder zijne aandacht wijden aan de zuivelbereiding b.v. in een tweetal provinciën en de ander op het gebied der veeteelt werkzaam zijn. Naarmate de zuivelbereiding zich concentreert in stoom-zuivel- en kaasfabrieken zal ook het arbeidsveld van den zuivelconsulent zich wijzigen. Met deze wijziging kan veel beter rekening worden gehouden, wanneer de organisatie uit een middelpunt wordt geleid, dan wanneer zij provinciegewijs plaats vindt.

Geschiedt hunne benoeming niet meer door Commissiën en vereenigingen, doch door het Rijk, dan kan voor eens opleiding der zuivelconsulenten worden zorg gedragen. Dit is nu niet mogelijk, daar de maatschappijen en commissies voor die opleiding geen zorg kunnen dragen en het Rijk daartoe moeilijk kan overgaan, zolang de zekerheid niet bestaat, dat de aldus opgeleide personen ook zullen worden aangesteld.

Voor die opleiding moeten zijns inziens onverwijld maatregelen worden getroffen, ten einde het mogelijk te maken in eventueel ontstaande vacatures naar eisch te voorzien.

Het ligt in de bedoeling de aanstelling der zuivelconsulenten tot Rijksambtenaren successievelijk te doen plaats vinden, beginnende met die, wier positie geregeld moet worden of slecht geregeld is.

Deze reorganisatie behoeft, in de veronderstelling, dat de betrokken provinciën hare bijdragen voor de zuivelconsulenten aan het Rijk willen blijven geven voorloopig geene meerdere uitgaven te vorxxren.

Het bedrag van f 1800, meer aangevraagd, is bestemd voor de verhoging van de wedden van enkele dezer ambtenaren en zal ook zonder die reorganisatie nodig zijn.

NvhN 1913-06-16

ADUARD, 15 Juni. Voor het eerst organiseerde de heer P. Schut te Hoogemeeden een kermis. Aan de ringrijderij per fiets namen 37 ridders deel. De prijzen werden respectievelijk gewonnen door de heeren: A. Klootsema te Harkstede, W. Winkel te Onderdendam, K. Woltjer te Harkstede en T. Klootsema te Harkstede. Door 't mooie weer was er veel publiek op de been, zoodat deze perzik smaakt naar meer.

— De **geitenfokvereniging** alhier hield hare eerste tentoonstelling.

Aangegeven waren 4 oudere witte geiten zonder horens. Prijswinnaars werden de geiten van K. Tilma f 2.50, S. Mulder f 1.50 en B. Knot f 0.50. Van de 13 eenjarige geitjes werden prijswinnaars de geitjes van B. Zijlstra f 2.50, E. Holtrop f 2, T. Westra f 1.50, M. Helmus f 1 en K. Tilman f 0.50.

Na afloop hield de heer **Huisman**, zuivelconsulent een lezing in 't logement „Harkema” over de geitenfokkerij, die wel in den smaak viel van het niet te talrijk publiek.

Verslag verg. Bond van zuivelfabrieken Groningen

Groningen: Onder presidium van den heer S. Rooda alhier, werd gistermiddag in 't *café Prins* de algemene vergadering gehouden van den *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen*. De vergadering, waarvan we gisteren het verslag wegens plaatsgebrek moesten laten overstaan, was druk bezocht.

De voorzitter heette allen welkom, in 't bijzonder de afgevaardigden uit Drenthe. Was 1910 een goed zuiveljaar, over 1911 is dat niet zoo luide te roepen. Door te weinig gras en het slechte drinkwater hadden vele fabrieken te weinig melk en al was de prijs bevredigend, toch kan dit voor vele fabrieken de teleurstelling niet wegnemen. Geenszins hoeft echter zo'n ongunstig jaar een reden tot ontmoediging te zijn; want immers zulke jaren werken op des te krachtiger organisatie en een sterk organisatie, dat is toch het alleen gewenschte, daardoor kan de productieprijs worden verlaagd enz.

De organisatie kan, wat de eenling niet kan, dat heeft de Ned. Zuivelbond (FNZ.) reeds bewezen. Spr. betuigt dan echter zijn spijt over het feit, dat er nog zoovele fabrieken zijn, die nog niet bij den bond zijn aangesloten en hij hoopt, dat daarin spoedig verandering moege komen.

Ingekomen was een afschrift van het adres door den FNZ. aan de Staten-Generaal gezonden, waarin wordt aangedrongen, om de zuivelconsulenten tot Rijksambtenaren te maken, met verzoek, dat door den bond in deze provincie bij Eerste en Tweede Kamerafgevaardigden voor de provincie wordt aangeklopt om steun te dezen opzichte, benevens een afschrift van een adres der Groninger Landbouwbond, van denzelfde strekking.

Besloten werd zich tot de diverse Kamerleden schriftelijk te wenden.

In de plaats van den heer van Asperen, vertrokken, werd als bestuurslid gekozen de heer In 't Veld directeur van „*Stad en Lande*”, alhier, die de benoeming in beraad wenschte te houden, hetgeen hem werd toegestaan,

De fabriek te Ezinge word wederom aangewezen, om een lid te benoemen in de commissie voor coöperatieven aankoop.

De fabriek te Winsum zal een lid moeten aanwijzen, tot nazien der rekening.

Al lid in de commissie voor de boterkeuring werd aangewezen, in de plaats van den heer Boersma, de heer ten Have, te Ezinge.

In behandeling kwam vervolgens de agenda voor de algemeene vergadering van de FNZ. 20 Dec. a.s. in Utrecht te houden, waarover eenige discussie ontstond.

Aan de orde was nu de bespreking aangaande een gemeenschappelijke boterkeuring met Drenthe

In eenige gecombineerde vergaderingen van beide besturen der provincies, waar toen een commissie van onderzoek is ingesteld, is deze kwestie besproken. Deze commissie vindt het zeer wenschelijk hiertoe over te gaan en heeft een gedetailleerd plan uitgewerkt.

De heer Bergsma vond het vreemd, dat nu weer samengewerkt zal worden met Drenthe. Vroeger is dit toch ook gebeurd, en Drenthe heeft zich toch uit eigen wil toen afgewend. Zoo er echter toch toe, besloten wordt, zou hij nog willen voorstellen, een aparten boterkeurder aan te stellen, waar de heer Huisman, de zuivelconsulent, reeds met werk is overladen.

De voorzitter ging de geschiedenis van vroeger, toen Drenthe zich afscheidde, nog eens na. Waarom zou die afscheiding nu een beletsel kunnen vormen? Vergeven en vergeten zij de leus, temeer, waar de organisatie er belang bij heeft en dat is toch de hoofdzaak. En wat den heer Huisman betreft, hij acht dien den rechten man op de rechte plaats.

De heer de Jong, afgevaardigde van den provincialen bond in Drenthe, sloot zich daar geheel bij aan.

De heer Huisman verklaarde, dat zijn werkzaamheden niet zullen lijden, als hij tot keurder wordt aangewezen, hetgeen hij uitvoeriger toelicht. Tevens wees hij op de wenschelijkheid van samenwerking.

De heer Siccama kon zich met de verdeeling der kosten niet vereenigen. Deze worden geraamd op *f* 1000 en de eene helft zal gedragen worden door beide bonden naar den maatstaf der deelnemende fabrieken, de andere helft naar de hoeveelheid melk, door de fabrieken het afgelopen boekjaar geleverd. Waar Drenthe nu minder aangesloten fabrieken heeft ¹⁶ en naar hij meent evenmin meer melk heeft, zag hij er financieel geen voordeel in.

De voorzitter en de heer Huisman trachtten aan te toonen, dat er van financieële nadeelen geen sprake is. Voordeel hoeft niet: Een zwakkeren bond te steunen, achtten zij plicht in dit geval. En bovendien, de kwaliteit van de boter te verbeteren, moet toch hoofdzaak zijn en dat zal er ongetwijfeld het gevolg van zijn.

De heer Boersma achtte het gevaarlijk.

De heer Bergsma ontwikkelde nieuwe bezwaren tegen het instellen van den heer Huisman als boterkeurder. Hij achtte, het wenschelijk den heer Huisman geheel voor zuivelaangelegenheden te houden.

De heer de Jong brak nogmaals een lans voor den heer Huisman.

De heer de Lange wilde in antwoord aan den heer Siccama, mededeelen, dat de bond in Drenthe alle moeite doet, meer leden te krijgen, waarin hij gesteund wordt door den landbouwbond in die provincie, zoodat verwacht mag worden, dat dit zeker tot resultaat zal leiden. Voorts wees spr. er nog op, dat er nog verscheidene dingen zijn, die gezamenlijk wel mogelijk zijn, doch gescheiden niet, zooals b.v., administratieve en technische controle enz.

De heer Huisman bepleitte nog eens samenwerking, evenals nog eenige andere heeren, ook uit moreel oogpunt bekeken.

Met 58 stemmen vóór, 8 tegen en drie blanco werd tot samenwerking besloten.

De begroting voor het dienstjaar 1912 word in ontvangsten en uitgaven vastgesteld op *f* 1752. Hierna werd de vergadering gesloten..

¹⁶ Door interne problemen – zie MAP DBvCZ – in 1908 / '09 hadden 16 fabrieken hun lidmaatschap van de Dr. Bond opgezegd, de totale melkhoeveelheid van de Bondsfabrieken nam met meer dan 45 pct. af! (ZHN.)

1912

NvhN 1912-04-01

Bijeenkomst Zuivelconsulenten met standpunt

In een vergadering van het *Ned. Instituut van Landbouwkundigen*, Zaterdag te Utrecht gehouden, is in behandeling gekomen een rapport van de commissie inzake het zuivelconsulentwezen. De commissie, bestaande uit de heeren V. R. IJ. Croessen, F. E. Posthuma en B. v.d. Burg, kwam tot de volgende conclusies:

- 1) De zuivelconsulent moet slechts adviseerend optreden en zich beperken tot het geven van raad omtrent alles wat betrekking heeft op de bereiding van zuivelproducten, in de eerste plaats van boter en kaas uit de melk.
- 2) Bij het geven van advies moet steeds in het oog gehouden worden, dat het zuivelbedrijf een onderdeel uitmaakt van het organisch geheel landbouw.
- 3) Op grond van het onder 2 genoemde en in verband met de opleiding van den landbouwkundige in den zin der wet, van den veearts en van den scheik. ingenieur, moeten de landbouwkundigen beschouwd worden als de personen, waaruit uitsluitend zuivelconsulenten gekozen dienen te worden.
- 4) Bij een eventueele regeling voor het geheele land van het toezicht op het voortbrengen van, consumptiemelk zal naast het oordeel van hygiënisten, veeartsen en belanghebbenden, ook dat van den landbouwkundige in den zin der wet gehoord moeten worden.

Bij de besprekingen over het rapport wees de heer Reitsma er op, dat de eerste conclusie niet beantwoord aan de praktijk. Aan deze conclusie werd daarop toegevoegd dat de zuivelconsulent ook organiserend zal optreden.

NvhN 1912-04-10

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen.

GRONINGEN: In *café Prins* vergaderde gistermiddag de *Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen*, onder voorzitterschap van den heer S. Rooda, die in zijn openingswoord de hoop uitsprak, dat het den bond in 1912 goed mocht gaan en allen in 't bijzonder het nieuwe bestuurslid, den heer In 't Veld, welkom heette.

Voorts deed hij eenige mededeelingen over het condensatieplan, hetwelk nog niet verder is gekomen.

Aan den FNZ. zal dank gebracht worden voor de wijze waarop hij in dezen zijn medewerking heeft verleend.

Er wordt nog steeds voortgegaan met het zoeken naar een goed kaasmerk.

In 1911 is het gelukt, wat de prijzen der boter betreft op dezelfde hoogte te komen als de Deensche boter, een gelukkig verschijnsel.

Aan de cursussen voor machinist wordt reeds deelgenomen resp. door 16, 7 en 10 jongelui, Verspreid zal worden een propagandageschriftje van den Alg. Ned. Zuivelbond (FNZ.), speciaal onder de niet-aangesloten fabrieken om deze te trachten tot toetreding over te halen.

Door den heer Huisman is een verslag opgemaakt over boterkeuringen.

Door den heer S. K. Westerdijk, secretaris, werd vervolgens het jaarverslag uitgebracht. Daaraan ontleenen we, dat het ledental stationair is gebleven en 22 bedraagt. Een nieuw lid is toegetroten, de fabriek te Onnen en de hoop wordt uitgesproken, dat dit voorbeeld navolging moge vinden.

Hoewel 1911 door droogte en het Heerschen van mond- en klauwzeer verre van gunstig was, is er toch meer melk door de gezamenlijke fabrieken geleverd dan in 1910. Was dit toen 37.423.000 K.g. in 1911 bedroeg het 37.825.000 K.g., wellicht een gevolg van uitbreiding der melkerij. De prijzen waren buitengewoon hoog, vooral voor kaas. Geen jaar misschien is de gemiddelde melkprijs zoo hoog geweest.

Tot bestuurslid werd gekozen, in plaats van den heer v. Asperen, die vertrok, de heer, In 't Veld.

Het punt „controle” is nog steeds aan de orde en met Drenthe zal deze waarschijnlijk eens werkelijkheid worden. Wekelijks wordt er met Drenthe samen een boterkeuring gehouden in een der lokalen van de rijkslandbouwwinterschool. Er zijn twee keurmeesters, één door Groningen, één door Drenthe aangewezen, bijgestaan door den zuivelconsulent den heer Huisman.

Onder dankbetuiging werd 't verslag goedgekeurd, evenals het verslag van de commissie voor coöperatieven aankoop, waaruit bleek, dat de vooruitgang belangrijk is te noemen.

De kascommissie heeft alles in de beste orde bevonden, zoodat de penningmeester onder dankbetuiging werd gedechargeerd.

Voor de coöperatie (aankoop) bedroegen over 1911 de uitgaven f 1303,34½, de inkomsten f 1285,72, zoodat er een tekort is van f 17,62½, echter daardoor gedekt, omdat de magazijnvoorraad beduidend grooter is.

De uitgaven voor de afdeling bedroegen f 1439,62½, de inkomsten f 1743,61 zoodat er een batig saldo is van f 303,98½.

Door den heer U. Kooistra, secretaris van den Frieschen zuivelbond, werd ingeleid de bespreking over controle op de fabrieken, een der eerste vereischten. Spr. ging in den breede na, wat hij onder deze controle verstaat en hoe deze moet worden toegepast en welke voordeelen daaraan zijn verbonden. In Friesland bestaat deze controle dan ook reeds.

Op deze inleiding volgde een geanimeerde bespreking, waarna besloten werd in beginsel een controledienst in te voeren.

De aanwezigen zouden de kwestie in de bestuursvergadering hunner fabriek ter sprake brengen en aan het bestuur van de afd. Groningen zal dan worden meegedeeld, of men controle wenscht of niet, hetgeen voor 1 Juni dient te geschieden.

De controle zal driemaandelijksch of jaarlijksch zijn. De kosten voor driemaandelijksche controle wordt geraamd op f 40 per jaar.

Hierna werd de vergadering gesloten.

Verslag van den Zuivelconsulent Huisman 1911

Aan het verslag van de werkzaamheden van den Zuivelconsulent voor de provincie Groningen over het jaar, 1911, is het volgende ontleend:

Voor de cursussen in melkonderzoek en ter opleiding van fabriekspersoneel hadden zich aangemeld 27 personen voor den volledige cursus, 6 voor de gedeelten van den cursus voor botermaker; 4 voor kaasmaker, 9 voor, contróleur, en 2 voor centrifugist. Voor den volledige cursus werden 20 personen toegelaten, hiervan kwam 1 niet op, insgelijks een centrifugist.

Van 1 Februari tot 20 December werden 41 theoretische lessen gegeven, ieder van 3 uur.

De cursus voor botermaker is ten einde gevolgd door drie personen, die voor contróleur door zes, voor centrifugisten door 1, terwijl voor het kaasmaken nog twee en voor de volledige cursus nog acht deelnemers overbleven. De opkomst was zeer bevredigend.

Behalve deze theoretische lessen werden aan de deelnemers, daartoe in groepen van 3 personen verdeeld, praktische lessen van 3 uur ieder, gegeven door, den assistent-zuivelconsulent. De praktische lessen zijn medegemaakt door 14 deelnemers van den cursus.

Aan do Rijkslandbouwwinterschool alhier, is door den consulent van 1 Januari tot 1 April en van 1 October tot 30 December telkens 6 uur per week les gegeven aan den cursus te Groningen voor onderwijzers 8 uur.

Aan den huishoudcursus, verbonden aan de Rijkslandbouwwinterschool te Veendam 8 lessen, ieder van 2 uur.

Lezingen zijn gehouden te: Zuidhorn, Farmsum, Zevenhuizen, Lutjewinkel, Leens, Den Andel, Winsum, Ezinge, Harkstede, Westerlee, Oostwold (W.)- Hellingum, Appingedam, Schildwolde, Den Andel, Westeremden, Slaperstil, Slochteren, Uithuizermeeden en Bellingwolde.

Door den consulent werden 2 fabrieken vijfmaal, 3 fabrieken driemaal, 11 fabrieken tweemaal, 20 fabrieken eenmaal en 8 fabrieken niet bezocht, vier door den zuivelconsulent niet bezochte fabrieken zagen den assistent resp. 3, 6, 7 en 8 maal verschijnen. Op verzoek woonde de heer Huisman vergaderingen van fabrieksbesturen bij, ter behandeling van aan te brengen veranderingen in gebouwen en werktuigen of ter bespreking van belangrijke zaken.

Op de boerderijen wordt in onze provincie weinig meer aan boterbereiding gedaan, dus ook weinig hulp gevraagd.

Besturen van rundveefokverenigingen vroegen bijwoning van vier bestuursvergaderingen de assistent ging bij elke vereeniging tweemaal proefmelken en melkonderzoeken.

Ook op het uitrekenen der afgesloten melklijsten wordt eene uitvoerige contróle aangehouden.

Opdat de volbloed exemplaren van de ingevoerde vreemde geitenrassen en hunne afstammelingen steeds te onderkennen zouden zijn werd een boekhouding voor de Saanengeiten en voor de Toggenburgers aangelegd.

In het afgelopen jaar werd van 186 personen een bezoek over zuivelzaken genoteerd.

Het aantal ingekomen stukken bedroeg 695 terwijl 756 brieven of briefkaarten werden verzonden. Bij de dreigende invasie's van het mond- en klauwzeer in het voorjaar en in Juli werden in de eerste plaats de fabrieken in welks omgeving de ziekte was voorbekommen en later ook de andere, er op gewezen dat ze zooveel mogelijk moesten medewerken om verbreiding tegen te gaan door de afvalproducten aan de fabriek te pasteuriseren. Aan dezen wenk is vrij getrouw gevolg gegeven.

Er werden in het laboratorium onderzocht 675 monsters melk. Van boter werden 10 bepalingen gedaan op gehalte aan vluchtige vetzuren in 12 monsters werd het lichtbrekingsgehalte bepaald en in 19 monsters het vochtgehalte, 1 monster amyln-alcohol werd ter onderzoek ingezonden en voor drie fabrieken werd nagegaan of het beschikbare water geschikt was voor gebruik bij de boterbereiding.

De gezondheidstoestand van het vee in het ambtsgebied was goed, behalve het optreden van het mond- en klauwzeer. De invasie van Februari en Maart werd door afmaking met succes bestreden; toen echter in Juli gansch Friesland besmet geraakte, kwam, de ziekte ook over de Provinciale grenzen en bleef in geheel Westerkwartier weinig vee verschoond. In de meeste gevallen trad de ziekte zachtvaardig op en al konden de genomen maatregelen van het veearts-nijkundig staatstoezicht de ziekte niet keeren, tegengehouden in haren loop is ze wel; zoodat in het Oostelijk gedeelte der Provincie (Westerwolde, de Veenkoloniën, Duurswold en Fivelingo) maar enkele stallen zijn aangetast voor de opstalling. Van dien tijd af ging de ziekte hard verminderen.

Door de voortdurende hitte en droogte was de grasgroei den ganschen zomer ongunstig, In het voorjaar liet de groei ook te wenschen over, in begin April kwamen erge nachtvorsten voor met guren oosten wind, daarna werd het wel zachter, maar toch bleef het weder koel zonder regen; eerst in het begin van Mei kwam eene behoorlijke warmte. Konden de koeien van de vetweiders door de hoeveelheid voedsel in den aanvang slechts matig groeien, de latere warmte en droogte ontnam de gelegenheid voor vetworden geheel terwijl het mond- en klauwzeer de rest deed. Vet vee van behoorlijke kwaliteit kwam dit najaar weinig uit de wei-de, terwijl de handel in den regel goed was, maar soms ook stakte. Het kalfvee leed in het najaar vooral door het mond- en klauwzeer, de handel hierin hoewel soms wat opfleurend; was gewoonlijk niet in overeenstemming met de inkoopsprijzen.

De kwaliteit en ook de prijs van de boter, was naar wensch, in de eerste zomermaanden: was de prijs wel iets lager als in het voorafgaande jaar, maar toen door de droogte op, vele plaatsen voedergebrek kwam, werd de prijs der boter zooveel hooger, dat de mindere opbrengst aan melk daardoor wel werd vergoed. Gedurende het heerschen van mond- en klauw, zeer leed de kwaliteit der, kaas aan sommige fabrieken. De prijzen waren tot in den voorzomer goed, in den zomer liepen ze op tot ongekende hoogte, in den herfst gingen zij wel wat terug, maar tot het einde van het jaar bleven ze zeer hoog.

Nieuw opgericht werden de fok- en contrólevereenigingen „Samenwerking” te Holwierde; die te Ezinge en die te Slaperstil, gemeente Hoogkerk. Te Winsum kwam een contrólevereniging tot stand en aan het eind van het jaar ging men voor zulke vereniging ook werken in Zuid-Westerkwartier.

De eerste geitenfokverenigingen hebben met de behaalde resultaten zeer aanstekelijk gewerkt; nieuwe verenigingen kwamen te Baflo, Leens, Warffum, Pieterburen, Thesinge, Bellingwolde en Sellingen, waardoor er eene groote behoefte is aan invoer van vrouwelijk fokmateriaal. Alle nieuwe verenigingen wenschen geiten van het Saanenras aan te schaffen.

Het verslag is vergezeld van verslagen over het boter-contróle-station, alhier, en van de boterkeuringen van den Groninger Zuivelbond, beide over 1911,

Verslag gezamenlijke verg. Zuivelbonden Groningen en Drenthe.

GRONINGEN: In 't café „Prins” had hedennamiddag een vergadering plaats van afgevaardigden van De Drentsche en Groninger Zuivelbonden.

De voorzitter van den Groningschen bond de heer S. Rooda, van hier, opende de vergadering.

Als spreker trad op de heer J. J. C. Ament, van Roermond, met het onderwerp : „Het zuren van den room”.

Spr. noemde het zuren van den room een zeer gewichtige zaak voor de boterbereiding, Sprekers bedoeling was om na te gaan in hoeverre de nieuwe inzichten omtrent het roomzuren kunnen worden aangepast aan de praktijk. Te dien einde gaf spreker eerst een korte inleiding van het zuringsproces.

Bij het zuringsproces heeft men te doen met 4 soorten bacteriën n.l. bacteriën, welke melkzuurgisting veroorzaken; bacteriën, welke uit melkzuur andere zuren en gassen afscheiden; bacteriën, welke in hoofdzaak eiwitstoffen afscheiden, en tenslotte de boterzuur bacteriën.

Spr, weidde uitvoerig uit over de bacteriën, ging daarna het verloop van de melkzuurgisting na en besprak eenige zaken, die van invloed zijn op het verloop der melkgisting.

Spr. wees er op, dat in de praktijk de toestanden van de melk over het geheele land verschillend zijn. Men dient dus ten eerste rekening te houden met de melk als grondstof; niet de melk, zooals die aan de fabriek is afgeleverd. Het wel gelukken van het maken van goede boter hangt voor een groot deel af van de grondstof.

Hierna volgde een bespreking over het zuren van den room het gewichtigste proces, dat bij de boterfabrikatie plaats heeft. Aan het zuren wordt zeer verschillend zorg gegeven. Spr. geloofde echter niet dat men zich hier in Nederland rekenschap genoeg geeft van de verschillende zaken, die in lateren tijd aan 't licht zijn gekomen omtrent het werken en leven van de melkzuurbacteriën. Is het niet noodig vroeg spr. om het moederzuur geregeld te controleren? Men moet nauwkeurig op de hoogte zijn van het verloop der zuren. Ieder boterdirecteur zou dan op de hoogte blijven van de energie der melkzuurbacteriën.

Hierna werd het woord gegeven aan de vergadering om te zien in hoeverre de praktijk aan hetgeen de heer Ament heeft gezegd, kan worden aangepast. Hiervan werd weinig gebruik gemaakt.

De heer Ament wees er nog op, dat houten vaatwerk meer wordt aanbevolen, omdat de melkzure H nog wel willen inwerken op zelfs zwaar vertinde emmers. Ook moet de room gedurende het gistingsproces met rust worden gelaten.

De voorzitter bracht den spreker een woord van hartelijken dank en de vergadering bleek hierme in te stemmen.

De heer J. J. Huisman, deed naar aanleidingen van deze lezing nog eenige mededelingen en drong er op aan, dat de zaak nog eens onder de oogen werd genomen.

Een vrij drukke bespreking volgde nu over de lange-melkbacterie. de lange-weibacterie en de slijmbacterie.

Kort verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen.

GRONINGEN: In 't café „Prins” werd gisternamiddag de algemeene vergadering gehouden van den bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen.

De voorzitter, de heer S. Rooda van Groningen, deelde mede, naar aanleiding van de a.s. FNZ. jaarvergadering te Utrecht, dat Maandag een spoedeisende vergadering te Amsterdam is gehouden waarvan we gisteren het resultaat hebben vermeld.

De heer O. Reitsma, secretaris van den FNZ. lichtte de daar aangenomen motie uitvoerig toe. Hierna werd de agenda voor de algemene vergadering behandeld, De begroting, die daar in ontvangst en uitgaaf op f 17.000.¹⁷

De heer. E. Botjes werd herkozen als bestuurslid.

De fabriek Zuidbroek werd herkozen om een lid aan te wijzen in den coöperatieven aankoop. Voor de aanwijzing van een lid in de commissie tot nazien der rekening 1912 werd gekozen (wegens het bedanken van Haren) de fabriek Glimmen.

Als lid van de commissie voor de boterkeuring werd gekozen de heer Cornelis, directeur van de zuivelfabriek Winschoten.

De begroting over 1913 werd vastgesteld in ontvangst en uitgaat op f 1851.

De heer J. J. Huisman zuivelconsulent te Groningen, deelde nog het een en ander naar aanleiding van de boeten, die dit jaar maar al te vaak door het (boter)contrôlestation eens aangesloten is opgelegd.

Hierna werd de vergadering gesloten.

NvhN 1912-12-14

Landbouw-Brieven.

Botercontrole en de Regering.

nog naar elders

De controle van zuivere natuurboter, voorzien van het Rijksmerk, is geen zorg van onze Regeering, maar feitelijk een particuliere zaak. De Regeering verleent haar steun aan deze controle, voorzover ze de Rijksmerken beschikbaar stelt met het uitdrukkelijk beding, dat onze botercontrolestations er voor te waken hebben, dat deze Rijksmerken niet door onwaardigen gebruikt worden. Op onze botercontrolestations ligt dus de dure verplichting, om streng toe te zien, dat alleen die boter van het Rijksmerk voorzien kan worden, die afkomstig is van fabrieken, waar beslist geen margarine of andere kunstboter verwerkt wordt. Bovendien stellen deze stations nog streng als eisch, dat het watergehalte binnen zekere grenzen blijft. Bij de minste aanwijzing, dat de geleverde boter geen zuivere natuurboter zou zijn met niet meer dan 15½ pct. water, worden fabrieken, die zulke boter leveren, van de controle uitgesloten.

Het gebeurt nog al eens, dat aan personen, die natuurboter leveren, het verder voeren van het Rijksmerk ontzegd wordt, nadat van te voren reeds gewaarschuwd was. Ook gebeurt het, dat personen, die aanvraag doen, om boter onder controle der Boterstations te mogen leveren, daartoe geen vergunning wordt gegeven. Dat zijn in hoofdzaak gevallen waar naast natuurboter ook kunstboter bereid of verkocht wordt. De controlestations meenen terecht, dat voor zul-

¹⁷ Niet zeker of dit bedrag klopt! (ZHN.)

ke fabrieken geen voldoende waarborg bestaat, dat er steeds onvervalschte natuurboter geleverd wordt.

Het is langs scheikundige weg soms moeilijk uit te maken, of men met zuiver natuurboter, of met een mengsel van natuurboter en margarine te doen heeft. En juist daarom wenschen de boter-contrôlestations alleen die fabrieken tot geregelde contrôle en het voeren van het Rijksmerk toe, te laten, waarvan vaststaat, dat ze geen kunstboter verwerken.

In het voorloopig verslag van de behandeling der landbouwbegroting werd door eenige leden der Kamer de vraag gesteld, of het al of niet toelaten van fabrieken en boterhandelaars tot genoemde contrôle niet uitsluitend een zaak van de regeering moest zijn.

De heer J. Mesdag, zuivelconsulent voor Friesland komt in een artikel, in het Friesch Weekblad van 30 Nov. j.l. met kracht hiertegen op.

De strijd tegen botervervalsching is volgens de geschiedenis steeds door particulieren aangeboden, Door langdurig geknoei was onze boter op de Engelsche markt geheel verdrongen. Friesland vooral heeft zich groote geldelijke opofferingen getroost, om daarin verbetering te brengen. Het eerste Boter-contrôlestation is gesticht door de *Friesche Maatschappij Van Landbouw* in 1901.

In de statuten en reglementen van genoemd contrôle-station staat nauwkeurig beschreven, aan welke voorwaarden iemand zich te houden heeft, die zich aan genoemde contrôle wil onderwerpen. Daarin staat o.a. dat geen boterproducent tot deze contrôle wordt toegelaten, die rechtstreeks of zijdelings betrokken is bij de fabricatie of handel in kunstboter. Het komt ons voor, dat onze bofercontrôle hij deze bepaling staat, af valt, juist, omdat de kunst(boter) het zoover gebracht heeft, dat ze een mengsel van natuurboter en kunstboter kan maken, dat scheikundig niet van geheel zuivere natuurboter te onderscheiden is, althans niet met boter, die in de wintermaanden uit melk of room geproduceerd wordt.

In genoemd voorloopig verslag bij de Landbouwbegroting voor 1913 wenschen eenige Kamerleden daaraan te tornen. De heer Mesdag zegt:

„De regeering kan zich hiermede niet inlaten, omdat de botercontrôle is een particuliere en geen Rijkscontrôle. Alleen kan de Regeering de voorwaarden wijzigen, waarop het gebruik van het rijksmerk is toegestaan, maar zeer zeker zal zij die voorwaarden nooit zoodanig wijzigen, dat personen tot de contrôle kunnen worden toegelaten, voor wier handelingen de besturen der botercontrôlestations niet kunnen instaan.

Het recht van de contrôlestations, om iemand van de contrôle af te wijzen, of verdere contrôle te ontzeggen, moet een onmisbaar recht zijn, zullen de controlestations een gunstigen invloed op den afzet van onze boter in het buitenland voortdurend kunnen blijven uitoefenen.

Mocht aan den weaisch van eenige leden worden voldaan, dan zullen in Friesland onmiddellijk maatregelen overwogen worden, om er voor te zorgen, dat de Friesche boter (een afzet van plm. 15 miljoen Kg. per jaar) op de buitenlandsche markten duidelijk onderscheidbaar blijft van boter, afkomstig van margarinefabrieken en van personen, die namen vragen, welke bij den boterhandel in binnen- en buitenland een zeer slechten klank hebben.

Hen in onze Vereeniging te dulden, gaat niet. Mocht men ons dwingen, deze fabrieken en personen tot de contrôle toe te laten, dan neemt de strijd, die zooveel geld en inspanning gekost heeft, opnieuw een aanvang.

Dat is duidelijk genoeg gezegd. We kunnen er alleen nog dit aan toevoegen. De contrôle van natuurboter is een heel andere zaak, dan de contrôle van kunstmeststoffen en voederartikelen. Het is niet voldoende, dat men kan aantoonen, dat boter voldoet aan de eischen, welke men moet stellen voor het vetgehalte en het watergehalte. Het vet moet afkomstig zijn van zuivere

melk of room, zonder bijmengsels van andere vetstoffen dus. En dat is juist zoo heel moeilijk. Daarom stellen de botercontrôlestations als eisch, dat personen of fabrieken, die melk- of roomboter onder contróle willen verkoopen en daarvoor dus een goeden prijs willen bedingen, geen andere botervetten in hunne fabrieken verwerken.

Worden ze daarop betrap, dan wordt de verdere contróle onmiddellijk opgezegd.

Het is ons dan ook niet duidelijk, waarom eenige leden der Kamer ter wille van enkele knoeiers aan de bestaande bepalingen willen tornen. De heer Mesdag deed een goed werk, dat eens duidelijk uiteen te zetten.

1913

NvhN 1913-02-15

RUISCHERBRUG, 13 Febr. Gisteravond hield onze landb. vereeniging eene buitengewone vergadering, met het doel om hier eene geitenfokkerij-vereeniging op te richten. Als spreker trad op de heer J. J. Huisman, **zuivelconsulent** te Groningen, die op zeer duidelijke wijze het nut van de geitenfokkerij uiteenzette en verklaarde, op welke wijze rijkssubsidie voor dat doel te bekomen was.
Een krachtig applaus en een woord van warmen dank aan den voorzitter was het loon voor den spreker.
Staande de vergadering gaven eenigen zich als lid op voor de op te richten vereeniging.

NvhN 1913-03-12

Bond van Zuivelfabrieken.

GRONINGEN: In 't café „prins” werd gisternamiddag de algemene vergadering gehouden van den *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen*.

De voorzitter heer S. Rooda van Groningen, wees er in zijn openingswoord op, dat in 1912 goede boterprijzen zijn gemaakt, doch minder goede kaasprijzen en dat de kaas-kwestie nog steeds hangende is. Een deel wenscht één merk, een ander verschillende merken, doch spr. geloofde wel, dat de bond met het kaasmerk op den goeden is.

Het verheugde spr., dat de hoeveelheid melk, welke aan de aangesloten fabrieken wordt verwerkt, grooter is dan vorige jaren en dat 3 groote fabrieken zijn toegetreden. Een belangrijke kwestie is de boterkeuring. Spr. wees er op, dat uniformiteit in kleur moet worden verkregen. Verder merkte spr. nog op, dat de bond staat voor een belangrijk jaar met het oog op de tentoonstelling te Den Haag, waarop de bond ook zal inzenden, evenals op die, welke te Gent wordt gehouden.

Ingekomen was o. a. een schrijven van de *Directie van den Landbouw*, waarin een kelder in de Middelbare Landbouwschool wordt beschikbaar gesteld voor de vanwege den bond te Groningen te houden wekelijksche boterkeuringen.

Aan het jaarverslag van den heer S. K. Westerdijk, van Usquert, ontlene we, dat met voldoening op het afgelopen jaar kan worden teruggezien. Er traden 3 fabrieken als lid toe, n.l. die te Harkstede, Onnen en de Wilp. Het aantal aangesloten, vereenigingen bedroeg op 1 Jan. 1913 14. De verwerkte hoeveelheid melk ging wederom flink vooruit. In 't geheel werd door de aangesloten fabrieken verwerkt 48.291.492 K.G. melk, een vermeerdering van 10.000.000 vergeleken met 1912.

De boterkeuringen worden wekelijks in vereeniging met den Drentschen bond gehouden in een der kelders van de Landbouwwinterschool en voldoen, volgens het jaarverslag, wel.

Die rekening en verantwoording van den penningmeester, den heer S. K. Westerdijk, was nagezien en in orde bevonden. De ontvangsten bedroegen f 2077,85½, de uitgaven f 1410,62½ en het batig saldo f 667,23.

Het verslag betreffende den coöperatieven aankoop werd uitgebracht. De ontvangsten bedroegen f 1799,71½, de uitgaven f 1925,09 en het nadeelig saldo f 125,37½.

In de plaats van den heer Dj. Siccama te Grijpskerk, die als bestuurslid had bedankt, werd als zoodanig gekozen de heer T. Meijer van Grijpskerk.

Hierna sprak de heer Kuperus van Grouw over: „Onze boterhandel”. Wil men, aldus spr., den afzet van de producten bevorderen, dan moet men hooge eischen stellen aan de kwaliteit. Sedert de oprichting der zuivelfabrieken is de kwaliteit der boter veel verbeterd en de botercontrole heeft de knoeierijen bestreden. De kwaliteitsverbetering wordt verkregen door de geregelde boterkeuringen en de samenwerking tusschen de fabrieken, waardoor zaken kunnen worden verricht, die, voor ieder afzonderlijk onmogelijk zijn te verkrijgen. Spr. wees op het gebrek aan samenwerking tusschen de coöperatieve zuivelfabrieken met betrekking tot den afzet. Door ongeorganiseerd te handelen, wordt de kwaliteitsverbetering ernstig benadeeld en de betekenis der boterkeuringen verminderd; alleen door samenwerking kan de boterhandel worden ontwikkeld. Het algemeen belang is, dat de kwaliteit en zuiverheid van onze boter overal wordt geroemd, en spr. kan zich geen bevordering van de export voorstellen zonder coöperatie.

Welwillend beantwoordde spr. verschillende vragen.

Nadat de heer Kuperus nog het een en ander had medegedeeld omtrent de werking van de Friesche Zuivelexportvereniging wees de heer J. J. Huisman, zuivelconsulent te Groningen, er op, dat deze kwestie reeds eerder in den bond is besproken. Het wilde er bij spr. niet in, dat de bond een exportvereniging zou kunnen stichten, omdat de aanvoer niet geregeld zal zijn. Alleen in den zomer is er genoeg boter, in den winter echter niet Aansluiting bij een andere vereniging kwam spr. beter voor.

De heer J. J. Huisman bracht vervolgens verslag uit van de boterkeuring 1912 en deelde mede, dat dit winter meer dan anders monsters boter voorkwamen van onvoldoende stevigheid. Het vermoeden werd uitgesproken, dat dit veroorzaakt werd door het voeren van grote hoeveelheden soja en Delftsche veekoeken. Spr. waarschuwde voor een te eenzijdige voeding en was van oordeel, dat soja en Delftsche veekoeken als bijvoer moeten worden beschouwd. Daarna werd de vergadering gesloten.

NvhN 1913-03-20

Botercontrolestation Groningen en Gegevens jr.-verslag Zuivelconsulent

Aan het verslag Van het Botercontrolestation Groningen over 1912 ontlene wij, dat wegens een te hoog vochtgehalte in geproduceerde of in voorraad zijnde boter 35 maal een boete werd opgelegd tot een totaal bedrag van f 273,60.

De fabriek te Grootegast werd gesloten, andere verandering in de aangeslotenen kwam er niet, zodat thans zijn aangesloten 42 fabrieken en 6 handelaren, met een totaal aan contributie van f 2300,46.

De ontvangsten bedroegen f 4161,40, de uitgaven f 3241,10, zodat er een voordelig saldo was van f 919,30.

De totale reserve bestaat uit f 3527,70½ en het gehele bezit f 4017,00½.

De begroting 1913 sluit in uitgaaf en ontvangst met f 3265,61½

1271 monsters boter werden onderzocht.

De boterproductie der aangeslotenen bedroeg in 1912 2.400.000 K.G.

Aan het verslag van de werkzaamheden van den zuivelconsulent voor de provincie Groningen, de heer J. J. Huisman, ontlenen, we, dat voor een cursus voor controleur zich 34 deelnemers aangaven, zodat splitsing nodig was. De zuivelconsulent zou er voor zijn een volgend jaar geen nieuwen cursus te geven, doch met deze deelnemers de stof te herhalen en aan te vullen.

Voorts werd meegedeeld, hoeveel uren les gegeven is aan onderwijzerscursussen, landbouwwinterscholen enz. en dat 12 lezingen zijn gehouden en 75 vergaderingen werden bijgewoond. 45 reizen werden gemaakt, om fabrieken, boerderijen enz. te bezoeken. Speciaal op een deugdelijke boekhouding wordt aangedrongen. 114 personen brachten den consulent een bezoek.

Het aantal geschreven brieven en briefkaarten bedroeg 1002, dat der ingekomen stukken 802. De inrichting van het laboratorium wordt voldoende geacht.

850 monsters melk werden onderzocht en 69 butyrometers op juiste schaal gecontrôleerd.

De gezondheidstoestand van het vee was bevredigend; de veehouders hebben een goed jaar gehad.

NvhN 1913-04-04

Bij K. B. zijn met ingang van 1 April benoemd tot rijks-zuivelconsulent de heeren J. J. Huisman, **Zuivelconsulent** te Groningen en J. G. v. Weydom Claterbos, idem te Assen.

Zuivelconsulenten Drenthe en Groningen zijn ingaande 1 april Rijks-zuivelconsulent geworden

NvhN 1913-06-07

Keuring van Geiten
te ADUARD,
op Zaterdag 14 Juni a.s.,
's nam. 4 uur, bij J. HARKEMA.
's Avonds 6 uur **LEZING**
van den heer **J. J. HUISMAN**,
Zuivelconsulent
Het Bestuur der Geitenfokv.

NvhN 1913-12-09

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen.

GRONINGEN: In 't café „Prins” werd hedennamiddag de algemene vergadering gehouden van den Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen.

De voorzitter de heer S. Rooda van Groningen, opende de vergadering met een woord van welkom. Spr. zeide dit met bijzondere opgewektheid ex xoen, omdat de afgelopen zomer zeer belangrijk was, vooral door de tentoonstellingen op zuivelgebied, gehouden te Den Haag en Gent. Op die tentoonstellingen hebben verschillende Groninger fabrikanten zeer eervolle onderscheidingen of bekroningen behaald. Spr. feliciteerde die fabrieken hiermede en sprak de hoop uit, dat die fabrieken, welke met hun inzendingen niet zoo gelukkig waren, den moed niet zullen laten zakken. Groningen moet, aldus spr., nog schitterender voor den dag komen, en de fabrieken moeten meer inzenden.

Medegedeeld werd, dat alle aangesloten fabrieken hebben toegestaan, dat iemand, die vanwege den Bond een monster boter komt nemen ongeveer op denzelfden tijd, als een monster voor de keuring wordt genomen.

Voor de in stookcursus is geen voldoende deelneming. Komt er niet meer aangifte, dan zal die cursus niet kunnen doorgaan.

Als bestuurslid werd herkozen de heer A. van Delden met 33 stemmen. De heer P. Dijksterhuis verkreeg 28 stemmen.

De heer van Delden achtte het beter, dat uit een anderen hoek van de provincie een bestuurslid werd gekozen en bedankte voor zijn herbenoeming.

Hierna werd de heer Dijksterhuis gekozen met 38 stemmen.

De voorzitter feliciteerde den heer Dijksterhuis met zijn benoeming, doch drukte zijn spijt er over uit, dat de heer Van Delden die zooveel in 't belang van den Bond heeft gedaan, uit het bestuur treedt.

Als lid in de commissie voor coöperatieven aankoop, werd wegens aftreding van de fabriek Ezinge, die niet weer in aanmerking wenschte te komen, de fabriek Noordlaren, mede hebben zitting in die commissie de fabrieken Usquert en Zuidbroek.

In de commissie tot nazien der rekening werd wegens aftreding van de fabriek Meeden gekozen de fabriek Holwierde. Mede zitten in die commissie de fabrieken Winsum en Glimmen.

De heer H. ten Have te Ezinge werd herkozen als lid in de commissie voor boterkeuring. Het tweede lid is de heer Cornelissen te Winschoten.

Vervolgens kwam in behandeling de begroting 1914. Zij werd vastgesteld in ontvangst en uitgaaf op f 2171,00. De post onvoorziene uitgaven bedraagt f 511,00.

Onder de ontvangsten komt voor omslag 48.000.000 K.G., melk à 3½ cent f 1680.00.

Besproken werd de agenda der algemene vergadering FNZ.

Op die vergadering zal de heer S. K. Westerdijk een woordje spreken over den boterverkoop te Arnhem, die, zooals de voorzitter zeide, zeer bevredigende resultaten afwerpt, en dien verkoop in bescherming nemen tegen den aanval van den heer Veeman, het vorig jaar op die vergadering gedaan.

Op de begroting komt een post voor van f 3000 voor een werktuigkundig Ingenieur.

De vraag was gesteld, of deze functie niet kan worden vereenigd met die van leeraarmachinist.

De heer O. Reitsma, secretaris van de FNZ., lichtte deze post toe en wees er op, dat gebleken is, dat heel veel fabrieken prijs stellen op deskundige voorlichting van een werktuigkundig ingenieur. Voor een dergelijken ambtenaar is er werk genoeg. Nodig is een deskundige controle en deze komt ten goede aan de fabrieken.

Een half jaar lang hoeft een werktuigkundig ingenieur voor de FNZ. gewerkt en deze dient moet orden voortgezet.

Dat deze functie zal kunnen worden vereenigd met die van leeraar-machinist, ontkent spr.,

De Leeraar Machinist is een zeer kundig vakman in de machinekamer, doch daarom is hij nog niet in 't algemeen een werktuigkundige.

Een boterfabriek heeft meer noodig dan een goed ingerichte machinekamer. Bovendien heeft de leeraar-machinist werk genoeg.

Besloten werd voor dezen post te stemmen.

Aan de orde kwam het voorstel om meer bekendheid te geven aan de boterkeuring.

De heer Boersma van Grijpskerk gaf een inleiding.

(De vergadering duurt voort – niets gevonden bij 10 dec.)

1914

NvhN 1914-04-07

Verslag verg Bond van zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN: Hedennamiddag hield de Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen eene algemeene vergadering in het *café „Prins”*.

De voorzitter de heer S. Rooda opende de vergadering met een woord van welkom en constateerde, dat blijkens de cijfers van de jaarlijks door de fabrieken verwerkte kilo's melk, het zuivelbedrijf jaar op jaar in omvang toeneemt. Gezegd mag worden dat de zuivelbereiding, hoewel nog geen hoofdzaak in het landbouwbedrijf, daarvan toch een belangrijke factor, uitmaakt.

Daarna werd voorlezing gedaan van ingekomen stukken. Naar aanleiding van het ingekomen verslag der boterkeuring van den Groningen en Drentschen Zuivelbond wees de heer J. J. huisman op de overdreven strengheid der keuring.

Uit het verslag van den secretaris bleek, dat de toevoer van melk aan de fabrieken stijgende is, terwijl het aantal fabrieken gelijk bleef. De geleverde melk ging met 4½ miljoen kilo vooruit, zodat zij het vorige jaar 52.800.000 kilo bedroeg.

Volgens het rapport der kascommissie was de rekening in orde bevonden. De ontvangsten bedroegen *f* 2947,59, de uitgaven *f* 1735,63, een batig saldo dus van *f* 1211,96.

In het verslag van de commissie voor coöperatieven aankoop werd melding gemaakt van een tekort van *f* 236,21½, dat evenwel gedekt werd door aanwezige goederen, zodat het voordelig saldo *f* 52,78½ bedroeg.

Tot bestuurslid in de plaats van den heer In 't Veld, die wegens drukke bezigheden heeft bedankt, werd gekozen de heer H. ten Have te Ezinge.

Nadat door den heer Reitsma de wenschelijkheid was betoogd om op het Intern. Zuivelcongres te Bern waar het kaasvraagstuk vooral naar voren zal worden gebracht, zich te doen vertegenwoordigen, werd besloten dat de Bond te Groningen, evenals vele andere en misschien alle een afgevaardigde zal zenden, welke het bestuur uit zijn midden zal aanwijzen.

NvhN 1914-05-19

Verslag Werkzaamheden Zuivelconsulent Huisman

Aan het verslag van de werkzaamheden van den Rijks-Zuivelconsulent voor de provincie Groningen, den heer J. J. Huisman, over het jaar 1913 ontlene we, dat het laboratorium zijn gewone diensten bewees voor het onderzoek van melkmonsters, voor kleine onderzoekingen welke gevraagd werd den door fabrieken en voor de practische lessen voor controleurs. Onderzocht werden 747 monsters melk en ondermelk.

De zuivelbereiding en de veehouderij hadden beide in 1913 een gunstig jaar. De hoeveelheid aan de fabrieken geleverde melk nam wederom niet onbelangrijk toe, de prijzen van boter en kaas waren meer dan bevredigend, zodat ook de melkprijzen goed konden zijn. Gelukkig is in dezen voorspoedige tijd ook een ernstig streven merkbaar om voor instandhouding van het bedrijf zelf te zorgen. Op de meeste plaatsen gaat het aanvullen en verbeteren van de werktuigen geleidelijk en valt de verbetering alleen op als men enige jaren terugziet; altijd is dit niet mogelijk, soms moet ook in eenmaal een grote stap worden gedaan. Wordt deze goed voorbereid

en daarna goed uitgevoerd dan staat de fabriek ook als minder gunstige jaren mochten komen, in een conditie, dat zij de grondstof zoo voordelig mogelijk kan bewerken.

Het bereiden van kaas in de fabrieken neemt geregeld toe, doordat de leveranciers een te grote hoeveelheid ondermelk vers krijgen voor veevoeder.

De kwaliteit van de boter en de kaas gaat geleidelijk vooruit, de daaraan bestede zorg zal zich vooral lonen als eens tijden, van overproductie komen, want dan zullen de producten van dat land het eerste genomen worden, dat zich erop heeft toegelegd ze aan de eischen te doen beantwoorden, welke de concurrenten menen te moeten stellen.

De prijs der boter was over het grootst gedeelte van het jaar wel iets lager als over het voorgaande jaar, maar bleef zeer bevredigend; met de kaasprijzen ging het op gelijke wijze. De toestand der weiderij was over het gehele jaar meer dan bevredigend.

De koopprijs van het rundvee was steeds zeer hoog, eerst in den aanvang van 1914 kwam daarin een val, bij de beste dieren ongeveer *f*30 per stuk.

Ook de schapenfokkerij gaf zeer goede uitkomsten, de lammeren waren duur.

De Londensche biggen, zouters en slachtvarkens waren ook goed in prijs, de graanprijzen waren echter ook vrij hoog, zodat, als men graan moest aankopen voor voeder de resultaten der varkenshouderij daardoor wel werden beïnvloed.

De geitenfokkerij breidt zich nog voortdurend uit. De ambitie voor fokverenigen, enz. neemt nog toe.

De erkende volbloed schapenfokkerijen van buitenlandsche rassen bleven werkzaam en leverden eene gewenschte hoeveelheid fokmateriaal, verkocht werden 45 rammen.

De *Prov. Commissie voor de Varkensfokkerij* acht het wenschelijk, dat in Westerwolde voortaan ook geregistreerd vrouwelijk fokmateriaal wordt aangehouden, de beerhouderijen zich dus veranderen in folverenigen.

NvhN 1914-06-30

Kort verslag verg. Groninger Bond van Zuivelfabrieken

Hedenmiddag vergaderde in 't *café „Prins”* de *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen* onder voorzitterschap van den heer S. Rooda.

Ingekomen was een schrijven, meldende de opheffing der bestaande zuivelfabriek en de oprichting eener coöp. te Glimmen. Besloten werd deze, zoodra blijkt, dat de statuten niet in strijd zijn met het reglement van den bond, als bij den bond aangesloten te beschouwen.

De voorzitter bracht verslag uit van zijn reis naar en zijn bezoek aan Bern, bij gelegenheid van het zuivelcongres, waarheen hij door het bestuur van den bond was afgevaardigd.

Daarna was aan de orde een voorstel tot het aanstellen van een technisch ambtenaar in overleg met den Zuivelbond van Drenthe en het Bestuur van den FNZ., die voor dat doel heeft toegestaan de som van *f*1000

Bij de bespreking bleken twee stromingen te bestaan, sommigen meenden dat de functionaris in de eerste plaats een uitstekende botermaker moest zijn, anderen dat meer op wetenschappelijke opleiding moest worden gelet. Rekening willende houden met beide inzichten, stelde de voorzitter tenslotte voor als resultaat van de bespreking in deze vergadering het volgende ter kennis van den FNZ. c.q. de daarvoor aangewezen commissie te brengen:

„De Gron. Bond geeft in overweging, dat er een flinke praktische ambtenaar wordt benoemd, die echter minstens het diploma FNZ. moet hebben, terwijl men nog liever ziet dat hij in het bezit is van een diploma van de zuivelschool te Bolsward”, welk voorstel werd aangenomen.

De vergadering sprak verder als haar wensch uit, dat de benoeming van den ambtenaar en de regeling van diens werkzaamheden zal worden opgedragen aan eene commissie bestaande uit de voorzitters der beide bonden (Groningen en Drenthe), de beide zuivelconsulenten en den algemeene secretaris.

Voorts werd besloten, dat door den Groninger bond een crediet van f 300 zal worden verleend voor de benoeming van den technischen ambtenaar in de, onderstelling dat Drenthe hetzelfde zal doen.

Eindelijk werd aan het Bestuur nog een blanco crediet verleend voor de ontvangst van de afgevaardigden der verschillende bonden op de algemene vergadering van de FNZ. op 22 Juli, waarna de vergadering werd gesloten.

NvhN 1914-12-01

Verslag verg. alg. Bond van zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN: In ‘t *café „Prins”* werd hedenmorgen de algemene vergadering gehouden van den *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen* onder presidium van den heer S. Rooda alhier.

De voorzitter memoreerde hetgeen in de laatste drie maanden geschied was op zuivelgebied en wees allereerst op de benoeming van den oud-secretaris, den heer Posthuma, tot Minister van L. H. en N. Spr. wijdde eenige zeer waardeerende woorden aan den nieuwen Minister en sprak de hoop uit, dat hij veel moge doen voor den landbouw in ons vaderland. Aan den algemenen secretaris, den heer Reitsma, bracht spr. hulde voor het vele, dat hij gedaan heeft in de tegenwoordige moeilijke omstandigheden.¹⁸

De heer J. J. Huisman zuivelconsulent, bracht in het midden, dat de banketbakkers klagen over het niet aan hen willen leveren van boter door fabrieken.

Een zeer drukke discussie ontspan zich over de vraag, wie eventueel zal worden benoemd als technisch ambtenaar voor de bonden te Groningen en Drenthe. Met bijna algemene stemmen sprak de vergadering zich uit voor de aanstelling van een mr. botermaker.

Als bestuurslid werd herkozen de heer T. Meijer.

In plaats van het aftredend lid, der fabriek Zuidbroek, werd in den coöperatieven aankoop tot lid gekozen de fabriek Winsum.

Tot lid in de commissie tot het nazien der rekening (aftredend de fabriek Winsum) werd gekozen de fabriek Marum; terwijl tot lid in de commissie voor de boterkeuring werd herkozen de heer Cornelis van Winschoten.

De begrooting sluit in ontvangst en uitgaaf met f 2341.

Nog werd besproken de agenda voor de algemene vergadering FNZ., waarna de vergadering werd gesloten.

18 De Grote oorlog – WO-I – brak begin augustus 1914 uit. Een oorlog waar ons land en zijn bevolking totaal niet op was voorbereid. Eerste effecten waren hamsteren van zilvergeld en levensmiddelen, waartegen de regering al na enkele dagen met speciale maatregelen tegen optrad..... (ZHN.)

Verlag buiteng. verg. Bond v. zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN: In 't café „Prins” werd hedennamiddag een buitengewone algemene vergadering gehouden van den *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen*, onder presidium van den heer S. Roodavan Groningen.

Medegedeeld werd, dat de fabrieken te Zevenhuizen en Noordwijk tot den Bond zijn toegetreden.

Besloten werd om de eischen voor den aan te stellen ambtenaar in handen te stellen van den FNZ., echter onder voorwaarde, dat Drenthe op zijn besluit (om een ambtenaar te benoemen met diploma Rijlszuivelschool), terug komt en zich onvoorwaardelijk onderwerpt aan 't besluit van den FNZ.

Ingekomen was een voorstel van den heer J. M. Elzinga om controle in te voeren voor de melkbascules en op het vetgehalte.

De voorzitter was van oordeel dat men eerst aan de fabrieken moet vragen of ze zich verbinden willen de melk per k.g. te ontvangen, of ze onder controle willen staan en of ze voldoende gewichten in voorraad willen hebben voor Controleering.

De heer J. J. huisman zuivelconsulent, zou willen beginnen met de fabrieken die iets voor controle gevoelen.

De vergadering verklaarde zich in beginsel voor het oordeel van den voorzitter.

Het voorstel van den heer Huisman om voor die contróle een aparte afdeeling te stichten werd verworpen.

Besloten werd om diploma's uit te reiken aan de fabrieken, die de meeste punten hebben op de boterkeuring.

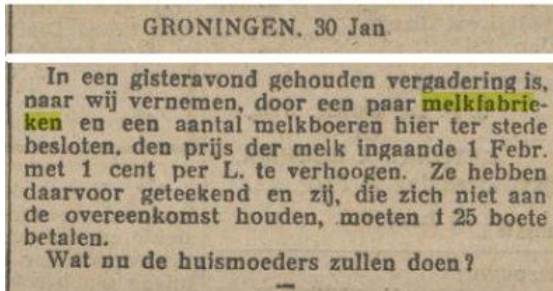
De commissie voor de boterkeuring en de Zuivelconsulent zullen op de volgende volgende vergadering met details komen.

1915

NvhN 1915-01-30

Melkprijsverhoging met 1 ct naar 9 ct.

Nieuwsblad van het Noorden 30-01-1915

Nieuwsblad van het Noorden 1915-02-03

INGEZONDEN: 'melkoorlog' in de Stad Groninger

Mijnheer de Redacteur! Verzoeker beleefd opname voor onderstaande regelen.

Wederom las ik j.l. Zaterdagavond, dat de Groningse melkboeren de melk met 1 cent per liter willen verhogen, ditmaal met ingang van 1 Februari 1915. Voor de eerste maal las ik het in het begin van Januari van dit jaar, doch de poging om de verhoging er door te krijgen, leed toen schipbreuk op grond, dat de huismoeders – speciaal die buiten de Oosterpoort - hevige protest aantekenden tegen de verhoging en gewoon nog 8 cent per liter gingen betalen en ook de bijkomende omstandigheden, dat vele melkboeren de gewone prijs behielden, gaf mede aanleiding tot mislukking der verhoging. Thans wordt weder met kracht aangepakt, om toch de verhoging er door te krijgen en de heren melkboeren hebben thans steun gevonden, bij de directeuren van *Stad en Lande* en *Vredewold*.

Wat echter vele met mij verwondert, is, dat de poging om de melkprijs verhoogd te krijgen niet behoorlijk wordt gemotiveerd. Is er in 1914 geen gras genoeg geweest? Was de kwantiteit en kwaliteit van hooi niet meer dan ruim voldoende? Was er gedurende de beetwortelcampagne geen pulp genoeg? Wij vragen slechts en zouden hierop gaarne antwoord willen hebben. Wordt de melk gedurende de wintermaanden, ingaande als ik wel heb 1 November, niet telkens met 1 cent per liter verhoogd? en wagen de melkverkopers het thans, nu bijna de gehele bevolking, en speciaal de werkmans, zucht onder de druk der mobilisatie, de prijs weer te verhogen? Is 8 cent per liter geen behoorlijke prijs?

Waarlijk, het wordt mijns inziens al te erg. Zolang de melkverkopers evenwel achterwege blijven, om te motiveren **waarom** de verhoging moet plaats hebben, zolang zou ik de burgerij in overweging geven de prijsverhoging niet te accepteren, in elk geval zo weinig mogelijk melk te gebruiken.

Ook thans is er weer verdeeldheid - naar mij ter ore kwam - onder de melkverkopers, en zijn er nog, die de gewone prijs, 8 cent, nemen. Doch uitdrukkingen, die men dezer dagen van sommige melkboeren hoort als: „als ik geen 9 cent neem ben ik bang, dat ze mij zullen molesteren.” (ik gebruik dit woord om geen erger te nemen) geven stof tot denken.

Van ganser harte hoop ik dan ook, dat de huismoeders eendrachtig zullen wezen en het voorbeeld zullen volgen van de huismoeders buiten de Oosterpoort, die naar ik hoor, ook thans weer krachtig protesteren. En nu ten slotte: Ernstig geef ik boeren melkverkopers in overweging niet tot doorvoering der melkprijsverhoging over te gaan en de burgerij niet noodeloos financieel te kwellen, indien daarvoor geen dringende redenen aangevoerd kunnen worden.

Met dank voor de opname.

Groningen, 2 Febr. 1915.

A. C.

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen.

GRONINGEN: In het café „Prins” werd gistermiddag de algemeene vergadering van den Bond van zuivelfabrieken in de Prov. Groningen gehouden.

De heer T. Meijer van Visvliet resideerde wegens ongesteldheid van den voorzitter den heer S. Rooda.

De voorzitter heette allen welkom, in het bijzonder de, gasten. n.l. de heeren Claterbos, zuivelconsulent in Drenthe, Ten Hoope, districtsveearts alhier, Eriks, vertegenwoordiger van den Frieschen Bond, A. Roerbroek, afgevaardigde van den F.N.Z.¹⁹, en de spreker, prof. B. v.d. Burg, te Wageningen.

Spreker deelde verder mede, dat de fabrieken te Noordwijk en Zevenhuizen zich bij den Bond hadden aangesloten.

Ingekomen was o.m. een schrijven dat de fabriek te Aduard stop is gezet, tengevolge van de hooge, prijzen, die voor de kaas worden betaald, en een idem van den Zuivelbond „Friesland” betreffende de regeling der kaasvoorziening voor binnenlands gebruik in Friesland .

„Friesland” stelt voor waar in Groningen niet zulk eene regeling bestaat, zicht nopens deze aangelegenheid, bij dien Bond aan te sluiten, teneinde gezamenlijk de kosten te dragen.

Blijkens het jaarverslag van den secretaris, den heer S. K. Westerdijk, te Usquert, zijn thans 25 fabrieken aangesloten. Op 1 Jan. 1913 bedroeg het aantal kilo's geleverde melk aan de aangesloten fabrieken 48 millioen, in 1914 53 millioen en nu 63 millioen eene vermeerdering al-zoo van 10 millioen. De oorlog deed zich op vele zaken geducht gevoelen. Wat de zuivel betreft, gelukkig konden door de hoogere prijzen – dank zij de medewerking van regeering en N.F.Z.B. – de aanvankelijk geleden verliezen worden gedekt, zoodat gezegd kan worden, dat 1914 een goed jaar was voor de zuivel. Ook voor den Bond was het een goed jaar.

Het jaarverslag werd onder dankbetuiging goedgekeurd.

De heer Schenk (Holwierde) rapporteerde namens de kascommissie, dat de rekening en verantwoording van den penningmeester in de beste orde was bevonden. Wat betreft den centra-len aankoop, bedroegen de ontvangsten *f*2203,04½ en de uitgaven gld. 2304,81½, zoodat er een nadeelig saldo van *f*101,77. Omtrent de financ. regeling van de Bonds zaken werd medegedeeld, dat de inkomsten *f*3550,30 en de uitgaven *f*2158,42. Voordeelig saldo 1391,88 gld.

De heer Westerdijk rapporteerde vervolgens, namens de commissie voor coöp. Aankoop.

In het verslag wordt er op gewezen, dat het aantal fabrieken, dat meedoet aan dien aankoop, voor uitbreiding vatbaar is.

Aansluiting is gewenscht, omdat men zeker in goede en gecontroleerde waren te krijgen.

Ook dit verslag werd goedgekeurd.

De afgevaardigde van Winschoten bracht verslag uit van de commissie voor de boterkeuring omtrent puntenstelsel voor het bekomen van een diploma.

19 In knipsel stond N.F.Z.

De vergadering vereenigde zich met het voorstel der commissie, dat het gemiddeld aantal punten 65 moet zijn en dat een fabriek gedurende een jaar niet vaker dan 15 maal beneden 6 mag komen. Gekeurd moet worden op geur, smaak en gehalte.

De commissie werd voor hare moeite bedankt.

De heer B. v.d. Burg, hoogleraar te Wageningen, hield hierop eene lezing over pasteurisatie aan de fabrieken, waarvan we een verslag moeten achterwege laten, wegens overvloed van meer belangrijk algemeen nieuws.

Na de rede ontspoon zich nog een kort debat, waaraan werd deelgenomen door de heeren Ten Hoope, districtsveearts, Huisman, zuivelconsulent en Ten Have van Ezinge en De Vlas van Hoogeveen.

Ten aanzien van het bovenaangehaalde schrijven van den Frieschen. Bond werd besloten, dat het bestuur van den prov. Gron. Bond zich tot alle, kaasmakende fabrieken in deze provincie zal wenden met het verzoek alsnog tot bedoelde regeling te treden.

Hierna werd de vergadering gesloten.

NvhN 1915-05-18

Verslag van den Rijkszuivelconsulent over 1914

Aan het ons toegezonden jaarverslag over 1914 van de werkzaamheden van den Rijkszuivelconsulent voor de provincie Groningen ontleen we het volgende:

Een woord van dank wordt gebracht voor hetgeen wijlen de heer G. A. Talens, lid der zuivelcommissie voor het zuivelconsulentschap deed.

Bij den aanvang van 1914 werd een cursus voor controleurs en één voor botermakers gegeven. In den winter 1914-1915 werd een cursus voor kaasmakers gehouden. Verder werd les gegeven aan de Middelbare Landbouwschool, de Rijkslandbouwwinterschool, aan den huishoudcursus te Veendam en aan den Onderwijzerscursus te Groningen.

De bureaawerkzaamheden nemen elk jaar in omvang toe.

Aan het laboratorium werden onderzocht 871 monsters melk, voor de controle van de Prov. Commissie 408. controle- en fokvereenigingen, 211, ingezonden monsters 214, waarvan ongeveer 120 van een controlevereeniging die door mobilisatie den controleur kwijt werd, 6 monsters centrifugemelk, 1 geitenmelk, 5 bepalingen van. het soortelijk gewicht en 16 op Storchsche reactie.

De gezondheidstoestand van het vee was goed, plaatselijk had men zeer veel last van het besmettelijke verwerpen. In de maand Augustus en later trad bij de varkens de vlekziekte vrij erg op.

Het weder was in de maanden Maart en April te koud en te nat, het vee kwam daardoor niet vroeg in de weide. In Mei was de grasgroei gunstig. De hoeveelheid verkregen hooi was goed, de kwaliteit verschillend. De opstalling van het vee geschiedde iets vroeger daar de weiden in het najaar minder gras gaven dan gewoonlijk.

De vee prijzen waren reeds in het voorjaar hoog, in den zomer liepen ze iets terug. In Augustus kwam door den oorlog een groote val; dit herstelde, zich wel wat, maar tot het einde van het weideseizoen niet voldoende, zoodat de weiders, die hun vee dan verkoopen, geen voordeelig jaar hadden. In December werden alle vleeschprijzen hoog.

De prijzen der diverse soorten kaas stonden dikwerf zeer ongelijk tegenover elkaar. Ofschoon er tijdelijk in December een reactie intrad, bracht denkelijk de bereiding van magere kaas met flink vetgehalte het meeste voordeel. De sterk schommelende marktwaarde der zuivelproduk-

ten was oorzaak, dat de fabrieken niet alle even voordeelige prijzen voor de melk konden betalen.

Het verslag, der Rundveefokkerij zegt, dat de werkzaamheden der fok- en controle-verenigingen geen aanleiding geven tot bijzondere opmerkingen. Het bezoek aan de controleurs is onverwacht, de boeken worden ingezien en monsters melk ter controle, van de bepalingen van het vetgehalte meegenomen en op het laboratorium onderzocht, totaal 211 stuks.

Het getal folkverenigingen, aldus het verslag van de Provinciale Commissie tot bevordering van de Geitenfokkerij in Groningen, nam met 2 toe, n.l. die te Blijham en Oostwold (O.) Mag de oprichting van nieuwe verenigingen een stap in de goede richting zijn, nog belangrijker is de uitbreiding van het fokmateriaal bij de reeds bestaande verenigingen. Die uitbreiding van het fokmateriaal levert het voordeel op, dat de keuze der bokken groter wordt.

Nieuwsblad v/h Noorden 1915-06-26

BEERTA, 25 Juni. In ac gisteren gehouden A.-vergadering der afd. „Beerta" van de Gron.' Mij. van Landbouw en Nijverheid

[....]

Hierna werd het woord verleend aan de Rijkszuivelconsulent om te spreken over: „De oprichting van een Fok- en Contrólevereniging in het ressort der afdeeling."

Na er op gewezen te hebben, hoe door selectie de opbrengst van onze akkergewassen enorm is toegenomen, meent hij, dat dezelfde weg dient te worden gevolgd voor verbetering van de veestapel.

Door de fok- en controlevereniging wordt vrij wat materiaal verzameld, om ons in deze de weg te wijzen. Te Noordbroek, waar men reeds 7 jaar werkt met een fok- en controlevereniging, is geconstateerd, dat; een slechte vaars per jaar 2180 K.G. melk met een boteropbrengst van 76 K.G., een middelmatige 2950 K.G. melk met 100 K.G. boter, en een beste 4000 K.G. melk met 138 K.G. boter opleverde.

Op die wijze leert men de slechte van de beste scheiden en leert men, welke dieren om de productie en het vetgehalte der melk moeten worden aangehouden. Bovendien leert men daarbij de dieren kennen, welke het toegediende voedsel het best betaald maken. Voor een controleur van een fok- en controlevereniging moet op ongeveer op f 600 worden gerekend. Is dit een ervaren man, tevens een goede melker, dan zal hij het goed-melken kunnen bevorderen en de belangstelling in de veehouderij verhogen.

Na nog in bijzonderheden de inrichting van een fok- en controlevereniging te hebben besproken, werd besloten ook in het ressort der afd. pogingen aan te wenden voor de oprichting van een dergelijke vereniging.

Als leden, der commissie, die daarvoor, pogingen in 't werk zullen stellen, werden door 't bestuur aangewezen de heren D. E. Mellema te Reiderwolderpolder, L. E. Evers te Finsterwold, E. Muntinga en P. H. ter Have te Beerta en Schilhorn van Veen te Nieuw-Beerta.

Hierna werd de vergadering met een woord van dank aan de spr. door de voorz., den heer A. Busscher, gesloten.

Melkvoorziening in de provincie Groningen.

Zoals men weet, heeft de Minister van Landbouw voor de oplossing van de moeilijkheden, welke met betrekking tot de voorziening van melk voor de bevolking van ons land zijn gerezzen, de medewerking van de Commissarissen der Koningin ingeroepen en acht hij de instelling van commissiën dienaangaande gewenst. Gevolg gevende, aan de uitnodiging van de Minister, heeft de Commissaris der Koningin in onze provincie omtrent de samenstelling dier commissiën overleg gepleegd met verschillende personen, met het resultaat, dal hij de provincie in vier districten heeft verdeeld.

District I: omvat de gemeenten Groningen, Adorp, Hoogkerk, Noorddijk en Haren.

District II: Aduard, Ezinge, Oldehove, Grijskerk, Zuidhorn, Oldekerk, Grootegast, Leek en Marum.

District III: Ulrum, Kloosterburen, Leens, Eenrum, Winsum, Baflo, Warffum, Usquert, Uithuizen, Uithuizermeeden, Kantens, Middelstum, Bedum, Ten Boer, Stedum, Loppersum, 't Zandt, Bierum, Appingedam, Delfzijl en Termunten.

District IV: Nieuweschans, Beerta, Finsterwolde, Nieuwolda, Midwolda, Scheemda, Slochteren, Hoogezand, Sappemeer, Noordbroek, Zuidbroek, Meeden, Muntendam, Veendam, Wildervank, Nieuwe Pekela, Oude Pekela, Winschoten, Wedde, Bellingwolde, Vlagtwedde en Onstwedde .

Voor elk district wordt een commissie ingesteld.

In de commissie voor het eerste district werden benoemd de heren U. G. Schilthuis, lid van Gedeputeerde Staten en voorzitter der sub-commissie inzake de Voeding van Mens en Dier in deze provincie, als voorzitter, en als leden de heren **J. J. Huisman**, Rijkszuivelconsulent, dr. G. H. Leopold, directeur van den gemeentelijke keuringsdienst van eet- en drinkwaren, en **S. Rooda**, voorzitter van den Bond van Zuivelfabrieken in Groningen, allen wonende te Groningen.

In de commissie voor het tweede district de heren G. de Vries, burgemeester der gemeente Oldehove, als voorzitter, en **J. D. Boersma**, directeur van de Stoomzuivelfabriek te Grijskerk en P. Westers, lid van den Raad der gemeente Oldekerk te Oldekerk, als leden in de commissie voor het derde district de heren J. D. Jensema, burgemeester der gemeente Stedum, als voorzitter, en H. K. Jansen, directeur van de coöperatieve stroocartonfabriek „De Eendracht” te Appingedam en **S. N. Westerdijk** secretaris van de Bond van Zuivelfabrieken in Groningen, wonende te Usquert als leden.

In het vierde district de heren mr. H. I. Schönfeld, burgemeester der gemeente Winschoten, als voorzitter, en J. Kok, directeur der Rijkslandbouwwinterschool te Veendam, en A. G. Mulder, vice-voorzitter van den Veenkolonialen Boerenbond en secretaris van de commissie van toezicht op de door het Rijk en de provincie gesubsidieerde proefvelden, wonende te Sappemeer, als leden.

Voor de gehele provincie wordt ingesteld een centrale commissie bestaande uit de vier leden der commissie uit district I, en de heren voorzitters der commissiën, van de overige districten. Voorzitter van deze centrale commissie zal zijn de heer Schilthuis, **secretaris de heer Huisman**.

Binnenkort zal een vergadering worden gehouden voor een bespreking van de taak der commissiën, zomede om te beraadslagen over de wijze, waarop met de verschillende burgemeesters in deze, provincie zal kunnen worden samengewerkt.

Centrale Commissie voor de melkvoorziening

De Centrale Commissie voor de melkvoorziening in deze provincie heeft bepaald;

dat de maximumprijs voor melk, door melkproducenten te leveren aan personen, melkinrichtingen of fabrieken welke zich met de distributie belasten, zal behooren te bedragen negen cent per liter;

dat de max.-prijs voor melk welke door producenten, personen, melkinrichtingen of fabrieken gedistribueerd wordt aan verbruikers zal behooren te bedragen tien cent per liter, onder bepaling dat de distributie op dezelfde wijze blijft geregeld als tot nu de gewoonte was;

dat de maximumprijs voor melk, welke door de melkinrichtingen, gevestigd in de gemeente Groningen, gedistribueerd wordt aan verbruikers zal behooren te bedragen elf cent per liter;

dat in gevallen waarin bovengenoemde regeling niet voorziet, eene beslissing zal worden genomen door de Centrale Commissie, in overleg met de districts-commissiën.

De commissie noodigt de burgemeesters uit spoedig voor hunne gemeente de maximumprijzen voor melk welke zal dienen voor consumptie vast te stellen, onder opmerking, dat hun vaststelling wel lager mag zijn, indien de burgemeester meent daarmede in de melkbehoefte te kunnen voorzien, maar niet hoger dan de bovengenoemde prijzen. Indien bij de vaststelling van de maximumprijzen, als door de commissie aangegeven, niet afdoende in de behoefte aan melk wordt voorzien, noodigt zij de burgemeesters uit hiervan zoo spoedig mogelijk mededeeling te doen aan een der leden van de commissie voor het district, waaronder de gemeente ressorteert.

Nieuwsblad van het Noorden 17-11-1915

Melk - Leens.

De BURGEMEESTER der gemeente **Leens** brengt, naar aanleiding van de circulaire van de Centrale Commissie voor de **Melkvoorziening** in deze provincie, ter kennis van de ingezetenen dier gemeente, dat de **maximum-prijs voor Melk**, welke door producenten gedistribueerd wordt, vanaf heden door hem wordt bepaald op **tien cent per liter**, onder bepaling dat de distributie op dezelfde wijze blijft geregeld als tot nu de gewoonte was.

Van klachten over hoogere prijzen of onvoldoende levering verzoekt hij ten spoedigste in kennis te worden gesteld.

WEHE, 16 November 1915.

De Burgemeester voornoemd:
I. J. WIERSUM.

Nieuwsblad van het Noorden 20-11-1915

Melkvoorziening, TERMUNTEN.

De BURGEMEESTER der gemeente **Termunten** maakt bekend, dat de **Melkprijs** in deze gemeente hoogstens **10 ct. per liter** mag bedragen, met bepaling, dat de distributie op dezelfde wijze blijft geregeld als tot nu toe de gewoonte was.

Indien het vorenstaande niet wordt nageleefd, of wanneer niet voldoende in de behoefte van melk voor consumptie wordt voorzien, behoort daarvan aan ondergeteekende kennis te worden gegeven.

WOLDENDORP, 18 Nov. 1915.

De Burgemeester voornoemd:
G. GARRELTS.

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen.

GRONINGEN: Onder voorzitterschap van den heer S. Rooda te Groningen werd heden in het café "Prins" de algemene vergadering van den Bond van Zuivelfabrieken in deze provincie gehouden.

In zijn openingswoord wees de voorzitter er op, dat het een goed jaar is geweest voor de vee- en zuivelboeren; dankbaar mag men zijn, dat ons land nog buiten deze mensenslaching staat. Dat het voor onze Regering steeds een moeilijke taak blijft zowel om onze neutraliteit te handhaven als om het economische verkeer zoveel mogelijk in zijn gewone baan te houden is te begrijpen.

Dat er meermalen met strakke hand moet worden ingegrepen, is verklaarbaar. Dat de vrije handel in onze zuivelprodukten wordt belemmerd ligt voor de hand. De taak van onze bedrijfsleiders is daardoor omvangrijker geworden. Dat de Regeringsmaatregelen niet altijd worden goedgekeurd, vindt zijn oorzaak, aan de eene zijde hierin, dat de vrijheid in ons doen en laten te veel wordt aangetast, en aan de andere zijde, dat onze handelingen nog te onbeperkt hoogtij vieren.

Allerminst verdient de Minister van Landbouw echter den blaam, dat er voor de boeren wordt gezorgd en niet voor de eters. Te vaak wordt vergeten, dat de grote moeilijkheid niet is in het verschil tussen de producenten en consumenten, doch dat daartussen ligt een schare bedrijven, welker belangen niet mogen worden verwaarloosd.

Zullen landbouw, nijverheid handel, industrie, fabriekswegen zich blijven kunnen ontwikkelen, dan moet de vrijheid zo weinig mogelijk aan banden worden gelegd, opdat, wanneer straks de oorlog een einde heeft genomen, de normale toestand weer is ingetreden, en alles zijn gewone gang kan gaan.

De toekomst mag niet worden voorbijgezien met het oog op de verbetering der sociale toestanden. Spr. verdedigde krachtig de houding van **minisier Posthuma**, die reuzenwerk heeft verricht en als groot organisator in zijne zeer moeilijke omvangrijken taak moet worden gesteund. Spr. drong verder aan op eensgezindheid, teneinde het daarheen te leiden, dat in de komende jaren de fabrieken de zekerheid hebben, dat er steeds voldoende grondstof is, om daardoor met de minst mogelijke uitgaven de meest mogelijke opbrengsten te verkrijgen. De leveranciers zullen de melk blijven leveren, wanneer hun de zekerheid wordt gegeven, dat de volle netto waarde van het product in hun bezit komt, welke zekerheid zij thans niet hebben.

Blijft de toestand zoals hij thans is, dan is het gevaar niet denkbeeldig, dat voor de melk een te lage prijs moet worden betaald, waardoor het aantal melkkoeien steeds achteruit gaat. Laten de leden van onze zuivelfabrieken zei spr., thans de handen ineenslaan en de melkleveranciers de zekerheid geven, dat de volle waarde van het product, in hun zakken vloeit, dan zal het niet uitblijven of de verplichte levering van melk zal de exploitatie laag houden en de netto opbrengst der melk verhogen.

Ten slotte stond spr. stil bij de grote klachten over te hoge melkprijzen in 't algemeen en de consumptiemelk in 't bijzonder, waarbij hij wees op de grotere uitgaven voor de melkveehouders. Spr. Eindigde met te zeggen: Niet dat wij uitsluitend het oog willen richten op datgene, wat direct het zuivelbedrijf betreft, doch ook ten opzichte van de melkvoorziening hebben wij een open oog voor de noden en behoeften van degenen die minder financieel krachtig zijn. Sterker willen wij ons maken als organisatie! (applaus)

Verskillende ingekomen stukken werden voor kennisgeving aangenomen.

Tot bestuurslid werd herkozen de heer S. Rooda met 68 stemmen.

Tot lid in de commissie van coöperatieve aankoop werd gekozen de fabriek Marum met 21 stemmen (aftr. Noordlaren) Meeden had 20 stemmen.

Gekozen werd tot lid der kascommissie (aftr. Glimmen) de fabriek te Baflo met het lot tegen Meeden, de Wilp en Onnen.

Tot lid in de commissie voor de boterkeuring werd gekozen de heer J. Boersma van Grijpskerk met 24 stemmen (vacature- H. ten Have) .

Aan de orde kwam het verslag van de proef ingesteld door den Gron. Zuivelbond over de kwaliteit van ter keuring ingezonden monsters en de gewone kwaliteit der boter. Voorgesteld wordt door de heer Huisman niet verder met een proef door te gaan met het oog op de reeds bereikte resultaten.

De secretaris van de Ned. Fed. Zuivelbond (FNZ.) zou gaarne zien doorgedaan met het nemen van proeven, althans wanneer er niet te veel werk aan verbonden is.

Dit bleek niet het geval te zijn, zodat onder instemming besloten werd nog een jaar met de proef door te gaan.

Inzake melkcontrole en de controle op werktuigen deelde de secr., de hr. S. Westerdijk van Usquert, mee, dat blijkens de 23 ingekomen antwoorden 11 fabrieken vóór controle waren; 1 fabriek had zich buiten stemming gehouden, terwijl de andere fabrieken tegen controle waren. Met het oog op dit resultaat achtte spr. het gewenst, dat thans uitgemaakt werd wie er vóór en wie er tegen is. Spr. juicht. de zaak overigens toe.

Is men voor controle, dan, zei de voorzitter is het de bedoeling een afzonderlijk ambtenaar aan te stellen op een jaarlijks salaris van *f* 1500. De fabrieken moeten dan *f* 1000 bijdragen, het bestuur zal *f* 500 geven.

Uit de besprekingen, die verder gevoerd werden, trok de voorzitter de conclusie, dat men op 't ogenblik er niet voor is om thans verder met de zaak voort te gaan maar om er over 1 of 2 jaar op terug te komen.

Het geleverde werk behoudt niettemin zijn historische waarde.

De secretaris van den FNZ. pleitte voor controle, die, wanneer zij goed is, tengevolge zal hebben, dat steeds meer fabrieken zich bij haar zullen aansluiten De kosten van *f* 1500 achtte spr. niet groot. Mochten onverhoopt fabrieken afvallen, dan nog zal men niet met de ambtenaar verlegen behoeven te zitten, door hem een schadeloosstelling te geven. Gewenst is, een positieve uitspraak omtrent de controle.

De voorzitter merkte op, dat het bezwaar is van tegenstanders, dat hoogstens de helft vóór controle was. Spr. stelde nu voor, dat de vóórstemmers zich, kunnen terugtrekken wanneer niet $\frac{2}{3}$ vóór controle is. Er werd gestemd.

De uitslag was, dat 14 fabrieken zich in beginsel vóór controle verklaarden en 6 tegen; 1 blanco. Tegen stemden Slochteren, Marum, Noordwijk, Harkstede, Glimmen en Hellum. Vóór waren Zevenhuizen, de Wilp, Noordlaren, Winschoten, Ezinge, Baflo, Zuidbroek, Winsum, Grijpskerk, Middelstum, Onnen, *Stad en Lande* (Groningen), Garmerwolde en Usquert. De aangesloten fabrieken zullen $\frac{2}{3}$ der kosten dragen. Het betrekkelijke reglement werd alsnu behandeld en vastgesteld.

Bericht was ingekomen van den *districtsveearts ten Hoopen* dat de fabriek te Glimmen stop is gezet, omdat er niet voldoen gepasteuriseerd is. Deze maalregel zal op elke fabriek worden toegepast, wanneer onder het vee van een der leden mond- en klauwzeer is uitgebroken.

De heer ten Hoopen werd uitgenodigd ter vergadering te komen, omdat een der aanwezigen, in verband met genoemde ziekte hem wenste te spreken.

De voorzitter zei nu, dat het ogenblik gekomen is, om onze fabrieken in coöperatieve om te zetten; Aduard is reeds vóórgegaan. Er zal dan een gezonde toestand geboren worden. Spreker zei dit ter inleiding van de kwestie: “een model-instructie voor directeuren en fabrieken” en - om volgens voorstel van het bestuur een propaganda-commissie van 5 personen te benoemen, die trachten zal de bestaande vennootschappen te vervormen in coöp. verenigingen en voor dit doel een crediet toe te staan van f 200.

De heer Roebroekx, Ned. Landbouwkundige, werkzaam bij de FNZ., zette de werkzaamheden van genoemde commissie uiteen. Ook zal deze zich met de inwendige organisatie kunnen bemoeien, met sociale aangelegenheden en met de regeling der positie van de directeur.

De heer Fokkens van Schildwolde, deelde mede, dat zijne, fabriek besloten had, de zaak krachtig te steunen.

De heer Huisman zuivelconsulent noemde de losse leveranciers de kanker der fabrieken; zij moeten weg. De fabrieken moeten bij blijven, dan zal het hoofd er zich kalm aan kunnen wijden. De fabriek moet zó ingericht worden, dat de melkbereiding er voor de streek zo voordelig mogelijk geschiedt: Ezinge is vóórgegaan. Er is daar reeds een kloek stuk werk gedaan. Ook elders wordt gewerkt.

Na nog enige discussie verklaarde men zich vóór het voorstel.

Behandeld werd thans het voorstel van het bestuur, dat de kaasfabrieken geen kaas maken in den vorm van Edammer en Goudsche met minder dan 20 pct. vet in de droge stof.

De heer Boersma van Grijpkerk, wees er op, dat onze kaas nu gaat naar het buitenland, naar streken, waar ze vroeger niet kwam. Daarom moet zij zó smakelijk worden gemaakt, dat zij er verder ook heengaat; een nieuw afzetgebied dus. Voorts wees hij er op dat in Engeland geklaagd wordt, dat het kaas krijgt die niet aan de verwachtingen beantwoordt. Dat moet worden voorkomen. Spr. vroeg, of 't niet mogelijk is om, wanneer men goedkopere kaas wil, deze dan in anderen vorm te leveren bijv. in broodvorm.

De secretaris van den FNZ., de kwestie nog nader toelichtende, merkte op, dat, wanneer een fabriek niet in staat is te leveren overeenkomstig hetgeen de gemeenschap van haar vraagt, zij moet op houden te bestaan.

De heer Huisman zei, dat we zorgen moeten voor de goeden naam van ons zuivelproduct, en dat de kaas betaald wordt naar hetgeen zij is. Aan goedkopere kaas moet zulk een vorm worden gegeven, dat dadelijk kan worden gezien, dat het is kaas uit melk beneden zeker procent vet.

De directeur van Noordwijk verklaarde zich tegen het voorstel, met het oog op de toepassing ervan.

De grondgedachte van het voorstel is spr. niettemin sympathiek.

De voorzitter en de heer Huisman verdedigden nader het voorstel, terwijl de heer Boersma op spoed aandrong.

Er werd ten slotte gestemd. Vóór waren De Wilp, Grijpskerk, Middelstum, Hellum en Usquert. Tegen Marum, Noordwijk en *Stad en Lande*. 14 blanco, waarvan enkele fabrieken verklaarden, dat zij zó gestemd hadden, omdat hun bestuursvergadering niet voltallig was geweest.

Er zal intussen een modelcontract worden aangevraagd. Men zal zich na nader overleg, alsdan nog kunnen aansluiten. Iedere fabriek blijft echter vrij.

De voorzitter heette hierop de heer ten Hoopen welkom en werd vervolgens 't woord gegeven aan den heer Vink van Enumatil, om te spreken over het afmaaksysteem inzake mond- en klauwzeer. Spreker merkte op, dat Dinsdag in het café Scholtens ter tekening lag een circulaire van de fok- en contrólevereniging te Slaperstil aan de Minister, om te ageren tegen het be-

kende systeem. 150 hebben er op getekend. Vóór enige jaren was spr. vóór het systeem. Zeker, spr. kan zich best begrijpen, dat er zijn voor het afmaaksysteem, omdat dan het gevaar wordt verminderd. Maar wanneer de regering er mee wil doorgaan, dan moeten haar adviseurs eerst uitmaken waar de ziekte, vandaan is gekomen. Spr. heeft de overtuiging - hij heeft die gekregen doordat in zijn stal drie jaren geleden de ziekte uitbrak - dat de ziekte, het vee wil. Zoals het nu echter gaat, mag het niet langer blijven, ons vee gaat ten gronde, ons waardevol vee, waaraan we zat zijn gehecht (applaus).

Verschillende aanwezigen waren het hiermee eens.

De voorzitter merkte op, dat de heer ten Hoopen zoveel mogelijk het vee dat niet aangetast is, wil sparen. Hij laat zo weinig mogelijk aan anderen over en neemt zoveel mogelijk maatregelen, om besmetting te voorkomen.

De heer ten Hoopen zei, dat men het niet eens zal worden over het systeem. De ziekte valt niet uit de lucht; een koe krijgt niet mond- en klauwzeer, wanneer zij niet de smetstof in zich krijgt. Gaan we de gevallen in de noordelijke provinciën na. In Januari kwam er een geval te Zwiggelte voor. Spr. heeft de overtuiging dat daar de ziekte is gebracht door wilde ganzen, die ook aan de ziekte kunnen lijden. Dan 2 gevallen in de gemeente Delfzijl, waarvan 1 te Heveskus en 1 te Weiwerd. Vermoed wordt, dat daar de ziekte is veroorzaakt door bergeenden. Daarna 1 geval te Slochteren, waar veel wilde eenden en smienten werden gezien. Na een heel poos werden weer 20 gevallen geconstateerd.

Sprekers mening is, dat deze sporadische gevallen zij teweeg gebracht door trekvogels. De ervaring heeft spr. geleerd dat bij al de sporadische gevallen het heel goed mogelijk is met medewerking der veehouders de ziekte tot één geval te beperken.

De fabrieken weten nu, dat er een noodwetje is aangenomen om de pasteurisatie verplicht te stellen. Maar ondanks die wetenschap waren er fabrieken, die het pasteuriseren nalieten. Thans kan spr. het pasteuriseren opleggen. Men kan dit lastig vinden, maar spr. acht de maatregel gewenst. Ook spr. vindt het afmaaksysteem wreed, maar hij wil er tegen waken, dat de besmetting wordt verbreid. Wordt er niet voldoende gepasteuriseerd, dan wordt de melk in beslag genomen. Nu is de ziekte ook te Glimmen uitgebroken. Spr kreeg er kennis van. Hij wilde echter niet te voorbarig zijn en noemde het geval voorlopig vermoedelijk. Later had hij zekerheid en gelastte daarom dat het beslag moest worden afgemaakt. De fabriek beloofde spr. te pasteuriseren, maar zij heeft aan die belofte niet voldaan. Er waren besmette melkbussen en besmette melk geweest. De fabriek moest dus stop worden gezet, om ontsmet te worden, wat dezen middag zou geschieden.

Nu verwondert het spr. dat hem uit de vergadering is gevraagd hoe lang moet worden gepasteuriseerd. Zo gaat het met de hooggeroemde medewerking. Maar - spreker zal de maatregel in alle gestrengheid toepassen, teneinde iets te bereiken. Spr. verklaarde het persoonlijk jammer te vinden dat zoveel belastinggeld wordt besteed voor maatregelen waarvan de betrokkenen niet gediend is. Maar toch zal hij aan de Minister voorstellen om geen bedrijfsschade uit te keren aan een veehouder, onder wiens vee mond- en klauwzeer is uitgebroken en die levert aan een fabriek die niet pasteuriseert.

De voorzitter dankte de spreker voor zijne toelichting en hoopte, dat men er zijn nut mee zal doen.

De directeur van Glimmen verklaarde, dat hij niet kon pasteuriseren.

De heer ten Hoopen was het daarmee niet eens en zei, dat hij er voor zal zorgen dat al de betrokken leveranciers geen bedrijfsschade zullen ontvangen.

De voorzitter keurde de handelwijze van Glimmen ook af.

De directeur van Noordwijk deelde mede, dat hij nog steeds wacht op het briefje van de heer ten Hoopen om te pasteuriseren met het oog op het geval te Marum. Had hij het briefje gekregen, dan zou hij scherpere maatregelen hebben genomen. De schuld ligt niet aan spreker. De fabriek wordt er de dupe van. Er moesten f 54 kosten worden gemaakt. De inwoners kunnen niet aansprakelijk gesteld worden voor dingen, die zij niet wisten. De bekendmaking was onvoldoende.

De heer Huisman merkte op, dat de brandstoffenvoorziening een lastige kwestie is voor de fabrieken. Vandaar, dat gevraagd wordt: hoe lang moet gepasteuriseerd worden?

De heer ten Hoopen antwoordde, dat de fabrieken zorgen moeten, dat zij geen verspreidster van de ziekte worden. Is er geen brandstof meer, dan houdt de zaak op.

Als het zo doorgaat, wordt over 't gehele Land binnen 14 dagen de pasteurisatie verplichtend gesteld. Spr. heeft haar al lang aangevraagd. Werkelijk, hij doet het niet om de mensen te plagen.

De heer Vink vindt bewaken van het vee een goeden maatregel. Pasteurisatie is goed, maar let men op het een, iets anders wordt daarentegen vergeten, zo wat betreft meelzakken en koe-kenkisten.

De voorzitter antwoordde, dat controle niet mogelijk is, wel wat de pasteurisatie betreft. Spr. dankte nogmaals de heer ten Hoopen. In Noordwijk schijnt een abuis plaats gehad te hebben. De heer ten Hoopen gelooft gaarne aan de goede trouw van de directeur. Het personeel wist echter wel van de zaak af.

De agenda werd nu verder afgehandeld

De begroting 1916 werd vastgesteld.

Over de agenda voor de Alg. vergadering van den FNZ. verlangde niemand het woord.

Ter sprake kwam ten slotte de *melkvoorziening*, die nu, naar de secretaris van den FNZ. opmerkte, gewestelijk moet worden behandeld. Ook uit deze provincie zal men haar regelen. In een paar gedeelten is zij nog niet in orde. Spreker drukte allen op het hart er voor te zorgen, dat *spoedig* de regeling voor de gehele provincie in orde, in. Brengt gij, zei spr. haar zelf niet in orde, dan wordt zij voor u klaar gemaakt. Maar gewenst is dat niet. Het moet vlug en vlot van stapel lopen. Er mag zelfs geen melkcrisisje zijn. Weliswaar zijn de belangen een beetje uiteenlopend, maar toch hebben allen belang bij een vlotten afvoer van de boter, die niet voor het binnenland is.

De voorzitter deelde mee dat de volgende week Donderdag opnieuw zal worden vergaderd, om dan de melkvoorziening voorgoed in orde te brengen.

De heer Huisman verklaarde dat hij met een schriftelijk voorstel tot de fabrieken zal komen. Wanneer allen willen meewerken kunnen de moeilijkheden worden overkomen. De zaak moet Donderdag in orde zijn.

De voorzitter onderstreepte dit nog. Wanneer de consenten voor onze provincie worden ingehouden, worden de fabrieken er de dupe van.

De heer Boersma vond het jammer, dat een zekere hoek gedupeerd wordt door de nalatigheid van een anderen hoek.

De voorzitter vertrouwde, dat de zaak nog wel zal worden. De minderheid moet zich schikken naar de meerderheid.

Aan het bestuur werd overgelaten de benoeming van een propaganda-commissie inzake de omzetting van naaml. vennootschappen in coöp. verenigingen.

De heer Vink kwam weer terug op de mond- en klauwzeer-kwestie. Spr. vond dat het een Janboel wordt. Spr. verwees naar het verslag in het „N.bld. v h. Noorden” van de Landbouwmij.

“Duurswold” over de kwestie. We moeten optrekken naar de minister, om hem mede te delen hoe de veehouders over het, verschrikkelijke systeem denken. De deskundigen weten zelf nog weinig over de oorsprong der ziekte. Laat men zich eens wenden tot de Rijksseruminrichting, opdat die een onderzoek instelle. En verder is spr. er voor, om het oordeel der veehouders te vragen, en dan de lijst met de ondertekeningen aan de Minister op te zenden. Spr. gelooft wel, dat de zaak in orde zal komen, en zal een circulaire zenden aan de fabrieksbesturen, om dan met de afgevaardigden Dinsdag te vergaderen. De voorzitter sloot hierop met een woord van dank de vergadering.

NvhN 1915-12-03

Verslag verg. Melkvoorziening prov. Groningen -1

Op een gisteren gehouden vergadering van Zuivelfabrieken aangesloten bij het Botercontrolestation Groningen is besloten, voor zover de bepalingen van Zijne Excellentie den Minister aanvulling, vroegen, dit voor gemeenschappelijke rekening te nemen.

In een daarna gehouden verandering van de *Commissie voor Melkvoorziening* is besloten, dat de melk van de koemelkers, welke thans in fabrieken verwerkt wordt, zoveel mogelijk weer voor Consumptie ter beschikking gesteld moet worden. Deze koemelkers kunnen zelf de verkoop op straat ter hand nemen, ook zullen andere koemelkers die thans te weinig melk hebben bij de eerstgenoemden hun voorraad kunnen aanvullen. Belanghebbenden kunnen in deze alles overleggen met de directeur van den Stedelijke Keuringsdienst.

Nieuwsblad van het Noorden 10-12-1915

Te kort aan melk.

De directeur van den Gemeentelijken Keuringsdienst te Groningen maakt namens de Commissie voor de Melkvoorziening in District I bekend, dat koemelkers en wederverkopers van melk, die over te weinig melk beschikken om de verbruikers (kanten) in dit district voldoende daarvan te kunnen voorzien, in het vervolg melk kunnen bijkopen van een der melkinrichtingen hier ter stede tegen den prijs van 9 cent per liter bij afhaling aan die inrichting (fabriek).

Daartoe is echter noodig, dat zij vóór of op **elken Vrijdag** voor 12 uur voormiddags **schriftelijk en persoonlijk** aan het Bureau van den Keuringsdienst, Roode Weeshuisstraat 17, opgeven hoeveel melk ze gedurende ééne week (loopende van Vrijdag tot

den volgenden Vrijdag) ongeveer zullen moeten bijkopen. De opgave moet duidelijk zijn onderteekend.

De Directeur van den Keuringsdienst zal dan de melkinrichting aanwijzen, waar de gevraagde hoeveelheid melk kan worden betrokken.

Deze melk mag door de koemelkers of wederverkopers worden verkocht voor 10 cent per liter.

Deze maatregel is als een voorlopige te beschouwen. Tevens zij nog vermeld, dat de prijs, die de melkinrichtingen zullen geven aan de koemelkers, welke tot levering verplicht worden, bedraagt 9 cent per liter.

Namens de Commissie voorn.:

De Directeur van den Gemeentelijken Keuringsdienst, enz.:

Dr. G. H. LEOPOLD,

Groningen, 9 Dec. 1915.

Verslag verg. Melkvoorziening prov. Groningen -2

Omtrent de vergadering, Donderdag in 't *café Prins* gehouden ter zake der melkvoorziening vernemen wij nader nog het volgende:

Aanwezen waren een 70-tal aangeslotenen bij het botercontrolestation alhier, zulks op uitnodiging van het bestuur, om de melkvoorziening in deze provincie te regelen, 42 fabrieken zijn bij het B. C. G. aangesloten. De melkvoorziening ondervindt moeilijkheid in twee districten, n.l. Groningen en de Veenkoloniën.

Tot voorjaar 1915 geschiedde de melkvoorziening der stad o.a. **door 192 koemelkers**. Dit getal is verminderd met 20 door verschillende oorzaken. Daardoor is er melk tekort. De levering van dat tekort is opgedragen aan de melkinrichtingen. De maximumprijs is gesteld op 11 ct. Zij betalen, daar ze voor een groot deel de melk gekocht hebben tegen den melkprijs van Briltil (Lijempf) of Grijpskerk (Coöp.) , 13 à 14 ct. Hiervoor moet aan de, melkinrichtingen een vergoeding worden gegeven, door alle fabrieken gezamenlijk te betalen. Het bestuur stelde nu voor als grondslag voor die kostenberekening te nemen het aantal K.G. boter, waarvoor consent word gegeven; voor fabrieken, die alleen boter fabriceren, dit getal 1 maal, boter en kaas 2 maal, boter, kaas en andere producten ook tweemaal.

Hierover was de vergaderen het echter niet eens en zal voorlopig een afwachtende houding worden aangenomen.

De drie fabrieken te dezer stede leverden in 1914 30.000 L. melk, van 8-14 Nov. in dit jaar 45.000 L. en van 14-20 Nov, reeds 55.000 L. Over medewerking dezer fabrieken is dus niet te klagen. 20 leveranciers uit de gemeente Groningen leverden tot nu toe aan de fabriek te Briltil, doch zullen dat vanaf Maandag niet meer mogen doen, doch hun melk op straat moeten verkopen of aan de fabrieken leveren tegen 8½ ct. De fabrieken moeten deze melk weer afleveren à 9 ct., zodat zij, de vracht er afgerekend, ¼ cent ontvangen voor de controle, die er door die fabrieken plaats heeft. Verder zal een prijs worden bepaald die de fabrikanten aan hun leveranciers, van wie ze gekocht hebben, naar de melkprijs van Grijpskerk of Briltil, moeten uitbetalen. Dit zal dan hun vergoeding zijn voor de levering van het tekort. De boeren mogen in twee jaar tijds niet aan een andere fabriek leveren, doch moeten of aan de zelfde fabriek blijven leveren of zelf gaan karnen, doch dan zullen ze geen consenten voor boter ontvangen, waardoor ze niet genoeg voor de melk maken.

Wat de vergoeding aangaat voor de melkinrichtingen, dit liet de vergadering aan de commissie over. Overigens werden de voorstellen van het bestuur, die we gisteren reeds mededeelden, aangenomen.

Gemeentelijk Nieuws. GRONINGEN.

GARNWERD, 14 Dec. De hoge huurprijzen der landerijen, vooral van groenlanden, blijven nog voortdurend stijgen en hebben thans een hoogte bereikt als nooit te voren. Was voor een paar jaren een huurprijs van *f* 100 tot *f* 110 per H.A. al buitengewoon hoog en oordeelde men toen, dat een huurder tegen zo'n prijs moeilijk kon bestaan, thans is *f* 140 tot *f* 150 per H.A. volstrekt geen zeldzaamheid meer. Vooral voor losse stukken land, om en bij een dorp gelegen en dus voor velen geschikt, worden soms fabelachtige huurprijzen besteed.

De hoge prijs der melk en de zoete winst aan het fokken van vee verbonden, hebben velen, die anders niet direct tot de veeteelt in betrekking staan, verlokkt, om als nevenverdienste bij hun gewone affaire 1 of meer koeien op na te houden.

Zo zijn hier in ons kleine dorp niet minder dan elf melkleveranciers of melkverkopers (de boeren niet meegerekend) en daaronder zijn zeven, die zelf geen groenland bezitten. Komt er nu enige H.A. groenland „los”, dan wordt er bijna met gejaagdheid tegen elkaar opgeboden. De een moet het hebben de ander kan er niet buiten, een derde, kan het niet missen, een vierde wil het tot alle prijzen hebben, enz.:, en zo kon het gebeuren, dat hier voor enige dagen ruim 3 H.A. groenland voor drie jaren werd verhuurd tegen een jaarlijkse huurprijs van *f* 784 of ongeveer *f* 250 per H.A. Als 't nu nog lonend is — en de huurders twijfelen daaraan zeker niet, want niemand hunner houdt de koeien voor zijn plezier of om de dorpsgenoten te gerieven — dan kan men enigszins nagaan, welke winsten de veehouders, deze in 't groot, die in 't klein, in de laatste tijd hebben gemaakt.

De huurders rekenen er waarschijnlijk op — en 't is voor hen ook te wensen — dat de hoge melkprijzen zullen blijven gehandhaafd of nog stijgen. Daartegenover staan echter honderden, die verlangen naar verlaging der prijzen van melk en zuivelproducten en die reikhalzend uitzien naar het einde van deze opgeschroefde toestand.

NvhN 1915-12-21

Verslag verg. prov. Geitenfokverenigingen Groningen

Door welwillende tussenkomst van de heer J. J. Huisman, zuivelconsulent, ontvingen we een uitvoerig verslag van de vergadering welke Zaterdag in 't *café Prins* is gehouden door afgevaardigden van geitenfokverenigingen in deze provincie met de prov. vereniging tot bevordering der geitenfokkerij. We ontleen daaraan het volgende:

Aanwezig waren afgevaardigden van 15 verenigingen het getal verenigingen bedraagt in deze provincie 25. Op een vraag van Oostwold inzake het verkrijgen van jonge Sahnengeiten is toegezegd dat daarnaar zal worden getracht. Besloten werd aan te dringen op een verplichte keuring van bokken, waartoe een commissie de nodige stappen zal doen De P.R.C. houdt toezicht op de jonge bokjes die voor de fokkerij bewaard zullen blijven. Zij zal het plan om jaarlijks in Mei te Groningen een keuring te houden van vaderdieren, zoveel mogelijk bevorderen.

Bij de keuring van geiten kunnen melklijsten worden ingezonden, waarmee bij de beoordeling rekening zal kunnen worden gehouden. De regeling dezer keuring zal zijn overgelaten aan de P.G.C., de verenigingen kunnen fokkers tot juryleden voordragen.

Voorts werden nog enkele zaken, de fokkerij betreffende besproken. Bij het scheiden drong de voorzitter de heer J. W. Zantinga Jr., van Zuidhorn, er op aan de organisatie der verenigingen krachtig te bevorderen.

1916

NvhN 1916-02-21

Melkvoorziening door minister opgelegd

Nieuwsblad van het Noorden 21-02-1916

Melkvoorziening.

Naar aanleiding van een van Zijne Excellentie den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel den 14 Februari 1916 ontvangen telegram maakt de Centrale Commissie voor de Melkvoorziening in de Provincie Groningen bekend, dat de Minister aan de Commissie heeft medegedeeld dat het bij hem geen bezwaar zal ontmoeten wanneer de Burgemeesters in de Provincie Groningen hem machtiging vragen den maximum-detailprijs der distributiemelk van 1 Mei tot 1 September 1916 vast te stellen op tien cent per liter.

Tevens vereenigt de Minister zich blijkens bovenaangehaald telegram met eene door ons voorgestelde provinciale regeling, waarin onder andere voorkomt dat landerijen in de Provincie Groningen, die gedurende 1914 of 1915 verhuurd zijn geweest aan personen op wien de distributielast drukte, voor het komende seizoen niet gehuurd mogen worden door andere personen, tenzij deze den distributielast overnemen.

Elke fabriek welke gedurende den vanstaanden zomer of later melk van bovenbedoelde personen verwerkt, zal onder eenige tegemoetkoming den distributielast overnemen of haar uitvoerconsent zien ingetrokken.

De Centrale Commissie voor melkvoorziening:
U. G. SCHILTHUIS J.z., voorz.
J. J. HUISMAN, secretaris.

Nieuwsblad van het Noorden 1916-02-29

Koemelkers vragen steun aan gemeente

WEHE, 26 Febr. In de heden gehouden raadsvergadering van Leens waren afwezig de heren H. G. Werkman en L. Addinga. Behandeld werd het verzoek van D. Heerema e.a., melkleveranciers aan particulieren in deze gemeente, verzoekende eene tegemoetkoming in de door hen geleden en nog lijdende schade, tengevolge van de verplichten verkoopprijs van melk ad 10 cent per liter en wel a) 2 cent per liter vanaf 1 Dec. tot en met 29 Febr. en b.) na 29 Februari a.s. $\frac{2}{3}$ gedeelte van het bedrag, dat de zuivelfabriek te Winsum, boven de maximumprijs uitbetaald.

De voorzitter stelde namens Burg. en voor afwijzend op het adres te beschikken, omdat de prijsregeling niet gemaakt is door het gem. bestuur, maar door de Minister van Landbouw, enz. Erkennende de grote onbillijkheid, die thans bestaat, wensden zij adressanten aan te raden zich met hun verzoek te wenden tot de Regering, terwijl zij bereid zijn dat verzoek te ondersteunen.

De heren Zijlma en Smit, waren het hiermede geheel eens, zij noemden de toestand zeer ongezond en zouden het jammer vinden, dat de winst die door de levering aan de fabrieken kan worden gemaakt, door deze leveranciers moest worden gemist.

De hr. Kruisenge vroeg hoe aan melkte komen, wanneer de leveranciers hun koeien verkopen, waarop de voorz. antwoordde, dat hiervan alsdan kennis moest worden gegeven aan de prov. commissie voor melkvoorziening te Groningen. Hierna werd het voorstel met algemene stemmen aangenomen,

Nieuwsblad van het Noorden 02-03-1916

<p>Heeren Veehouders in en bij Groningen.</p> <p>Allen, die MELK leveren voor de stad, hetzij bij de klanten, hetzij aan slijters, hetzij aan de fabrieken voor de melkvoorziening, worden in hun eigen belang verzocht vóór of op Dinsdag a.s. zich te vervoegen bij H. J. MAKKEN, bij de Veemarkt. Niemand verzuime dit.</p>	<p>H.H. Koemelkers, Vetweiders en Veehandelaren.</p> <p>Algemeene Vergadering op Maandag 6 Maart a.s. 's avonds precies 8 uur, in 't Café VOGELZANG, N. Ebb.straat. Punt van bespreking: Veearbitrage Spreker: De heer W. TEN HOOPEN, District-Veearts. <i>Namens 't Hoofdbestuur der 5 Koemelkersverenigingen te Groningen</i> L. KAMPS, Voorz. H. J. MAKKEN, Secr. Ook de Leden van den Landbouwbond worden hierbij verzocht.</p>
---	---

Nieuwsblad van het Noorden 1916-03-06

Weerstand tegen plannen goedkope melk voor zieken

GRONINGEN B. en W. hebben vastgesteld met betrekking tot het verstrekken van melk tegen verlaagden prijs. Ten behoeve van zieken — onder wie mede worden verstaan zwakken en ouden van dagen —, alsmede van kinderen beneden het jaar wordt, doch alleen in gevallen, waarin blijkt, dat een geneesheer het nodig oordeelt; gelegenheid gegeven om volle melk te betrekken van melkboeren en melkslijters tegen acht cent per liter en van melkinrichtingen tegen negen cent per liter.

De goedkope melk wordt door de leverancier verstrekt, tegen afgifte van bons. Elke bon geeft recht om een halve liter melk tegen de verlaagden prijs te kopen. Formulieren voor het aanvragen van bonboekjes zijn te verkrijgen aan het Bureau voor levensmiddelen in het Concert-huis. Als regel zal per dag aan kinderen beneden het jaar een hoeveelheid van ten hoogste één liter, en aan zieken een hoeveelheid van ten hoogste twee liter worden verstrekt, de juiste hoeveelheid door de geneesheer aan te geven. Wordt de aanvraag ingewilligd, dan ontvangt de aanvrager een bonboekje. De melkleveranciers kunnen de bons inleveren tegen een cent per bon. Het ligt in de bedoeling elk gezin, ook wat de goedkope melk betreft, zoveel mogelijk te doen bedienen dóór zijn gewone melkleverancier.

De melkleveranciers hebben echter, naar wij vernemen, met deze nieuwe regeling niets op. Zij wenschen zo min mogelijk melk te leveren, daar de maximumprijs zo laag (11 cent) en de prijs, dien zij moeten betalen, zeer hoog is gesteld. Deze zal hoogstwaarschijnlijk over Febru-

ari 15 cent per L. bedragen. Nu moeten de melkinrichtingen elk een bepaalde hoeveelheid melk leveren. Dit wordt ook gedaan. Er wordt zelfs meer dan tweemaal zo veel geleverd, zeer tot hun schade, naar men ons verzekerde.

Dit is de voornaamste reden waarom zij hun medewerking in zake de goedkope melkvoorziening, niet willen verlenen. De verschillende dephouders in de stad hangen geheel van de inrichtingen af en kunnen dus uit zichzelf niets doen. Van de goedkope melkvoorziening komt dus waarschijnlijk voorlopig niets tenzij, zo verklaarde men ons, B. en W. met de Commissie voor de Melkvoorziening en de fabrikanten overleg gaan plegen in zake de te bepalen vergoeding. 't Zou te betreuren zijn, wanneer de zaak misliep.

Nieuwsblad van het Noorden 1916-03-09

Toelichting op weigering goedkopere melk-verkoop

Zoals we voor enige dagen reeds mededeelden hebben de melkinrichtingen haar medewerking in zake de goedkope melkvoorziening niet willen verlenen, omdat zij er schade van ondervinden. Een der bladen noemt dit bericht onjuist. Wij hebben nog eens geïnformeerd bij verschillende bevoegde personen die ons ten stelligste verzekeren, dat het meegedeelde volkomen juist is.

Een klein rekensommetje kan dit bewijzen. Over Februari werd aan de leveranciers betaald netto 14 cent per L. of wel met de gratis karnemelk en wei de 3 L. per 100 L. extra en vracht tezamen f 15.26 per 100 L. Deze melk moet worden verkocht voor 11 cent de liter. De provisie voor de venters er af gerekend dus 10 cent. Per L. wordt dus een schade geleden van 5,26 cent, de bedrijfskosten buiten rekening gelaten. Wordt deze melk niet verkocht, doch er boter of kaas van gefabriceerd dan wordt geen schade geleden. Het is dus duidelijk dat de melkinrichtingen liever geen melk verkopen dan meer dan de gewone hoeveelheid. Bedoeld blad schrijft verder "dat de besturen dezer inrichtingen zich met hunne bezwaren kunnen wenden tot de Prov. Commissie voor de melkvoorziening, die er wel voor zorgen zal, dat eventuele bezwaren weggenomen worden."

Is er dan al één inrichting in deze stad, die een schadevergoeding ontvangen heeft? Of is er één die een vergoeding van 5.26 cent ontvangen zal. Neen, de zaak zit zo. Door de melkinrichtingen moet eerst geld gestort worden, o.a. door een verhoogd recht op kaasuitvoer, opdat dat geld gebruikt zal worden om hun een vergoeding te geven. Deze vergoeding is echter nog minder dan door hen aan verhoogd recht moet worden betaald. Summa summarum, de melkinrichtingen ontvangen geen cent vergoeding. En zonder dat wenssen ze niet mee te werken aan een regeling, die hun bedrijf nog meer gaat schaden. Zo ver onze berichtgevers, en er werd nog bijgevoegd, dat zij tot elke billijke regeling geneigd waren.

Viertal opmerkingen over melkdistributie enz.

De melkinrichtingen, die door de distributielaast en de maximumprijzen schade in hun bedrijf ondervinden zullen, naar men ons meldt, voortaan een vergoeding ontvangen voor elke liter melk, welke zij meer leveren dan zij verplicht zijn. De verplichte leveringen voor de inrichtingen hier ter stede samen is 30.000 L. Hoe groot die vergoeding zal zijn, wordt vandaag bepaald. Denkelijk ongeveer 2 ct. per L.

Zo'n vergoeding is thans natuurlijk een wassen neus; want de inrichtingen moeten voor de kosten van melkvoorziening, veel meer betalen dan zij aan vergoeding terug ontvangen; ook af werd die vergoeding op 3 cent bepaald. In overleg tussen de Minister van L., N. en H. en de Kaas vereniging te Den Haag is vastgesteld, dat de 10 cent, welke voor 1 K.G. uit te voeren kaas meer moet worden betaald, zal zijn om de kosten van de melkvoorziening te bestrijden.

Men schrijft ons: De melk, welke door veehouders uit Groningen vroeger buiten de stad werd geleverd, is enige maanden geleden verdeeld over de melkinrichtingen hier ter stede, welke deze melk ontvangen voor 9 cent en weer afgeven voor dezelfde prijs, aan koemelkers op een briefje van de directeur van de Keuringsdienst. Het is onjuist, dat de inrichtingen voor deze melk 11 cent ontvangen. Op hun herhaaldelijk aandringen krijgen zij voor hun moeite (personeel bij distribueren, en administratie, voor het lage vetgehalte der melk, inkrimpen der melk, enz.) vanaf 1 Februari j.l. ½ cent vergoeding per liter.

Bedreigd met ontneming der consenten hebben de melkinrichtingen hunne medewerking inzake de goedkope melkvoorziening hedenmorgen toegezegd. De koemelkers werden gedwongen door hen te bedreigen met onthouding der commissie-melk. Ook zij hebben toegegeven, zodat nu spoedig de goedkope melk in onze stad verkrijgbaar zal zijn.

Tegenwoordig wordt algemeen geklaagd dat de karnemelk, die in onze stad is te verkrijgen, van slechte kwaliteit is, soms in zo erge mate dat men aan de reuk alleen reeds genoeg heeft.

Naar men ons mededeelt komt dit alleen, doordat die karnemelk geheel of gedeeltelijk gepasteuriseerd wordt. Onder de fabrieken zijn er in onze stad die afgeroomde melk betrekken uit andere plaatsen als: Eelde, Haren enz.

Deze melk mag niet ongepasteuriseerd vervoerd worden. Gaat men in de fabrieken van deze melk karnemelk fabriceren, dan wordt deze melk, wat men met de term „rotzuur” heeft aangeduid. De melkzuurbacteriën hebben bij een verhitting tot 85 gr. volop gelegenheid zich welig te ontwikkelen en veroorzaken zo de lelijke zure smaak. Zulke karnemelk is zelfs schadelijk in 't gebruik. Verschillende autoriteiten zijn er dan ook tegen, dat karnemelk voor menselijk gebruik gepasteuriseerd wordt. Naar wij nog vernemen zal van deze bepalingen waarschijnlijk spoedig ontheffing worden verleend, zodat we weer goede, gezond, karnemelk zullen kunnen krijgen.

Verslag verg. Groninger Coöp. Zuivelbond.

In 't café „De Unie” werd gisternamiddag de algemene vergadering gehouden van de Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen.

De voorzitter de heer S. Rooda van Groningen, wees op den treurige toestand door de oorlog veroorzaakt en de watersnood. Hij sprak de hoop uit, dat ook de zuivelfabrieken steun zullen verlenen.

De regeling der melkvoorziening kan spr. niet bekoren. Waarom wordt de zuivelfabrieken en veehouders de verplichting opgelegd de gehele bevolking te voorzien van goedkope melk tegen te lagen prijs. Omdat de fabrieken en veehouders thans hoge prijzen maken voor hun producten? Maar hebben deze dan ook geen slechte jaren gehad en zijn ze toen ook gesteund? Neen, en dat behoefde ook niet! Onbillijk noemde spr. het, dat de nijvere veeboeren, soms met één of twee koeien, de welgestelden steun moeten verlenen? Tegen het verstrekken van goedkope melk aan zieken, zwakken, armen, etc., zullen wij ons niet verzetten, zei spr. Wij zullen ons niet aan de plicht onttrekken, doch dan moet dit beschouwd worden als een gunst.

Aan het Jaarverslag, van de secretaris, den heer S. K. Westerdijk van Usquert, ontlene we het volgende:

Het jaar 1915 zal niet gauw door de zuivelfabrikanten worden vergeten. Wel was er soms een kleine stoornis wegens de verschillende maatregelen, die genomen moesten worden, maar de goede werking der fabrieken had er niet onder te lijden.

Door het opheffen der fabriek te Aduard verminderde het aantal aangesloten met één; er zijn thans 24. De hoeveelheid melk aan de fabrieken geleverd, overtrof weer verre die van vorige jaren. In 1913 werd geleverd 48 miljoen, in 1914 53 miljoen, in 1915 63 miljoen en 1 Jan. 1916 70 miljoen Kg.

Twee fabrieken, n.l. Loppersum en Winneweer. hebben zich als lid aangemeld. Op een enkele kleine fabriek na is de aansluiting thans algemeen.

Vanwege den Drents-Groningse Zuivelbond is een technicus aangesteld, n.l. de heer **Geluk**.

De boterkeuringen werden evenals andere jaren in vereniging met den Drentschen Zuivelbond zeer ten genoegte te Groningen gehouden.

De fabrieken Loppersum en Winsum werden als leden aangenomen

De desbetreffende commissie rapporteerde dat de rekening en verantwoording van den penningmeester in orde was bevonden.

De inkomsten bedroegen *f*3972,84, de uitgaven *f*1512,68, zodat het batig saldo *f*2459,56 is. Hieraan moet echter nog iets van worden betaald..

De ontvangsten van de „Aankoop” waren *f*2691,31½, de uitgaven *f*3056,62½; het tekort bedroeg *f*365,31.

Vervolgens werd door de commissies voor coöperatieven aankoop en voor de boterkeuring verslag uitgebracht.

Verg. Bond van Coöp. Zuivelfabrikanten Groningen.

GRONINGEN: Door het bestuur van den Groninger Zuivelbond waren gisternamiddag in 't café „De Unie”, namens de Vertrouwenscommissie al de zuivelfabrieken in de provincie Groningen ter vergadering opgeroepen.

De vergadering, die zeer druk bezocht was, werd bijgewoond door de heren mr. Schönfeld, burgemeester van Winschoten, de Vries, burgemeester van Oldehove, U. G. Schilthuis van Groningen Jensema, burgemeester van Stedum.

De voorzitter de heer S. Rooda van Groningen zei het te betreuren, dat nog steeds maatregelen moeten worden genomen, welke zo zeer afwijken van de gewone. Waar nog niet is te voorzien, wanneer het einde van den treurige toestand er zal zijn, mag niet langer worden toegestaan, dat melkboeren en melkinrichtingen consumptiemelk moeten verkopen beneden de prijs, welke door de omliggende fabrieken wordt besteed. De melkinrichtingen gaan zodoende ten gronde en de melkboeren worden ontevreden. Deze toestand mag niet bestendig warden.

Aangenomen werden zonder discussie de volgende punten:

- a) Het is gewenst, dat degenen, die melk leveren voor de consumptie, op die melk een toeslag ontvangen, waardoor de prijs voor de consumptiemelk gelijk wordt aan de prijs, die de fabriek in elk ressort betaalt en
- b) Het is onbillijk, dat van de melk, die uitsluitend voor boterfabricage wordt gebruikt, hetzelfde bedrag per 100 K.G. melk wordt betaald als van de melk, die gebruikt wordt voor kaasbereiding, melkpoeder of gecondenseerde melk.
- c) Het voorstel wordt gedaan, dat van de toeslag en de verdere daaraan verbonden uitgaven de ene helft zal worden omgeslagen over de melk, die verwerkt wordt tot een der onder b. genoemde producten, terwijl de andere helft zal worden omgeslagen over de melk, die verwerkt wordt tot kaas melkpoeder, gecondenseerde melk in verhouding van de marktwaarde dezer producten, na aftrek der voortbrengingskosten.

De heer Dijkstra vroeg of de fabrieken, die melk op de straat leveren, ook delen in deze gunsten.

De voorzitter antwoordde, dat de bedoeling is, dat zij, die consumptiemelk leveren, hetzelfde krijgen als zij, die aan de fabrieken leveren.

De heer Renkema wees op het gevaar, dat iemand wel meer voor de melk kan betalen, omdat, hij bij de verkoop toch de nodigen toeslag krijgt

Hierop werd door de voorzitter geantwoord, dat dit de bedoeling niet is. Als prijs zal worden genomen, het gemiddelde van die, welke betaald kan worden. Er zal geen rekening gehouden worden met melk, die voor vaste prijzen wordt verkocht.

De heer van Delden wilde de melk, welke op de straat wordt verkocht, ook onder de omslag zien gebracht.

De heer Bottema zou het niet goed vinden, dat de maatstaf genomen werd naar coöp. fabrieken en speculatieve fabrieken. Deze laatsten kunnen wel eens hoger prijs voor de melk betalen om de concurrentie en dan zou de maatstaf niet zuiver zijn. Wel wanneer de coöp. fabrieken alleen worden genomen.

De voorzitter was van oordeel, dat de speculatieve fabrieken niet kunnen worden uitgesloten; hij kon zich bijna niet voorstellen, dat speculatieve fabrieken te hogen prijs voor de melk zullen betalen, daar zij er dan geld zouden moeten bijleggen.

De heer Boersma van Grijpskerk wilde ook de tweede omslag ook over de melk laten lopen. De uitvoer van melkpoeder en gecondenseerde melk is verboden. Van deze artikelen is dus

geen marktwaarde bekend en dan zou de omslag dus alleen op de kaas drukken. Blijkt straks, dat van die artikelen de marktwaarde weer bekend is en voor die artikelen hogere prijzen worden verkregen dan zal dat meerdere voor de distributie worden betaald. Dit zelfde geldt ook wanneer de kaas hoger in prijs wordt.

Dit bleek de bedoeling ook te zijn van het voorstel c, dat daarna werd aangenomen.

Aangenomen werd eveneens, dat de bestaande vertrouwenscommissie zich belast met de uitvoering dezer regeling, terwijl al de fabrieken in deze provincie zich daaraan onvoorwaardelijk onderwerpen.

De heer Huttinga van Brittil (Lijempf) vroeg, of er genoeg melk in de provincie is; waarop de voorz. antwoordde dat waar voldoende melk is, gestreefd zal worden naar de toestand vóór Aug. 1914. Naar districten waar te kort is zal melk worden gerequireerd.

Hierna werd een lijst ter tekening gelegd, waarin de ondertekenaars zich verbinden tot onderwerping aan het besluit, der vergadering.

Nieuwsblad van het Noorden 1916-04-22

Opgelegd: Melkvoorziening komende zomer

De minister van landbouw, nijverheid en handel, heeft voor de melkvoorziening in den zomer 1916 de volgende nadere aanwijzingen gegeven en den commissarissen der Koningin Verzocht deze ter kennis van de burgemeesters te brengen.

1. Melkveehouders, die in den vorigen zomer, of althans in vorige jaren, melk voor de consumptie leverden behooren dit te blijven doen naar diezelfde gemeente.

Zij zijn echter niet gehouden om te leveren aan denzelfden persoon of aan dezelfde melkinrichting (gemengd bedrijf).

2. De verplichting tot consumptiemelklevering rust op het bedrijf.

Indien bijv. een melkveehouder als bedoeld sub 1 zijn bedrijf overdoet aan een ander, dan gaat de verplichting tot levering van consumptiemelk op dien ander over.

3. Overtollige melk mag niet tot zuivel worden verwerkt, behoudens:

a. door slijters en melkinrichtingen (gemengde bedrijven), onder inachtneming van de hoeveelheden, die zij in normale omstandigheden gewoon waren te verwerken;

b. door bedrijven, welke in bijzondere gevallen gewoon waren des zomers van slijters overtollige melk af te nemen en hun daarvoor des winters met melklevering bij te staan, mits hierop van gemeentewege behoorlijke controle wordt uitgeoefend;

c. door melkveehouders, als bedoeld sul 1, die ten genoegen der rijkscommissie voor toezicht op de vereeniging van fabrieken van melkproducten kunnen aantoonen tijdig pogingen in het werk te hebben gesteld om tegen den vastgestelden maximum-productieprijs hun melk te verkoopen in de gemeente, waarheen zij gewoon waren te leveren, of in andere voor die levering in aanmerking komende gemeenten.

Hun kan door de rijkscommissie een bijzondere machtiging tot verwerken van de overtollige melk op zuivel worden verleend, mits zij zich verbinden op eerste aanmaning van die commissie hun melk te leveren naar de gemeente, welke hun door die commissie daarvoor wordt aangewezen.

Overtollige melk behoort in de eerste plaats te dienen voor de beschikbaarstelling van melk voor kinderen en zieken tegen verminderde prijzen. Verder ware zij te leveren voor rechtstreeksch verbruik in andere gemeenten, waar behoefte aan consumptiemelk bestaat.

De minister heeft den commissarissen der Koningin voorts verzocht de burgemeesters aan te schrijven om, voor zooveel dit nog niet is geschied, er thans toe over te gaan voor hun gemeenten machtiging aan te vragen tot vaststelling van maximumprijzen in overeenstemming met bovenbedoelde regeling

Nieuwsblad vh Noorden 1916-05-02

Verslag zuivelconsulent Huisman en botercontrolestation

We ontvingen het verslag van de werkzaamheden van den Rijks-Zuivelconsulent voor de provincie Groningen over het jaar 1915 en ontlene daaraan het volgende:

Het aantal uitgaande brieven en briefkaarten bedroeg 1675, dat der ingekomen stukken 1235. Aan het laboratorium werden onderzocht 776 monsters.

De prijzen van runderen, schapen en varkens waren in het voorjaar niet hoog, doch stegen in Juli en Augustus belangrijk. In de herfst is een belangrijk getal vette en oude drachtige koeien tegen hoge prijzen over de grenzen gegaan. In de winter 1915/16 gaf in menig koemelkersbedrijf de aankoop van veevoeder, vooral van krachtvoer, aanleiding tot moeilijkheden.

De prijzen van boter en kaas op de buitenlandse markt waren het gehele jaar gunstig, het merkwaardige verschijnsel deed zich voor, dat de laagste boterprijzen bij uitvoer verkregen werden in de maand Februari, zodat toen de boter in het binnenland duurder was. De melkprijzen waren zeer hoog, er waren fabrieken, die als laagste melkprijs in Mei betaalden 7 ct. per K.G. melk en van 1 Oct. af 12 ct.

Opgericht zijn de controleverenigingen te Baflo, en de fok- en controle-verenigingen Hellum, 't Zandt en Winsum, waardoor het getal fokverenigingen is gestegen tot 13 en dat der controleverenigingen tot 11.

Uit het verslag van het botercontrolestation Groningen, blijkt dat in 1915 uittraden de fabrieken, te de **Leek, Aduard, Bellingwolde, en Leens**. alle wegens stopzetten van het bedrijf. Tot de controle trad toe de heer **L. Hollenga** te de Leek, boterhandelaar. De contributies bedragen *f* 2890,35 en de voorschotten *f* 552,17 De rekening en verantwoording wijst een bedrag aan van *f* 4320,40½. waaronder een kassa aan het eind van het jaar van *f* 1227,03, de begroting voor 1916 *f* 4077,03. De kasrekening van de Rijksmerken bedraagt *f* 944,66½, het reservefonds-idem *f* 500 de voorraad idem *f* 190,36. De totale reserve bedraagt *f* 4709,30, waaronder *f* 4209,30 kas bij de penningmeester van het Alg. bestuur De bezittingen waren op 31 Dec. j.l. *f* 6425,63.

Totaal zijn onderzocht 1233 monsters boter, van 1178 monsters werd het gehalte aan vluchtige, in water oplosbare vetzuren bepaald, van 1230 monsters de refractie bij 40.0° en van 1161 monsters het vochtgehalte.

N.V. Noordlaren omzetten naar coöp. – Lezing voorz. Rooda

NOORDLAREN, 4 Mei Gisteren werd alhier een vergadering gehouden van aandeelhouders en leveranciers der N.V. „Zuivelfabriek Noordlaren”. Het doel der vergadering was, de vennootschap om te zetten in een coöperatieve vereniging, en samenwerking te zoeken met alle veehouders in de gemeente Haren, teneinde te komen tot, de oprichting van één grote coöperatieve Zuivelfabriek voor de gehele gemeente. De heer S. Rooda voorzitter van de Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen, zette in zijn inleiding, de grote voordelen van een dergelijke samenwerking kort en bondig uiteen. Hij wees er daarbij op, hoe de belangen van de leveranciers het best behartigd worden, wanneer ze lid zijn van een coöperatieve vereniging, en des hun melk leveren aan hen eigen fabriek.

Hoe de ervaring telkens weer geleerd heeft, dat oorlogstijden gevolgd worden door tijden van malaise. Dat het daarom zaak is voor onze veehouders, zich nu reeds te wapenen tegen de te verwachten moeilijke tijden, en dat ze zulks niet beter kunnen doen, dan door zich te verenigen tot een zo groot mogelijke vereniging. Zo'n vereniging is sterk genoeg, om in deze gemeente met zoveel veehouders een fabriek te stichten, die ingericht kan worden voor de bereiding van al die zuivelproducten, welke in de toekomst gevraagd zullen worden.

Zonder twijfel zal zo'n naar de eisen des tijds ingerichte fabriek meer voordeel kunnen geven dan de 4 kleine fabriekjes²⁰ in deze gemeente, die alleen ingericht zijn voor de bereiding van boter. Ook zal zo'n grote fabriek beter de concurrentie kunnen doorstaan, die haar van speculatieve zijde dreigt, en waardoor de kleine fabriekjes ten ondergang zijn gedoemd.

Dat de woorden van de heer Roods ingang hadden gevonden, bleek al spoedig, toen en, nadat de inleider nog enkele vragen en opmerkingen had beantwoord, tot stemming werd overgegaan.

Alle aanwezigen verklaarden zich vóór coöperatie van melkveehouders in de gemeente Haren en omgeving.

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN: In 't café „De Unie” werd hedenmiddag de algemene vergadering gehouden van de Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen onder presidium van den heer S. Rooda te Groningen.

Medegedeeld werd, dat de fabriek te Baflo tijdelijk is stop gezet en dat die te Onnen als coöperatieve fabriek is opgeheven.

De zuivelfabriek te Lande (Laude ?) werd als lid aangenomen.

Door de voorzitter werden mededelingen gedaan omtrent de werkzaamheden der *melkvoorzieningscommissie*.

Verder wees de voorzitter erop, dat verschillende melkleveranciers in hun bedrijf belemmerd zijn. En is een toestand geschapen, die niet overeenkomt met het vrije zuivelbedrijf. Onbillijk

20 Namen niet duidelijk; Haren, Onnen, Glimmen en Noordlaren hadden fabriekjes, maar naar mijn gegevens was Haren(1899) in 1912 al opgeheven, Glimmen (1896) was in 1914 omgezet naar coöperatie, Onnen (1899) was net in andere handen gegaan.....

achte spr. het, dat de jongste maatregelen der regering omtrent melkvoorziening en verwerking genomen zijn zonder de Bond daarin te erkennen.

De heer Busscher van Winschoten zei, dat de jongste maatregelen op zuivelgebied in het Oldambt grote ontevredenheid en onrust hebben gewekt, en zette een en ander nader uiteen. Het nemen dier maatregelen is, volgens spr., temeer te betreuren, omdat er weinig aanleiding voor was en zij onnodig waren. In den Haag scheen de mening te heersen, dat de fabriek te Winschoten van de oorlogstoestand gebruik maakte om kleinere fabrieken te vermoorden. Zonder enigen grond werden naar termen gezocht om deze fabriek een gevoelige bestraffing toe te dienen; Winschoten werd als exporteur geschorst, spr. bestreed uitvoerig, dat Winschoten verkeerdt zou hebben gehandeld. Met opoffering en heel wat kosten heeft de fabriek te Winschoten gezorgd, dat Winschoten en gedeeltelijk Oldambt voor melkgebrek bespaard bleven. Dit is door een zestal burgemeesters in het Oldambt bevestigd; tevens bevestigden zij, dat het opdoeken van een paar fabrieken in het Oldambt, niet lag aan handelingen, door de N.V. Zuivelfabriek „Oldambt” gepleegd.

Spr. noemde ten slotte een aantal nadelige gevolgen van genoemde maatregelen. Men heeft, zei spr., heel wat anders bereikt, dan men bereiken wilde, doch dat is de straf er voor, dat men geen voeling met ons heeft gehouden.

De heer J. J. Huisman, zuivelconsulent te Groningen, zei, dat herhaaldelijk beschuldigingen aan zijn adres worden gericht, als zouden bedoelde maatregelen zijn genomen op zijn advies. Spr. gaf ieder de vrijheid om die mening te delen, doch zolang het bewijs daarvoor niet geleverd wordt, laten hem die beschuldigingen koud. Wèl wilde xxx xxxx dat hij, wanneer hem van regeringswege inlichtingen worden gevraagd, hij die naar waarheid geeft en niemand, door de vingers ziet. Wanneer men de eerste maatregelen goed opgevolgd had, waren er geen strenge maatregelen nodig geweest. Men heeft zich in Groningen echter dikwijls aan de maatregelen onttrokken; daarom moest men streng optreden.

De heer Busscher zei te kunnen bewijzen, dat de heer Huisman reeds lang voordat de bewuste circulaire afkwam, in die richting heeft gestuurd.

Door de heer Huisman werd hierop geantwoord, dat zulks niet op zijn initiatief is geschied; het lag in de lijn der voorschriften, waaraan hij zich als ambtenaar moet houden.

De heer F. Reitsma, van den Haag, secretaris van den FNZ., zei, dat zeker in Groningen de uitoefening van het zuivelbedrijf in hoge mate belemmerd wordt. Dit is echter niet alleen in Groningen, doch over geheel Nederland het geval en wel met verschillende bedrijven. Wanneer de zuivelbedrijven aan zichzelf werden overgelaten, zou dit bedrijf in hoge mate veranderen; de melkvoorziening zou zeer in gedrang komen, daar men veel winstgevende producten zou gaan produceren. Verder zouden naar de boerderijen ontzettend veel minder voedingsstoffen terug gaan, hetgeen in deze tijd vooral niet mag, met het oog op de beperkte hoeveelheid voederartikelen. Daarom moest worden ingegrepen. En de al gemeene lijn der maatregelen is, dat het bedrijf moet worden uitgeoefend, zoals dit vóór 1. Aug. 1914 geschiedde. Spr. gaf toe, dat dit voor de provincie Groningen moeilijk is. Het verwijt, dat geen overleg is gepleegd, schoof spr. weg, doch hij betreurde het, dat het bestuur van de Bond voor een desbetreffende vergadering niet is uitgenodigd.

De voorzitter wees er nog eens op, dat men hier een weg heeft genomen, die niet de juiste is. Ware overleg gepleegd, dan zou wel iets anders gevonden zijn.

Besloten werd aan de Minister van Landbouw een schrijven te richten, waarin de Bond verzoekt de genomen maatregelen in te trekken of in dien zin te wijzigen, dat bij een voldoende aanvoer van mais of gerst voor een prijs, dat het varkensfokkersbedrijf weer lonend wordt, onze fabrieken vrijwillig kunnen medewerken voor de levering van ondermelk of wei.

Opmerking in verslag Drentse Zuivelbond NvhN 1916-09-08

De secretaris deed enige mededelingen over de getroffen regeling voor de melkvoorziening in de grote steden, (west Nederland!) waar dikwijls melk gebrek heerst. Alle provincies, behalve Groningen zullen aan de melk voorziening deelnemen.

Nieuwsblad van het Noorden 09-10-1916

Gemeente TERMUNTEN.

Melkvoorziening.

Zij, die consumptiemelk aan de ingezetenen leveren en voor een toeslag van 2½ cent per liter over de wintermaanden 1916—17 in aanmerking willen komen, moeten daarvan vóór 14 October a.s. ter gemeente-secretarie te Woldendorp kennis geven onder schriftelijke opgave van de hoeveelheid consumptiemelk, door hen in den vorigen winter geleverd.

Formulieren voor deze opgave worden op aanvraag door de Secretarie verstrekt.

Nieuwsblad van het Noorden 17-10-1916

Gemeente SLOCHTEREN.

Melkvoorziening.

Zij, die rechtstreeks consumptiemelk leveren aan de verbruikers en in aanmerking wenschen te komen voor de eventueel te verleenen Rijkstoelage van 2½ ct. per liter, worden verzocht vóór of op 21 dezer ter gemeente-secretarie opgave te doen van de hoeveelheid consumptiemelk, welke door hen aan de directe verbruikers in deze gemeente maandelijks in den winter 1915/16 is geleverd.

Formulieren voor deze opgave zijn verkrijgbaar ter gemeente-secretarie.

Slochteren, 16 October 1916.

De Burgemeester van Slochteren:
H. BROEKEMA.

Nieuwsblad van het Noorden 10-11-1916

Het centraal rapport.

Verschenen is thans eindelijk het Rapport der Centrale Afdeling van den Gemeenteraad over het verhandelde in de afdelingen betreffende de begroting der plaatselijke inkomsten en uitgaven der Gemeente **Groningen** voor het jaar 1917, benevens de Memorie van Ant-

De **melkvoorziening** kostte van Mei tot October f 7144.20, waarvan 1/3 ten laste der gemeente komt. Wanneer de gemeente krijgt van het Rijk, wat ze heeft aangevraagd, dan zal dat ruim f 2900 per week kosten, dat wordt dus f 150.000 per jaar. In de eerste afdeling is een woord van waardeering gesproken voor den buitengewonen arbeid, thans door B. en W. verricht.

Regeringsmaatregelen Boter en melkvoorziening

Boter. — Gedurende de week van 24 September tot 1 October zullen voor 35 pct. der boterproductie certificaten van uitvoer worden verleend en zal 65 pct. voor het binnenlandsch verbruik moeten worden beschikbaar gesteld, terwijl de bewijzen van toelating tot uitvoer van boter, afgegeven door de *Rijkscommissie van toezicht op de Botervereniging*, op grond van die certificaten zullen gelden tot Dinsdag 10 October, des voormiddags 12 uur.

Melk. — Officieel wordt daaromtrent het volgende medegedeeld: De melk zal in den komende winter in den regel niet duurder aan de consumenten geleverd worden, dan zulks in den vorigen winter geschiedde. Wel is waar zal den melkveehouders die consumptiemelk levert, in verband met de hogere productiekosten 2½ cent per liter meer uitbetaald worden dan zulks in den vorigen winter het geval was, maar de hiervoor benodigde toeslag zal in de eerste plaats bestreden worden uit bijdragen, die geheven worden van de bereiders van verschillende melkproducten en van margarine, zoolang de opbrengst dezer producten blijft boven de bedragen van een daarvoor op te maken schaal.

Zoodra dit niet het geval is, of voor zooverre deze bijdragen onvoldoende zijn, geschiedt de betaling van den toeslag volgens de bepalingen van de **Distributiewet 1916**, tw. 9/10 door het rijk en 1/10 door de gemeenten. Tengevolge deze regeling is de kostprijs van de consumptiemelk voor de slijters en de melkinrichtingen niet hooger dan in het vorige winterseizoen.

De slijters en de melkinrichtingen mogen voor behandeling (reiniging, etc.) en thuisbezorging ten hoogste 3 cent per liter rekenen. Van dit bedrag kan nog ten hoogste ½ cent vergoed worden op dezelfde wijze en uit dezelfde middelen, als de toeslag die aan de melkveehouders uitgekeerd wordt. In bijzondere gevallen kan de burgemeester van een gemeente goedvinden, dat de prijs, waarvoor melkinrichtingen in zijn gemeente de melk afleveren, eenigszins hooger gesteld wordt dan zulks in het vorig winterseizoen het geval was, n.l. wanneer de betrokken melkinrichtingen kunnen aantonen, dat een vergoeding van ten hoogste 3 cent voor behandeling en bezorging der melk voor hare bedrijven in verband met de eischen harer afnemers onvoldoende is.

Deze prijsverhoging komt ten laste van de verbruikers, omdat zij een gevolg is van de vele en bijzondere wensen inzake de melkbezorging. Alleen in dit laatste geval ondergaat dus in het komend winterseizoen de melkprijs enige verhoging, als regel blijft hij gelijk aan den winterprijs van het vorige jaar.

NvhN 1916-12-13

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen.

GRONINGEN: In 't café „*De Unie*” werd gistermiddag de algemene vergadering gehouden van den *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen*, onder presidium van den heer S. Rooda van Groningen.

De voorzitter opende de vergadering en merkte op, dat we nog altijd in een toestand leven, waarin de vrijheid van onzen bedrijfsvorm aan banden is gelegd, zowel de zuivelbereiding als de landbouw. Men moet zorg dragen, dat het bedrijf zo rustig mogelijk in zijn aloude vorm wordt uitgeoefend. Doen wij dat niet, willen wij hier en daar belangrijke veranderingen aan-

brengen dan zijn er ministeriële beschikkingen, die ons bezwarende bepalingen opleggen of een spaak in de wielen steken. Hiervan maken wij niemand een verwijt, doch wij worden onwillekeurig door die machteloosheid in een te rustige toestand gebracht. Juist in de laatste 15 á 25 jaar is bij onze zuivelbereiding reusachtig werk verricht, niet alleen wat techniek betreft, doch bovenal op het gebied van organisatie, waarvan de grote voordelen in deze troebele tijden zo belangrijk zijn gebleken.

Wij moeten in het belang van onze zuivelbereiding werkzaam blijven om het product tot zijn hoogste waarde te brengen. Ook in de richting van de organisatie, en daarvoor is de tijd thans rijp, kunnen wij met vrucht werkzaam zijn.

Ten slotte pleitte spr. voor een pensioenregeling voor het personeel der zuivelfabrieken.

Medegedeeld werd door de voorzitter dat de stoomzuivelfabriek **Usquert** 1 Januari op houdt te werken omdat die overgaat tot de coöperatie Middelstum.

Tot technicus van de bonden van Groningen en Drenthe is benoemd de heer L. J. Vos te Rotterdam; tot controleur bij de fabrieken de heer Meelker te Thesinge.

Vervolgens werd door den voorzitter verslag uitgebracht van de *propaganda-commissie*.

Vershillende fabrieken zijn van naaml. vennootschap in coöperatie overgegaan en van een aantal fabrieken wordt zulks nog verwacht.

De heer v.d. Velde, directeur van de fabriek te **Noordwijk**, maakte aanmerking op de houding van de Commissie jegens hem en zijn, collega van de fabriek te **Marum**, toen gewerkt werd aan een coöperatie aldaar. Beide directeuren, die, resp. 11 en 16 jaar aan de fabrieken hebben gewerkt en dezen tot bloei maakten, werden in de zaak niet erkend.

De voorzitter antwoordde hierop, dat door de commissie steeds naar voren is gebracht, dat bij eventuele oprichting van de nieuwe coöp. fabriek voor beide directeuren moest worden gezorgd. Ze zouden een plaats aan de fabriek krijgen met een salaris, overeenstemmende met het tegenwoordige.

De heer v.d. Velde ontkende, dat hierover tegenover hem of zijn collega was gesproken, doch de woorden van de voorzitter werden bevestigd door een bestuurslid der nieuwe fabriek.

Tot bestuurslid werd herkozen de heer H. ten Have te **Ezinge**.

De fabriek te **Loppersum** werd gekozen als lid in de coöperatieven inkoop; die te **Grijpskerk** en **De Wilp** werden benoemd tot leden tot het nazien der rekening.

De ontwerp-statuten van de boterkeuringen werden goedgekeurd.

In de commissie voor de boterkeuring werden gekozen de fabrieken **Grijpskerk**, **Loppersum** en **Winschoten**, terwijl het bestuur een vierde lid zal aanwijzen.

De agenda FNZ. werd behandeld.

Ten slotte werd de begroting 1917 in ontvangsten en uitgaven vastgesteld op f3255.

1917

NvhN 1917-03-21

Verslag verg. Groninger Bond van Zuivelbond.

GRONINGEN: Onder voorzitterschap van den heer S. Rooda werd gistermiddag in 't café „De Unie” eene algemeene vergadering gehouden van den *Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen*.

Door den secretaris, den heer S. K. Westerdijk, werd het jaarverslag uitgebracht. Daarin werd geconstateerd, dat de Bond zich in een vooruitgaande richting beweegt. In 1915 werd door de fabrieken verwerkt 70 miljoen K.G. melk en in 1916 ruim 85 miljoen. De fabriek te Laude

heeft zich ook bij den Bond aangesloten. Usquert heeft zich opgelost in de coöperatie van Middelstum, zoodat het aantal fabrieken gelijk gebleven is, n.l. 24.

De inkomsten bedroegen totaal *f* 5752,33, de uitgaven *f* 2685,41½; saldo dus *f* 3066,92½. De rekening van den coöperatieven aankoop sluit met een nadeelig saldo van *f* 372,84½; inkomsten *f* 3398,13½, uitgaven *f* 3770,98.

Ingekomen was o.m. een schrijven van den heer J. Hilgenga. te Midwolda, houdende verzoek om betere arbeidsvoorwaarden voor de arbeiders in het zuivelbedrijf. Gevraagd wordt een minimum loon van *f* 16 per week, een uurloon op Zondag van 40 cent, een vacantie van 4 dagen, een pensioen- en ziekteverzekering.

Daar dit schrijven pas eenige dagen geleden is ingekomen, kon het bestuur daarover thans nog geen advies uitbrengen. In de volgende vergadering zal dit advies verwacht kunnen worden.

Daarna werd besproken de wenschelijkheid van de pensioensverzekering van het personeel. De heer Terpstra van Akkrum gaf een uiteenzetting van de geschiedenis der pensioenregeling van het personeel der Bondsfabrieken in Friesland.

Januari 1917 werd besloten tot de oprichting aldaar van een pensioenfonds. Spr. betoogde daarna de noodzakelijkheid, het nut en de wenschelijkheid van een pensioenregeling.

De voorzitter bracht den heer Terpstra dank voor zijn duidelijke uiteenzetting en drong eveneens aan op een spoedig oplossing dezer kwestie.

De heer Schuiringa van Grijpskerk deelde mee, dat aan de fabriek aldaar een pensioenregeling in werking is getreden. De werklieden krijgen *f* 2 pensioen op 65-jarigen leeftijd, benevens 10 cent voor ieder dienstjaar tot een maximum van 40, zoodat het hoogste pensioen *f* 6 bedraagt. Er is de grondslag gelegd van een fonds dat *f* 25.000 zal bedragen.

De heer Ten Have, te Ezinge, hoewel de daad van Grijpskerk toejuichende, betoogde de wenschelijkheid van een algemene regeling, waardoor het personeel ook gelegenheid krijgt te veranderen van fabriek.

De heer J. J. Huisman wees op dezelfde leemte. Een werkman aan de fabriek verbonden, die een pensioenregeling heeft, wordt aan die fabriek gebonden, ook al stort hij niet persoonlijk, zooals bij de fabriek Grijpskerk. Als de fabriek toch gaan organiseren is het beter, dat ook Grijpskerk zich daarbij aansluit. Aansluiting bij een verzekeringsmaatschappij ontraadt spr., onderlinge verzekering acht spr. het beste.

Spr. gaf in ernstige overweging zich bij het Onderlinge Friesche Fonds aan te sluiten.

Besloten werd, dat de ieder voor zich de pensionering aan de hand van de Statuten der Friesche Onderlinge onder oogen zullen zien en het resultaat van het onderzoek aan het bestuur van den Bond zullen mededelen.

Het voorstel van het bestuur om de controle op de weegwerktuigen en vetgehalten geheel te doen geschieden door de Bond, kwam hierna in bespreking. Door den heer Westerdijk werd medegedeeld, dat thans reeds 60 miljoen K.G. melk onder deze contróle staan, terwijl nog 25 miljoen daar buiten vallen. Er is dus thans alles voor te zeggen de contróle van wege den Bond te doen bekostigen. Het voorstel werd daarna goedgekeurd.

Een diploma van de boterkeuringscommissie werd toegekend aan de fabrieken te Winschoten met 69, Grijpskerk met 68, Noorddijk met 67, Marum 66, Zuidbroek 66, Noordlaren 65 en Harkstede met 65½ punt.

Gegevens uit verslag Zuivelconsulentschap Huisman 1916

Aan het verslag van de werkzaamheden van den Rijks-zuivelconsulent voor de prov. Groningen over 1916 ontleenen we het volgende:

De Cursus voor controleurs, aangevangen Oktober 1915, werd in het begin van het verslagjaar vervolgd tot einde Maart. De lessen werden getrouw bezocht. Van de deelnemers wenschten 1 deel te nemen aan het examen voor een diploma voor fabriekscontroleur, 9 voor dat van controleur eener fokvereniging. Van dezen vielen op het practisch gedeelte van het examen resp. 0 en 1 af; een diploma verwierven 1 en 6 personen.

In 't begin van October 1916 werd aangevangen met een cursus voor botermaker met 17 deelnemers, waarvan na een paar *lessen 3 wegbleven*.

In het laboratorium werden 990 onderzoeken verricht.

De hoeveelheid hooi was zeer goed, de kwaliteit matig tot gewoon. Door het slechte weer is veel meer gras ingekuuld dan noodig was. De prijzen van het hooi waren in October ongeveer: voor grashooi van *f*60 tot *f*70, voor klaverhooi van *f*50 tot *f*60. Op het eind van December werden bij flauwe stemming de prijzen wat lager.

De hoogste prijzen van het rundvee waren op de markt te Groningen:

	11 Jan.	4 April	2 Mei	6 Juni	4 Juli	25 Sept.	5 Dec.
Kalk- en melkkoeien	<i>f</i> 460	<i>f</i> 450	<i>f</i> 510	<i>f</i> 560	<i>f</i> 480	<i>f</i> 480	<i>f</i> 450
Vleesprijzen / K.g	<i>f</i> 0,83	<i>f</i> 1,10	<i>f</i> 1,10	<i>f</i> 1,35	<i>f</i> 1,30	<i>f</i> 1,20	<i>f</i> 1,30

De prijzen van schapen daalden in Juli erg, de prijs der vette lammeren was van *f*28 tot *f*20, in het najaar gingen de prijzen iets omhoog door vermeerderde consumptie en wat uitvoer naar Engeland.

De handel in zuivelproducten is dit jaar vrij geweest. Wat de boter betreft, bepaalde de *Rijks-Commissie van toezicht* iedere week welk procent van de productie, op door haar te geven consent, mocht worden uitgevoerd. In de eerste helft van het jaar ging deze boter naar Duitsland, door middel van de *Centrale Einkaufsstelle* in den Haag. De prijzen werden vastgesteld in een overleg van vertegenwoordigers van deze vereeniging niet vertegenwoordigers van de georganiseerde boterproducenten; alle qualiteiten werden met denzelfden prijs betaald. Die prijs liep van *f*2,10 tot *f*3.

In den loop van den zomer werd door het *Landbouw Export-Bureau*, aan Engeland een even groot procent van den uitvoer toegezegd als het vóór het uitbreken, van den oorlog uit ons land betrok, tegen de prijzen van de Engelsche markt, eventueel met een zekere schadeloosstelling; voor dit gedeelte der productie is niet de prijs gemaakt, welke Duitsland gaf.

Opmerkelijk is, dat een steeds toenemend gedeelte van de productie noodig, blijkt voor de behoefte van het binnenland. In Januari 1915 was 40 pct. der productie, hiervoor voldoende, in Januari 1916 2 weken 50 en 2 weken 65 pct. in de weken van Januari 1917 resp. 65, 70, 80, 85 en 100 pct. In Maart, April en Mei 1916 was 20 tot 35 pct. van de product voldoende, in Juni 35 pct, Juli 50 pct., Augustus 55 pct., September 60 pct., in de drie laatste maanden variërend van 30 tot 70 pct.

Voor deze **boter** was de maximum engros prijs in de eerste helft van Januari *f* 1,50, daarna tot einde Maart *f* 1,63, in April *f* 1,50, Mei *f* 1,45, Juni en Juli *f* 1,40, Augustus tot laatst van September *f* 1,50; de maximum detail prijs *f* 0,20 hooger, daarna werd de maximum engros prijs *f* 1,77, de detail prijs *f* 2,-.

Van de **kaas** mocht ook maar een zeker gedeelte van de productie uitgevoerd worden; dit gedeelte was steeds een grooter procent dan dat, van de boterproductie, n.l. de eerste maanden van het jaar ging de kaas overwegend naar Duitschland tegen prijzen ongeveer driemaal zoo hoog dan normaal. In den loop van den zomer moest ook een gedeelte van de kaas naar Engeland of Frankrijk.

Opgericht zijn de contrólevereniging te Adorp en Haren.

Het aantal geitenfokverenigingen vermeerderde met drie n.l. die te Eenrum, Lutjegast en Midwolda (O.) en bedraagt thans 28.

Nieuwsblad van het Noorden 1917-05-02

Verslag jaar-vergadering Botercontrolestation Groningen.

Gistermiddag hield het bestuur van het B. C. G. met de aangeslotenen de jaarlijksche algemeene vergadering in het café „Prins” onder voorzitterschap van den heer Jb. Westerdijk van Uithuizermeeden.

Nadat het jaarverslag 1916 en de begroting voor 1917 – beide zijn reeds gepubliceerd – waren uitgebracht en vastgesteld, werd de heer S. K. Westerdijk van Usquert, die dit jaar als lid van het bestuur af zou treden, doch herkiesbaar was, met grote meerderheid herkozen.

Verder was aan de orde de bespreking der kwestie, het laboratorium betreffende. Het tot dusver gebruikt laboratorium zal vermoedelijk spoedig ontruimd moeten worden. Daarom wenste het Alg. Bestuur de aangeslotenen in de gelegenheid te stellen zich uit te spreken hoe zij denken over de inrichting van een eigen laboratorium en over aansluiting bij het Botercontrolestation Assen. De voorzitter deelde mede, dat er plan bestaat in de stad Groningen een landbouwhuis op te richten, met medewerking van verschillende landbouwverenigingen, evenals in andere provincies. Het zal echter wel enige tijd duren, eer dit plan verwezenlijkt is, ook al zijn de middelen spoedig bijeengebracht, daar eerst een reorganisatie van de Groninger Landbouwbond moet plaats hebben.

De heer J. D. Boersma van Grijpskerk meende in de geest der aangesloten te spreken, wanneer hij aandrang op een eigen laboratorium, ook omdat in de toekomst de kaasmakerij wellicht vooruit zal gaan.

De heer Westerdijk van Usquert sloot zich hierbij aan, en zou het betreuren, als het proefstation naar Assen zou verhuizen. De kosten voor de aangesloten zouden dan worden verhoogd. De contributie van thans met 3 ct. per k.g. te verhogen – waardoor zij nog zeer dragelijk zou zijn, - zou het bestuur in staat gesteld worden over een eigen gebouw te beschikken.

Om de aangesloten in deze te laten uitspreken werd de zaak in stemming gebracht met het gevolg, dat met algemene stemmen voor het inrichten van een eigen laboratorium besloten werd.

NvhN 1917-07-24

Verslag Groninger Bond van Zuivelfabrieken – 1

GRONINGEN: In 't *Café „De Unie”* werd hedennamiddag de algemene vergadering gehouden van de *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen*.

De Voorzitter de heer S. Rooda, van Groningen, wees er op, dat op het gebied van zuivel alles in die mate aan ministeriële besluiten en commissariële beschikkingen ondergeschikt is, dat lust en ijver om een uitstekend product te maken, meermalen op de proef worden gesteld. Toch moet de moed er in blijven, opdat wij na den oorlog sterk staan in en buiten de fabrieken, aldus spr.

Dit is noodig, omdat dan het hoofd moet worden geboden aan onderlinge concurrentie en de zuivelfabrikanten sterk moeten staan tegenover het buitenland. Leed heeft het de organisatie gedaan, dat de R. V. te Arnhem²¹ is ondermijnd, inplaats dat men bij deze vereniging naar kwaliteitsverbetering had gestreefd.

Van voren af moet de bond weer met den boterverkoop beginnen, om zoo mogelijk weer tot een organisatie te komen. Vandaar, dat het bestuur het punt zuivelverkoopver eniging op de agenda heeft geplaatst.

Hoe zal het straks gaan met de Export-Centrale? vroeg spr. Zullen wij daar onze mannen plaats zien nemen, opdat wij met vertrouwen de toekomst tegemoet kunnen ~~x~~aan en zullen wij er gerust op kunnen zijn, dat derden, mannen buiten het bedrijf staande, onze belangen zullen behartigen?

Terecht is, volgens spr., gezegd, dat algemeene maatregelen, voorschriften, beschikkingen, besluiten, hoe men ze ook noemen wil, tot onbillijkheden leiden en het persoonlijke initiatief dooden. Hoe spoediger nu een, dergelijke op te richten export-centrale, altijd nog veronderstellende, dat ze noodig is, weer gaat likwideeren, hoe aangenamer ons dit zal zijn. Waarom het bestaande niet herzien, nu wij een ervaring van een paar jaren achter ons hebben zoowel ten opzichte van de voorschriften en besluiten als betreffende de menschen, die met de uitvoering daarvan zijn belast. Een nieuwe geschiedenis zal met een export-centrale weer moeten worden opgezet. Hoe het echter wordt, zeide spr. Ten slotte, onze arbeid mag in en buiten de fabrieken er niet onder te loor gaan.

NvhN 1917-07-25

Verslag Groninger Bond van Zuivelfabrieken – 2

Aan het verslag van de alg. vergadering van den Bond van Zuivelfabrieken in ons no. van gisteren moet nog het volgende worden toegevoegd.

De agenda van den FNZ. werd behandeld.

Over het voorstel van het H.B., om een gedelegeerd bestuurslid te benoemen, ontspan zich een drukke discussie.

Met 14 stemmen tegen, 2 voor en 2 blanco werd besloten, dat de afgevaardigde tegen deze benoeming zal stemmen.

Vervolgens werd besproken het oprichten van een verkoop-vereeniging van zuivelproducten.

²¹ R.V. te Arnhem = Rechtstreekse Verkoop. In 1917 opgeheven om plaats te maken voor de (1e) Nederlandse Coöperatieve Zuivelverkoopcentrale (N.C.Z.) – zie boek Zuivelcoöp. In Nederland – J. A. Geluk 1967

De heer J. J. Huisman, Zuivelconsulent, voelde er veel voor dat Groningen en Drenthe samen een goed georganiseerd export-vereniging oprichten. Het bestuur zal concept-statuten opmaken, welke in een buitengewone algemeene vergadering zullen worden behandeld.

Inzake de pensioenregeling van het personeel, deelde de secretaris, de heer S. K. Westerdijk te Usquert mede, dat een 9-tal fabrieken zich bereid hebben verklaard tot die regeling mede te werken.

Op voorstel van het bestuur werd besloten het salaris van den controleur met *f*200 te verhogen

Door den heer Ten Have van Ezinge werd de wenschelijkheid betoogd van verplichte kaaskeuring in onze provincie. Spr. wees er op dat hier in den tegenwoordigen tijd en in 't algemeen in den zomer de kaas nog al slecht is. In 't buitenland wenscht men de minderwaardige kaas niet en de prijzen worden gedrukt. Men heeft hier in de provincie dringend behoefte aan een technisch, practisch en theoretisch ambtenaar, die de keuringen verricht.

Een beslissing over deze kwestie zal in de buitengewone vergadering worden genomen.

De heer J. J. Huisman deelde mede, dat de minister er bij hem op had aangedrongen, dat de fabrieken voorbereidingen treffen voor het pasteuriseren van de afvalproducten, aan de fabrieken. Deze hebben al een paar jaar geweten, dat het plicht is daarvoor te zorgen, zij hebben wel maatregelen, getroffen voor het pasteuriseren van de ondermelk en de karnemelk, maar voor het pasteuriseren van de wei is niets gedaan. Men zal dus nu aan de regering moeten tonen dat dit laatste niet kan of de wei moeten pasteuriseren.

Waar deze zaak thans in onderzoek is bij eene commissie door den FNZ. ingesteld, werd besloten voorlopig nog een afwachtende houding aan te nemen, vooral ook nu er toch niet voldoende kolen zijn om tot meerdere pasteurisatie over te gaan.

1918

NvhN 1918-01-16

Bond van Zuivelfabrieken.

GRONINGEN: Onder presidium van den heer S. Roorda van Groningen werd gisteren in 't hotel „Vogelzang” een algemeene vergadering gehouden van den Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen.

De voorzitter opende de vergadering met het uitspreken van de beste wenschen voor 1918. Spr. wees er op, dat in het afgelopen jaar verschillende fabrieken en daaronder de boterfabrieken ontzettend in den knel hebben gezeten. Het ontbreken van krachtvoeder heeft gemaakt, dat vooral de boeren op de zandstreken, geen beste resultaten hebben gekregen. In verband met de evenredige vertegenwoordiging sprak de voorzitter den wensch uit, dat mannen naar de kamer werden gezonden, die de belangen van consumenten en producenten zullen beartigen.

Van den Bond van Arbeiders in het Landbouw, Tuinbouw- en Zuivelbedrijf was ingekomen een verzoek om evenals in Drenthe en Friesland ook in deze provincie een z.g. model-instructie voor fabrieksarbeiders in te voeren.

In de commissie, welke deze zaak zal onderzoeken werden aangewezen de fabrieken te Garmerwolde Hellum, Middelstum, Grijpskerk en Winschoten.

In 1917 kregen de volgende fabrieken een diploma voor de boterkeuring Garmerwolde, Grijpskerk, Ezinge, Winschoten Loppersum, Zuidbroek, Hellum en Glimmen.

In plaats van den heer E. Botjes werd gekozen tot bestuurslid de heer F. Feldstra te Holtwierde.

Tot lid in de Commissie voor Coöperatieven aankoop werd inplaats van de aftredende fabriek te Marum aangewezen de fabriek te Winschoten.

In de commissie tot 't nazien der rekening over 1917 werd gekozen, eveneens wegens aftreden van de fabriek te Marum, die te Zuidbroek. Als lid van de commissie voor de boterkeuring werd bij acclamatie herkozen de heer S. Cornelissen.

Bij het punt benoeming van een adviserend lid voor de zuivelverkoopvereniging stelde Marum voor, die benoeming niet te doen geschieden.

Dit voorstel werd verworpen met 10 tegen 2 stemmen.

Als adviserend lid werd hierna gekozen de heer S. Rooda.

Vervolgens werd de agenda van den FNZ. behandeld.

De heer Ties van Marum maakte bezwaar tegen de wijze, waarop de heer Reitsma tot gedelegeerd bestuurslid is gekozen. 't Ging spr. niet om den persoon, wien hij voor diens werken in 't belang van den Bond gaarne hulde brengt.²²

SCHAGER COURANT, 16/02/1918; P. 2/10

ALGEMEENE NEDERLANDSCHE ZUIVELBOND.
In de laatste gehouden vergadering werd in geheime bijeenkomst de heer Reitsma benoemd tot gedelegeerd bestuurslid, de heer Geluk tot secretaris. De heer Reitsma is oud-secretaris van den F.N.Z. en maakt thans met de heeren Kröller en Schimm v. d. Loeff de commissie van bijstand inzake de uitvoering van de Distributiewet uit.

De voorzitter dacht er anders over, roemde de capaciteiten en groote werkkraft van den heer Reitsma en kon zich heel best begrijpen dat het bestuur den heer R. bij de organisatie wilde houden.

²² Meer over dit besluit van het FNZ. bestuur in 'Boek Zuivelcoöperatie in Nederland' J.A. Geluk 1967 blz 223

Tevens feliciteerde spr. den heer J. A. Geluk ter vergadering aanwezig, met diens benoeming door het bestuur tot secretaris, voorlopig voor den tijd van 1 jaar, inplaats van den heer Reitsma.

De begroting 1918 werd vastgesteld in ontvangst en uitgaaf met *f* 5373.

Wegens den verhoogden omslag van den FNZ., alsmede de meerder uitgaven voor den controleur en technicus, is de omslag met 3 cent per 1000 L. verhoogd.

Op voorstel van den heer Holtrop van Marum zal het bestuur in overweging nemen om met een voorstel te komen tot salarisverhoging, van den secretaris.

De voorzitter stelde voor een commissie te benoemen, welke voor 1918 den productieprijs van de melk bepaalt en daarover rapport uitbrengt en in overleg treedt met de vaste commissie van den FNZ. Dit met het oog op de vaststelling van den melkprijs door den Minister. Verder stelde spr. zich voor, dat verschillende bonden dergelijke commissies benoemden.

Het voorstel werd aangenomen; als leden der commissie werden aangewezen de fabrieken te Ezinge, Loppersum, Winschoten, Zuidbroek en Hellum.

Nieuwsblad van het Noorden 1918-08-15

INGEZONDEN

Huisman over reden van karnverbod en ontheffing aanvraag

M. de Red.

Om de vele aanvragen tot voorlichting over de maatregelen, het karnverbod betreffende, te beperken, zij het mij vergund door uw blad het volgende ter algemeene kennis te brengen. De maatregel' is een gevolg van het tekort aan eetbare vetten. Het tot nu geldende vervoerverbod bleek niet. in siaan een goed deel van deze vetten ter beschikking van de distributie te brengen. Het is niet de bedoeling de vefproductie te beperken, maar eene onbeperkte hoeveelheid aan de producenten vrij te geven ging ook niet, omdat dan voor niei producenten eene te geringe hoeveelheid zou overblijven. De boter, bereid uit melk van schapen en geiten, incest in de voorschriften worden opgenomen, omdat niet op deugdelijke gronden de soort melk, waaruit deze boter vervaardigd is, aangegeven kan worden. Het tekort aan beschikbare spijsvetten brengt mede dat gestreefd moet worden bij de bereiding zoo weinig mogelijk vet in de karnemelk te doen verloren gaan. Bij het karnen van melk op de boerderijen blijft veel meer vet in de karnemelk dan bij de melk verwerking in de zuivelfabrieken, vandaar het voorschrift, dat de R. B. I. geen ontheffing mogen geven voor het karnen van koemelk, indien deze melk aan eene fabriek geleverd kan worden. (Er gaan geruchten dat in verschillende gezinnen kleine hoeveelheden melk gekamd wordt in zeer kleine karns en tot karns gepromoveerde toestellen. Zij die dii doen. gelieven te bedenken, dat daarbij het verlies in de karnemelk zeer groot is. Deze behandeling is daarom dubbel' afkeuringswaard(. Zoolang het eenigszins mogelijk is zal aan eiken veehouder die de melk aan eene zuivelfabriek levert, X/, K.G. boter per week worden vrij gegeven. — Voor het verkrijgen van ontheffing blijven dus — wat hunne koemelk betreft — over de veehouders, die door *de ligging der boerderij niet aan eene fabriek kunnen leveren. Door het verkrijgen van ontheffing slaan zij toe. dat hun bedrijf onder toezicht komt Hun wordt ook ",'_ K.G. boter per week gelaten, de meerdere boter zal) echter bij de voorziening mede teilen. N In vele gevallen moeten op de boerderij gekamd worden kleine hoeveelheden koemelk (Zondagsmelk, zuur geworden melk. nieuwe melk enz.), schapemelk of geitemelk. Ook in deze gevallen zit de bedoeling voor. dat den producent eene kleine hoeveelheid, hoogstens 1/2 K.G. per week. gelaten wordt van de boter uit schape- of geitemelk verkregen; de overige boter kan de producent houden tegen inlevering bij het R. B. I. van eene overeen-

komstige hoeveelheid boterbons. Tengevolge van eene vroegere aanschrijving van Zijne Excellentie den Minister van Landbouw, hebben verschillende Burgemeesters aan zelfbereiders geene boterbons uitgereikt. Aan Zijne Excellentie den Min. wordt verzocht, deze aanschrijving in te trekken, te meer noodig, daar-een groot deel' van deze kleine producenten in October of November geen schapemelk meer winnen en alle koemelk dan aan de fabriek kunnen leveren, dus geheel zonder spijsvet komen. Wie komt zonder vergunning, is strafbaar volgens de distributiewet. De Minister deelt in de toelichting, gegeven bij den maatregel' mede, dat fraudeerende veehouders in de eerste plaats in aanmerking komen voor de vordering van suichtvee. De Directeur van het R. B. I. . Groningen -. 3. 3. HUISMAN.

NvhN 1918-11-07

Verplicht melk inleveren bij melkinrichtingen

Naar wij vernemen, zal vanaf Vrijdag alle melk, geleverd door melkinrichtingen, slijters en koemelkers, op centrale plaatsen moeten worden afgegeven. In overleg met de melkinrichtingen zijn daar voorlopig voor aangewezen **Vredewold, Stad en Lande, De Nijverheid** en de **Groninger Melkinrichting Renken**. Later zal nog een plaats in Helpman worden aangewezen. De bedoeling is van de ingeleverde melk zoveel aan de slijters en melkinrichtingen af te geven als zij volgens het rantsoen nodig hebben voor hun klanten. Van de overige melk wordt voor de regering boter gemaakt, teneinde te voorzien in het tekort aan vetten. Naar alle waarschijnlijkheid zal reeds Zaterdag a.s. aan de ingezetenen taptemelk of karnemelk kunnen worden verstrekt, waarvoor ook bonnetjes beschikbaar zullen worden gesteld.

NvhN 1918-12-12

Verslag verg Bond van Zuivelfabrieken Groningen

GRONINGEN: In 't café „Vogelenzang” werd Dinsdag gehouden de algemene vergadering van den *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen*. De voorzitter, de heer S. Rooda opende met een woord van welkom. Spr. wees er op, dat in dezen tijd de menschen niet in een gunstig licht zijn geplaatst. Ook de fabrieken gaan niet helemaal vrij uit. Er zijn fabrieken, die niet geleverd hebben de kwaliteit, die ze konden leveren, ook al uit zucht naar winst. De voor-

zitter drukte tenslotte de hoop uit, dat de fabrieken zich weer, zullen gaan toeleggen, om een *goed* product te fabriceren.

Herkozen werd tot bestuurslid de heer P. H. Dijksterhuis te, Garmerwolde.

Verkozen tot lid voor het nazien der rekening de zuivelfabriek te Marum; tot lid in de commissie voor coöperatieven aankoop, de zuivelfabriek te Marum, tot lid in de commissie voor boterkeuring de heer J. Thies te Marum.

Aan de orde was daarna het voorstel van het bestuur, om in vereeniging met de zuivelverkoopvereniging een technicus te benoemen, die tevens als secretaris van den Bond kan fungeren. Over dit punt was enige discussie. Enige leden maakten bezwaar tegen dit voorstel, dat door den heer Geluk, secretaris van de FNZ. verdedigd werd. Tenslotte, werd het voorstel aangenomen met 59 tegen 15 stemmen. Het salaris van den l-en secretaris-technicus is vastgesteld op *f*2000.

De begrooting over het dienstjaar 1919 werd in ontvangst en uitgaaf vastgesteld op *f*6940. Aan de afgevaardigde naar de Algemene vergadering van de FNZ. werd vrij mandaat gegeven.

Omtrent de oprichting van een zuivelbank zal het Bestuur op de volgende vergadering in Februari met voorstellen komen. Het bestuur zal zich daartoe door deskundigen laten bijstaan. Geuit werd in de vergadering de wenschelijkheid, om ook de medewerking te vragen van aardappelmeelfabrieken en stroocartonfabrieken. Met dezen wensch zal rekening worden gehouden.

Voor den controleur van den bond, de heer R. Meelker werd een invaliditeits- en, pensioenverzekering vastgesteld.

De heer Meelker krijgt op 60-jarigen leeftijd *f* 6 pensioen per week, bij invaliditeit een uitkering van *f*3000, bij overlijden van den heer Meelker ontvangt zijne vrouw deze uitkering.

In bespreking kwam een voorstel van het bestuur om de melk uit te betalen naar het vetgehalte. Na enige bespreking werd met 32 tegen 8 stemmen aangenomen een voorstel van den heer Veldstra te Holwierde om per percent vet 30 cent per 100 K.G. melk te korten of bij te betalen.

In bespreking kwam tenslotte een ingekomen schrijven van den FNZ., waarin de vraag gesteld, in hoeverre uitvoering van de Scheurwet nog wenschelijk is. Uitvoerig werd hierover gesproken. De meeste afgevaardigden waren van meening, dat in deze omstandigheden scheuren van grasland op groote schaal niet meer noodig of wenschelijk is.

Hiervan zal aan den zuivelbond kennis worden gegeven. Mocht de regeering niet genegen zijn, de Scheurwet te wijzigen; dan zal men zich tegen scheuren van grasland niet verzetten.

1919

NvhN 1919-04-09

Verslag verg. Groninger Bond van Zuivelfabrieken.

GRONINGEN: In het hotel Vogelzang werd gistermiddag de alg. vergadering gehouden van den *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen*, onder presidium van den heer S. Rooda te Groningen.

De voorzitter opende de vergadering, en wees er op, dat het thans weer in de goede richting gaat, talrijke bureaux ter uitvoering van ministeriële beschikkingen, zullen opdoeken. Onze producten hebben in de oorlogsjaren aan kwaliteit verloren. De kwaliteit deed immers niets af aan de rentabiliteit. De komende jaren zullen er zijn van inspanning; het product moet worden verbeterd. De arbeidsvoorwaarden moeten worden herzien, doch ook de eischen aan den arbeid worden grooter. Er moet geijverd werden om de concurrentie met het buitenland te kunnen doorstaan. De organisatie moet zorgen voor een afzetgebied in het buitenland, doch ook heeft zij nog veel te doen in het binnenland. Spr. zette uiteen, wat de Bond heeft gedaan en nog te doen heeft.

Aan het jaarverslag van den secretaris, den heer S. K. Westerdijk, van Usquert, ontlene we het volgende:

Was het jaar 1917 wegens den oorlog een belangrijk jaar voor het zuivelbedrijf, in 1918 was het nog niet beter wegens de verschillende regeringsmaatregelen, die moesten genomen worden, om de geheele Nederlandsche bevolking eenigszins van melk kaas en boter te voorzien, vooral daar de melkaanvoer in 1918 belangrijk kleiner was dan de vorige jaren. Voor Groningen beteekende dat 24 miljoen. (Het vorige jaar 74 miljoen en nu 50 miljoen).

De financiële uitkomst van de fabrieken is echter goed te noemen, daar de regeering de zuivelproducten goed op prijs had gesteld.

Besloten werd het benoemen van een (secretaris)-technicus, voorloopig uit te stellen, daar het bedrag van f2000 daarvoor te laag is.

Het verslag van de commissie van coöp. aankoop werd goedgekeurd.

De financiële commissie rapporteerde, dat boeken en kas bij den penningmeester in orde waren bevonden. De aankoop-rekening gaf aan ontvangsten f3345,63 en aan uitgaven f4211,53, nadelig saldo f865,90, dat door de waarde der aanwezige goederen wordt gedekt. De algemene rekening stoot met een voordelig saldo van f2577,26; de ontvangsten bedroepen f9861,22.

Uit het rapport van de commissie der kaaskeuringen bleek, dat het geregeld kaaskeuren redenen van bestaan heeft. Gehouden werden 6 keuringen, waarvoor 83 kazen werden ingezonden. Besloten werd het salaris van den bondscontroleur te brengen op f 1300.

Langdurige discussies werden gevoerd over de vraag: Zijn de fabrieken genegen van ene eventueel op te richten Coöperatieve landbouwbank lid te worden. Verschillende fabrieken, o.a. Haren, Onnen en Garmerwolde gaven te kennen dat zij er niets voor gevoelden, omdat zij bij een boerenleenbank zijn aangesloten.

De heer Geluk, secretaris van den FNZ, en de voorzitter verdedigden met warmte het voorstel. Een Landbouwbank zal voor het doen van groote zaken, worden ingericht, terwijl de boerenleenbanken slechts plaatselijk werken.

Bij de stemming bleek dat zes fabrieken genegen zijn lid te worden, terwijl 9 fabrieken er tegen waren. Het bestuur werd gemachtigd te trachten het tal deelnemers uit te breiden, omdat van de 22 aangesloten fabrieken slechts 15 vertegenwoordigd waren.

Het voorstel van het bestuur om het nog te ontvangen saldo van de botervereniging voor zover de leden van den Bond daarop aanspraak kunnen doen gelden, te bestemmen voor het stichten van een eigen gebouw of voor het vast bezitten van een paar kamers in een of ander gebouw, werd in beginsel goedgekeurd. Een drietal fabrieken behielden hun stem voor, omdat zij een ander mandaat hadden, terwijl zij er nu wel iets voor gevoelden.

Nieuwsblad van het Noorden 1919-04-17

Verslag Zuivelconsulent Huisman over 1918

Aan het verslag van de werkzaamheden van den Rijkszuivelconsulent voor de provincie Groningen over het jaar 1918, ontleen we het volgende.

De gewenste organisatie van het vakonderwijs voor het personeel der zuivelfabrieken kwam dit jaar nog niet tot stand. De cursus voor kaasmakers werd in April geëindigd, het bezoek liet niet te wensen over. Begin oktober is aangevangen met een cursus voor controleurs: de deelname was zeer groot en het aantal leerlingen werd tot 26 teruggebracht.

Praktische lessen in het melkonderzoek werden gegeven in het laboratorium in de Oude-Boteringestraat. Verder werd nog les gegeven aan de Middelbare Landbouwschool, de Rijkslandbouwwinterschool, de Landbouwhuishoudcursus te Veendam, en de cursus van onderwijzers voor de akte landbouwkunde.

Zestien fabrieken werden éénmaal, vijf twee maal, vijf driemaal en negen fabrieken niet bezocht. Technische hulp wordt bij voortdurend minder gevraagd. De fabrieken, welke overbleven, zijn groter en beter ingericht dan voor 20 jaren, er is meer vakkennis gekomen bij het personeel.

In het geheel zijn, wat de correspondentie betreft, aangetekend 1116 ingekomen en 1060 uitgaande stukken, hieronder niet begrepen wat geschiedde voor en in opdracht van de Provinciale Commissien op veeteeltgebied. In totaal werden 414 monsters onderzocht.

De hooioogst was beter, dan het vorige jaar maar niet meer dan middelmatig, de kwaliteit dooreengenomen minder dan middelmatig.

In het voorjaar kwam het vee in de weidestrecken in zeer slechte voedingstoestand in de weide, slachtvee was er niet, het kwam ook in geringere hoeveelheid dan gewoon doordat de vee-stand in het najaar van 1917 door afschaffing zeer was ingekrompen. Vette koeien moesten ten behoeve van de vleesvoorziening aan het Rijkskantoor voor vee en paarden worden afgeleverd, tot in het laatst van december. In de winter van 1918-1919 staat de voeding er beter voor dan een jaar geleden.

In het najaar van 1918 waren er weinig varkens overgebleven. Het aantal varkens vooral zeugen, is in deze provincie vrij wat groter dan een jaar geleden.

Bij de hoge vee prijzen en goede melkprijzen bracht verhuurd wordend weideland hoge prijzen op.

Voornameijk door onvoldoende voeder gedurende de staltijd, waardoor het vee in de groenlandbedrijven zeer mager in de weide kwam, ook door de grote vraag naar consumptiemelk, ging de boterproductie achteruit. In onze provincie bedroeg de productie bij de onder controle staande fabrieken in 1915 3.082.662 k.g. boter. 1916 3.046.355 k.g., in 1917 2.748.716 k.g., 1918 1.733.986 k.g.

Vanaf 1 April maakten de fabrieken alleen Gouda of Edammer kaas met 20 pct vet in droge stof of nagelkaas, tenzij bijzondere regeringsopdracht, wat nog al eens is geschied voor het verkrijgen van kaas voor bewaring.

In de maand december werd een afzonderlijk veeteeltconsulentschap ingesteld voor de provincies Groningen en Drenthe.

Botercontrolestation Groningen

In het verslag van het Botercontrolestation Groningen over 1918 wordt gezegd, dat in de loop van dit jaar is toegetreden de coöperatieve Stoomzuivelfabriek “*Zuidelijk-Westerkwartier*” te Marum. Uitgetreden zijn de fabrieken te **Haren**, **Marum** en **Vlachtwedde** door stopzetten en verkoop en **Wildervank** door schrapping. De fabriek te **Bedum** werd een filiaal van **Middelstum**. De boterproductie bedroeg in 1918 1.713.986 kg, bijgekocht werd 193.593 k.g.

De rekening en verantwoording over 1918 bedroeg in ontvangst en uitgaaf *f*4705,54½, met een voordelig saldo van *f*980,87½.

De kasrekening van de rijksmerken sluit met een voordelig saldo van *f*268,34, de totale reserve bedraagt *f*6210,48.

Gedurende het jaar 1918 werden 924 monsters onderzocht op vochtgehalte; 685 op in water oplosbare vluchtige vetzuren en 688 op refractie bij 40 gr. C.

Nieuwsblad van het Noorden 1919-12-08

INGEZONDEN: Hebben de koemelkers een winstgevend bedrijf?

M. de R.! Vriendelijk verzoek ik u enige plaatsruimte in uw veelgelezen blad.

Met verwondering las ik in het verslag van de rechtbank te Groningen d.d.v. 5 Dec, dat de Edelachtbare Heer Burgemeester van Middelstum beweert, dat het koemelkersbedrijf zo rendabel is. Om u op de hoogte te brengen van het koemelkersbedrijf, mijn hoofdbedrijf, wil ik u 't volgende voorleggen!

Vóór den oorlog kreeg ik voor 1 L. melk 8 cent in de zomer en 9 cent in de winter. En nu ontvang ik voor 1 L. 18 ct. Toen kostte 100 K.g. lijnkoeken *f*11, thans *f*35, dus meer dan 3 maal zoveel. Toen kostte 1 H.L. gerstemeel *f*5, thans *f*16, alweer meer dan 3 maal zoveel. En zo is 't met gras, pulp, enz. dito dito. Vroeger kocht men een goede melkkoe voor *f*200—*f*300, nu moet men minstens *f*700 betalen, alweer

Deze koeien kan men verzekeren tegen sterfte, maar er komen zoveel andere dingen kijken, waarvan we b.v. deze zomer geprofiteerd, hebben, b.v. tongblaar, wrang, het verwerpen van de kalveren.

Reuzenwinsten maken de koemelkers. Daartoe helpen gewis de ontzaglijk hoge landhuren, daglonen, enz. mee. Och, en de koemelker moet nog maar met zijn gezin rondkomen met zoveel als hij voor de oorlog verdiende.

Boven hebt u kunnen zien, hoe alles meer dan 3 maal zo duur geworden is, en de melk is 2 maal zo duur als vroeger, tenminste naar mijn berekening is 18 cent 2 maal 9 cent. Neen, wij koemelkers krijgen de winst niet. 't Zijn de landeigenaren, die de duiten in de kous krijgen en de olieslagers, die een dividend uitkeren van 10 á 12 pct.

Maar als ik door Zijn Edelachtbare hooit zeggen: De koemelkerij is een winstgevend bedrijf, dan denk ik aan 't spreekwoord! Schoenmaker, blijf bij je leest. Ik hoop ondertussen, dat Z. E. A.B. nu wat beter kijk op de zaak gekregen heeft. U, mijnheer de redacteur, dankend voor de verleende plaatsruimte, verblijf ik

Hoogachtend, Uw dw. dn.:

H. EBBINGE, koemelker, Beilerweg Assen, 5 Dec. 1919.

1920

Nieuwsblad van het Noorden 1920-10-23

De prijs der melk.

Gesprek met zuivelconsulent Huisman

We hebben een onderhoud gehad met den zuivelconsulent alhier, den heer J. J. Huisman naar aanleiding van de beweging onder het publiek tegen eventueele verhooging der melkprijzen. De heer H. gaf ons enkele statistische cijfers, welke een eigenaardig licht werpen op onze zuivelindustrie en op het gebruik van zuivelproducten en tevens het vraagstuk van den prijs der melk beheerschen.

Zoo is in de eerste plaats de verhouding tusschen het botergebruik hier te lande en den uitvoer naar het buitenland sedert de jaren vóór den oorlog enorm gewijzigd. In de laatste vier jaar vóór den oorlog was de Nederlandsche boterproductie gemiddeld ruim 44 miljoen kilogram, waarvan ruim dertig miljoen kilo werd uitgevoerd en 14½ miljoen kilo in 't land bleef. Toen (in 1911, '12 en '13) werd er niet geklaagd, dat de boter duur of schaarsch was.

In 1919 waren de cijfers van uitvoer en binnenlandsch verbruik heel anders. Do productie van boter was weinig verminderd (42.990.000 K.G.), de uitvoer bedroeg 13.138.000 kilo, dus nog niet de helft van vóór den oorlog terwijl in het binnenland bleef 29.552.000 kilo, d.i dus tweemaal zooveel als in 1913.

Daaruit moet wel worden geconcludeerd, dat de binnenlandsche consumptie van boter geweldig is toegenomen, wat niet kan worden beschouwd als een symptoom van armoede of gebrek. Volgens de tot nu toe bekende cijfers is de boterproductie in 1920 iets verminderd, de uitvoer naar het buitenland vrijwat geringer geworden, de binnenlandsche consumptie echter nog vrijwat hooger geworden.

De achteruitgang van de boterproductie in Nederland is voor een deel toe te schrijven aan de veel grootere productie van volvette kaas (30 á 40 +).

In hoever de stijgende consumptie van boter beïnvloed is door een minder gebruik van dierlijk vet, kunnen we niet zeggen. Wel leeren de cijfers der Rijksmiddelen dat de accijns op het geslacht een dalende lijn vertoont. Daaruit zou men kunnen concluderen, dat er meer boter als spijsvet wordt gebruikt dan voorheen

Of ook de binnenlandsche consumptie van margarine is afgenomen, kunnen we niet zeggen. Het laat zich wel vermoeden, maar cijfers hebben we daarover niet kunnen krijgen

De productie van magere kaas is zeer achteruitgegaan. In 1910 bedroeg die nog ruim 23 miljoen kilo, in 1912 bijna 19 miljoen en in 1918 volgens de statistiek slechts 410 duizend kilo. Vermoedelijk is dit laatste cijfer wel iets te laag omdat niet alle kaas, die ter plaatse wordt verkocht, kan worden gecontroleerd, maar het blijft toch een feit, dat productie en verbruik van magere kaas beide lang niet meer zoo groot zijn als voorheen. Heel anders staat het met de volvette kaas, waarvan de productie geweldig is toegenomen, ook al weer door de grootere vraag in het binnenland. Want van die kaas gaat er niet veel het land uit, omdat de vreemdelingen er niet den vollen prijs voor kunnen betalen uit hoofde hunner lage valuta.

En nu is het feit dat de Zuid-Hollandsche kaasboeren — en op hun voetspoor ook anderen — die volvette kaas hier te lande overal voor 90 cent per pond grif kunnen verkoopen, waardoor die kaasboeren 23½ cent voor hun melk ontvangen, de hoofdoorzaak voor den hoogen prijs der melk.

Aldus de conclusie, die door allen, welke in de zuivelindustrie betrokken zijn, wordt getrokken. De boeren kunnen 't er voor krijgen als zij van de melk kaas maken. Dus verkopen zij de zoete melk ook niet goedkoper. En 't wonderlijkste in die redenering is nog, dat daarbij de onkosten van de kaasmakerij niet worden in rekening gebracht.

En alleen de vraag den prijs bepaalt. Van den kostprijs van het product wordt niet gesproken, dan zou er een heel andere handelsprijs voor den dag komen, want de minister van landbouw berekent dien kostprijs voor de melk op 16 a 16½ cent per liter, wat trouwens overeenkomt met cijfers van zuivel fabrieken in den omtrek van Groningen.

Er is, zoo deelde de zuivelconsulent ons mee, ook toename te bespeuren in de consumptie van melk. Dit is zeer merkbaar o.a. in de Veenkoloniën, die vóór den oorlog zich zelf best konden redden en nu steeds melk van elders krijgen. Wel is het aantal koeien in Groningen iets verminderd, maar dit wordt meer dan voldoende gecompenseerd door de achteruitgang in de botterproductie, die aan het Provinciaal Zuivelkantoor wordt geconstateerd. Er wordt dus door de bevolking meer melk gedronken (en waarschijnlijk in grutterswaren gebruikt) dan vóór den oorlog. Ook het mond- en klauwzeer is op de melkproductie niet zonder invloed gebleven.

In 't algemeen kan dus worden geconstateerd, dat door vergrootte consumptie van boter, van volvette kaas en van melk in het binnenland de vraag de prijzen hooghoudt. De uitvoer naar het buitenland legt maar zeer weinig gewicht in de schaal. Dat er door de bevolking meer zuivel gebruikt wordt is, we merkten 't reeds op, geen bewijs dat de welstand der bevolking verminderd is; het is bovendien niet slecht voor de volksvoeding, want eiwit en vet, twee hoofdbestanddelen daarvan, komen in geen enkele voedselsoort verteerbaarder en goedkoper voor dan juist in volvette kaas, melk en boter.

Voor de vraag, of de zuivel echter niet, veel te ver boven den kostprijs wordt verkocht, verwijzen we naar de bovengemelde mededeling van Minister van IJsselsteijn.

We bespraken nog één punt met den heer Huisman en wel de vraag of de melkboeren wel verstandig doen om hun prijzen te regelen naar die der zuivelfabrieken en melkinrichtingen. Men herinnert zich; dat een melkboer de vorige week in een ingezonden stuk in ons blad dit afraadde. Hij vreesde, dat op den duur de melkboeren daardoor zich zelf den strop om den hals zouden draaien. Met deze beschouwing was de heer H. het volmaakt eens. Een fabriek, die de melk van ver laat komen en naar gehalte, betaalt, was vóór den oorlog met haar melk altijd een cent duurder dan de melkboeren. Zij moest dit zijn wegens de onkosten.

Nu zijn in den oorlog die onkosten zeer gestegen, de lonen gingen omhoog, de steenkool werd veel duurder en de exploitatierekening wordt dus thans veel zwaarder belast. De kostprijs voor de melk aan de boerderij is voor den slijter-melkboer even hoog als voor den melker, die aan de fabriek levert. Zijn exploitatiekosten zijn echter veel geringer. En dus mag hij, als men rekent naar de verhouding van vóór den oorlog, nog wel drie cent per liter beneden de melkinrichting blijven, altijd gerekend dat de kwaliteit zijner waar evengoed is als die van de fabriek, wat lang niet altijd het geval is. Bij gelijke of slechts zeer weinig verschillende prijs verliest de slijter-melkboer gaandeweg zijn klanten. Hel is dus in zijn eigen belang om te zorgen, dat zijn lagere prijs hem de klanten doet behouden.

R.

INGEZONDEN

Zuivelconsulent Huisman: Melkprijs en kaasproductie

Mijnheer de Redacteur!

Het word mij vergund enige onduidelijkheden in de mededelingen in uw blad over melkvoorziening ca., en daaruit volgende onjuiste conclusie weg te nemen. Zij komen voort uit een onjuiste betiteling der diverse kaassoorten, betrekkelijk nieuw door de kortgeleden invoering der kaascontrôle.

Wij hebben thans kaas met meer dan 45 pct. vet in de droge stof, volvet, hoofdzakelijk Gouda, gemaakt wordende in Zuid-Holland en Utrecht; kaas met meer dan 40 pct vet in de droge stof, vet, hoofdzakelijk Edam, gemaakt in Noord-Holland, kaas met meer dan 30 pct. vet in de droge stof, halfvet en met meer dan 20 pct. kwart vet, de beide laatste soorten hoofdzakelijk gemaakt wordende bij de fabrieken in het Noorden. Verder kaas zonder merken, magere kaas, ook wel gemaakt in Gouda- en Edammervorm, maar oorspronkelijk, om er smaak aan te geven, voorzien van kruidnagels en komijn; hieronder valt dus de Friesche nagelkaas. Vóór den oorlog was de productie van deze magere nagelkaas, ook van Edammer- en Gouda, gemaakt uit centrifugemelk, in onze streken van beteekenis, naast deze kaas werd dus uit de room de grootst mogelijke hoeveelheid verkregen. Thans worden deze magere kaassoorten bijna niet meer gemaakt, daarvoor in de plaats overwegend 20 + en 30 + kaas, waardoor de boterproductie moet afnemen, gelijk in deze provincie blijkt. Bij ons onderhoud schreven wij de grotere afname van de volvette kaas, in de plaats van totaal magere kaas, toe aan de toegenomen koopkracht van de consumenten, als aanvulling hiervan deelde ik mede, dat er thans voor het binnenland vraag is naar kruidkaas met 20 + vet in de droge stof, dus ook daarop wijzende.

Dat meer volvette kaas in het binnenland gevraagd wordt, kan hieruit blijken, dat vroeger de volvette overwegend werd uitgevoerd thans blijkbaar minder omdat het gering procent gegeven uitvoer voor deze soort nog te groot is, althans er zijn consenten dezer uitvoer over. Ik deelde u ook mede, dat overdracht, waarbij 20+ en 30+ kaas inplaats van deze volvette mag worden uitgevoerd, met groote bezwaren gaat. Een en ander verklaart den hoogen marktprijs der volvette kaas.

Hier in het Noorden is de 20+ en 30+ kaas niet vlot in 't binnenland te plaatsen, integendeel, daarmede zijn de pakhuizen overladen. Het bericht dat de Fiesche Coöp. Zuivelfabrieken om meer uitvoer voor deze soorten vragen is dus niet in strijd met mijne mededelingen.

Groningen, 26 Oct. '20.

Hoogachtend: J. J. HUISMAN

De „onduidelijkheden” en „onjuiste conclusie”, waarvan in den aanhef van bovenstaand schrijven gesproken wordt, blijken nog al niet zoo erg te zijn. Slechts wil het ons voorkomen dat de toename der kaassoorten niet geleid heeft tot het goedkooper worden van dit nuttige voedsel en het — uit het standpunt van den consument gezien — geen gunstige uitwerking heeft gehad op den prijs der melk. Dat voor overvolle pakhuizen uitvoer gevraagd wordt, is begrijpelijk, maar het is, dunkt ons, nog de overweging waard, of het wel gewenscht is een dergelijke abnormale kaasproductie te bevorderen.

Red

Verlag verg. Bond van Zuivelfabrieken prov. Groningen

GRONINGEN: Dinsdagnamiddag werd in het Landbouwhuis alhier de algemeene vergadering gehouden van den Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen.

De voorzitter de heer S. Rooda, merkte in zijn openingswoord op, dat nog steeds geen eind gekomen is aan de verplichte melklevering voor de grote steden. Hij liet daartegen een woord van protest horen. Hij constateerde dat er met betrekking tot de kaasregeling enige verbetering was ingetreden.

Hij vestigde de aandacht op de moeilijkheden, die de invoering van den 8-urinen werkdag voor de zuivelfabrieken heeft meegebracht. Hij twijfelde er echter niet aan of de fabrieken zouden een goede toekomst tegemoet gaan als er maar voldoende geproduceerd wordt.

De zuivelfabriek te Farmsum had bericht gezonden, dat zij voor het lidmaatschap van den bond had bedankt.

Aan de orde kwam de verkiezing van een bestuurslid, daar de voorzitter de heer S. Rooda, aan de beurt van aftreding was.

De heer Rooda deelde mede, dat hij het zich volkomen kon begrijpen als er leden waren die een andere voorzitter wenschten. Hoewel hij zich door het bestuur had laten overhalen zich opnieuw kandidaat te stellen had hij er geen bezwaar tegen dat de leiding aan anderen werd overgedragen. Vanuit de vergadering werd er op aangedrongen dat de heer Rooda den voorzitterszetel zou blijven innemen.

De uitslag, der stemming was dat de heer Rooda 40 stemmen kreeg, 8 stemmen waren uitgebracht in blanco en 4 op den heer Schuringa.

De heer Roode aanvaardde de benoeming onder dankbetuiging voor het in hem gestelde vertrouwen.

De fabriek te Holwierde werd aangewezen voor de benoeming van een lid tot het nazien der rekening, die te Glimmen voor de benoeming van een lid in de commissie voor coöperatieven aankoop.

Tot lid van de commissie voor de boterkeuring werd benoemd de heer F. Tjalma te Holwierde.

Bij Acclamatie werd besloten oud-minister Posthuma kandidaat te stellen voor het voorzitterschap van den FNZ.

Den controleur, den heer R. Mulder word over 1920 een duurtetoeslag, verleend van *f* 500.

De begroting voor het dienstjaar 1921 werd in ontvangsten en uitgaven vastgesteld op *f* 8375.

De heer J. J. Huisman, zuivelconsulent alhier, hield een lezing over: Melkwinning aan de boerderij.

Voor in de laatste jaren zegt spr., heeft een groote wijziging plaats gehad in onze fabriekmatige melkverwerking, het aantal fabrieken is beduidend verminderd, de fabrieken zijn heel wat verbeterd, en aan de fabrieken hebben wij de beschikking over behoorlijk geschoolde personeel. Deze ingrijpende veranderingen zijn niet van toevalligen aard, doch zijn het gevolg van de gevoelde noodzakelijkheid om boter, kaas en melkproducten te kunnen bereiden van even hoogstaande hoedanigheid als elders in ons land opdat zij gemakkelijk en goed afgenomen worden door de handelaren en consumenten.

Wij weten, zegt spr., dat de ongewenschte hoedanigheidsvermindering veroorzaakt wordt door bacteriën en tevens dat de melk niet bacterie-vrij gewonnen kan worden, hoewel wij heel wat kunnen doen om besmetting te voorkomen. Vele soorten van ongewenschte bacteriën kunnen sporen vormen en zijn door pasteuriseren niet voldoende te bestrijden. Bij de kaasbe-

reiding kan de pasteurisatie niet toegepast worden en komt de hoedanigheid dus dadelijk in ernstig gevaar, wanneer de gebruikt wordende melk niet deugdelijk is. In tijden van een groote vraag naar producten vallen de financiële nadelen niet erg op, maar wanneer in de toekomst weer normale omstandigheden terug keren zijn er grotere financiële nadelen in de prijzen der producten te verwachten.

Het verspreiden van kennis over de melkwinning op de boerderij in zijn vollen omvang is tot nu toe niet behoorlijk aangepakt. Deze kennis is niet rechtstreeks gebracht bij het verplegend personeel, de melkers en de melksters. In Friesland worden dikwerf cursussen en melkwedstrijden voor het personeel georganiseerd. In de fabrieken is zeer goed waar te nemen, welke personen niet en welke wel een cursus volgden. Hieruit volgt dat het verspreiden van algemene kennis over de melkwinning wenschelijk is. De schare personen die echter bereikt moet worden is zeer groot. In een provincie op een enkele plaats een cursus te geven helpt niet, de daarvoor bestemde personen zouden ze niet kunnen bezoeken. In Gelderland heeft men daarvoor een middel gevonden. Men wenscht daar op een centraal punt cursussen te organiseren waarvan de deelnemers bij gebleken geschiktheid leiders worden van plaatselijke cursussen.

Spr. zou het op prijs stellen, dat deze aangelegenheid in den kring van elk fabrieksbestuur besproken werd. Verklaarden zich enige fabrikanten bereid tot het verlenen van financiële medewerking, dan is er wel een weg te vinden om personen op te leiden voor het geven van plaatselijke cursussen.

Spr. eindigde met den wensch dat er spoedig voldoende instemming mag blijken voor het verkrijgen van een goed omschreven werkplan.

Het Vaderland 1921-06-07

LANDBOUW

S. Rooda. †

Te Groningen is plotseling overleden de heer S. Rooda, in landbouwkringen een zeer bekende persoonlijkheid. Als landbouwer muntte hij vooral uit op het gebied van de veeteelt. Zijn veestapel te Middelstum trok zeer de aandacht van de vreemdelingen.

Hij was mede-oprichter en bestuurslid van de zuivelfabriek te Middelstum en lid van het dagelijksch bestuur van het Nederl. Rundveestamboek.

Mede door zijn initiatief is opgericht het Gron. Blaarkop-rundveestamboek, waarvan hij eenige jaren het voorzitterschap heeft bekleed. Lange jaren was de heer Rooda de secretaris van de commissie tot verbetering van de rundveefokkerij in deze provincie.

Van den Bond van Zuivelfabrieken was hij van de oprichting af tot op heden voorzitter en vertegenwoordigde hij dezen bond bij het bestuur van den Alg. Zuivelbond (F.N.Z.). Ook is hij eenige jaren voorzitter van de afdeling Groningen van de Groninger Maatschappij van Landbouw geweest.

Alg. Handelsblad 1921-06-07

Gisteren overleed plotseling onze lieve Man, Vader, Behuwd- en Grootvader,
de Heer
SEEBE ROODA,
in den ouderdom van bijna
70 jaren. (33003)
Groningen, 5 Juni 1921.
N. Stationstraat 33.

L. ROODA—BUNSINK,
J. W. EELKMAN
L. **ROODA—** } Zuidbroek.
VAN CINGEL,
J. STIGTER—ROODA,
H. J. STIGTER.
G. FRASER— } Schoondijke.
ROODA,
J. FRASER,
B. H. EELKMAN ROODA, de Wijk
J. EELKMAN }
ROODA, } Middelstum.
H. ROODA— }
TIESENS.

en Kleinkinderen.

De teraardebestelling zal plaats hebben a.s. Woensdag op de begraafplaats te Middelstum. Vertrek van den lijkstoet om twee uur vanaf Hôtel van Lacum.

Alg. Handelsblad 1921-12-21

Verslag verg. Bond van zuivelfabrieken in Groningen.

GRONINGEN: In de gisteren te Groningen gehouden algemene vergadering van den *Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen*, hield de voorzitter, de heer de Boer, eenige retrospectieve beschouwingen over de ontwikkeling van het zuivelbedrijf, welke geleid heeft tot de oprichting van coöperatieve zuivelfabrieken en tot de oprichting van de FNZ.

Er werden enige besprekingen gevoerd over de werkzaamheden van den bondscontroleur, wiens ambtsvervulling lijdt onder de omstandigheid, dat zijn tijd voor een belangrijk deel in beslag genomen wordt door onderzoekingen voor veehouders.

Met betrekking tot den melkcursus werd medegedeeld, dat er 1 (?) personen aan deelnemen. De praktische lessen zijn afgelopen, de theoretische duren nog, voort.

De zuivelconsulent de heer J. J. Huisman, wees op het grote nut van deze cursussen, die moeten brengen het inzicht, dat bij het melken door allen dezelfde gedragslijn worde gevolgd.

De secretaris wekte de afgevaardigden en fabrieksdirecteuren met aandrang op algemeen gebruik te maken van den coöperatieven aankoop.

De secretaris van den FNZ. besprak de actie, die wordt voorbereid tegen de Arbeidswet. Men stuit bij die actie op de moeilijkheid, dat de zuivelbedrijven in de onderscheidene provinciën van aard nog al verschillen.

Verlangt mag worden, dat voor dit zuivelbedrijf meer vrijheid van beweging krijgt, omdat het als seizoenbedrijf des zomers een langere, des winters een kortere werkdag kan hebben. Ook werden mededelingen gedaan over de actie van den FNZ. tegen het ontwerp van wet nopens den uitvoer van boter en kaas.

Nieuwsblad van het Noorden 1920-10-30

INGEZONDEN door 'huismoeder'

Melkprijzen. Mijnheer de Redacteur.

Met belangstelling volg ik, en zeker vele huismoeders met mij, de uiteenzettingen van den heer Huisman, zuivelconsulent, 't welk zeker de bedoeling is het belang van consumenten te dienen. Toch wil het mij voorkomen dat het juist het tegendeel is, dus in het belang van de kaasfabrikanten. Zelfs vindt de heer H., dat de melkboeren ten minste 3 centen beneden den fabrieksprijs moet blijven, vanwege de hoge exploitatiekosten, wat dan ook wel waar zal zijn.

Hoe goed ook bedoeld, werkt hij wetens of onwetens mee tot meerdere overproductie van kaas; ter verduidelijking het volgende: De melkbezorgers van „*Stad en Lande*” hebben gezamenlijk hun directeur gezegd, dat “Ze zo'n actie kregen met hun klanten, aangezien hun telkens aangezegd werd de melk is weer verhoogd niettegenstaande den goeden grasoogst”. De directeur was zoo vriendelijk te zeggen, „als het jullie niet aanstaat, zoek een andere betrekking, ik verdien aan jullie niets, beter kan ik dan de melk gebruiken voor het produceren van kaas, boter en poedermelk” .

Natuurlijk, hé? dan komt er vanzelf overproductie en gaat het naar 't buitenland „om nog betere prijzen te maken”, producten, die zoo nodig goedkoper moesten worden tot versterking van ons opkomende geslacht, wat toch al geleden heeft door ondervoeding gedurende de laatste oorlogsjaren.

De melkbezorgers van „*Stad en Lande*” zijn intussen al met minstens de helft geslonken, zodat die eerlang wel „van de straat komen”, wat dan wel ten goede zal komen aan de overproductie van kaas en de fabrieksschoorsteen van „*Stad en Lande*” **nog meer vuile zwarte dampen kan uitbraken**, daar mogen wij dan van genieten. Ik hoop intussen, dat er nog melkboeren zullen zijn die mensen blijven en ook, dat zij het volgende voorjaar niet meer zoo hoog tegen elkaar gaan opbieden bij de landpachten, anders ware het te wensen, dat de minister ingreep.

Met vriendelijke dank voor de opname,

Hoogachtend,

Groningen, 28 Oct

Een huismoeder-.

Nieuwsblad van het Noorden 1920-11-03

Aan een huismoeder!

In mijn onderhoud met den heer hoofdredacteur van dit blad is getracht duidelijk te maken dat het binnenlands verbruik van melk, boter en vetrijke kaas in de laatste jaren zeer sterk is toegenomen. Dit zou wijzen op een grotere koopkracht van de bredere lagen in onze samenleving, ook dat deze producten in verhouding tot levensmiddelen die tot vervanging kunnen dienen nog goedkoop zijn en dat dus een prijsverhoging verklaarbaar is. In uw schrijven straalt een vermoeden door dat de productiekosten van de melk een prijsstijging niet noodzakelijk maken, het zij mij vergund dit eens met u wat nauwkeuriger te bekijken om daarna eens na te gaan hoe eene stad als Groningen op den duur de benodigde melk moet verkrijgen.

Als uw vermoeden juist is dan moet daaruit volgen dat het leveren van melk een voordelige zaak moet zijn, weke op de een of andere plaats flinke verdiensten geeft. Gaan wij in grote trekken na of dit blijkt, dan wil ik er op wijzen dat bij den aanvang van den oorlog hier ongeveer 300 koemelkers waren. Was hun bedrijf winstgevend geweest dan zou, bij den groei der stad, hun aantal minstens gelijk gebleven zijn, inderdaad is het sterk verminderd, denkkelijk ongeveer tot 150. Personen die die melk bij de boeren kopen, slijters, zijn er nooit veel geweest en zijn er nog niet veel.

Resten de melkinrichtingen.

Waar is de van **Renken**, „Vredewold”, hoe komt het dat „Nijverheid” telkens van eigenaar verwisselt, dat de directeur van „Stad en Lande” volgens uwe aanwijzingen om het directe voordeel geen prijs stelt op eene toenemenden melkverkoop? Wij zien hier het gevolg van de door tijdsomstandigheden noodzakelijke dwangmaatregelen. Ik hoop, dat het bovenstaand beeld van de gevolgen ook U den indruk mag geven, dat door die maatregelen het bedrijf over het geboet niet zeer lonend is geweest.

U veronderstelt dat de overvloedige grasgroei alleen voldoende is de kostprijs der melk te beheersen. Dat is onjuist, er zijn veel meer factoren. In de voorzomer is onze veestapel geteisterd door mond- en klauwzeer, weinig bedrijven zullen verschoond gebleven zijn, niet in alle kwam de ziekte even erg en daardoor zijn de gevolgen verschillend, maar ook bij een lichten graad doet zij de melkgift veel nadeel, en als de koeien eenmaal „van de melk” zijn dan is het onmogelijk ze weder op normaal peil te krijgen. De hoeveelheid melk is dus per koe minder dan normaal.

Een persoon acht ik nodig voor het melken van zes koeien, het melkland heeft de koemelker niet naast de deur, de benodigde tijdduur wordt daardoor ongunstig beïnvloed, het is lang geen gemakkelijk werk.

Ik geloof niet te veel te rekenen als ik aanneem, dat iedere melker 's avonds en 's morgens 3 uur tijd kwijt is, dus 6 uur per dag, en dat dan van zes koeien gemiddeld verkregen wordt 72 liter melk, de kostenrekening van ieder nu zoo ongeveer maken. Verder heeft een melkboer een bepaald aantal afnemers, die het gehele jaar door ongeveer dezelfde hoeveelheid melk vragen. Om dit te kunnen leveren verkoopt hij een koe die, doordat bij haar vrij veel tijd sedert het afkalven is verlopen, weinig melk geeft en koopt een koe terug, welke pas is afgekalfd. Als beide koeien overigens gelijkwaardig zijn zal hij bij den koop vrij wat geld moeten toegeven. Dit geldelijk verlies bij de wisseling van vee moet teruggevonden worden in de opbrengst van de melk. Er is meer te noemen, laat het genoemde voldoende zijn om begrijpelijk te maken dat de bruto-melkprijs voor den koemelker lang geen netto-melkprijs is.

De koemelkers hebben geen of slechts één primitieve inrichting tot melk verwerking, zij moeten zoveel mogelijk al de melk verkopen kunnen dat doen als zij de prijs wat lager stellen dan

de melkinrichtingen. Tegenover de heer hoofdredacteur heb ik er op gewezen, dat vóór de oorlog de koemelkers 7 cent namen tegen de melkinrichtingen 8, de exploitatiekosten ener fabriek waren toen 1 cent ongeveer. Bij herleiding tot de tegenwoordige melkprijzen zou men tot een prijsverschil van ongeveer 3 cent komen, thans ook zowat de exploitatiekosten ener fabriek. Ik heb dit prijsverschil als uiterste grens bedoeld, niet als laagste, want, vraag en aanbod zullen het juiste prijsverschil aangeven.

De melkboeren zullen voor onze stad niet genoeg melk kunnen leveren, het te kort moet van grotere afstand komen en daarvoor dienen de melkinrichtingen. Deze kunnen onmogelijk precies aanvoeren wat geconsumeerd wordt, zullen een deel moeten verwerken tot producten. De prijs der producten regelt de melkprijs, kan bij het verkopen van consumptiemelk netto ook maar een deel van 1 cent meer gemankt worden dan denkt niemand aan verwerking.

Dat dwangmaatregelen de productie ongunstig beïnvloeden blijkt wel in de Veenkoloniën. Waar telken jare een toenemende hoeveelheid door middel van het Zuivelkantoor moet worden bijgeleverd. De vervoer kosten per trein of per automobiel komen hoog, de gebruikswaarde van de melk neemt bij het noodzakelijk ouder worden af, wenselijk is dus dat de consumptiemelk verkregen wordt op geringe afstand. Dit verlieze men niet uit het oog.

Bij het vervallen van de voorzieningsmaatregelen ten behoeve van het binnenland zullen het eerste jaar wel hogere melk- en zuivelprijzen waarschijnlijk zijn, Eens moet het toch zover komen, hoe langer er mee gewacht wordt des te groter worden moeilijkheden.

Hoogachtend J. J. HUISMAN.
Groningen, 1 November 1920.

Nieuwsblad van het Noorden 1920-11-09

INGEZONDEN door huismoeder

Er moet iets gedaan worden.

Geachte Heer Redacteur!

Uit het schrijven van den heer Huisman is mij zeer verklaarbaar gebleken, dat het „nauwelijks” loont melkboer of zuivelfabrikant te zijn; van de wind kan niemand leven, maar, hoe komt het dan dat „*Stad en Lande*” in de laatste jaren zo'n vlucht genomen heeft door het aankopen van „*Vredewold*”, „*Welgelegen*” en misschien later enz. Zeker niet van het nadeel, want 't is toch bekend genoeg, dat „*Stad en Lande*” vóór den oorlog immers nauwelijks uitkon?

De melkproducten zullen in afzienbare tijd nog duurder worden, zegt de heer H.? Wel ja, toe maar, het „recht” is toch aan sterkste. Hel zijn niet speciaal de zuivelproducten, die ik op het oog heb en de uitvoer van deze nuttige artikelen, er is meer in een huishouding nodig dan eten; dat is: kleding, huur, belasting, brandstof en voor onze kinderen de nodige boeken enz., die schreeuwend duur zijn. Als de oorlog maar eerst gedaan is, hebben we ons steeds getroost, doch 't wordt steeds erger, vooral voor mensen met een bescheiden inkomen, de middenstand raakt steeds meer en meer in de knel; er moet iets gedaan worden voor bestrijding van duurte. Groningen. 5 Nov. 1920. Hoogachtend, Een Huismoeder.

1922

NvhN 1922-05-03

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen

Gistermiddag hield bovengenoemde Bond in het Landbouwhuis alhier, onder voorzitterschap van den heer R. F. de Boer van Siddeburen zijne jaarlijksche vergadering.

De voorzitter heette de aanwezigen welkom en wekte hen op de onverschilligen voor de organisatie warm te maken en te wijzen op het nut ervan.

Medegedeeld werd, dat het Ned. Rundveestamboek zich in den laatsten tijd nogal bezig houdt met de contróle. Een missive is ingekomen bij den FNZ. om mee te werken tot bestendiging en uitbreiding van de contróle, die van zoo groot belang is. De FNZ. wendde zich tot de provinciale, bonden. Er is een vergadering geweest van de rundveeverenigingen alhier, waarin een en ander is, besproken. De meeningen verschilden nog al omtrent de wijze waarop de contróle moet geschieden. Algemeen was men echter van meening, dat belanghebbenden goed op de hoogte worden gesteld van het nut ervan. In kleinere kringen zal deze zaak nog nader worden besproken. Aan de fabrieken is dan ook geadviseerd, om - wanneer deze zaak in hun omgeving wordt besproken - bestuur en directie daarbij, zooveel mogelijk tegenwoordig te doen zijn en moreel en financieel te steunen.

Tevens werd medegedeeld, dat pogingen werden aangewend om ook voor dit jaar een soepeer toepassing van de Arbeidswet toe te staan. Eventuele aanvragen bij de arbeidsinspectie zullen worden toegestaan.

Uit de hieruit ontstane discussie bleek wel, dat alle leden nog niet van alles goed op de hoogte zijn en men nog niet algemeen op de hoogte is van de toepassing van genoemde vergunning. Algemeen was men het er over eens, dat het niet billijk is dat melkfabrieken en fabrieken van melkproducten achtergesteld worden in de wet bij kaas- en boterfabrieken, vooral met het oog op de gemengde bedrijven, die soms onder de eersten worden gerangschikt en dus kleinere werktijden worden toegestaan.

Besloten werd er bij den FNZ. op aan te dringen, dat deze er voor werkt, dat aan alle fabrieken in de provincie Groningen een 55-urigen werkweek zal worden toegestaan.

Meegedeeld werd nog, dat de FNZ. heeft geprotesteerd bij de Tweede Kamen tegen het voorstel-Fleskens c.s, tot het instellen van invoerverboden, als zijnde tegen het belang van het algemeen.

Het bureau van het *Kon. Ned. Landb. Comité* belegt op 9 Mei een vergadering in Utrecht om over de crisisbepaling aangaande uitvoerverboden en de daarvan gewenschte opheffing, te spreken en heeft o.m. ook den bond van zuivelfabrieken in de prov. Groningen uitgenoodigd.

De vergadering betoonde haar instemming met het adres van den F. N. Z.

Aan het jaarverslag 1921 van den secretaris, den heer S. K. Westerdijk van Usquert, ontlene wij: Het aantal leden bedraagt 15, evenals het vorige jaar, die verwerkten 48.241.190 K.G. melk. Het aantal buitengewone leden is verminderd met 1 en bedraagt nu 20. Het jaarverslag wijdde nog eenige woorden aan het overlijden van den S. Rooda, die zoveel voor den Bond heeft gedaan.

De gehouden melkcursus had veel succes, al kostte het ook heel wat geld.

De voorzitter wees er evenwel op, dat de cursisten bij hem geklaagd hadden, dat zij geen werk konden krijgen en hun de gelegenheid, om hun verworven bekwaamheid verder mee te delen,

niet werd gegeven, Spr. wekte de aanwezigen nog eens op, om toen (?) vooral hiervan wel gebruik te maken, het zal den Bond ten goede komen.

Een van de bestuursleden van de Oldambster zuivel- en melkinrichting (Winschoten) deelde mede, dat er bij hen wel degelijk gebruik wordt gemaakt van deze cursussen. Ook in de Leek is dit het geval.

De voorzitter verheugde zich hierover zeer, en hoopte, dat het elders evenzoo zou gaan.

Het jaarverslag van den secretaris werd vervolgens ander dankbetuiging goedgekeurd.

De directeur der fabriek van Holwierde rapporteerde gunstig namens de desbetreffende commissie over de boeken en bescheiden van den penningmeester, den heer S. K. Westerdijk.

De inkomsten van den Bond bedroegen *f* 11.246, 67½, de uitg. *f* 12.443,04½. Het nadelig saldo was dus *f* 1016,37. De bedragen van den aankoop waren: inkomsten *f* 1953,55 en uitgaven *f* 2652,46, zoodat er een nadeel is van *f* 698,91. Na aftrek van de goederen in eigendom blijft dit bedrag plm. *f* 475. Het verlies is hoofdzakelijk te wijten aan prijsdaling van goederen. Getracht zal worden bij den FNZ, een restitutie te krijgen.

De commissie tot nazien van rekeningen etc., van den penningmeester, werd een woord van dank gebracht. De penningmeester werd onder dank gedechargeerd.

Aan de orde was nu het verslag van de boterkeuringscommissie. Men is tevreden over den loop van de boterkeuring. Aan beambten en den Rijkszuivelconsulent werd een woord van dank gebracht voor hun werk.

De voorzitter bracht den heer ten Have dank voor zijn, verslag en voor wat hij als voorzitter der commissie heeft gedaan.

Ook het verslag van de kaaskeuringscommissie was optimistisch, terwijl hierin eveneens de rijks-consulent gedankt werd voor zijn bemoeiingen. De keuringen maken steeds meer opgang

Beide verslagen werden goedgekeurd.

De heer Westerdijk bracht rapport uit over den Centralen Aankoop (Zie boven bij financieel verslag).

Het bestuur diende een voorstel in om voor *f* 250 deel te nemen in het waarborgfonds voor de tentoonstelling op 28 Augustus. Dit voorstel is ingediend naar aanleiding van een verzoek van het tentoonstellingsbestuur.

Na eenige discussie werd over deze zaak stemming aangevraagd. Verschillende leden wezen er n.l. op, dat eerst bij particulieren en later bij organisaties steun is aangevraagd en er zodoende van de boeren wat te veel wordt gevergd. Andere leden - w.o. het bestuur - waren van tegenovergestelde mening, n.l. dat de zuivel goed vertegenwoordigd moest zijn op deze tentoonstelling. Tenslotte werd de aanvraag tot stemming ingetrokken en werd het voorstel. z.h.s. toegestaan.

Na rondvraag werd de vergadering gesloten.

NvhN 1922-05-11

Verslag Rijkszuivelconsulent voor Groningen – Huisman Met aansluitend enige gegevens van het Botercontrolestation Groningen

Aan het verslag van den Rijkszuivelconsulent voor de provincie Groningen over zijne werkzaamheden gedurende het jaar 1921 is ontleend, dat in het laboratorium zijn onderzocht 580 monsters melk. De uitkomsten zijn zeer bevredigend. Eenige keeren is controle ingesteld op

het juist zijn van pipetten, butyrometers, maatkolven, en een paar melkpoeder-monsters onderzocht op vochtgehalte.

Vanwege den Zuivelbond worden wekelijksch boterkeuringen gehouden, af en toe gevolgd door besprekingen en ook periodiek kaaskeuringen welke steeds gevolgd worden door een bespreking. Bij deze keuringen is de consulent jurylid en hij beschouwt het als zijn taak duidelijk te doen uitkomen welke veranderingen in het product de jury wenschelijk acht en op welke wijze dit verkregen kan worden. Deze massale behandeling die steeds door een behoorlijk aantal vakmensen met ijver gevolgd wordt, beperkt zeer het geven van adviezen ter, plaatse maar het werk werpt daardoor meer nut af en leidt tot groote tijdsbeperking.

Ten aanzien van de boter sukkelt men nog steeds met metaalsmaak als gevolg van gebruik van ijzerhoudend waschwater, door gebrek aan voldoende inrichtingen. Wel heeft men bij meerdere fabrieken, groote regenbakken, maar bij langdurige droogte helpt dit ook niet veel.

Bij de kaas bleken nog een witte rand en te zware korst af en toe voor te komen, maar verschillende fabrieken namen proeven waaruit bleek dat niet zwaar pekelen, bij betrekkelijk zwakke pekelen en spoedig wateren in staat zijn om deze minder aangename eigenschappen weg te nemen. De korst van de kazen had soms wat bloem, bij doelmatige behandeling bleek dit niet te hinderen, zelden ontaardde het in kanker. Zuivel was soms wat nesterig, waarschijnlijk een gevolg van het vormen van de kaas uit verschillende stukken, waarbij de kleine gaatjes en het meer sponzige deel zich openbaren op de oorspronkelijke grensvlakken. Bij een fabriek word het deeg van de kaas opzettelijk taai gemaakt opdat het zuivel niet los zou worden bij de slechte kwaliteit van de aangevoerde melk.

Gemeenschappelijk werden wijzigingen in de bewerking aangegeven, waardoor bij volgende keuringen de afwijking zonder nadeel voor het zuivel, beduidend beperkt werd, zelfs afwezig bleek. Bij de najaarskeuring kon er eigenlijk niet op gebreken gewezen worden ook het model van de kazen had een bevredigende uniformiteit, overlegd werd om nog tot grotere gelijksoortigheid te komen bij de kleur van het zuivel. Bij de keuring in November bleek duidelijk de invloed van de slechte kwaliteit der melk op het zuivel, de geur en smaak.

Bij de schrale weide het bijvoederen valt dikwijls in bederf verkerend bietenloof of pulp, het droog zijn van de sloten, waardoor de koeien niet in het land waren te houden en zich vuil maakten, kon het winnen van de melk niet zoo gunstig zijn als gewoon, en was het begrijpelijk dat de gevolgen niet uitbleven. Ook bleek bij de keuringen dat bijna alle fabrieken tegen het los worden salpeter gebruiken, werd eene meer dan gewone hoeveelheid aangewend dan meende men daaraan te mogen toeschrijven het voorkomen van groote witte plekken in het zuivel en het zich vormen van een taaie, dikke en gele korst.

Het melkvee van drie bij elkaar wonende leveranciers eener fabriek kreeg mand- en klauwzeer, de melk mocht aan de fabriek geleverd worden mits zij afzonderlijk werd afgehaald, dadelijk gepasteuriseerd en verwerkt na de andere melk. Daarmede was het gevaar voor het overbrengen der smetstof nog niet geheel overwonnen, met den directeur werd overeengekomen welke voorzorgen genomen zouden worden opdat de persoon, die de melk ophaalde en de bussen behandelde, de bussen zelf en de kar hiervoor geen aanleiding konden geven.

Aan het verslag van het Botercontrolestation Groningen ontlene wij:

Aan boeten werd in 1921 wegens overschrijding van vochtgehalten bij 7 overtredingen en één voor niet goed beheer der Rijksmerken, opgelegd en ontvangen f 383,83.

In 1922 werd behandeld een verzoek van het Departement van Landbouw om te willen medewerken tot het herstellen van ene fout in het berekenen van de prijs der Rijksmerken over 1920. Deze werden berekend tegen kostprijs en dewijl de gemaakte fout voldoende verklaard kon worden hebben de stations toegestemd in nabetaling. Het totaal bedrag is weder verrekend in verhouding tot de geleverde merken.

In den loop van het jaar zijn uitgetreden de fabriek te Meeden, welke is stopgezet en de fabriek te Middelstum.

De totale productie bedroeg 2.366.623 Kg. boter en de totale hoeveelheid bijgekochte boter bedroeg 89.138 Kg.

Gedurende het jaar 1921 werden totaal onderzocht: 769 monsters op vochtgehalte, 780 monsters op vluchtige vetzuren, 779 monsters op refractie.

Van de aangeslotenen werden tweemaal per maand botermonsters onderzocht.

NvhN 1922-07-19

Verlag verg. Bond van Zuivelfabrieken Groningen.

GRONINGEN: Gisteren vergaderde bovengenoemde Bond in het Landbouwhuis onder presidium van den heer R. F. de Boer van Siddeburen. De voorzitter heette de aanwezigen welkom, in het bijzonder den heer Geluk, secretaris van de FNZ.

Ingekomen was een schrijven van den zuivelconsulent inzake het toekennen van een subsidie, om deel te nemen in de tentoonstelling te Groningen voor het winnen van zindelijke melk. De schrijver hoopte, dat de bond hierin mee wilde werken.

Het bestuur doet ter dezer zake een voorstel om *f*200 bij te dragen.

Voor de behandeling hiervan deed de heer Geluk nog eenige mededeelingen over kaasuitvoer met lager vetgehalte, daar de landen met lage valuta de kaas van 20 pct niet kunnen koopen. De FNZ heeft te dezer zake een adres gericht tot den minister van landbouw. Voor Gouda of Edammer kaas is deze toestemming niet gevraagd, daar men den naam van het Nederlandsche product hoog wil houden.

De heer Geluk deelde mee, dat er besprekingen hebben plaats gehad tot het oprichten van een internationale organisatie van landbouw-werkgevers. In Nederland bestaat er zelfs geen nationaal verband. Verschillende organisaties in ons land hebben te dezer zake besprekingen gehouden.

Vervolgens deelde de heer Geluk nog mede dat in 1923 in Amerika een wereldzuivelconferentie zal worden gehouden. De voorzitter dezer conferentie heeft bij zijn wereldreis, die hij van te voren maakt, ook ons land bezocht. De FNZ. heeft hem verschillende inlichtingen verschaft.

Verder werd nog meegedeeld, dat de FNZ. mee deelneemt aan de tentoonstelling te Kopenhagen. De heer Geluk waarschuwde er voor, dat men de quitantie's boven 10 gulden vooral zegt, Hier wordt tegenwoordig zeer streng op gelet en de boete is hoog.

Inzake het loopende proces, of registratiekosten voor de coöperatieve verenigingen schuldig zijn zeide de heer Geluk, dat men wel moet teekenen een bewijs, dat men afstand doet van de verjaring, maar niet een bewijs, dat men de kosten na het proces zal betalen, wanneer dit in het nadeel van belanghebbenden afloopt.

Vervolgens behandelde de voorzitter de bovengenoemde subsidie van plm. *f*200. De zuivelconsulent de heer Huisman verstrekke nog enige mededeelingen. Men wil op deze tentoonstel-

ling een aanschouwelijke voorstelling geven van het zindelijk winnen. Ook zal men aantonen, dat de fabrieken wel degelijk kunnen zien of de winning zindelijk is. Bovendien zal goed naast slecht materiaal worden tentoongesteld. Er zal iemand bij zijn tot toelichting. De kosten zijn zeer gering. De heer Huisman meende, dat men met betrekkelijk kleine kosten een goed werk zou doen.

Het voorstel van het bestuur word bij acclamatie aangenomen.

Enige besprekingen hadden nog plaats aangaande de techniek van het melken, zoals de cursisten dat verleden jaar op den melkcursus hebben geleerd en zoals deze dat nu weer in de locale cursussen leeren. Sommige heeren meenden, dat de methode van den heer Heida niet al te sterk moet worden doorgevoerd, al was men het er algemeen ever eens, dat men daarom deze methode toch wel als maatstaf moet gebruiken. Zindelijkheid en zóó melken, dat de koe het aangenaam vindt, zijn echter de hoofdzaak, zooals de heer Huisman ook nog aantoonde. Ook moeten verschillende koeien op verschillende wijze gemolken worden. Men moet van het melken geen dogma maken, aldus de voorzitter.

Op vragen van den heer Boersema deelde de heer de Boer mee dat het bestuur heel gaarne, waar dat gevraagd wordt, eens zal gaan zien, of de cursussen succes hebben opgeleverd. Volgens zijn mening is de nieuwe methode weliswaar vooral voor hen, die nog moeten leeren melken, aan te bevelen, maar daar ook vooral gewezen wordt op zindelijke wijze van melken, zijn deze cursussen toch voor de anderen ook van belang.

Aan de orde was nu de behandeling van de algemene vergadering van de FNZ. te houden op 12 September a.s. te 's-Gravenhage. Toelichtingen werden niet gevraagd.

Aan het slot der vergadering feliciteerde de heer Geluk namens het bestuur der FNZ. den heer R. F. de Boer met zijn verkiezing tot lid der Tweede Kamer. Door een luid applaus gaf de vergadering haar instemming daarmede te kennen. Nadat de heer de Boer met enige hartelijke woorden zijn dank had uitgesproken, sloot hij de vergadering.

NvhN 1922-11-22

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken in de Prov. Groningen

Gistermiddag vergaderde onder presidium van den heer L. Britsel de Bond van Zuivelfabrieken in de Provincie Groningen. De opkomst was goed in tegenstelling mat de voorlaatste keer.

Mededeeling werd gedaan van representatie's van den Bond door voorzitter en secretaris bij verschillende gelegenheden. Tevens werd meegedeeld, dat de inschrijving van den Bond in het waarborgfonds van de gehouden landhouwtentoonstelling en feesten niet behoeft te worden aangesproken.

De voorzitter deed mededeling van een verzoek van de arbeidersorganisaties om even als verleden jaar weer besprekingen te houden. Op een conferentie is besloten een commissie samen te stellen uit bonden aangesloten bij de FNZ. en vertegenwoordigers uit de organisaties. Alleen de technische questies zullen hier worden besproken, zoals bijv. of het practisch mogelijk is, dat de achturedag wordt toegepast.

Naar aanleiding hiervan ontstond eenige discussie, waarbij er van de bestuurstafel uitdrukkelijk op werd gewezen, dat er hier alleen zuiver technische quaesties zullen worden behandeld.

De voorzitter deelde nog mee, dat er 5 October in den Haag een vergadering is gehouden door de FNZ. en de zuivelconsulenten, waar de quaestie van de melkcontrole word besproken. Een bepaald besluit werd er in dezen niet genomen op die vergadering. Men zag echter de toekomst donker in en meende, dat er wellicht eventueel een beroep op den steun van zuivelfabrieken en zuivelbonden zal moeten worden gedaan. De secretaris der FNZ., de heer Geluk, deelde nog een en ander mee in deze quaestie.

Ingekomen wan een schrijven van de FNZ., die meedeelde, dat er een Ned. Ver. voor Exportbelangen zal worden opgericht, waaraan de FNZ. zal deelnemen. De secretaris deed mededeeling van verschillende ingekomen verslagen en eenige boeken, die voor belangstellende leden ter lezing zullen worden gelegd. Een en ander werd voor kennisgeving aangenomen.

De heer J. Thies was aan de beurt van aftreding als bestuurslid. De heer Thies word met op vier na algemene stemmen herbenoemd.

De fabriek Holwierde trad af als lid van de commissie tot nazien der rekening.

De heer Schuitinga stelde voor, dat het bestuur in dezen voortaan met een voordracht zou komen. De vergadering ging hierin mee waarna het bestuur als zoodanig voorstelde de fabrieken te Laude en Harkstede. Verkozen werd de fabriek te Harkstede.

Wegens aftreding van de fabriek van Glimmen als lid van de commissie voor Coöperatieven aankoop stelde het bestuur als dubbeltal voor de fabriek te De Wilp en Winschoten. De eerste werd verkozen.

Tot lid in de commissie voor de boterkeuring werd gekozen in de vacature ontstaan door het aftreden van den heer J. D. Boersema, de heer J. Thies.

Vervolgens was aan de orde het vaststellen der begrooting 1923, sluitende in ontvangsten en uitgaven met een bedrag van f 7280. De begrooting werd z.h.s. goedgekeurd.

Behandeld werd voor do agenda van die vergadering van de FNZ. op 28 Nov. a.s.

Ingekomen was een schrijven van de Mij. van Landbouw, waarin gewezen wordt op de gezondheidsdienst van het vee die te Friesland bestaat. Daar wordt deze door de zuivelfabrieken in stand, gehouden. Genoemd bestuur verzoekt den bond deze ook te willen bestudeeren.

De voorzitter wees erop, dat het bestuur hiertegen zeer sympathiek staat. Maar in Friesland is een veel krachtiger, bond, die er veel geld oor beschikbaar kan stellen. Spr. stelde voor om te besluiten in dezen eens nader onderzoek te laten doen door het bestuur in vereeniging met de *Mij. van Landbouw*.

Aldus werd besloten.

1923

NvhN 1923-05-02

Verslag verg. Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen.

GRONINGEN: Bovengenoemde bond vergaderde gisteren in het Landbouwhuis alhier onder presidium van den heer R. F. de Boer, van Siddeburen, die de aanwezigen welkom heette en zich verheugde over de talrijke opkomst. In het bijzonder heette spr. den secretaris van den Frieschen Bond, den heer Kooistra, welkom en memoreerde, dat deze Bond met den Groninger Bond de catastrofe van *Stad en Lande* heeft weten te voorkomen. Ook den spreker, den heer A. H. Veenbaas, directeur van den Gezondheidsdienst van het Vee van den Frieschen bond werd welkom geheten.

Verschillende verslagen zijn ingekomen, terwijl enige mededelingen werden gedaan De heer S. K. Westerdijk te Usquert, bracht het jaarverslag uit, waaraan wij het volgende ontlenen:

Het jaar 1922 was niet ongunstig en de productie 10 pct. hooger dan in 1921. Het Aantal leden bleef 15, verwerkt werd 57.219.169 liter. Ook het aantal buitengewone leden bleef constant en bedraagt 20.

Het verslag werd goedgekeurd.

Op voorstel van de commissie van rapporteurs, bestaande uit vertegenwoordigers der fabrieken te Zuidbroek, Harkstede en Holwierde werd het financieel verslag van den penningmeester, den heer S. K. Westerdijk goedgekeurd.

De uitgaven bedroegen f 8053,86, de inkomsten f 8468,29, zoodat er een nadelig saldo was van f 414,43.

De heer H. ten Have van Ezinge bracht verslag uit namens de Boterkeuringscommissie. Verschillende fabrieken ontvingen het diploma. Er werden 3 openbare boterkeuringen gehouden, die goed bezocht werden. Een woord van dank werd gebracht aan den heer J. J. Huisman den zuivelconsulent, voor netgeen hij in belang van de boterkeuringscommissie deed. Door een der leden werd aanmerking gemaakt over de ranglijst, die alleen samengesteld wordt naar het gemiddelde. Met afwijkingen wordt geen rekening gehouden, zoodat een fabriek met 7 afwijkingen komt dan boven een met geen afwijkingen. Dit lid stelde voor voor iedere afwijking 10 punten af te trekken. De commissie zal dit overwegen..

Den voorzitter was het opgevallen dat bij de keuringen Groningen niet het puntenaantal heeft kunnen halen, dat Drenthe heeft gehaald. Waar de verzorging van het vee en de stalinrichting niet minder is dan in Drenthe, is de vraag opgekomen, waar dit verschil in zit. De zuivelconsulent meende, dat het in het bij de boterbereiding gebruikte water zit. Dit verschil moet opgehaald worden. Spr. gaf in overweging om eens bij Grijpskerk te informeren, waar na langdurige proeven goed water is gevonden met behulp van een deskundige.

De heer Huisman zette zijn meening uiteen over het punt of het werkelijk zit in het water. De bereiding is in Groningen zeker niet minder dan in Drenthe. Spr. is van meening, dat het zeker aan het water ligt, dat een teveel aan ijzer- en kalkgehalte heeft.

De heer Schuringa, vertegenwoordiger van de fabriek Grijpskerk, deelde een en ander mee omtrent de genomen proeven. Sedert de oprichting der fabriek heeft men met de qualiteit van het water gesukkeld. Door middel van een Duitscher, die met de wichelroede werkte, heeft men water gevonden op verschillende plaatsen en heeft bij tweede proef goed water gevon-

den, maar nog geen voldoende hoeveelheid, wat echter ondervangen zal worden door het plaatsen van regenbakken. Waar de proef nog in een beginstadium verkeert, kon spr. zich nog niet voldoende uitlaten, al zijn de eerste resultaten bevredigend.

Over dit punt werd nog eenigen tijd gediscussieerd, waarna het verslag onder dankzegging werd goedgekeurd.

Vervolgens hield de heer A. H. Veenbaas directeur van den Gezondheidsdienst van het vee in Friesland, een lezing over dezen dienst. Spr. wees er op, dat voor bevordering van de uniformiteit van het zuivelproduct een medewerking van de boerderij noodig was en dat alleen melk van gezonde dieren geleverd werd en deze melk op een bepaalde wijze behandeld werd. De melk, ook die voor de consumptie moet dienen, moet zuiver zijn. Uierontsteking en uiertuberculose zijn de groote vijanden van het winnen van goede melk. Vooral in een beginstadium kan de melker deze tuberculose niet ontdekken, hoewel het aantal afgescheiden levende tuberkelbacillen dan reeds enorm is en deze melk vooral voor kinderen zeer gevaarlijk is. De zuivelfabriek kan in dezen zeer veel doen. Ook voor den veehouder is een Gezondheidsdienst van belang, daar hij van de fabriek de gemengde melkproducten voor het jongvee krijgt en niet meer als vroeger de producten van zijn eigen misschien melkzuivere stal geeft. Hoe nu zonder pasteurisatie deze bijproducten onschadelijk te maken. Hiervoor is de gezondheidsdienst van het vee in Friesland voornamelijk op gericht.

Wanneer alle dieren gezond zijn, zullen de bijproducten ook onschadelijk zijn. Beesten met open tuberculose werden door de fabrieken onteigend en een taxatieprijs, ongeveer f 100 à f 150 boven den slachtprijs werd er voor betaald. Zodoende kon de medewerking van een ieder worden gekregen. De dieren werden niet verkocht maar geslacht. Door de tuberculine kon men later direct de besmette en tuberculosevrije dieren direct scheiden en werd het klinisch onderzoek zeer vergemakkelijkt tot het zoeken van de dieren met open tuberculose. Voor deze zaak moet de medewerking van alle veehouders verkregen worden. Op deze wijze moet men automatisch tot geheel zuiver en tuberkelvrij vee komen.

Spr. Hoopte, dat men ook hier een dergelijken gezondheidsdienst zou inrichten, misschien evenals met de botercommissie het geval is in samenwerking met Drenthe. Door praten bestrijdt men het gevaar niet, er moeten daden geschieden. Evenals in Friesland zou men samen kunnen werken met de Provinciale keuringsdiensten.

Tenslotte sprak de heer Veenbaas nog over het lot der besmette dieren zonder open tuberculose. In andere provinciën is er heel wat op gescholden, dat Friesland deze dieren naar andere markten bracht en dus de tuberculose slechts verplaatste. Spr. wees er op dat wanneer een gezondheidsdienst in alle provinciën werd opgericht, met het opfokken dan steeds met al dit rekening zou kunnen worden gehouden. Al behoeven de besmette dieren niet minder te zijn dan onbesmette, toch moet men er niet mee fokken. Is overal een dergelijke dienst, dan zal men geen besmette dieren koopen. Een wettelijke regeling is dan ook niet meer nodig (applaus)

Den spreker word een woord van dank gebracht. De voorzitter hoopte, dat binnen niet al te langen tijd men tot een praktische, oplossing zou kunnen brengen. Een aangename discussie volgde, waarbij verschillende sprekers het woord voerden. Gewezen werd op de moeilijkheid om het benodigde geld te krijgen, voldoende medewerking van zuivelfabrieken en vooral van de boeren.

Gevraagd werd, of niet open maar wel besmette dieren geen besmette melk leveren. Dit is inderdaad het, geval. Gewezen werd op, dat waar men hier met kleinere bedrijven werkt, de uitbreiding niet zoo groot is en gemakkelijker bestreden kan worden dan daar, waar opkoppingen van vee plaats hebben. Waar men hier bezig is het veemateriaal op hooger peil te brengen zal

de tuberculoseverbreiding gemakkelijker toenemen en is het zaak om met de bestrijding zoo spoedig mogelijk te beginnen.

De heer S. K. Westerdijk las het verslag van de kaaskeuringscommissie voor. In het geheel werden 6 keuringen gehouden met veel inzendingen en groot bezoek. De kaasbereiding ging veel vooruit. Het verslag werd onder dankzegging goedgekeurd.

De heer Meelker, bondscontroleur, bracht hierna zijn verslag uit. Het wegen ging dit jaar beter dan het vorige, al werden nog afwijkingen geconstateerd. Er werden over het algemeen meer monsters genomen. Met het verduurzamen der monsters ging het beter, evenals bij het onderzoek hij uitbetaling. Het, aantal bezoeken bedroeg. 286; 2135 monsters werden onderzocht. De voorzitter wees er op, dat de controle gunstig werkt. Een uitbreiding er van, die vroeger strandde op de financiën, is noodzakelijk. Het bestuur zal te zijner tijd met voorstellen komen. Den heer Meelker werd dank voor zijn verslag gebracht.

Hierna. werd behandeld de agenda der FNZ. De vergadering er van wordt gehouden op 8 Mei a.s. te Utrecht.

Bij rondvraag vroeg een der leden om ook de boterfabrieken te berichten, wanneer de kaaskeurings worden gehouden. Dit zal geschieden.

In een schrijven van de coöp. zuivelfabriek te Harkstede wordt de vraag gedaan of veehouders, die niet lid van de coöperatie's willen worden, toch moeten worden toegelaten.

De voorzitter meende dat men het wel kon doen en dan nog eens bij den leverancier aandringen na eenigen tijd van levering om lid te worden.

Uit de vergadering kwamen stemmen om alleen leden aan te nemen, om niet twee categorieën: leden en uitsluitend leveranciers te krijgen. De verschillende meeningen werden door enige sprekers verdedigd. Ook de heer Kooistra, secretaris van den Frieschen Bond, gaf hierover zijn mening te kennen na eenige woorden van hartelijken dank voor de vriendelijke ontvangst.

Spr. was van meening, dat het aanvaarden als stelsel: het aannemen van losse leveranciers voor de coöperatie doodelijk is. Er kunnen echter gevallen zijn, waar het wel eens nuttig kan zijn. Doet men het teveel, dan zullen de gevolgen niet uitblijven en zal de coöperatie er onder lijden. De coöperatie moet zich zelf hoog houden, zoodat de boeren het als een eer beschouwen er lid van te zijn (applaus).

De onderlinge verhoudingen tusschen de fabrieken moeten ook in dezen zoo goed mogelijk zijn en vliegenafvangerij uitgesloten. Ten koste van zijn buurman kan men toch niet leven. Ook andere leden voerden er nog het woord over. Door een der wel losse leveranciers aannemende fabrieken werd er op gewezen dat dit toch soms een taktiek kan zijn, vooral tegenover de speculatieve fabrieken. Toch staan dergelijke fabrieken op hetzelfde standpunt en meenen alleen hierdoor tenslotte leden te kunnen krijgen. Men blijft echter af van leden en leveranciers van andere fabrieken. De voorzitter zegde toe dat het bestuur in dezen actief zal blijven en deze zaak nog eens onder oogen zien.

Hierna sluiting.

Gegevens uit Jr.-verslag Zuivelconsulent J. J. Huisman 1922

In het verslag van den Rijkszuivelconsulent voor de provincie Groningen, den heer J. J. Huisman, over zijne werkzaamheden gedurende het jaar 1922 wordt gezegd, dat het laboratorium ook over 1922 in de eerste plaats gebruikt voor het praktisch bekwamen van deelnemers aan den zuivelcursussen het melkonderzoek. Vervolgens voor controle op het melkonderzoek van de fok- en controle- verenigingen.

Blijkens de tabel kwam 10 pct. der monsters over in gedeeltelijk uitgekardnen toestand. Het is noodig dat de controleurs zoo spoedig mogelijk verduurzamen en alleen de laatst onderzochte monsters laten staan; als het niet vrijwillig gebeurt, dan zal de *prov. commissie tot bevordering van de veeteelt* daarvoor wel een voorschrift willen maken. Overigens kloppen de onderzoekingen zeer bevredigend.

Verschillende adviezen werden uitgebracht, lezingen gehouden. Gememoreerd wordt wat gedaan is voor de landbouwtentoonstelling in Augustus, meer speciaal de afd. Verenigingsleven en de afd. Zuivel. Toegelicht wordt welk direct voordeel in den vorm van meer melk en hooger vetgehalte, de controle den veehouders gebracht heeft van den aanvang af tot het laatste normale jaar 1916.

Het voorjaar van 1922 was ongunstig voor den *grasgroei*, het ongunstige weder bleef voortduren tot ongeveer 20 Juni toen ving een natte periode aan. Na den regentijd herstelde zich de grasgroei, in het tweede gedeelte van dan zomer is meer gras gegroeid dan normaal, het tekort in de eerste helft is er door verminderd, maar niet opgeheven.

De *hooioogst* was schraal. Op stal zijn aardappels gevoederd door hun lage verkoopwaarde, veel hakvruchten, die een overweldigende oogst gaven. Bietenloof en pulp zijn minder gevoederd dan in andere jaren, doordat minder bieten verbouwd zijn. Men is zelfs dikwerf zuinig geweest met haverstroo doordat de prijzen opliepen van *f* 15 tot *f* 40 per 1000 Kg.

In de *veeprijzen* kwam gedurende de eerste maanden een grote daling, ongeveer van 30 pct. In den loop van dit jaar herstelde zich dit voor een klein gedeelte. De kleinste daling kwam in het vette vee, doordat de veeprijzen hij de aanvang van den weidegang ongeveer het laagst waren maakten de vetweiders een behoorlijke rekening.

In verhouding tot de prijzen van de andere landbouwvoortbrengselen hielden de *zuivelprijzen* zich goed. Wat de boterprijzen betreft, werk in den winter van 21-22 de oude voorraad Australische boter in Engeland, welke in verschillende landen werd opgeruimd, nadelig.

De *laagste boterprijzen* hadden in Februari en Maart, ook in Mei kwam eene inzinking waarbij telkens de prijs daalde tot *f* 1,90,²³ maar sedert heeft het zich de prijs op *f* 2 of wat hoger vrij stabiel kunnen handhaven. Toch wijst dit op eene verminderende koopkracht, want in den zomer van 1922 zal geen boter in koelhuizen geplaatst zijn, van concurrentie met Australische boter hoort men weinig, de productie zal wel wat hooger zijn dan een jaar geleden, maar er is bepaald veel minder geconsumeerd.

In den winter van 20-'21 was een beduidende hoeveelheid *graskaas*, van den zomer van '22 op verschillende pakhuizen aanwezig. Voor deze kaas is nooit goede vraag gekomen, zij is het

23 Stond *f* 4.90, gezien vervolgtekst en gemiddelde boterprijs van 1922 – *f* 2,10- lijkt *f* 1,90 juister! (ZHN.)

gehele jaar door opgeruimd moeten worden, waardoor in Maart de prijs beduidend begon te dalen en in Mei nog met de halve prijs besomd kon worden welke verkregen werd in Januari.

Door de dure les met opzetkaas opgedaan zal weinig of geen graskaas tot den winter bewaard zijn; de oude kaas is zoo goed als verdwenen, zoodat de vooruitzichten voor de kaas gunstiger zijn geworden. Kaas moet voor een groot deel worden uitgevoerd, de koopkracht van de kaas afnemende landen blijft een vooraf niet te bepalen factor bij de toekomstige prijzen.

De moeilijkheden van de oorlogsjaren zijn bij de *consumptiemelkvoorziening* voor goed voorbij. Wel verneemt men nog sporadisch dat lokaal nog te hooge prijzen genomen worden de gewone concurrentie komt op den duur ook hier te hulp, want de prijzen, de de fabrieken kunnen betalen als zij producten maken moedigen vanzelf den verkoop van consumptie aan als voor zulke melk hoge prijzen genomen worden. In de stad Groningen en in de Veenkoloniën zijn de gewone **koemelkers** in de oorlogsjaren van de straat verdwenen, door de tijdsomstandigheden is de marge tussen den prijs, dien de fabrieken aan leveranciers betalen, en die zij nemen aan de karretjes beduidend vergroot, waardoor de lust om de melk zelf te verkopen weder sterk is opgewekt.

Behalve dat dit waarneembaar is, merkte de heer Huisman het ook uit de belangstelling door **koemelkers**, betoond bij de demonstratie over het zindelijk winnen van melk op de tentoonstelling, en de vragen over oorzaken van te laag gehalte, die hem af en toe bereiken en die wel hare oorsprong zullen vinden in eene ontvangen waarschuwing van den Provincialen keuringsdienst. De oorzaken liggen gewoonlijk in het verstrekken van te veel waterrijk voedsel en te weinig eiwit.

In de bemoeiingen op het gebied der melkcontrole kwam geene wijziging.

De *cursus in melkonderzoek* werd aangevangen met 19 deelnemers, waarvan bij het sluiten nog 17 over waren. Van dezen ontvingen van de Zuivelcommissie, welke vooraf met de vorderingen in kennis was gesteld door een verslag, 4 personen een getuigschrift met goeden uitslag, 10 met voldoende uitslag, terwijl aan drie deelnemers geen getuigschrift werd uitgereikt.

Het was eigenlijk de bedoeling aan de botermakers en kaasmakers, gezamenlijk les te geven, omdat aanvankelijk de leerstof voor beide groepen dezelfde is. Doordat zich 37 deelnemers aanmeldden, moest de cursus wel gesplitst worden. Ofschoon de deelnemers overwegend grote afstanden hebben af te leggen per fiets, worden de lessen getrouw bezocht.

Er zijn wekelijksche onderzoekingen gedaan van melkmonsters van een groot aantal veehouders over drie jaar; een zeer omvangrijke arbeid. De conclusie is dat, wanneer het Vetgehalte der melk met 1 pct. stijgt, het gehalte aan vetvrije droge stof met 0.30 stijgt.

In 1922 zijn ook die resultaten van drie controleverenigingen over een tiental jaren verwerkt met de bedoeling aan te kunnen geven of en, zo ja, hoeveel verbetering hun werk bracht bij de opbrengsten van koeien van verschillende leeftijd.

De afdeling „*Welgelegen*” van de coöperatieve stoomzuivelfabriek „*Stad en Lande*” onderging eene belangrijke verbouwing. De fabriek te Meeden kwam weder, nu als particuliere fabriek, in exploitatie. Twee fabrieken kregen regeneratiefapparaten vooral voor het pasteuriseren van consumptiemelk en voor het teruggeven van gepasteuriseerde afvalproducten, terwijl ene fabriek eene installatie kreeg voor fabriekmatige kaasbereiding

Bond van Zuivelfabrieken in de Provincie Groningen.

GRONINGEN: Bovengenoemden bond hield gistermiddag in het Landbouwhuis een algemene vergadering.

De voorzitter, de heer R. F. de Boer te Siddeburen heette in zijn openingswoord welkom den heer J. Geluk uit 's-Gravenhage, secretaris van den Alg. Ned. Zuivelbond FNZ.

Vervolgens zeide spreker geconstateerd te hebben dat de bond niet is op het pad waar de leden van den bond dezen graag zouden willen zien. Spr. wees in verband hiermede op het tekort aan arbeidsvermogen van den bond. Dit is een belangrijk punt in de historie van dezen bond. Spr. gaf de leden in overweging, dit vraagstuk grondig onder de oogen te willen zien.

Bij het punt mededeelingen vestigde de heer Geluk de aandacht op bezuinigungsmaatregelen van de regering ten aanzien van de zuivelconsulentschappen. Drie zuivelconsulentschappen zouden dientengevolge worden opgeheven. Voordat hiertoe wordt overgegaan wordt het advies van den FNZ. dienaangaande afgewacht.

De voorzitter besprak daarna de beteekenis van de onlangs tot stand gekomen commissie die tot taak heeft de belangen van de melkproductenbedrijven te behartigen en aan de FNZ. daarover advies uit te brengen. Spr. zette voorts uiteen dat zich in den laatsten tijd een nieuw arbeidsveld heeft geopend n.l. een voortdurende contróle te verkrijgen op de werktuigen in de fabrieken, aangesloten bij de FNZ. Men zou daarvoor dienstbaar moeten stellen de ambtenaren van het technisch bureau en den leeraar-machinist.

In verband hiermede zal rekening gehouden worden met de resultaten van een uiteenzetting welke over deze zaak heden gegeven wordt in een vergadering van den Frieschen Zuivelbond.

In een vorige vergadering heeft de heer O. Veenbaas uit Leeuwarden een bespreking gehouden over den gezondheidsdienst van het vee. Deze zaak is door den bond aanhangig gemaakt bij de *Gron. Mij. van Landbouw* die den bond verzocht heeft op verschillende fabrieken te informeeren hoe men daar staat tegenover een dergelijken dienst. Het plan is op de fabrieken niet onwelwillend doch ook niet enthousiast ontvangen.

De heer K. Homan uit Harkstede, directeur van de coöp. zuivelfabriek aldaar deelde mede, dat het bestuur van zijn fabriek een brief heeft gezonden aan den secretaris van den bond, met verzoek, zich te willen wenden tot de verschillende veeverzekeringen.

De voorzitter antwoordde daarop dat misschien verbinding gezocht kon worden met de veeverzekerings-organisatie. Spr, zeide de zaak in ernstige overweging te zullen geven aan de besturen van de aangesloten zuivelfabrieken.

Het aftredende bestuurslid de heer P. H. Dijksterhuis werd met meerderheid van stemmen herkozen.

Voor de verkiezing van een lid tot nazien der rekening werd door het bestuur voorgesteld de fabrieken Bedum en Glimmen. Na stemming werd Bedum daarvoor aangewezen.

Na, stemming verkreeg Harkstede de opdracht een lid voor den coöperatieven aankoop aan te wijzen.

Als lid voor de boterkeuring werd met algemeene stemmen aangewezen de heer S. Kornelis van Winschoten.

Aan de orde was daarna de bespreking van een vraag, ingezonden door de fabriek Winschoten betrekking hebbende op de minder goede controle op de boekhouding van de fabrieken Winschoten gaf daarbij in overweging voor gezamenlijke rekening een accountant aan te stellen. De heer I. S. v. d. Wal te Beerta, bestuurslid van de fabriek te Winschoten lichtte de vraag neder toe. Men heeft ingezien dat het wenschelijk is, dat er een accountant in dienst worden gesteld teneinde een nauwkeurig toezicht op de boekhouding uit te oefenen. De fabriek te Winschoten achtte het meest wenschelijk een accountant aan te stellen die in staat is oordeelkundig in het belang van de zuivelfabriek op te treden. Een accountant-dienst, ingesteld door de fabrieken gezamenlijk leek de Winschoter fabriek het ideaal.

De voorzitter deelde hierna mede, dat aanstelling van een ambtenaar door den bond voor financiële moeilijkheden zou komen te staan. Spr. voelde persoonlijk niet voor aanstelling van een ambtenaar.

Verschillende aanwezigen spraken eveneens de wenschelijkheid er van uit dat het werk van den Groninger bond in andere banen wordt geleid.

De gebeurtenissen op „*Stad en Lande*” demonstreeren dit duidelijk.

Besloten werd binnen korten tijd opnieuw een algemene vergadering uit te schrijven, waarin het bestuur een voorstel zal doen ten aanzien van het aanstellen van een ambtenaar vanwege den bond, belast met het secretariaat en de controle op de boekhouding.

Voorts werd de begroting voor 1924 vastgesteld. De inkomsten werden geraamd op *f*7480, waarbij de post 70.000.000 K.G. melk á 10 cent = *f*7000 de uitgaven werden geraamd op *f*7480.

Vervolgens besprak de heer J. Geluk de verschillende wijzen van verzekering tegen ongevallen-, brand- en inbraak door de fabrieken. Spr. gaf daarbij tevens een bespreking van de verzekering op beurspolis en van de brand-risico-verzekering, daarbij de risico gezamenlijk door de daarbij aangeslotenen wordt gedragen. Over het punt ziekte-verzekering zal de heer Geluk bij een latere gelegenheid een bespreking geven. Evenzoo werd de bespreking door den heer J. J. Huisman alhier omtrent het droogstofgehalte in de karnemelk, uitgesteld tot een volgende gelegenheid.

Tenslotte wees de voorzitter nogmaals op de ernstige omstandigheden waaronder de bond verkeert en wekte de aanwezigen op deze kwestie ernstig onder de ogen te zien en een eventuele contributie-verhoging welwillend te aanvaarden.

Over jaarverslag – 1923 – werkzaamheden zuivelconsulent J. J. Huisman

Wij ontvingen het verslag van den zuivelconsulent, den heer J. J. Huisman over zijn werkzaamheden in het afgelopen jaar waaraan het volgende is ontleend:

Het laboratorium is over 1923 gebruikt voor eenige lessen, telkens aan eene groep cursisten, in het practisch melkonderzoek.

Vervolgens voor het onderzoeken van monsters welke reeds onderzocht zijn door controleurs van fok- en controleverenigingen, totaal 382 monsters. Over het geheel klopten de resultaten der onderzoekingen zeer goed.

Overigens zijn onderzocht 2 monsters melk van veehouders, die last kregen met de keuringsdienst, 7 van veehouders om onbekende redenen, 61 bij en voor de cursussen. 6 ingezonden door een controleur, 15 voor de bichromaatproef, 1 van schapenmelk om uit te vinden hoeveel boter van die melk verkregen kan worden en 48 van stamboekgeiten. Verder is een densimeter gecontroleerd van een fabriek

Er zijn gegeven 383 schriftelijke adviezen. Op het spreekuur kwamen 155 personen

Met den voorzitter van den Groninger- en den secretaris van den Frieschen Zuivelbond, vormde de zuivelconsulent een commissie van vertrouwen bij *Stad en Lande*. Deze bemoeiingen vingen aan in Maart, waren aan het einde van het jaar nog niet afgelopen.

Bij de wekelijksche boterkeuringen aan den Groninger en Drentschen Zuivelbond bleek over dit jaar eens weder duidelijk, de invloed van het voeder op de kwaliteit van het product en de onwaarschijnlijkheid om door pasteuriseeren en koelen de geur en smaakstoffen voldoende onschadelijk te maken. In het voorjaar van 1923 was het een naar „olieachtig” hellende smaak welke veroorzaakt werd door het voederen van te veel van de toen haast onverkoopbaar zijnde aardappelen. In het najaar was het een voedersmaak veroorzaakt door het in te ruime mate voederen van te veel versch en ingekuild bietenloof dat het product beduidend minder van kwaliteit maakte bij verschillende groote en uitstekend ingerichte fabrieken. Daarentegen heeft het voortdurend wijzen op den slechten invloed van ijzerhoudend waschwater waarneembare resultaten gehad, er is veel gedaan om aan dit kwaad te ontkomen .

Bij de kaaskeuringen van den Groninger-Zuivelbond is door proeven gebleken, dat witrandigheid is te bestrijden door ter bekwamer tijd te wateren of de korst met slappe pekels te behandelen. Bij de keuring in November bleek, hoe de kwaliteit van het product kan worden benadeeld, indien te vroeg de melk eenmaal per dag wordt opgehaald.

In de laatste jaren worden overal pogingen aangewend om te verkrijgen dat door het personeel niet alleen goed gemolken wordt, maar ook zoo zindelijk mogelijk. De groote cursus, voor het vormen van personen geschikt om kleine cursussen te geven, is geheel bekostigd door den Groninger Zuivelbond, verschillende fabrieken zonden een of meer personen voor het volgen van de lessen, zoodat acht cursusleiders verkregen werden.

Er is overvloed van melk, van een tekort is dus geen sprake meer. De prijzen blijven echter hoog, omdat de zuivelwaarde van de melk hoog, was en ook het werkloon, vallende op de distributie, al trad in het laatste eene geringe verbetering in door het lager worden der loonen en iets langer worden der werktijden.

Bij de groote stoomzuivelfabrieken viel weinig voor dat in de termen valt om gememoreerd te worden. In de stad Groningen kwamen twee nieuwe melkinrichtingen, één in het Noorden, en één in het westen der stad. De levering van melk voor distributie door koemelkers, nam beduidend toe.

Aan het verslag zijn eenige tabellen toegevoegd, betrekking hebbend op het resultaat van de contróle op het melkonderzoek bij de controle vereenigingen en het verloop der zuivelprijzen in 1923.

BOTERCONTROLESTATION

Aan het ons toegezonden verslag van het botercontrolestation Groningen over 1923, is het volgende ontleend:

Aan boeten werd in 1923 wegens overschrijding van vochtgehalten bij 16 overtredingen f 938,69 en 2 voor het niet goed aanwenden en bewaren van rijksmerken f 30 ontvangen.

Voor het bestrijden van de kosten moest aan de aangeslotenen eene contributie worden gevraagd van 17 cent per 100 kg. geproduceerde en 8½ ct. per 100 k.g. bijgekochte boter, met een minimum van f 25 voor de fabrieken en van f 15 voor de handelaren.

De totale boterproductie bedroeg 3.225.940 k.g. en de totale hoeveelheid bijgekochte boter bedroeg 71.255 k.g.

De exploitatierekening 1923 sluit in uitgaven en inkomsten met f 9052,92. Gereserveerd wordt f 2820,85. De begrooting 1924 sluit in uitgaven en inkomsten met f 9649,21.

Voorgesteld wordt den heer Huisman met ingang van 1 Mei te benoemen tot directeur van het B. C. Groningen en van het Groninger Landbouwhuis te zijnen behoeve te huren de vertrekken, waarover hij als zuivelconsulent beschikte..

Het pensioenfonds van den controleur sluit in ontvangsten en uitgaven met f 700,36.

Bij den penningmeester van het algemeen bestuur waren op 1 Januari berustende: 1 pandbrief Nederland-Amerikaansche Hypotheekbank 4½ pct. á f 100, 30 aandelen in de N. V. „Het Landbouwhuis”, á f 500.

Gedurende het jaar 1923 werden totaal onderzocht 748 monsters; hiervan 739 op vochtgehalte, 742 op in water oplosbare vluchtige vetzuren, (R. M. W. getal) en 746 op retractie bij 40 gr. C.

Tot bijzondere opmerkingen gaven deze onderzoeken geen aanleiding. De controle der aangeslotenen geschiedde twee maal per maand. Ter wederzijdsche controle worden beurte- lings door een der stations monsters bij de andere stations rondgezonden.

Over het gebruik van een ijkvloestof, voor den refractometer hebben mondelinge en schriftelijke uiteenzettingen tusschen de directeuren der stations plaats gevonden.

Aan het verslag zijn eenige statistieken toegevoegd.

Landbouw en Veeteelt. Zuivelonderwijs.

Uitreiking Boter- en kaasmakers diploma Afscheid van Zuivelconsulent Huisman

Dinsdag werd in de Landbouwschool alhier een publieke les gehouden van boter- en kaasmakers, onder leiding van den heer J. Huisman, oud-rijksconsulent, waarna aan 15 cursisten een diploma als botermaker en aan 7 leerlingen een diploma als kaasmaker werd uitgereikt, door de voorzitter der Zuivelcommissie, den heer J. R. de Weerd te Nieuwe- Pekela. Spreker wenste de geslaagden geluk met hun verworven diploma's en moedigde hen aan om een nuttig gebruik van het geleerde te maken en op het genoten onderwijs voort te bouwen.

Het diploma botermaken werd uitgereikt aan: J. van Til en H. van der Veen beide te Brittil, T. de Winter en K. Bos te Bedum, A. Dijkstra te Twijzel, F. Dijkman te Zevenhuizen, G. Mane-schijn te Loppersum, R. Lansink te Winsum, E. W. Bangma te Hellum, O. de Vries en T. Wiegiersma te de Wilp, J. v. d. Kamp te Noordwijk, A. Akkersma te Tolbert, B. Boomsma te Surhuisterveen en A. Buursema te Doezum.

Het diploma kaasmaken werd uitgereikt aan: J. van Til te Brittil, H. Snip en A. Pel te Doezum, A. Dalmolen te Groningen, G. Slagter te Holwierde, G. Vogel te Winschoten en W. Turksma te Winsum.

Daarna werd het woord gevoerd door de heer J. W. E. Roorda te Zuidbroek, die er op wees dat de heer Huisman na 1 Mei, niet meer rijksambtenaar zal zijn. Spr. memoreerde dat de heer Huisman in een gecombineerde vergadering van de besturen der drie grote landbouwmaatschappijen in dit gewest, was benoemd. 1 April 1913 werd de consulent rijksambtenaar. Van de leden der Zuivelcommissie in 1900 benoemd is de heer de Weerd het enige lid dat nu nog in functie is en dus van de tegenwoordige leden van de beginne af gelegenheid had het vele en goede werk van de consulent te beoordelen. Toch lag het werk van de vier andere leden zeer nabij dat van de heer Huisman en waren zij daardoor mede in de gelegenheid om het zuivelgebouw, waarvan de fundamenten voor 25 jaren nog zo slecht waren, te zien versterken onder architectuur van de heer Huisman.

Welk een verschil: de zuivel van voor 25 jaar en thans! Al wil ik — zeide spr. — niet beweren dat de grote verbetering die de zuivel heeft ondergaan uw werk alleen is, toch weet ik, dat U met Uw gaven daartoe hebt medegewerkt; ik weet, dat uw taak niet altijd gemakkelijk was — U hebt moeilijke jaren gehad — doch door uw ijver, uw ambitie, uw toewijding, wordt uw werk in de zuivelindustrie hogelijk gewaardeerd en wordt uw heengaan als rijkszuivelconsulent betreurd.

Namens de zuivelmensen breng ik U daarvoor hulde en naast die hulde, een woord van hartelijke dank.

Vervolgens werd namens de gediplomeerde cursisten het woord gevoerd door de heer van Til te Brittil. Deze vertolkte dankbaarheid voor het genoten onderwijs; hij wenste de heer Huisman veel goeds en sprak de hoop uit, dat de cursisten ook in de toekomst niet te vergeefs een beroep zouden mogen doen op de voorlichting van de heer Huisman.

Daarna beantwoordde de heer Huisman de sprekers en wees op de samenwerking tussen de zuivelcommissie en de -consulent, die steeds een aangename is geweest. Hij dankte voor die

prettige samenwerking. Tevens gaf hij de verzekering aan zijn oud-leerlingen, dat hij hen gaarne wil blijven steunen.

Nadat de voorzitter nog een en ander had gememoreerd, werd de bijeenkomst gesloten en werd in de boezem der zuivelcommissie de vraag besproken: „Wat zal in de toekomst de taak der commissie zijn?”

INGEZONDEN: Melkprijzen ten plattelande.

Zoals alle huisvrouwen wel bekend zal zijn is de prijs der boter in de laatste tijd sterk gedaald. De kaasprijzen worden ook langzamerhand lager. Dat is vrij zeker dan ook de reden, dat de melkveehouders de prijs der melk ook gaan verlagen. In Amsterdam, de grootste stad van Nederland, kost de melk al sinds weken elf cent pr liter en zoals men heden in de courant kan lezen hebben de Groninger koemelkers de prijs der melk ook al weer verlaagd en kost het daar op 't oogenblik 11 of 12 cent per

Hier in Usquert betalen wij echte nog steeds 15 cent per liter en staan dan ook bovenaan, daar in geen enkele gemeente die prijs betaald wordt.

Komt dat misschien omdat hier veel melk is, en de groenlanden er zo goed voorstaan, als in geen jaren het geval was? Zou die winterprijs nu de gehelen zomer gehandhaafd blijven of zullen de huismoeders hier eindelijk ook eens wakker worden en zich niet langer door de Usquerder koemelkers laten melken.

Usquert, 14 Mei 1923.

Een melkgebruiker

Nieuwsblad vh Noorden 1923-11-10

Lezing over De Melkprijs bij ver. v. Huisvrouwen

Gistermiddag hield de heer Snip, uit Essen, voor de Vereniging van Huisvrouwen in een der zalen van het Concerthuis een lezing over de melkprijzen.

Spr. begon te wijzen op de veehouders, die aan zuivelfabrieken leveren. Zij, die industriemelkers genoemd worden, zijn vrij in de levering, hoeven niets van het product terug te leveren en is in alles vrij.

Zij die aan slijters of melkinrichtingen in de stad leveren zijn niet zoo vrij en zelf ventende melkboeren zijn er weinig. De winst is 2 á 2½ cent per liter.

Hoe moet de prijs bepaald worden? Het mooiste zou zijn een vaste winter- en zomerprijs maar met het oog op de leveringen aan zuivelfabrieken kan dit niet en daarom richt men de prijzen naar die in deze industrie van daar de geregelde schommelingen. Spr. ging de negen prijsveranderingen na sedert 16 November 1922 en toonde aan hoe deze gelijken tred houdt met de waarde van het product. Zoo zijn gisteren de fabrieksprijzen afgekomen en gaven deze 12 cent per liter. Waar nu de prijs is vastgesteld op 12 cent, per honderd liter afgehaald zonder risico mag een straatprijs ad 14 cent dus met een winst ad 2 cent. waarbij het risico komt dat anders ontbreekt, niet te hoog worden geacht.

Ten slotte wees spr. nog op de hooge landhuren, die opgebracht moeten worden, wat met den prijs wel niets te maken heeft, maar wat spr. aanhaalde om aan te toonen dat het bedrijf nu juist niet buitengewoon lucratief is. In den loop der debatten toonde spr. verder aan, dat de handel den zuivelprijs door meer of minder uitvoer vast stelt, waarop uit de vergadering stemmen opgingen voor invoer van buitenlandsche zuivelfabrieken.

De heer Tammes, voorzitter van den Slijtersbond alhier, wees erop, dat de slijters eindelijk in den oorlog pas gekomen zijn in plaats van de melkboeren die aan de fabrieken gingen leveren.

De slijters zijn gehouden aan de door de veehouders vast té stellen prijzen. Wanneer de fabrieken meer uitbetalen moeten de prijzen wel verhoogd worden. Ook deze spreker toonde aan, dat de winst voor straatverkoop slechts plm. 2 cent per liter is en de consumptiemelker veel meer risico heeft dan de industriemelker.

De slijters hebben een bond gesticht, die er voor zorgt, dat de melk zuiver en goed wordt ge-vent. Maar wanneer zij den consument goed willen bedienen moeten zij met de industrie concurreren en hun leveranciers zoo goed betalen, dat zij niet beter aan fabrieken kunnen leveren. Nu is de prijs eigenlijk te laag en wanneer de slijters niet meer kunnen betalen, gaat de vette melk op den duur allemaal naar de fabrieken.

Naar aanleiding van een hem gestelde vraag, zei spr. nog. dat een winstmarge van 2 cent de in slijter feitelijk niet meer een behoorlijk bestaan waarborgt, vooral nu vele werklozen eveneens gaan venten. Men moet even boven den industrieprijs betalen om goede melk te kunnen krijgen.

Een vrij uitgebreid debat volgde nog, waarbij enkele dames als hun mening uitspraken, dat een trust gevormd was, die hun de te betalen prijzen voorschrijft. Zelfs ging er een stem op, dat de huisvrouwen maar eens enige dagen moesten staken.

1924-05-20 Opheffing Zuivelconsulentschap

NvhN 1924-03-05

Groninger Maatschappij van Landbouw.

In de onder voorzitterschap van den heer E. H. Ebels gehouden vergadering van het hoofdbestuur der Groninger Maatschappij van Landbouw

Met betrekking tot de opheffing van het **zuivelconsulentschap** werd mededeeling gedaan van een briefwisseling tusschen Gedep. Staten der Prov. Groningen en het Dag. Bestuur. Er bleek o.m. uit, dat de pogingen om het **zuivelconsulentschap** te Groningen te krijgen gefaald hebben en dat ook de pogingen van den Alg. Nederl. Zuivelbond om op andere wijze dan door ontslag van een drietal zuivelconsulenten

bezuiniging te verkrijgen, grotendeels mislukt zijn. Verder bleek dat het niet mogelijk is den heer Huisman evenals vroeger in dienst der Gron. Mij. v. L. te nemen, o.a. omdat de zuivelorganisaties er niet toe wenschen mede te werken, dat het rijk op deze wijze ambtenaren schuift op het dak van particuliere organisaties. Het ligt in de bedoeling den heer Huisman met ingang van zijn ontslag als rijkszuivelconsulent te benoemen tot directeur van het Botercontrole station. Uit de vergadering ging een stem op om te trachten de f 500 subsidie, die de provincie tot nu toe voor den zuivelconsulent gaf, in anderen vorm te behouden.

NvhN 1924-05-20

Wegens opheffing der betrekking van **Rijkszuivelconsulent** is bij Kon. besluit met ingang van 1 Mei a.s. aan den heer J. J. Huisman te Groningen als zoodanig eervol ontslag verleend.

NvhN 1924-06-17

DI. uit verslag verg GMvL

De pogingen tot het behoud van het **Zuivelconsulentschap** hebben geen succes gehad. De heer Huisman is thans benoemd tot directeur van het Botercontrolestation. Dit station kan op een voorspoedig jaar terug zien.

NvhN 1924-07-15

Prov. Staten Groningen

Rijkszuivelconsulent.

Mededeeling betreffende de opheffing van het Rijkszuivelconsulentschap in deze provincie met ingang van 1 Mei 1924.

Ofschoon ook Ged. Staten het feit van de opheffing van het zuivelconsulentschap betreuren, hebben zij toch gemeend, dat pogingen hunnerzijds om te trachten dezen maatregel ongedaan te maken in de gegeven omstandigheden geen zin zouden hebben. Aangenomen.

Nieuwsblad vh Noorden 1924-10-22

Ingezonden: De melkprijs

(Door de Groningsche melkhandel)

Mijnheer de Redacteur. Gelieve s.v.p. enige plaatsruimte in uw veelgelezen blad.

Naar aanleiding van het vele geschrijf en gewrijf over de melkprijs voelen wij ons gedrongen enige opheldering in deze te geven.

In de eerste plaats hopen wu u de overtuigen te kunnen geven dat de melkprijs momenteel niet te hoog en absoluut gemotiveerd is.

Neemt men nu aan dat in de gemeente Groningen plm. 35.000 liter melk geleverd wordt dan wordt deze voor ongeveer 80 pct. door melkinrichtingen en slijters en 20 pct. door eigen boeren-slijters verkocht. Genoemde inrichtingen en slijters moeten deze melk kopen van leveranciers, die niet aan een of andere melkproductenfabriek verbonden zijn dus zogenaamde vrije boeren. Zijn de prijzen der zuivelproducten hoog, zooals thans het geval is dan ligt het voor de band, dat de straatprijs ook hooger wordt, daar deze geregeld moet worden naar zuivelwaarde. Een leverancier van consumptiemelk moet in ieder geval minstens evenveel, zoo niet meer voor zijn melk ontvangen dan een industriemelk, daar anders zo'n leverancier ook aan een dergelijke fabriek gaat leveren.

Een consumptie-leverancier is verplicht des winters evenveel melk te leveren als des zomers, terwijl een industrie-leverancier vrije levering heeft, wat niet weg te cijferen is.

Dat de zuivel momenteel hoog is, is verklaarbaar daar fabrieken als "Lijempf" te Brittil, „de Nijverheid" te Groningen en "Grijpskerk" te Grijpskerk over de maand September plusminus

13 cent hebben betaald, afgehaald van de boerderij, terwijl de straatprijs der melk toen maar 14 cent per liter bedroeg, zodat de consumptieleveranciers toen ongeveer 2 ct. Per liter te weinig voor hun melk hebben ontvangen. Hopende dat u nu voldoende inzicht in deze zaak hebt gekregen, verblijven wij met een woord van dank aan den redacteur voor de verleende plaatsruimte.

Groningen, 21 October 1924

Hoogachtend;

„De Groningsche Melkhandel”

Nieuwsblad van het noorden 1924-10-23

INGEZONDEN: De melkprijs in Groningen.

Geachte Redactie.

Mag ik uwe redactie beleefd verzoeken mij ook enige plaatsruimte te willen afstaan om mijn inzicht over bovenstaand onderwerp te plaatsen, naast dat van de Groningsche melkhandel.

“De Groningsche melkhandel” gevoelt zich gedrongen een artikel te schrijven over bovenstaand onderwerp, om daardoor de overtuiging te geven aan de ingezetenen dat een melkprijs van 16 cent gemotiveerd is. Ik zal het artikel op den voet volgen door niet aan te nemen dat hier ter stede 35.000 liter melk wordt afgeleverd, doch begin met de gedachte uit te spreken dat dit over de **60.000 liter is per dag**.

„De Gron. melkhandel” komt tot de conclusie, dat nu de zuivelproducten hoog in prijs zijn, ook de melk duur moet zijn. Het ligt voor de hand, zegt men. Zeker ligt het voor de hand, maar daarmee is niets gemotiveerd. De zaak kan ook anders gesteld worden. Indien de consumptie-leverancier de melkprijs verhoogt voor de straat, is de Zuivelfabriek verplicht de prijs te verhogen, anders krijgt men daar niet voldoende melk.

Het is mij niet duidelijk waarom *thans* de prijs van de straatmelk geregeld moet worden naar de zuivelwaarde van de melk die naar de fabriek wordt gebracht. De melkprijs wordt door de melkboeren bepaald op een bedrag wat er voor is te bedingen. En men neemt dan natuurlijk niet de ongeschiktste tijd.

Als de prijs van de melk, die door de Gron. Melkhandel huis aan huis wordt afgeleverd, werd bepaald naar het vetgehalte, dus naar de zuivelwaarde, was deze prijs belangrijk lager. Het is toch een vaststaand feit, dat de melk die afgeleverd wordt aan de fabriek een hoger vetgehalte heeft dan die naar de ingezetenen gaat. De boer die zijn melk produceert, doet dit met de vooropgezette bedoeling zoveel mogelijk voor zijn melk te ontvangen. Hij die dus zijn melk aflevert aan de fabriek, zorgt voor een zoo hoog mogelijk vetgehalte. Hij die zijn melk aflevert aan de ingezetenen, zorgt van zijn koeien zoveel mogelijk melk te verkrijgen.

De kwaliteit in het eerste geval is veel beter dan in het tweede. En juist daarom is de redenering van de „Gron. Melkhandel” onjuist. Bovenstaande is bovendien bevestigd door de gegevens die jaarlijks door de Prov. Keuringsdienst worden verstrekt. In 1923 zijn door deze keu-

ringsdienst monsters melk genomen op het ogenblik van aflevering door koemelkers aan slijters en venters. Van deze monsters was de toestand zo, dat, 34.9 pct. ondeugdelijk van samenstelling is bevonden.

In de melkinrichtingen en zuivelfabrieken zijn ook monsters genomen, waarvan 19.8 pct. ondeugdelijk van samenstelling bleek te zijn.

Uit het ingezonden stuk van de „Gron. melkhandel” zou men den indruk kunnen krijgen, dat er 's winters minder melk werd verkregen voor de straat dan 's zomers. Niets is minder waar dan dat. De koeien van de consumptie-leverancier geven des winters meer; melk dan des zomers.

In plaats van een verhoging zou men dus eer een verlaging van de prijs kunnen verwachten. Dit zal niet gebeuren, omdat de boeren hun prijs stellen naar de melkprijzen in de zuivelindustrie. Zij willen evenveel voor hun melk met b.v. 2.8 pct. vetgehalte, als hun collega's krijgen voor de melk met 3.64 pct. vetgehalte.

Nu de prijzen van de fabrieken. De drie genoemde fabrieken zouden plm. 13 cent hebben betaald. Dat wil ik niet ontkennen. Neem nu de grote fabrieken waar de gemiddelde prijs is 3.63 cent per procent vetgehalte, en dat het gemiddeld vetgehalte is 3,22 pct. per liter melk. Dan is de prijs aan die fabrieken 11.08 cent per liter. Als dus de consumptie-leverancier de melk aflevert aan de ingezetenen voor 14 cent wordt voor de bezorging aan huis 2½ cent per L. betaald. Waarvoor is het dan nodig, 16 cent te bedingen?

De prijzen van de zuivelproducten gaan, in tegenstelling met September, weer naar beneden. Indien „de Gron. Melkhandel” kan aantonen, dat haar bedrijf niet lonend is, als de melk bij de straat 14 cent opbrengt, dan zou er te praten zijn. Dat doet men niet. Er wordt maar gezegd: „Vanaf dien datum betalen de ingezetenen 16 cent per liter”. Waarom? Daarmee heeft de gemeente niets te maken. Betalen wat de melkboer vraagt en daarmee basta.

Daarvan is een deel van de huisvrouwen niet gediend en daarom is de melk-inkoop tot een minimum beperkt door hen, terwijl het andere deel is opgewekt hetzelfde te doen. Daarom is de melkoorlog uitgebroken en daarom steken verenigingen van allerlei richting de hoofden bijeen en werken samen in dezen.

Hoogachtend:

J. ZUIDEMA,

secretaris Grom Bestuurdersbond.

Groningen, 22 Oct. 1924.

NvhN 1924-12-17

Bond van Zuivelfabrieken in de prov. Groningen.

GRONINGEN: Gistermiddag vergaderde in het Landbouwhuis alhier, bovengenoemde bond, onder presidium van den heer R. F. de Boer van Siddeburen, die de vergadering opende met een woord van welkom, speciaal tot den heer Geluk, secretaris der FNZ.

Mededeling werd gedaan van een ingekomen schrijven van den Frieschen Zuivelbond, waarin deze nogmaals er op wijst, dat hij de administraties van de zuivelfabrieken te Marum, De Wilp en *De Ommelanden* controleerd, en de noodzakelijkheid en wenselijkheid betoogt, dat de organisatie in Groningen zodanig wordt, dat zij dit zelf kan doen.

De voorzitter sprak de hoop uit, dat de organisatie zich inderdaad in deze richting zal ontplooiën.

De heer De Boer bracht hierna, nogmaals ter sprake de quaestie van „*Stad en Lande*” en memoreerde hoe thans met medewerking der oud-leden en velen, die buiten deze organisatie stonden, is opgericht „*De Ommelanden*”. Het feit, dat velen, die geen lid van „S. en L.” waren, wel lid van „*De Ommelanden*” werden, moet ons - aldus spr. - aanleiding geven om de nieuwe coöperatie te steunen. Het gaat hier om het bestaan van de coöperatie in het algemeen. Met de oprichting was echter nog niet het laatste woord gesproken. Er moet geld zijn en de commissie, bestaande uit de heren Kooistra, Huisman en spreker, heeft gemeend door een obligatielening het geld bijeen te krijgen, waartoe over geheel Nederland circulaires zijn verspreid. Het is echter niet gegaan als met sommige buitenlandse leningen, die pondpondsgewijze werden toegekend. Er is niet voldoende getekend.

Spr. deed een beroep op hen, die nog geen blijken van hun sympathie gaven, dit alsnog te doen daar spr. gelooft, dat de harde les, die men gehad heeft, en de controle van den Frieschen Zuivelbond verzekeren, dat iets dergelijks, als met *Stad en Lande* gebeurde met geen coöp. fabriek weer zal voorkomen.

De heer Homan, van Harkstede, zei, dat het bezwaar in zijn bestuur was geweest de beperkte aansprakelijkheid, hoewel men er anders wel voor voelde.

De voorzitter meende, dat de beperkte aansprakelijkheid hier voldoende waarborgen gaf. In de laatsten tijd komt men van zekere zijde tot de conclusie, dat de onbeperkte aansprakelijkheid, de voorzichtigheid tot goede reservering en dergelijke niet altijd ten goede komt. Spr. wilde echter niet deze quaestie op zichzelf in debat brengen.

De heer Redeker, secretaris van „*De Ommelanden*” wees er op, dat de beperkte aansprakelijkheid een zekerheid van f 200.000 geeft.

De heer Timmermans, directeur van de coöp. Zuivelfabriek te Marum, werd z.s. toegelaten als buitengewoon lid.

Het periodiek aftredend bestuurslid, de heer R. F. de Boer, werd met op een na algemene stemmen herbenoemd. De heer J. D. Bosma, directeur van de zuivelfabriek van Grijpskerk werd met algemene stemmen benoemd tot bestuurslid wegens vertrek van den heer J. Thies. Tot lid der commissie tot nazien der rekening van 1925, werd benoemd de fabriek te Glimmen, id. voor de coöperatieve verkoop de fabriek te Holwierde. De heer Okkinga, te Bedum werd verkozen tot lid van de commissie voor de boterkeuring.

Alle benoemden namen hun functies aan. De heer Ten Have, voorzitter van de Boter, keuringscommissie, deed nog enkele mededelingen omtrent verplaatsen der controle van Groningen naar het bondsgebouw te Assen.

Bij de behandeling van de agenda van de algemene vergadering der FNZ., te houden op 23 December a.s. wees de voorzitter nog even op de suppletoire begroting ad f 14.590, voor reclame van het vaderlandse product, wat een omslag betekent van f 10 per miljoen K.G. verwerkte melk. Spr. wees op het nut van deze reclame, waarmee de vergadering door applaus haar instemming betoonde.

De heer Geluk lichtte de begroting der FNZ, toe, waarbij hij er op wees, dat men er met succes naar streeft, dat de zakelijke onderafdelingen (als het officieel orgaan, examens e.d.) zich zelf bedruipen. De raming van het Technisch Bureau is zodanig, dat men mag verwachten, dat de rekening en verantwoording niet met een tekort zal sluiten (er wordt f 5000 uit de algemene kas toegekend).

Spr. vestigde nog eens de aandacht op het instituut van de *Centrale Aankoop* en wekte op tot afname van dit bureau, waardoor het des te beter kan functioneren. Verder bracht spr. nog ter sprake de zuivering van afvalwater van fabrieken, voor zover geloosd wordt in openbaar water. Het Rijksinstituut heeft de FNZ. gelden gevraagd voor proefneming in den afgelopen zomer tot het Vinden van een goed en niet te duur systeem, ook geschikt voor zuivelfabrieken. Hiervoor is f 3000 toegekend, waarvan f 1.000 op de begroting staat om niet de omslag te moeten verhogen. De resterende gelden zullen over volgende jaren worden omgeslagen.

Voor herdenking van het 25-jarig bestaan is f 3000 uitgetrokken. De reclame voor natuurboter en rijksmerk zal op denzelfden voet worden voortgezet, waarvoor f 10 per 1.000.000 K.G. verwerkte melk wordt omgeslagen. Evenals voor den oorlog zullen weer centrale boterkeuringen worden gehouden, daar men meent op deze wijze meer eenheid te krijgen in de beoordelingen der keurmeesters van de verschillende bonden. Het is de bedoeling een dergelijke keuring weer reeds in Januari of Februari te houden.

Naar aanleiding van een door een der leden gestelde vraag, zei de heer Geluk nog, dat men waar proeven worden genomen voor de reiniging van afvalwater, aan de gemeente op grond hiervan uitstel kan vragen. Gewoonlijk wordt dit wel toegestaan. Op het resultaat der proeven kon spr. niet vooruitlopen.

De heer Homan bracht de wenselijkheid ter sprake van reclame op autobussen. Men heeft reeds - aldus de heer Geluk - in deze richting zijn gedachten laten gaan, maar de moeilijkheid zit in de vele maatschappijen en ondernemers, die er zijn.

Bij de behandeling van de begroting van den Groningschen Bond bracht de voorzitter ter sprake de post ad f 2000 voor feestelijke herdenking van het 25-jarig bestaan van deze bond. Tot definitieve plannen is men nog niet gekomen.

De heer Schuiringa van Grijpskerk, zei, dat zijn bestuur onverschillig tegenover dit punt stond en meende, dat een dergelijke uitgave misschien niet geheel gemotiveerd was. Een der andere leden liet zich in dezelfde geest uit. De fabriek te Zuidbroek is voor de feestelijke herdenking.

De voorzitter verheugde zich er over, dat geen feitelijke tegenstand bestaat en hoopte, dat men algemeen zou meewerken tot het doen slagen van de feestelijke herdenking.

De heer Van der Wal, bestuurslid van „De Oldambster” zou gaarne zien, dat er een stemming werd gehouden. Het bestuur van „De Oldambster” zelf staat onverschillig tegenover deze zaak.

In principe werd besloten tot de herdenking. Drie fabrieken stemden blanco en Grijpskerk ~ was tegen.

De begroting 1925 werd gekeurd z. s. in uitgaven en inkomsten met een bedrag ad f 10.260. Da heer Homan vroeg of al iets gedaan is voor de Gezondheidsdienst voor het vee.

De voorzitter stemt toe, dat de zaak urgent is, maar tot dusver heeft het bestuur nog, niets gedaan.

De heer Hooman bracht verder ter sprake de wenselijkheid van het bezien van eventuele pensioenning van het personeel der fabrieken.

Het bestuur zal deze zaak nog eens onder ogen zien.

4.371 bedrijven zijn 3.841 geheel vrij van t.b.c. bevonden of wel 87.8 pct, tegen het vorige jaar 85.9 pct.

In het afgelopen boekjaar werd de proefneming inzake de bestrijdingsmogelijkheden van de Bangsche bacil voortgezet. In totaal werden 13 stallen met 292 dieren onderzocht tegen vorig jaar 12 met 249 dieren.

Het bedrag der geldelijke omzet van de afdeling coöperatieve aankoop bedroeg in 1940 f188.942,50 t.o.v. in 1939 f172.726,64.

De balans van den bond sluit in totaal met f50.529,40. De rekening van het secretariaat met f17.486, voordelig saldo f637.72½.

De rekening van den Gezondheidsdienst geeft een totaal aan van f22.550,25 (voordeelig saldo f62,47).

De rekening van den Coöp. Aankoop sluit met een voordelig saldo van f906.30 op f199.572,83.

Nieuwsblad van het Noorden 1924-11-04

Lezing J. J. huisman over de melkkwestie.

Gistermiddag trad voor de vereniging van Huisvrouwen in het café De Pool als spreker op de heer J. J. Huisman, **oud-Rijkszuivelconsulent** in onze provincie. De dames waren niet in grote getale opgekomen, waaruit men zou kunnen concluderen, dat de Groningse huisvrouwen geen overmatige belangstelling koesteren voor het actuele melkprijsvraagstuk.

De heer Huisman begon met een uiteenzetting van de voedingswaarde van melk en wees er hierbij tevens op hoe voorzichtig men moet zijn met het gebruik ervan, gezien de talrijke soorten bacteriën, voor wie melk evenals voor den mens een geliefd voedsel is.

Groningen betreft zijn melk uit de om de gemeente liggende weilanden. Dikwijls wonen de melkboeren of -slijters in de stad en zelfs komt het nog meermalen voor, dat 's winters de koeien in de stad op stal staan, wat zeer afkeurenswaard is, waar deze stallen te klein zijn en men zich op allerlei manieren moet behelpen, wat de hygiënische behandeling der melk niet ten goede komt.

Toen er nog geen zuivelfabrieken waren wisten de veehouders zich wel te redden bij de melk-distributie aan hun vaste klanten, aan wie zij 's winters minder en 's zomers meer verdienden, zonder hun prijzen al te vaak te veranderen.

Nu zijn de fabrieken er en volgens spreker moet de melkboer, die melk levert aan de stadsinwoners, ¾ cent meer hebben, dan hij van de fabriek krijgt (daar hij geen ondermelk terugkrijgt) en bovendien nog 2 cent voor de melkslijter.

Door melkinrichtingen heeft men getracht een hygiënisch beter product te krijgen. De fabriek moet dan 4½ cent boven de fabrieksprijs voor zijn consumptiemelk hebben, zal ze kunnen bestaan (modelboerderijen moeten door hun nog grotere voorzorgsmaatregelen nog hogere prijs bedingen).

Door de melkfabrieken, die talrijk werden, kwamen de vrije melkboeren in het gedrang. Bij zomerdag hadden zij te veel melk en werkten tegen de fabrieken in, maar 's winters hadden ze te weinig en dan moest de fabriek bijspringen.

De prijzen, die de fabrieken betalen, worden 's zomers gedrukt en 's winters geflatteerd. Het eerste geschiedt, opdat de exploitatiekosten tijdig van de grote zomervoorraden worden gedekt. Zo is 't verschil tussen zomerfabrieksprijs en straatprijs grooter, dan dit 's winters 't geval is, wat spr. nader aantoonde aan de hand van statistieken over de laatste jaren. In dit jaar is het

verschil tussen beide prijzen het gehele jaar door gering geweest. De grote melkinrichtingen hebben het niet kunnen bolwerken. Er zijn alleen kleinere overgebleven.

Er is nu reeds een 1000 á, 2000 liter te kort, die uit Brittil komt. Spr. acht het dan ook geen goeden tijd om een actie te beginnen, terwijl er nu reeds een tekort is. Hij heeft de laatste tijd op verzoek van de burgemeester proeven genomen. Hij kreeg daartoe monsters van verschillende kennissen en de proeven toonden algemeen een goed gemiddelde aan. Er wordt goede melk geleverd, wat een gevolg is van de grote grashoeveelheid, waardoor zelfs pulp te duur is.

Komen de koeien straks op stal dan wordt het minder. De voeding, die de koemelkers geven, is gericht op melkhoeveelheid, waarnaar zij betaald worden, en niet op kwaliteit. Ze zorgen boven de keuringseisen te blijven. Spr. wil zich in de melkoorlog niet mengen, wanneer hem niet om hulp wordt gevraagd.

Er is echter een oplossing. Men late de koemelkers in hun bedrijf en zeg tegen hun:

- 1) wil jullie een eenvoudig bedrijf, dan verkoop de melk een cent goedkoper;
- 2) wil jullie een bedrijf onder controle (dus geen hoeveelhedsproductie) verkoop dan tegen fabrieksprijzen.

De fabrieken kunnen alleen consumptiemelk leveren tegen prijzen, die schommelen met de fabrieksprijs, of wel over een jaar genivelleerd, worden, indien ze op een vast afzetgebied kunnen rekenen en men niet alleen 's winters uit nood van hen betreft, maar dit ook de gehele zomer door doet. In het tegenovergestelde geval is het houden van een melkinrichting door de fabrieken niet goed mogelijk.

Op de rede volgde een geanimeerde discussie, waarbij de heer Huisman zijn ideeën nader formuleerde en uitspon. De fabrieksprijzen, aldus spr., zullen steeds als basis moeten gelden en de straatprijs moet noodwendig 3 of 4 cent hoger zijn. Kan men aan de prijzen weinig veranderen, zo kan men voor zijn geld een deugdelijk product eisen, dat van de beste kwaliteit is. De melkkopers moeten inzien, dat het hier ook om hun eigen belang gaat.

De stoot tot een goede melkdistribueren moet van de burgerij uitgaan. Wanneer deze aan fabrieken en andere verkopers een nagenoeg constante afname, het gehele jaar door, verzekeren in een bepaalde wijk, zodat de melk vrijwel huis aan huis kan bezorgd worden, dan is er kans, dat tegen een nagenoeg vasten prijs met weinig of geen schommeling geleverd kan worden.

Als middel om te komen tot garantie, dat de verkochte melk van goede kwaliteit is, deed spr. nog aan de band, het benoemen van één controleur voor de gehele stad. Deze zal per dag wel een dertig monsters kunnen onderzoeken, wat meer dan voldoende is. Als bij de boter-controlestations zouden de melkverkopers de controleur moeten bekostigen (bij algemene deelname becijferde de heer H. die kosten op 5 cent per 100 L.) en alleen ter goeden naam en faam bekende melkverkopers zouden kunnen worden toegelaten, zodat de zekerheid van goede waar vast staat.

De presidente bracht hierna de heer Huisman enige woorden van hartelijke dank voor zijn uiteenzettingen, wat de aanwezige dames met een krachtig applaus onderstreepten.

1925

Nieuwsblad van het Noorden 1925-09-18

INGEZONDEN

De Groningsche melkhandel en de straatprijzen

Mijnheer de Redacteur

Mag ik u beleefd enige ruimte verzoeken in uw blad voor het maken van enkele kanttekeningen op hetgeen een bestuurslid van de *Groningsche Melkhandel* volgens uw blad van 16 dezer weet mede te delen over de vaststelling van de straatmelkprijs. Bij voorbaat mijn dank.

Daarbij moet blijkbaar vooral bij de Groningse melkverbruikers de indruk worden gevestigd, dat die wordt vastgesteld in billijke evenredigheid met vetgehalte en zuivelwaarde. Deze zouden een juiste maatstaf kunnen vormen. Uit het o.s. moge u blijken, in hoever hier van "billijkheid" kan worden gesproken.

Volgens m.g. bestuurslid wordt als gemiddeld vetgehalte van de consumptiemelk in Groningen aangenomen het gemiddeld vetgehalte van de fabrieken te Grijpskerk en te Brittil en dat van de Provincialen Keuringsdienst. Naarmate men dit vermeend gemiddeld vetgehalte hoger zal kunnen calculeren zal men ook de straatmelkprijs hoger kunnen nemen. Immers de Groningse melkhandel heeft haar organisatie al zo prachtig voor elkaar, dat zij het melkgebruikend publiek van Groningen al zuiver naar het vetgehalte laat betalen. Tot voor kort was er in ons land geen der grote steden, waar de melkvoorziening zo "bijzonder" geregeld was, als in Groningen.

Thans is dit volgens m.g. bestuurslid reeds zo perfect in orde dat wel liefst elke maand door het bestuur van de *Groningsche Melkhandel* wordt gewikt en gewogen, wat toch wel volgens de regelen der billijkheid de straatmelkprijs moet zijn in verband met de samenstelling der melk en zuivelwaarde. Prachtig. M. de Redacteur, geheel nieuw. Nooit elders vertoond! Een welverdiend compliment aan genoemd bestuur.

Maar wat moeten nu die gemiddelde vetgehaltenes van de fabrieken te Grijpskerk en Brittil er bij om te komen tot een aangenomen vetgehalte van de in Groningen verkochte consumptiemelk? Waarom niet alleen genomen de gemiddelde vetgehaltenes van de Provinciale Keuringsdienst, die monsters neemt van de betreffende melk? Deze cijfers zouden enigszins bruikbaar zijn. Maar hoe kunnen nu de gemiddelde vetgehaltenes van de straks genoemde fabrieken dienen om een beeld te scheppen omtrent de samenstelling van de Groningse consumptiemelk? De fabriek te Grijpskerk ontvangt haar melk van leveranciers, die voor de volle 100 pct. geen consumptiemelk in Groningen leveren of kunnen leveren, die van de fabriek te Brittil voor bijna 100 pct.

Bovendien leveren aan beide fabrieken heel veel boeren hun melk, die al jaren aan vetcontrole van hun koeien individueel hebben gedaan en door oordeelkundig fokken het gemiddeld vetgehalte van hun veebeslagen hebben verhoogd. Dit wordt vooral bevorderd door de prikkel van het geld; beide fabrieken betalen hun melk z.g. zuiver naar vetgehalte. Naarmate een leverancier melk levert met een hoger aantal procenten vet, krijgt hij per K.G. meer uitbetaald. De gemiddelde vetgehaltenes van de melk dezer fabrieken zullen dus aardig hoger liggen dan die van de in Groningen verkochte consumptiemelk. Van de leveranciers dezer melk doet vrijwel niemand aan veefokken of vetcontrole.

M. de Redacteur, het is u thans duidelijk waarom de vetgehaltenes dezer fabrieken mee moeten worden opgenomen in de calculatie om te geraken tot het gemiddeld vetgehalte van de Groningse consumptiemelk. Zeker niet om te komen tot een zo zuiver mogelijk algemeen vetgehalte hiervan.

M. de Redacteur, ik zoude hiermee gevoeglijk kunnen eindigen omdat met het bovenstaande reeds duidelijk wordt aangetoond in hoeverre het bestuur van de Groningse melkhandel een juiste basis neemt voor haar verdere calculaties. Het is echter niet onaardig, hun verdere berekeningen ook eens na te gaan in verband met de huidige fabrieks- en straatmelkprijs.

Ben ik goed ingelicht, dan heeft de fabriek te Brittil over de maand Augustus 3,60 ct. Per 1 pct. vet betaald. Een gemiddeld vetgehalte van de consumptiemelk van 3,10 ct. zal niet te laag zijn genomen. De fabrieksprijs wordt dus met genoemd vetgehalte 3,60 maal 3,10 = 11,16 ct.

Uit de door „een bestuurslid” aangegeven cijfers valt af te leiden, dat de slijters gemiddeld 2 ct. provisie genieten, wordt dus 13,16 cent. De straatmelkprijs is momenteel 16 cent. De consumptie-melkboeren ontvangen dus thans bijna 3 cent per L. meer dan fabrieksboeren. Zeer billijk M. de Redacteur! Dat is voor al de zorgen, die zij aan hun melk boven de fabrieksboeren moeten besteden! Alsof de fabrieken maar allerlei melk kunnen gebruiken.

Die extra zorgen blijken trouwens ook wel uit de duurzaamheid van de Groningse consumptiemelk. Laat ze maar eens een poosje staan zonder koken. Onze huismoeders kunnen hierover meepraten.

Bij b.s. berekening is dus aangenomen, dat de consumptiemelkboer zijn melk door middel van een tussenpersoon, een slijter op straat brengt. Het zal u bekend zijn, dat ook onderscheiden boeren zelf hun melk op straat venten. Zij strijken dus ook op de slijtersprovisie van 2 cent en ontvangen dus maar eventjes 4,84 cent dat is dus bijna 3 cent boven de fabrieksboeren. Er zijn mij boeren bekend, die per dag meer dan 500 L. uitventen. Dat wordt dus een extra verdienste van f 24,20 per dag en per jaar bijna f 9000. Alles vanwege de billijkheid M. de Redacteur.

X

Nieuwsblad van het Noorden 17-07-1926

INGEZONDEN.

Veel te hoge melkprizen.

Mijnheer de Redacteur,

Wanneer zal de tijd eens aanbreken, dat Groningen een behoorlijke melkvoorziening krijgt, waarbij aan het melkgebruikend publiek de melk tegen billijke prijzen wordt geleverd. Want de tegenwoordige prijs van 12 cent per liter is momenteel enkele centen te hoog.

Weet u wat de fabrieken voor de thans bij de straat geleverde melk zouden kunnen betalen? Ongeveer 6 cent per L. De straatprijs van thans is dus minstens 3 cent per L. te hoog!

Groningen heeft verschillende arbeiders-coöperaties en -organisaties. Is daar nu niet één bij, die deze zaak eens aanpakt? En dan daarmede haar leden veel goedkoopere (en misschien ook betere) melk levert, dan ze thans kunnen betrekken?

U, M. de R., dankend voor de verleende plaatsruimte,
Groningen, 15 Juli 1926. X.

1926

ZUIVELJAARBOEK 1926 – HOOFDSTUK. IV.

DE NEDERLANDSCHE ZUIVELINDUSTRIE, PROVINCIE GRONINGEN.

AFKORTINGEN:

Coöp.	Coöperatieve.	K.C.F.	Kaascontrôle-station Friesland.
N.V.	Naamlooze Vennootschap	B.C.G.	Botercontrôlestation Groningen.
b.	boter.	N.C.Z.	Nat. Coöp. Zuivelverkoopcentrale,
k.	kaas.	B.Z.G.	Bond v. Zuivelfabrieken in Groningen.
mp.	melkpoeder.	V.Z.II.	Ver. v. Zuivelindustrie en Melkhygiëne.
cons.m.	consumptie melk.	S.M.B.	Stat. v. Maalderij en Bakkerij.

PLAATSEN

Bedum	„Coöp. fabr. v. Melkproducten”, - P. OKKINGA, b. k. mp. gec.m. en cons.m., K.C.F., B.C.G., N.C.Z., B.Z.G.
Blijham , gem. Wedde	„Blijhamster Zuivelfabriek”, - B. J. VAN EISDEN, b. en cons.m.
Brittil , gem. Zuidhorn	„N. V. Lyempf”, - S. VAN DER WAL, b. k. en gec.m., K.C.F., B.C.G., V.Z.M.
Den Ham , gem. Bellingwolde,	Zuivelfabriek „Den Ham”, Coöp., - SLUURMAN, b., <u>handkracht</u> , B.C.G.
Den Hoorn , gem. Leens,	<u>Melkontvangstation</u> v/d Coöp. Fabr. v. Melkproducten te Bedum.
De Wilp , gem. Marum,	„De Goede Hulp”, Coöp., - J. VAN DER VEEN, b. k. en mp., K.C.F., B.C.G., N.C.Z., B.Z.G.
Doezum , gem. Grootegast,	N. V. Lyempf, - J. DUURSEMA, b. en k., K.C.F., B.C.G., V.Z.M.
Ezinge	„Ezinge”, Coöp., - H. TEN HAVE, b. en k., K.C.F., B.C.G., B.Z.G.
Farmsum , gem. Delfzijl,	„De Eems”, Coöp., - E. O. TOXOPEUS, b. en k., B.C.G.
Glimmen , gem. Haren,	Stoomf. „De Toekomst”, Coöp., A. KOOPS, b., B.C.G., B.Z.G.
Groningen ,	Coöp. Melkproductenfabriek „de Ommelandenö”, - F. DE BOER, b. k. gec.m. en cons.m., K.C.F., B.C.G., B.Z.G.
Groningen , van Julsinghastr.,	„Nijverheid”, - STEENHUIS en BIJSTERVELD, b. k. en cons.m., B.C.G., V.Z.M.
Grijpskerk	N.V. Stoomzuivelfabr. Grijpskerk, - J. D. BOERSEMA, b. en k., K.C.F., B.C.G., N.C.Z., B.Z.G.
Harkstede , gem. Slochteren,	„Eensgezindheid”, Coöp., - Kl. HOMAN, b., B.C.G., B.Z.G.
Hellum , gem. Slochteren,	„Woldjer Stoomzuivelfabriek”, Coöp., - Th. G. DE BOER, b., B.C.G., N.C.Z., B.Z.G.
Holwierde , gem. Bierum,	„De Toekomst”, Coöp., - R. TJALMA, b. en k., K.C.F., B.C.G. B.Z.G.,
Hoogkerk	Zuivelfabriek „Hoogkerk”, - H. J. WOUTHUIS, b. en cons.m., B.C.G.
Kielwindeweer , gem. Hoogezand,	„Concordia”, Coöp., b.
Laude , gem. Vlagtwedde,	„Sellingen en Omstreken”, Coöp., - G. ENGELAGE, b., B.C.G., B.Z.G.
Loppersum	<u>Melkontvangstation</u> v/d Coöp. Fabr. v. Melkprod. te Bedum.
Marum	„Zuidelijk Westerkwartier”, Coöp., - J. TIMMERMAN, b. k. en mp., K.C.F., B.C.G., B.Z.G., S.M.B.
Meeden	Stoomz. en Meikinrichting, - K. WIGBOLDUS, b. en cons.m.

Noordlaren , gem. Haren,	<i>Stoomz. „Noordlaren”</i> , Coöp., - F. L. BOERSMA, b., B.C.G., B.Z.G.
Noordwijk , gem. Marum,	<i>„De Goede Verwachting”</i> , Coöp., - M. VAN DER KAMP, b. en k., K.C.F., B.C.G.
Onnen , gem. Haren,	<i>„De Hoop”</i> , - H. HARSEMA, b. k. en nip., B.C.G.
Opwierde , gem. Appingedam,	<i>„Appingedammer Zuivelfabriek”</i> , Coöp., - L. D. LULA, b. en k., K.C.F., B.C.G. Sappemeer, Stoomz, en Melkinrichting, b. en cons.m.
Slochteren	<i>„Slochteren-Kolham”</i> Coöp., - J. VAN WIJK, b., B.C.G.
Tolbert , gem. Marum,	<i>„N.V. Lyempff”</i> , - W. WERUMEUS-BUNING, b. en k., K.C.F., B.C.G., V.Z.M.
Uithuizen	<u>Melkontvangstation</u> v/d Coöp. fabriek van Melkproducten te Bedum.
Veendam , Beneden Westerdiep,	<i>„Veendammer Melkinrichting”</i> , - GEBRS. ALDERS, b. en cons.m., B.C.G., V.Z.M.
Winschoten	<i>„Oldambtster Zuivelfabriek en Melkinrichting”</i> , Coöp., - S. KORNELIS, b. k. mp. en cons.m., K.C.F., B.C.G., B.Z.G.
Winsum	<i>„N.V. Lyempff”</i> , - A. RUITER, b. k. en cons.m., K.C.F., B.C.G., V.Z.M.
Woltersum , gem. Ten Boer	<i>„Woltersum”</i> , Coöp., - J. BEUKEMA, b. en mp., B.C.G.
Zuidbroek ,	<i>„Noord- en Zuidbroekster Stoomzuivelfabriek”</i> , Coöp., - S. BERGSMA, b. en cons.m., B.C.G., N.C.Z., B.Z.G.

LANDBOUW EN VEETEELT. VER v OUD-LEERLINGEN
DER LANDBOUWCURSUSSEN TE APPINGEDAM.

„Het veehoudersbedrijf en de coöperatieve bedrijfsvorm”

APPINGEDAM, 10 Oct; De vergadering van de Vereen, van oud-Leerlingen van Landbouwcursussen te Appingedam werd gehouden ten huize van de heer R. Perdok. De voorzitter, de heer J. Steenhof heette in zijn openingswoord allen welkom en wel in het bijzonder de heer K. Homan, directeur van de zuivelfabriek te Appingedam.

[....]

Daarna trad als spreker op de heer K. Homan met het onderwerp: „Het veehoudersbedrijf en de coöperatieve' bedrijfsvorm”.

In zijn inleiding schetste spr. hoe treurig het er uitzag met het zuivelbedrijf tussen de jaren 1870 – 1880; men kende geen afzetgebieden van onze zuivelproducten een juist systeem van de- boter- en kaasbereiding was nog niet bekend, maar bovenal was er geen controle op het product. Uit deze malaise toestand ontstond een grotere energie onder de veehouders en nadat een studiereis naar Denemarken was gedaan, onderging ook de zuivelbereiding hier een grote verandering.

Het veehoudersbedrijf kan men in drie groepen verdelen: het primitieve bedrijf, waarin alleen gedaan wordt aan vetweiderij, het extensieve bedrijf, waarin alleen het oog gericht wordt op den verkoop van vee en zuivelproducten; het intensieve bedrijf, waarin zoveel mogelijk door fokken, door controle, door aaneensluiting voor de gemeenschappelijke verwerking van de vrucht, dus door coöperatie, uit het bedrijf gehaald kan worden.

De studiereis naar Denemarken heeft een goeden invloed op de bereiding van de boter uitgeoefend, het product werd beter, maar helaas door vermenging met margarine verloren wij Engeland als afzetgebied.

Vanaf 1886 werd de melk meer en meer verwerkt in de zuivelfabrieken, het Rijkscontrolemerk werd ingevoerd en daardoor kwamen de veehouders vrijer te staan tegenover de handel; het bedrijf werd economischer.

Met voorbeelden, vooral uit Canada, waar het bedrijfsleven voor de boer treurig is toonde spr. aan, dat het bedrijf onzeker is zolang men van de speculanten afhangt. Juist door de coöperatie komt er meer en meer bedrijfszekerheid en wordt de ontwikkeling, vooral van het jongere geslacht in de hand gewerkt en daarom moeten de jongeren meeleven in de zuivel-coöperatie. Het coöperatie-leven vraagt veel, men moet er voor gevoelen, het eist volharding tegenover het speculatieve leven, dat steeds tracht af te breken en waardoor menig veehouder terughouden wordt van de coöperatie. De speculatie vraagt niet zozeer naar het product, en het is juist het product dat zo goed en zuiver mogelijk moet zijn, om het op de wereldmarkt te kunnen verkopen tegen de hoogst mogelijke prijzen, wat de coöperatie, dus ook de leden, ten goede komt.

Nu wordt er wel beweerd, dat de hogere zuivelprijzen weer ten gevolge hebben hogere landhuren; dit is helaas wel eens het geval, maar door een gemeenschappelijke samenwerking, dus al weer langs de coöperatieven weg, moeten ook het pachtvraagstuk en het grondvraagstuk opgelost worden; niet van boven af, maar door gemeenschappelijk overleg. Het pachtvraagstuk is een zeer urgent vraagstuk, en de oplossing daarvan, waaraan nog lange tijd gewerkt zal moeten worden, zal een succes zijn voor het veehoudersbedrijf en voor de zuivelbereiding.

Op deze met gloed uitgesproken rede volgde applaus. Verschillende vragen over het pachtvraagstuk, over de speculatieve zuivelbereiding, over de vergelijking van de Nederlandse en Deense boter werden door spr. op voldoende wijze beantwoord, waarna de voorzitter hem een woord van dank bracht voor de leerzame rede.

[....]

Nieuwsblad vh Noorden 1929-01-28

Officiële opening Zuivelbeurs van Drenthe en Overijssel. REDE VAN BURGEMEESTER KNOPPERS.

MEPPEL, 28 Jan. Hedenmiddag had alhier de officieele opening plaats van de Gemeentelijke Zuivelbeurs door den burgemeester, den heer J. KNOPPERS, die daarbij de volgende rede uitsprak:

„Heeren genoodigden groothandelaren in zuivelproducten, producenten, leden van den gemeenteraad, leden der Commissie voor handel en industrie en niet het minst ook de afgevaardigden van de pers, namens het gemeentebestuur is het mij een voorrecht u op dezen openingsdag van de Zuivelbeurs hartelijk welkom te heeten.

Wij leven in een tijd, waarin niet alleen personen en zaken zich in het bijzonder hebben te oriënteren tot het zoeken van nieuwe wegen om hun bestaan te verzekeren en uit te breiden, doch waarin ook de gemeentebesturen tot onafwijsbare plicht hebben, om — tot voordeel der gemeenschap — de omstandigheden te realiseren, die in den loop der jaren zijn geworden en gegroeid.

Het is van de Commissie voor Handel en Industrie, die onlangs in deze gemeente is gevormd, uit een samengaan van de georganiseerde groepen op dit gebied, een gelukkige gedachte geweest om onder de leiding van het Gemeentebestuur al dadelijk ter hand te nemen de stichting van een Zuivelbeurs voor Drenthe en Overijssel. Gedachtig aan het spreekwoord: „Grijpt wat rijpt" en overtuigd van de uitnemende ligging der gemeente, die heel wat mogelijkheden in zich bergt, werd een band gelegd tusschen handelaren en producenten, wier samenwerking in het centrum eener bloeiende zuivelindustrie in hooge mate bevorderlijk zal blijken voor aller

belangen. „Grijpt wat rijpt". Er is hier langzaam maar zeker heel wat gerijpt; er is in enkele tientallen jaren een zuivelindustrie tot wasdom gekomen, die, naast het streven tot veredeling van melkvee en de fokdieren, de bijzondere aandacht van ons vaderland heeft gevestigd op deze landstreken. Wij herinneren er aan, dat hier nog geen 40 jaren geleden de plattelandsbevolking voor haar zuivelproducten niet anders kende, dan den ruilhandel, een ontwikkelingsvorm van den handel, die alleen nog hoogtij viert in de binnenlanden van donker Afrika. Een zuivelfabriek was in geheel Drenthe onbekend tot In 1888, toen op initiatief van de heeren W. Arends, Jan Blom en Mr. Karel Baron de Vos van Steenwijk, te Rogat bij Meppel, onder veel tegenstand en bekrompen bestrijding de eerste boterfabriek werd opgericht. Havelte en Nijeveen volgden, terwijl thans bijna iedere gemeente van eenige beteekenis in Drenthe en Overijssel haar eigen fabriek en Dorpsvereniging heeft. Laat ons een klein stukje geschiedenis van de fabriek te Rogat naar voren brengen, omdat haar wording zoo volkomen typeert den groei en den uitbouw der zuivelindustrie, van boterfabriek tot producent van alles wat uit de melk als product aan de markt kan worden gebracht, en de gevolgen van de welvaart van het platteland.

Reeds 27 jaren geleden werd door die Vereeniging Ingevoerd de betaling der melk naar het vetgehalte en thans is deze betalings-methode algemeen ingevoerd en geniet de volle waardering. Het gaat hier niet simpel om een andere wijze van betaling, doch om verstrekkende gevolgen voor de veeteelt, de tijd, dat bij de melkleverantie de waterpomp een groote rol speelde, was hiermede afgeloopen; de veehouders leerden er door, dat het van de grootste beteekenis is om standaard-melkvee te bezitten. Dit had tot gevolg de individueele controle toegepast op ieder dier; de fabriek strijdt voor haar eigen "belang, verleende daardoor belangrijke diensten aan de gemeenschap. Die individueele controle deed de behoefte gevoelen aan standaard-fokvee. Men sloeg de handen ineen en de gemeenten de Wijk en Ruinerwold staan vooraan op dit gebied, zoodat meerdere malen van daadwerkelijke Koninklijke en Ministerieele belangstelling melding kon gemaakt worden. Ook de melkhygiëne werd niet vergeten en, naar men mij mededeelde, voerde de eerste zuivelfabriek in Drenthe ook het eerst het melkonderzoek op vuilgehalte in. Dat gaf aanvankelijk wat strubbeling, maar voor onwilligen spreekt onze degelijke Provinciale Keuringsdienst een hartig woordje mede. Reeds in Mei 1925 schafte de Rogatster fabriek de verplichte terugname van de ondermelk af, want men stelde ter wille der kaasmakerij juist prijs op behoud der ondermelk. Het dwangstelsel der verplichte terugname heeft nu plaats gemaakt voor het stelsel van den vrijwillige verkoop aan de fabriek van de ondermelk, terwijl om de twee weken verandering is toegelaten. De kaasproductie is hierdoor gefundeerd en de plattelandsbevolking vaart er in financiëelen zin zeer wel bij: men krijgt thans betaald het vetgehalte en tevens de uit de ondermelk bereide kaasstof. Naast boter en kaas fabriceren zij ook weer gecondenseerde melk en melkpoedersoorten; de fabrieken van enige betekenis in de omgeving van Meppel, in Drenthe en Overijssel, maken alle kaas en melkpoeder. Ik mag u niet verzwijgen, dat de toenemende kaasproductie aanleiding heeft gegeven tot enige ongerustheid in deze gemeente die vond hierin haar oorsprong, dat de ondermelk gebezigd werd voor de biggenfokkerij en Meppel naar haar marktaanvoeren de tweede marktplaats ons land is voor den biggenhandel. Voor enkele jaren geleden was er sprake van de vestiging eener chemische fabriek, die uit de caseïne allerhande artikelen zou bereiden. Toen werd in deskundige kringen reeds gevreesd voor achteruitgang in bedoelde fokkerij. Ten onrechte echter meent de boerenstand, dat de wei, die van de kaasbereiding achterblijft, een sifp en waardeloos product is en afstand doen van ondermelk zou beteekenen het einde der varkenshouderij. In de wei is overgebleven al de licht verteerbare en voedzame melksuiker benevens de waardevolle anorganische zouten. Uit vosterproeven, door landbouworganisaties in Noord-Brabant genomen, is gebleken, dat de dieren even goed en snel groeien van de wei, waaraan wat vischmeel is toegevoegd. Hier, in de omgeving van 't Rogat, trijft er landbouwers, die evenveel varkens houden als vóór het verkoopen van de ondermelk aan de fabriek.

Financieel wederom een voordeel, want men krijgt nu meer geld voor de melk dan voorheen, terwijl de voedingstoeslag op de wei veel minder kost.

Hiermee heb ik u geschetst den groei en den uitbouw van het zuivelbedrijf; van gezaghebbende zijde heeft men mij verzekerd, dat hier de zuivelindustrie op een hoog peil staat. Meppel is het centrum van een bloeiende zuivelindustrie en die beteekenisvolle plaats krijgt nog groter waarde dóór de van Rijkswegen ondernomen groote landontginningen en de nuttige verkaveling die zich van Almelo af als een gordel uitstrekt tot aan Vollenhove, terwijl deze gemeente in het middelpunt ligt van deze belangrijke onderneming. Reeds nu werd bij de besprekingen door een der groothandelaren in zuivelproducten opgemerkt, dat de jaarlijks toenemende productie wijst op een intensieve; industriële; de groote landbouwwerken — lfen naast — den opkomenden tuinbouw zeker binnen enkele jaren van grote invloed zijn op het nog krachtiger worden van de zuivelindustrie in deze streken.

De stichting van een zuivelbeurs in deze gemeente is dus alleszins te verklaren; de handel en de producenten hebben de handen ineen geslagen. De belangen van den handel brengen mede, dat de producenten rustig enkele uren per week de vertegenwoordigers der groote handelshuizen kunnen spreken, beter dan het haastig afdoen van zaken op een overvolle beurs elders. Men mag hier dus spreken van een gezonde en begrijpelijke decentralisatie. De gemeente biedt al de voordelen van haar gunstige ligging met betrekking tot het verkeer en het vervoer der producten, terwijl de transportarbeid in deze bedrijvige handelsplaats goed is geoutilleerd. Het nuttige werk der Commissie voor Handel en Industrie heeft weerklank gevonden bij den gemeenteraad, die gaarne mede helpt de instandhouding van de beurs te bevorderen. Voor de zoo welwillend verstrekte voorlichting en medewerking van de zijde der groothandelaren en producenten brengen wij een woord van warmen dank. Hierdoor werd het mogelijk om reeds over te gaan tot de instelling van een Beurs-commissie, bestaande uit de heeren G. Grondsma te Leeuwarden (voorz.), G. Posthumus aldaar (vice-voorz.), 3. Kl-jzing te Dwingeloo (secretaris), W. Jullens te Vollenhove (2de secr.), en J. Osinga te Rogat (penningm.), terwijl het Dag. Bestuur dezer gemeente wethouder Mr. W. Doornbos heeft aangewezen als Gedelegeerde. Bij mijn dank mag ik één persoon niet vergeten en wel den heer E. Derks Hzn., Voorz. van de Meppeler Handelsvereniging, die als lid der Commissie voor Handel en Industrie een stil, doch groot aandeel heeft gehad in het welslagen der ondernomen poging. De beurs zal groeien en bloeien, als handel en productie haar maken tot een trefpunt van beider belangen. Namens de gemeente Meppel zeg ik krachtige medewerking toe en in vol vertrouwen op dezen energieke tak der industrie verklaar ik de gemeentelijke Zuivelbeurs voor gepend.

**LANDBOUW EN VEETEELT.
KRACHTIGE PROPAGANDA VOOR ZUIVEL-COÖPERATIE.**

COMMISSIE WERKT IN GRONINGEN.

Pleidooi van ir. Pasma.

VERWIJZING NAAR DE CRISIS IN ZWITSERLAND.

(Van onzen correspondent.)

GRONINGEN. 30 Nov. — Een krachtige propaganda voor coöperatie in liet zuivelbedrijf wordt o; > het oogenblik in de provincie Groningen gevoerd onder de melkproducenten. De Groninger Maatschappij van Landbouw, de Veenkoloniale Boerenbond, de Bond van Zuivelfabrieken en de afdelingen van A.8.T.8, en Chr. Boeren- en Tuindersbond hebben een commissie in het leven geroepen, die te dien einde een aantal vergaderingen heeft uitgeschreven, waarvan de eerste thans is gehouden en waar men er op wijst, dat bij verdere voortschrijding van de concentratie bij de particuliere zuivelindustrie, waarbij welhaast onbepaalde macht in enkele handen wordt gelegd, volledige overheersing van den boerenstand door de concerns het gevolg zal worden met de gevolgen van dien voor de boeren. Het fundament van de zuive' coöperaties zal zoo sterk' mogelijk moeten worden gemaakt, als de strijd hie.-teen met succes za' kunnen worden gevoerd." Op de eerste vergadering spraken de heeren H. D. Louwes en ir. W. Pasma. die beide ook op de volgende bijeenkomsten zullen spreken, die in verschillende deelen van het Oosten der provincie worden gehouden. Ir. W. Pasma, secretaris van den Bond van Zuivelfabrieken in de provincie Groningen, besprak, nadat de heer H. D. Louwes, voorzitter van de Groninger Maatschappij van Landbouw, het bestaansrecht van de coöperatieve gedachte en hare toepassingen in het praktische leven in den meest algemeenen zin had aangetoond, over de melkveehouderij en speciaal de verwerking van melk op coöperatieve wijze. De ontwikkelingsgeschiedenis daarvan gedurende een halve eeuw, zoo zeide hij, leert ons, dat de coöperatie van haar oorsprong af in de eerste plaats bestemd is geweest voor den kleinen man. Voor de ontwikkeling der zuivelindustrie heeft de grondslag der coöperatieve verwerking een bijzonder gunstigen invloed gehad. Vooral in de zandstreken, dus in het Oosten en het Zuiden van ons land valt dit te constateeren. In een dertig, veertig jaar tijds heeft zich in genoemde streken een krachtige coöperatieve (zuivelindustrie ontwikkeld, en hebben deze streken zich van een laag peil tot belangrijke economische gebieden ontwikkeld, waardoor in ons zoo dicht bewoond land bestaansmogelijkheden zijn geschapen voor duizenden en duizenden gezinnen.

Spreker wees er vervolgens op, evenals ook de heer Louwes had gedaan, dat de coöpera' tieve bedrijfsvorm ingang heeft kunnen vinden in lijden van groote economische moeilijkheden. Hij herinnerde er aan, hoe het in Friesland is gegaan, waar een tijdlang de Friesche boter geheel door Deensche verdrongen was, waardoor men met de vele groenbedrijven in moeilijke-

den kwam. Door den particulieren handel was dusdanig met de boter geknoeid, dat de goede naam van de Friesche boter geheel verloren was gegaan. De boeren zagen de noodzaak in. zelf de kwaliteit weer op het hooge peil te brengen, waar ze door den particulieren handel was afgehaald. Dit was het hogin van de fabriekmatige en speciaal de coöperatieve industrie geweest. Onder de leiding der z.g. Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken is het zuivelbedrijf steeds verder geperfektionneerd en gespecialiseerd. Na deze coöperaties, vereenigd in den Algemeenen Nederlandsehen Zuivcibond, kwamen de coöperatieve aankoopverenigingen. zuivelbanken. een cooperatief verzekeringsfonds, enz. tot stand. Naast deze coöperatieve beweging heeft zich in het Noorden van ons land een particuliere zuivelindustrie ontwikkeld, eerst in den vorm van kleine particuliere ondernemers, doch ook van den beginne af reeds als groote N.V.'s of maatschappijen. De eerste was de Kon. Ned. Mij. van Kaas- en Roomboterfabrieken, gevestigd te Sneek. Later zijn er gekoenon de Mij. HoilaDtMa te Vlaardingen, de N.V. Lyompf te Leeuwarden, Galak (Nestle) te Rotterdam, en Amico te Schoonhoven. Deze particuliere inöüstrïe bleek al spoedig heel andere belangen te hebben dan de coöperatie, en het gevolg was scherpe belangentegenstelling en strijd. Ook deze particuliere bedrijven vereenigden ziah. in de Ned Vereeniging voor Zuivelindustrie en Melkhygiëne. Spreker herinnerde er aan. dat de particuliere industrie zich bij de bekende tegenste4ling boter—margarine eerst aan den kant van het ..jrgarinekapitaal heeft geplaatst, waarbij het standpunt werd gehuldigd, 'dat de margarineindustrie niet in haar ontwikkeling mocht worden beperkt. Men zag hier n!.. volgens spreker, een weg om de macht der coöperatie te breken, daar' inkrimping der melk- en boterproductie voor de coöperaties meer moeilijkheden zou opleveren dan voor de particuliere industrie, aangezien bij eerstgenoemden het onkostencijfer in verhouding tot de hoeveelheid melk meer zou stijgen dan bij het particuliere grootbedrijf. Later heeft men een ander standpunt, oogenschijn'lijk tegen de margarine, ingenomen uit vrees voor verkeerde reactie bij de melk leveranciers, die men voortoopig nog niet kan missen. Spreker herinnerde er verder aan. hoe Nestle. toen ingezien werd dat men elders de grondstof goedkoper kon krijgen, de fabrieken in Zwitserland sloof. De boeren daar kregen een kort berichtje, zonder bedankje voor de jarenlange leverantie, dat men geen melk meer afnam. Dit veroorzaakte in Zwitserland een crisis in de melkveehouderij. Spreker meende, dat het hier ook zoo zou gaan. als er hier geen bóerenfabrieken waren, die een zekeren melkprijs aangaven, waar beneden de particuliere fabriek niet kan gaan.

Groot risico?

Groot risico?

Er wordt nog we! eens aangevoerd, dat de hoeren in hun coöperaties groot risico loopen.

Spreker kon niet ontkennen, dat in de na-oorlogsche jaren debacles hebben plaats gevonden van enkele coöperatieve fabrieken, doch het is niet alleen bij de coöperatie waar men ..stropen" kan oploopen. Ook de particuliere handel is daartegen niet gevrijwaard. 7 De juiste man op de juiste plaats geldt nog steeds voor iedere welvarende zaak. coöperatie of andere En als men hierop bedacht is. dan zal het op eigen belang bedachte particuliere bedrijf volgens sprekers meening nooit die *voordeden voor den boer kunnen afwerpen als :le coöperatie.

Ten slotte noemde de heer Pasma nog eer. argument, dat door de tegenstanders vaak wordt aangevoerd. Men beweert nl., dat bij technische nieuwigheden en verbeteringen .in 'le zuivelindustrie de particuliere industrie steeds voorop gaat. Inderdaad zijn er voorbee!- , den. dat bij de invoering van nieuwigheden de particuliere industrie voorging, maar wie had de leiding, toen het er om ging maatregelen te nemen in het directe belang van den boer. maatregelen, die hebben geleid tot uitbetaling naar en tot opvoering van het vetgehalte der melk, en w ie gaf den stoot tot de georganiseerde veeziektenhëstrïding: -de georganiseerde coöperatieve zuivel-fabrieken.

Losse leveranciers.

Losse leveranciers.

Door verschillende omstandigheden is er een zekere coöperatie-schuwheid onder de boeren ontstaan, van particuliere zijde aangewakkerd. Dit leidde voor verschillende fabrieken tot verlies van grondstof en dus hogere onkosten [>>er K.G. melk. De verhouding in uitbetaling tot de particuliere bedrijven werd daardoor ongunstiger, en noodgedwongen heeft men bij de meeste fabrieken het zuiver coöperatieve principe moeten laten varen en is men tot het zoogenaamde losse leveranciersstelsel overgegaan. Van dien tijd af zijn de ledenreglatera 'lezer fabrieken praktisch gesloten gebleven, in den loop van 15 jaar is het ledental gedurig achteruitgegaan. Vele fabrieken ontvangen nu 50 en meer procent, soms tot 80, 00 toe van losse leveranciers. Dit is een zeer gevaarlijke situatie, daar deze (.lossen" ieder oogebük de melklevering kunnen stopzetten. Het begrip „onbeperkte aansprakelijkheid" der leden krijgt daardoor we! een zeer bijzondere beteekenis. De/e dwingt tot sterke reserveering. waarin groot gevaar kan schuilen, omdat bij een steeds kleiner wordend ledental het aandeel van efic lid in het kapitaal der coöperatie zoo groot kan worden, dat het verleidelijk zal worden, de zaak niet meer ten bate der boeren, collega's te exploiteeren. doch deze aan een particuliere vennootschap over te doen. Dit gevaar is niet denkbeeldig, zegt spreker. De door de Landbouw- en Zuïvelorganlsaties in het 'even geroepen Propaganlacommissie roept aller medewerking in. opdat een ieder in eigen omgeving de .coöperatieve gedachte zooveel mogelijk verder uitdraag', aldus spreker.

Werkzaamheden om te komen tot één coöperatie worden voortgezet

De Groninger Zuivelbond hield vanmorgen in restaurant Riche te Groningen de jaarvergadering. De bij de bond aangesloten elf fabrieken verwerkten in het afgelopen jaar 141.961.357 kilogram melk, in 1957 was dit 139.770.905 kilogram. Over het algemeen hebben de zuivelmarkten in het voorjaar van 1959 beter stand gehouden dan in 1958. De boterproductie was ongeveer 30 procent lager, zodat er praktisch nog niets in de koelhuizen terecht is gekomen. De export naar Engeland geschiedt zonder toeslagen (vorig jaar f 2.20 per kg.). Het is vooral door de vraag naar boter vanuit Duitsland, alsmede die van kaas (Cheshire) uit Engeland, dat de zuivelsituatie er zoveel gunstiger uitziet dan het vorige jaar.

In de eerste bestuursvergadering in 1959 werden de bestuursfuncties opnieuw verdeeld. De heer E. F. Elema uit Tjuchem werd weer voorzitter en de heer M. Groen uit Ezinge weer vicevoorzitter.

Als belangrijkste feit in 1958 werd gememoreerd de instelling van de commissie van goede diensten, die tot taak heeft na te gaan wat er gedaan kan worden aan de verbetering en versteviging van de Groninger zuivel - coöperatie. De commissie wordt gevormd door de heren mr. W. A. Offerhaus, commissaris der Koningin, prof. dr. H. J. Frietema, Rotterdam, J. A. Geluk, oud-secretaris van de FNZ te Den Haag, G. R. Meier, voorzitter Instituut voor Landbouwcoöperatie in Groningen, te Kloosterburen, G.H.E.M. van Waes te Westdorpe, voorzitter van de FNZ.

Negen van de elf fabrieken bleken met de suggesties mee te willen gaan. Alleen de fabrieken te **Marum** en **De Wilp** meenden zich afzijdig te moeten houden. Op basis van dit resultaat was de commissie van mening, dat zij haar werkzaamheden moest voortzetten om tot een „centrale coöperatie” voor de provincie Groningen te komen. De commissie heeft de negen fabrieken verzocht om tijdens de ontwikkeling geen leveranciers en afnemers van elkaar over te nemen, zodat het gemakkelijker zal worden tot een samenwerking te komen.

Te Laude tekenden 80 procent van de losse leveranciers het ledenregister. Dit percentage hebben de meeste Groninger zuivelcoöperaties bereikt, doch een viertal zit nog op ongeveer 50 procent coöperatief gebonden melk en dit moet, zo werd tijdens de vergadering gezegd, als een onvoldoende basis voor de economische en technische opbouw van het bedrijf worden beschouwd, tenzij een sterke kapitaalspositie kan worden opgebouwd. Het is een stap in de goede richting, dat steeds meer fabrieken overgaan tot ledenkapitaal-vorming of tot het geven van een toeslag op de ledenmelk. Een meerprijs van 25 cent, zo werd er gezegd, heeft meer succes dan vele propaganda-lezingen over de coöperatie.

Het regionaal orgaan voor de melkhygiëne begon in januari 1959 met de werkzaamheden. De begroting bedraagt f 30.750.—. Eveneens werd in januari van dit jaar begonnen met het massa-onderzoek op eiwit.

Dit jaar zullen de proeven met het diepkoelen van melk worden voortgezet.

„Verleden jaar zag het er met onze zuivel verre van hoopvol uit. Wij zaten met grote voorraden boter en kaas. Door verschillende maatregelen nam vooral het binnenlandse gebruik van zuivelprodukten toe. Mede door de goede hooioogst van verleden jaar en het gunstige voorjaar van 1959 kunnen wij nu met meer vertrouwen de toekomst van de zuivel en de veehouderij tegemoet zien. Wij menen met klem te moeten protesteren tegen het SER-advies dat afschaffing van de berekeningsprijs van de consument voorstaat.

Het eiwitonderzoek verloopt naar wens. Een verdere samenwerking tussen de bedrijven blijft noodzakelijk om zodoende een zo hoog mogelijk resultaat te kunnen bereiken.”
Met deze woorden opende hedenmorgen de heer E. F. Elema de vergadering.

Bij de produktenkeuring in 1958 werden de volgende kwaliteitsmedailles uitgereikt aan de zuivelfabriek te De Wilp (voor boter), Glimmen (voor boter), Slochteren (voor kaas). Het betrof hier drie bronzen medailles.

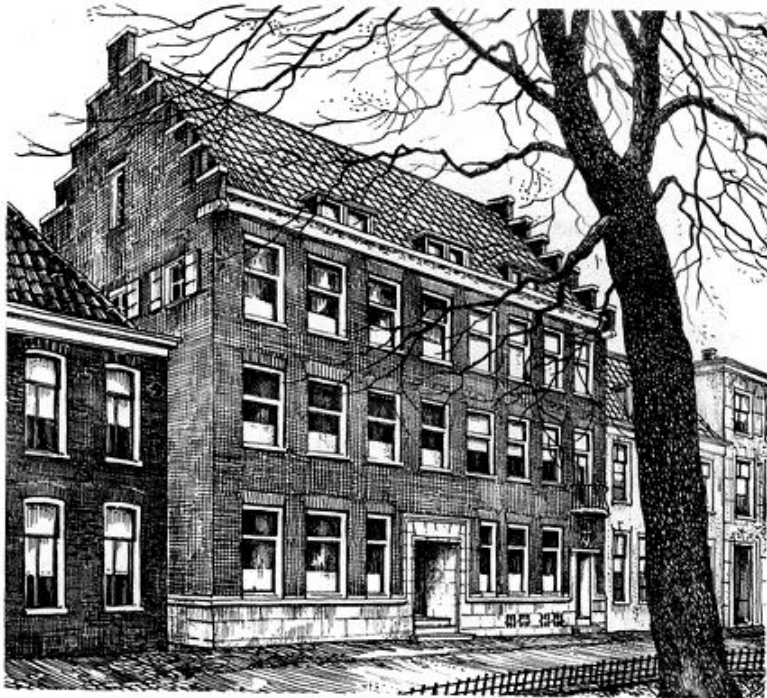
De heer **E. Schelhaas**, econoom van de Koninklijke Nederlandse Zuivelbond hield aan het slot van de vergadering een inleiding over „Zuivelproblemen”.

Bijlage-2

HET GRONINGER LANDBOUWHUIS DE ZETEL DER G. M. L.

Het oude gebouw; afgebroken 1936

Het nieuwe gebouw; gesticht 1937

522

Het Landbouwhuis was een NV.

Wat onderdak bood aan "Botercontrole Groningen" (1920), De Groninger Zuivelbond (1927), De Rijkszuivelconsulent (1920-1924) Groninger Maatschappij van Landbouw (1920) e.a.

Bijlage-3

Botercontrolestation

Met ingang van 1 Juli 1904 werden benoemd: tot directeur de heer J. J. Huisman, tot scheidkundige de heer M. J. van 't Kruys en tot controleur de heer G. Stel.

Zoo ving het B. C. G., dat gevestigd werd in het gebouw van het Rijkslandbouwproefstation, op 1 Juli 1904 voorlopig zijn werkzaamheden aan, om vervolgens op 1 September d.a.v. officieel in werking te treden, tellende dit toen 29 aangeslotenen.

Ter voldoening aan de inmiddels gewijzigde „Rijksvoorschriften betreffende de Botercontrolestations”, werd in 1908 het reglement van het B. C. G. herzien en daarbij ook zijn bestuursinrichting gewijzigd. En wel in dier voege, dat er voortaan zou zijn een „Algemeen Bestuur”, gevormd door het D. B. (Gecommitteerden) der G. M. L. N., aangevuld met twee door de aangeslotenen gekozen leden en een „Dagelijksch Bestuur”, bestaande uit den secretaris der G. M. L. N. (voorzitter), den Directeur van het Rijkslandbouwproefstation te Groningen (lid) en den Zuivelconsulent voor de Provincie Groningen (secretaris).

Dienovereenkomstig werd het D. B. van het B. C. G. voortaan gevormd door de heeren H. D. Ebbens, voorzitter, J. G. Maschhaupt (die in 1907 den heer Dr. B. Sjollema was opgevolgd als Directeur van het Rijkslandbouwproefstation), lid en J. J. Huisman, secretaris.

De Commissie van Toezicht werd nu opgeheven, doch de beide daarin door de aangeslotenen benoemde leden kregen zitting in het Algemeen Bestuur.

Eveneens werd formeel opgeheven de functie van Directeur, doch in feite bleef de Zuivelconsulent, de heer J. J. Huisman, die tevoren Directeur van het B. C. G. was, ook voor het vervolg met de dagelijksche leiding daarvan belast.

Bij komst Groninger Landbouwbond.²⁴

Ingevolge besluit van het Hb. der G. M. L. N. van 19 October 1910 werd het beheer van het B. C. G. voor het vervolg overgedragen aan den inmiddels in werking getreden G. L.

In wezen bracht dit evenwel geen wijziging in de bestuursinrichting daarvan en alleen in het Algemeen Bestuur persoonswisseling.

Het D. B. bleef vooreerst uit dezelfde personen samengesteld, aangezien de heer H. D. Ebbens, die tevoren, als secretaris der G. M. L. N., daarvan amtsshalve voorzitter was, nu als tijdelijk secretaris van den G. L. deze functie bleef vervullen.

Op 21 Juli 1914 overleed evenwel de heer Ebbens, waarna zijn opvolger als waarnemend secretaris van den G. L., de heer G. Minderhoud, amtsshalve als voorzitter van het D. B. van het B. C. G. optrad, om met ingang van 1 October 1915 als zoodanig te worden vervangen door den toen in zijn plaats als waarnemend secretaris van den G. L. opgetreden heer J. D. Koeslag.

Bij de reglementsherziening van het B. C. G., die in 1916 plaats vond, werd bepaald, dat in zijn D. B. zitting zouden hebben de secretaris van den G. L. en twee door het Algemeen Bestuur gekozen leden, terwijl de voorzitter van het D. B. door zijne leden uit hun midden zou worden aangewezen; de Rijkszuivelconsulent voor de Provincie Groningen zou als adviseerend lid optreden.

Dienovereenkomstig werd het D. B. van het B. C. G. met ingang van 1917 gevormd door de heeren S. K. Westerdijk, voorzitter, J. G. Maschhaupt, lid en J. D. Koeslag, secretaris, met den heer J. J. Huisman als adviseerend lid.

24 G. L. heeft bestaan van 1909 - 1918

Met ingang van 1 April 1917 werd de heer Koeslag, wegens zijn aftreding als waarnemend secretaris van den G. L., ook als secretaris van het D. B. van het B. C. G. vervangen door zijn opvolger in eerstgenoemd ambt, den heer J. H. Engelhardt.

Inmiddels was met ingang van 1 Mei 1914 aan den heer M. J. van 't Kruys op zijn verzoek eervol ontslag verleend als scheikundige van het B. C. G., waarna achtereenvolgens als zodanig waren opgetreden de heeren:

D. J. de Jong 1 Mei 1914 – 31 Mei 1915.
J. J. L. Zwikker 1 Juni 1915 – 31 Jan. 1917.
B. Kapma 1 Febr. 1917 – 31 Aug. 1917.
K. R. Labberté sedert 1 Sept. 1917.

Als controleur was onafgebroken werkzaam gebleven
de heer G. Stel, sedert de oprichting als zoodanig in dienst.

In 1917 moest het B. C. G. de localiteiten in het Rijkslandbouwproefstation, waarin het tot dusver huisvesting had gevonden, ontruimen, waarna dit met ingang van 1 Mei van dat jaar elders in de stad en wel in een perceel aan het Zuiderdiep, werd gevestigd.

Groninger Maatschappij v. Landbouw ²⁵

Ingevolge besluit eener gecombineerde vergadering van het D. B. van den G. L. met dat der G. M. L., gehouden 4 Mei 1918, werd het beheer van het B. C. G. voor het vervolg overgedragen aan en overgenomen door de G. M. L. (die op 22 April tevoren hare werkzaamheden was aangevangen), zoodat het B. C. G. voortaan een instelling der G. M. L. zou zijn.

Hoewel het doel van het B. C. G. in wezen nagenoeg gelijk was gebleven, was de omschrijving daarvan in den loop der jaren gewijzigd en luidde deze thans als volgt:

„Het B. C. G. heeft ten doel voor zijne aangeslotenen de gelegenheid te scheppen, zich te plaatsen onder een onder Rijkstoezicht staande contróle, overeenkomstig de bepalingen van de voor de Botercontrolestations geldende Rijksvoorschriften, teneinde aan hunne afnemers zekerheid te kunnen geven voor het ontvangen van onvervalschte Nederlandsche boter, zonder voor de gezondheid schadelijke bederfwerende stoffen, en met een normaal watergehalte.“

Bij zijn overgang naar de G. M. L. bleef de bestuursinrichting van het B. C. G. in beginsel ongewijzigd, zoodat het Algemeen Bestuur voortaan werd uitgeoefend door het D. B. der G. M. L., aangevuld met twee door de aangeslotenen gekozen leden.

Het D. B. van het B. C. G. werd nu gevormd door de heeren S. K. Westerdijk, voorzitter, Ir. J. G. Maschhaupt, lid en G. Minderhoud l.i., secretaris, terwijl de heer J. J. Huisman adviseerend lid bleef.

Met ingang van 1 Juni 1927 werd de heer Dr. G. Minderhoud, wegens zijn aftreding als secretaris der G. M. L., ook als secretaris van het D. B. van het B. C. G. vervangen door zijn opvolger in eerstgenoemd ambt, den heer A. P. Minderhoud l.i.

Op 22 April 1932 bedankte de heer S. K. Westerdijk als lid en voorzitter van het D. B. van het B. C. G., waarna de heer H. D. Louwes, voorzitter van het Algemeen Bestuur, tijdelijk het voorzitterschap van het D. B. waarnam, tot in de vacature zou zijn voorzien.

Op 27 Juli 1932 werd nu in de vacature Westerdijk tot lid van het D. B. van het B. C. G. benoemd de heer J. Pz. Boekel, die daarna tot voorzitter van dat college werd aangewezen.

25 G. M. v. L 1917 – 1993 (ging 1 jan 1993 op in NLTO)

Op 4 Augustus 1934, overleed de heer J. J. Huisman, waardoor aan het D. B. van het B. C. G. zijn „zuiveldeskundig” adviseerend lid ontviel.

Met ingang van 22 November d.a.v. werden nu de beide door de aangeslotenen benoemde leden van het Algemeen Bestuur, zijnde de heeren W. Pasma l.i. en S. van der Wal, tot adviseerend lid van het D. B. aangewezen.

In verband met de opheffing van het Rijkszuivelconsulentschap voor Groningen, met ingang van 1 Mei 1924., waarbij de heer J. J. Huisman tegelijk op wachtgeld werd gesteld, - werd deze, bij besluit van het Algemeen Bestuur van het B. C. G. van 23 April 1924, wederom tot Directeur dezer instelling benoemd, zoodat de heer Huisman ook verder, als vanouds, met de dagelijksche leiding daarvan belast bleef.

De heer Huisman bleef het directoraat van het B. C. G. vervullen tot zijn overlijden op 4. Augustus 1934, waarna de secretaris der G. M. L., de heer A. P. Minderhoud l.i., eerst voorlopig en met ingang van 22 November 1934. definitief tot Directeur van het B. C. G. werd benoemd.

Inmiddels was de scheikundige van het B. C. G., de heer K. R. Labberté, op 11 Juni 1929 overleden, waarna met ingang van 9 Juli 1929 als zoodanig werd benoemd de heer J. Labberté, die sedert in functie is gebleven.

Als controleur bleef ook verder de heer G. Stel als vanouds werkzaam.

De administratie van het B. C. G. werd sedert 15 Juli 1915 verzorgd door Mej. A. M. W. G. Huisman, die tot 1 Februari 1935 als boekhoudster in functie bleef en toen werd opgevolgd door den heer H. G. Venema.

Vermeld zij nog, dat met ingang van 1 September 1929 het B. C. G. gevestigd werd in het bijgebouw van het Landbouwhuis, staande aan de Jacobijnerstraat.

Tenslotte moge hier een overzicht worden gegeven van de ontwikkeling der werkzaamheden van het B. C. G., sedert dit een instelling werd van de G. M. L.!

OVERZICHT DER ONTWIKKELING VAN HET B. C. G.

Jaar	Aantal aangesloten fabrieken	Door aangeslotenen geproduceerde boter in kg	Aantal onderzochte monsters	Aantal opgelegde boetes
1918	41	1.733.986	924	5
1919	37	2.116.404	770	10
1920	33	2.070.797	802	14
1921	32	2.366.623	780	8
1922	31	3.053.119	777	14
1923	29	3.225.940	748	18
1924	29	3.216.646	747	32
1925	28	3.477.425	715	25
1926	28	4.772.923	780	33
1927	29	4.583.243	795	39
1928	29	4.774.761	788	17
1929	29	5.315.017	800	15
1930	29	5.300.507	782	19
1931	28	5.435.302	879	15
1932	28	6.080.455	906	27
1933	28	6.325.449	849	19
1934	26	6.573.834	851	17
1935	26	6.537.078	858	25
1936	26	6.994.790	867	35

(1) De gegevens hiervoor zijn verschaft door het B. C. G.

Bijlage-4

Zuivelconsulent J. J. huisman

NvhH 1934-08-07

NvhN 1934-08-06

DINSDAG 4 Augustus. J. J. HUISMAN †

Zoals gemeld is hier ter stede in den ouderdom van ruim 70 jaar overleden de heer J. J. Huisman, oud-Rijkszuivelconsulent.

De heer Huisman werd in 1864 te Grouwedijk onder Schildwolde geboren. Hij bezocht het gymnasium te Winschoten en studeerde vervolgens van 1878 tot 1881 aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen.

Hierna werkte hij twee jaren lang op de boerderij van zijn vader om praktische ervaring op te doen. In 1883 werd hij bestuurder van de boerderij „Op ter Borg” te Wirdum.

Dit bleef hij tot 1889, in welk jaar hij werd benoemd tot onder-directeur van de Zuivelfabriek te Kuinre. Van 1890 tot 1900 was hij directeur eener kaas- en boterfabriek te Sloten.

Toen benoemde het bestuur der *Groninger Maatschappij van Landbouw en Nijverheid* hem tot Zuivelconsulent voor de provincie Groningen.

In 1914 ging deze functie aan het Rijk over.

Tien jaren later werd de heer Huisman op wachtgeld gesteld. (60. jr.) Van 1900 tot 1924 was hij leraar in de zuivelbereiding aan de Rijkslandbouwwinterschool en van 1912 af ook leraar in het zelfde vak aan de Middelbare Landbouwschool. Verder gaf hij onderwijs aan de opleidingscursussen in het landbouwonderwijs te Groningen en te Veendam.

Ook aan de landbouwhuishoudcursus van Rijkslandbouwwinterschool te Veendam was hij verbonden.

Veel heeft de heer Huisman gedaan voor de opleiding van het personeel in zuivelfabrieken, zijn streven was steeds gericht op betere organisatie en inrichting dezer fabrieken

De kwaliteit en productie had steeds zijn onverdeelde aandacht, daarvoor organiseerde hij boter- en kaaskeuringen. Hij was eerst directeur en later adviserend lid van het bestuur van het Boter Controlestation, welke functie hij ook na zijn vertrek als Consulent bleef vervullen.

Op het gebied der veeteelt was de heer Huisman een gezaghebbende persoonlijkheid. De Regering droeg hem de voorbereiding van de Groninger *Crisis Melk Centrale* op, waarvan hij tijdelijk voorzitter was. De heer Huisman was directeur van de *Crisis Zuivel Centrale* te Groningen.

De teraardebestelling zal morgen plaats hebben op Esserveld. Vertrek van het sterfhuis 11 uur.

HvhN 1934-08-08

WOENSDAG 8 Augustus 1934. Teraardebestelling J. J. Huisman

Op de begraafplaats Esserveld werd hedenmorgen ter ter aarde besteld het stoffelijk overschot van wijlen den heer J. J. Huisman oud-Rijkszuivelconsulent hier ter stede.

Tal van autoriteiten op het gebied van landbouw en veeteelt waren aanwezig om den overledene de laatste eer te bewijzen. Onder hen bevonden zich hoofdbestuursleden van de *Groninger Maatschappij van Landbouw*, vertegenwoordigers van het *Botercontrôlestation*, van de *Crisis Melk Centrale* en den *Groninger Zuivelbond* verschillende directeuren en bestuursleden van zuivelfabrieken, de heer L. F. Britzel, Usquert, voorzitter van de F.N.Z., de heeren J. Heidemema en J. Kok, respectievelijk directeur van de landbouwscholen te Groningen en te Veenendam, de heer J. G. Maschaupt, directeur *Landbouwproefstation* en de hoofdcontroleur hier ter stede van de *Crisis Zuivel Centrale*, de heer J. Vogelzang.

Het lid der Tweede Kamer, de heer H. D. Louwes, voorzitter van de *Groninger Mij. van Landbouw* en Van het *Botercontrôlestation „Groningen”* sprak, mede namens den *Groninger Zuivelbond* en de *Crisis Zuivel Centrale* als volgt :

De Groninger landbouw heeft alle reden om met een warm gestemd woord aan het graf van Jan Jacob Huisman zijn grote dankbaarheid te uiten voor den onvermoeiden arbeid, welke hij verrichtte. Wij weten, dat er in Huisman school een warm medelijdend hart, dat hij graag hielp waar hij kon, dat een anders leed ook vaak zijn eigen leed werd. Maar ik heb hier meer het levenswerk dan dan den mens Huisman te gedenken.

Jan Jacob Huisman was een landbouwvoorlichter van het echte ras; zelf boerenzoon, kende hij het bedrijf waaraan hij moest werken door en door, kende ook de gehele omgeving en de mensen.

Hij arbeidde met grote ijver, met grote toewijding. Dat de zuivelbereiding in dit gewest op steeds hoger peil kwam, dat de veehouderij op menig bedrijf en in menig gebied tot een belangrijk en winstgevend onderdeel van dat bedrijf werd, is mede Huisman's werk. En dat hij vruchtdragend werkzaam kon zijn is toch ook weer een gevolg van zijn vertrouwenwekkende persoonlijkheid. Want het gaat bij de landbouw-voorlichting tenslotte niet alleen om kennis ook om persoonlijke contact om vertrouwen. En Huisman wekte dat vertrouwen op; hij werd op menige fabriek een gaarne geziene vertrouwensman, aan wien èn het Bestuur èn de Directeur gaarne allerlei bedrijfsleed en bedrijfszonden soms opbiechtten. Om dat te worden moet men zijn wetenschap meester zijn, moet men echter ook de praktijk kennen en zeker ook een vertrouwenwekkend karakter hebben.

Gaarne gedenk ik in Huisman ook den docent. Zelf had ik het voorrecht aan onze Rijkslandbouwwinterschool les van hem te ontvangen in de zuivelbereiding; hij gaf ons die lessen met een ambitie en overtuiging alsof wij allen in opleiding waren om directeur van een zuivelfabriek te worden.

Toen zijn ambtelijk leven als zuivelconsulent een einde had genomen, gaf hij al zijn tijd aan ons Botercontrôlestation „Groningen” in de functie van directeur. Geregeld als de wijzers om,

de klok ging hij naar en van zijn kantoor op ons Landbouwhuis. Met grote nauwgezetheid volbracht hij ook hier zijn werk en hij schrikte er niet voor terug zich in te werken in de vele nieuwe regelingen, die de uitvoering der *Crisis-Zuivelwet* hier meebracht. Op het kantoor van ons B.C.G. heerschte de sfeer van een goed gezin.

Met volle recht kan van Jan Jacob Huisman gezegd worden, dat hij heeft gewerkt zolang het dag voor hem was. Wij hebben hem in het leven hooggeacht, wij zullen een dankbare herinnering aan hem bewaren.

De zoon van d overledene de heer W. J. Huisman te Gouda, dankte voor de bewezen eer. Een groot aantal bloemstukken dekte de baar.

